

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer in
the northern part

โดย

ดร.สุนทรี สุริยะรังษี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760000

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ
The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer
in the northern part

โดย

ดร.สุนทรี สุริยะรังษี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760000

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer
in the northern part

Dr. Soontree Suriyarungsri

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760000

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การศึกษาแนวคิดและวิถีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

ผู้วิจัย: นางสาวสุนทรี สุริยะรังษี

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๐

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๓. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) จากเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาทั้งหมด ๑๔ อาศรม ที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีผลสรุปดังนี้

แนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ พบว่า พระบัณฑิตอาสามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนโดยยึดนักเรียนและชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง, การอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ, การเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชน เช่น มีภาวะความเป็นผู้นำ, วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย, สำรวมสมณะสาธูป, มีความจริงใจต่อชาวบ้าน, มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี, การกระทำตามสัจจะ, แต่มีข้อสังเกตว่า พระบัณฑิตอาสายังขาดการประเมินผลกิจกรรมเพื่อที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานในปีต่อไป

หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ได้แก่ พรหมวิหาร ๔, สังคหวัตถุ ๔, อิทธิบาท ๔, ความสามัคคี, สติ, อริยสัจ ๔, สปัจริยธรรม ๗, ทศพิธราชธรรม ๑๐ ความเพียรและความอดทน อดกลั้น

การบูรณาการหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาฯในภาคเหนือพบว่ามี การบูรณาการโดยได้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการใช้ในการปฏิบัติงาน ๓ ด้าน คือ ๑.ด้านการ บริหารตนได้นำหลักธรรม อิทธิบาท ๔, พรหมวิหาร ๔, สัจจะ , ขันติและสติ นำมาบูรณาการใช้ในการ ฝึกฝน พัฒนาตนเองให้มีขึ้นในตนเอง ที่ก่อให้เกิดผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานเกิดความรัก ความเคารพและ ความศรัทธาในตัวพระบัณฑิตอาสาฯ.ด้านการบริหารคนได้นำหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔, ทศพิธราชธรรม ๑๐ และความสามัคคี มาบูรณาการในการบริหารงานกับบุคคลต่างๆ เพื่อเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวใจและครองใจคนให้เกิดความพร้อมเพียง ประองตองและร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่ความรัก สามัคคีในหมู่คณะ ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย๓.ด้านการบริหารงานได้นำ หลักธรรมอริยสัจ ๔, สัพปุริสธรรม ๗และอปริหานิยธรรม ๗ มาบูรณาการในการบริหารงาน แก้ไข ปัญหาในการปฏิบัติงาน และในการบริหารจัดการตามหลักการทำงานที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ในการทำงาน

คำสำคัญ:แนวคิด , การปฏิบัติ , พุทธธรรม, การบูรณาการพุทธธรรม

Research Title: The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer in the northern part

Researchers: Ms. Soontree Suriyarangsee

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2560/ 2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research aims to study; 1. The concepts and operations of the network volunteer graduated monks in the northern region, 2. The Buddhist principles of the network volunteer graduated monks in the northern region, 3. The integration of Buddhist principles and applying to the network volunteer graduated monks in the northern region. The methodology research is documentary and qualitative research which collected data from the field by using the questionnaires and deep interviews from 14 network volunteer graduated monks' hermitages in the northern region by 7 hermitages from Chiang Mai, and ๗ in the Chiang Rai province.

The research found that the concepts and operations of the network volunteer graduated monks in the northern region, are committed to community development by focusing students and people as the center, as well as engaging people in community and other organizations being a unity and cultivate more faith to people in the community, such as leadership, consistency, uniformity, sincerity to the villagers, good relationships, honesty. However, it is noted that the network volunteer graduated monks still lacked of the evaluation of activities that need to be improve their performance in the following year.

The Buddhist principles of the network volunteer graduate's monks, including Brahmavihàra 4 (holy abidings), Saïgahavatthu 4 (bases of social solidarity), Iddhipàda4 (path of accomplishment), harmony, consciousness, the 4 Noble Truth, Sappurisa-dhamma^၈ (qualities of a good man), Ràjadhamma 10 (virtues or duties of the king; royal virtues), perseverance and patience.

The integration of Buddhist's principles into the work of the volunteer monks in the northern region has been integrated by the Buddhist's principles into the user in three areas of operation: Firstly, Self-management was applied by the principle of Iddhipàda4, Brahmavihàra 4, honesty, perseverance and patience, which brought kindness and faith from others to volunteer graduated monks. Secondly; Human Management was applied by the principles of Saïgahavatthu 4, Ràjadhamma 10 and harmony to integrate human management in order to cultivate the harmony of the people and move forward to the communities' harmony. This operation caused to accomplish with the goal. Lastly; the job management was applied by the 4 Noble Truth, the Sappurisa-dhamma 7 and the parihàniyadhamma⁷ (conditions of welfare) by integrating in the job management to solve the problems of works and the principle management of works that causes progress in works.

Keywords: concepts, operation, Buddhist principle, integration of Buddhist principle

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ซ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๔ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๓
๑.๕นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๖ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๕
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีการปฏิบัติงานเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ.....	๖
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทบนพื้นที่สูง.....	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน.....	๒๔
๒.๓แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	๒๖
๒.๔ แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงโครงการพระบัณฑิตอาสา พัฒนาชาวเขา.....	๓๒
๒.๕ ทฤษฎีการสื่อสารและเทคโนโลยี.....	๓๘
๒.๖ บริบทชุมชนชาวเขาในการปฏิบัติงานของบัณฑิตอาสาเครือข่ายภาคเหนือ.....	๕๐
๒.๗ เอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๑๗
๓.๑รูปแบบการวิจัย.....	๑๑๗
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๑๑๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๑๙

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....๑๒๑

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....๑๒๑

หน้า

บทที่ ๔ ผลการวิจัย..... ๑๒๒

๔.๑ บริบทของพระบ้นทิตอาสาและอาศรม..... ๑๒๒

๔.๒ แนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบ้นทิตอาสาในภาคเหนือ..... ๑๓๕

 ๑. แนวคิดการทำงานของเครือข่ายพระบ้นทิตอาสาในภาคเหนือ..... ๑๓๕

 ๑.๑ แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ..... ๑๓๕

 ๑.๒ แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา.....๑๓๘

 ๑.๓ แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรม..... ๑๓๙

 ๒.วิธีการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบ้นทิตอาสาในภาคเหนือ..... ๑๔๐

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของพระบ้นทิตไปใช้ในการปฏิบัติงาน..... ๑๒๓

 ๑. ในด้านการบริหารตน..... ๑๔๒

 ๒. ในด้านการบริหารคน..... ๑๔๔

 ๓. ในด้านการบริหารงาน..... ๑๔๖

๔.๔ การบูรณาการแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานของพระบ้นทิตอาสา..... ๑๒๒

 ๑. การบูรณาการแนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบ้นทิตอาสา..... ๑๔๙

 ๒. การบูรณาการหลักธรรมในการปฏิบัติงานของพระบ้นทิตอาสา..... ๑๕๐

๔.๕ องค์กรความรู้จากการวิจัย..... ๑๕๔

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... ๑๕๕

 ๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....๑๕๕

 ๕.๒ อภิปรายผล..... ๑๖๔

 ๕.๓ ข้อเสนอแนะ..... ๑๖๗

บรรณานุกรม..... ๑๖๘

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ ของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ได้ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อสนับสนุนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก โดยมุ่งเน้นถึงชุมชนบนพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดารและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การก่อตั้งโครงการพระบัณฑิตอาสาฯ ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของพระนิสิตในการทำงานให้กับสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงมีประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่แตกต่างจากพื้นที่ราบถ้าหากพระนิสิตไม่มีใจรักไม่มีอุดมการณ์ในด้านการทำงานให้กับพระศาสนาและสังคม ยากอย่างยิ่งที่จะต้องอดทนฝ่าฟันความลำบากเหล่านี้ได้ ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความอดทน ความเพียรพยายามความตั้งใจจริงในการจุดแสงเทียนแห่งพระธรรม ให้สว่างเจิดจ้าทั่วราชอาณาจักรแห่งพนาไพรที่ห่างไกลจากความเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่มองเห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้มอบหมายให้วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบ ทำการคัดเลือกพระนิสิตจากมหาวิทยาลัย วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ต่างๆ เพื่ออาสาไปพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงทำงานร่วมกับพระธรรมจาริกในเขตทุรกันดาร โดยเรียกชื่อโครงการนั้นว่า “โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา” การส่งพระบัณฑิตอาสา เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในท้องที่บนพื้นที่สูง เป็นการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก เพราะได้สำรวจหมู่บ้านที่ไม่มีพระในพื้นที่ ชาวบ้านนับถือบรรพบุรุษ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การเข้าไปสำรวจพื้นที่ครั้งแรกของเจ้าหน้าที่โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มีความอยากลำบากมากเพราะชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ชาวบ้านมีความกลัวว่าพระสงฆ์เข้ามาจะมีการทำลายวัฒนธรรมของชนเผ่า และทำให้มีการเปลี่ยนศาสนาที่ชาวบ้านความเคารพนับถือ โดยเฉพาะหัวหน้าหมอผีของชนเผ่าชุมชน นอกจากนั้นยังเกรงว่าพระสงฆ์ที่มาจะเป็นสายสืบให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เพราะที่ผ่านมาทางรัฐบาลมีการประกาศสงครามเพื่อเอาชนยะยาเสพติด เจ้าหน้าที่เข้าตรวจค้นในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีการระแวง ทางคณะสำรวจได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดส่งพระเข้าทำงานในท้องที่ เพื่อช่วยชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนแต่ละแห่ง มีการแบ่งรับแบ่งสู้ บางแห่งมีการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง โดยอ้างว่าชาวบ้านไม่มีความพร้อม

การเข้าไปอยู่ของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงก็เปรียบเหมือนนักวิจัยคนหนึ่งที่เขาไปมีบทบาทมีส่วนร่วมในชุมชน คอยเก็บข้อมูลศึกษาสภาพทางด้านต่างๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิต

ประเพณีวัฒนธรรม หรือสภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาไปในที่ถูกต้องและเหมาะสม นับว่าพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงหรือพระบัณฑิตอาสา ก็มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง เมื่อเข้าไปอยู่ชุมชนแล้ว จำเป็นที่จะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุบ้าง มิใช่เน้นไปในด้านใดด้านหนึ่ง เพราะการพัฒนาทางด้านวัตถุนั้นจะโดดเด่น และสามารถเห็นภาพได้จริง เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปกระทำ แต่ควรที่จะเป็นไปโดยพอดีพองาม ไม่เปียดเบียนกำลังศรัทธามากจนเกินไป เราต่างรู้กันดีว่าสภาพของคนในชุมชนบนพื้นที่สูงนั้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากยากจนอยู่แล้ว การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบนพื้นที่สูงนั้น ควรจะเน้นให้ใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรัสไว้ ซึ่งจะทำให้ชุมชนพัฒนาไปอย่างมั่นคงยั่งยืนพระบัณฑิตอาสาจะทำงาน ๓ ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ

๑. ด้านจิตใจ โดยใช้ธรรมะชะล้างความสกปรกของจิตใจ เป็นภูมิคุ้มกันจากสิ่งชั่วร้ายไปในทางที่เสื่อมทั้งหลาย พระบัณฑิตอาสาเองก็เล็งเห็นปัญหานี้ จึงได้มีการทำงานในเชิงรุกโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยใช้ธรรมะเป็นตัวหล่อหลอมให้เด็กเยาวชน คนในชุมชนเป็นคนดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ เกิดจิตสำนึก ละอายต่อการทำชั่ว เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนซึ่งจะเป็นชุมกำลังอนาคตของชาติ

๒. รักษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ ถือเป็นสิ่งมีค่าและสำคัญ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นการสื่อถึงอารยธรรม สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณสู่รุ่นลูกจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้มีคุณค่ายากที่จะประเมินค่า อีกทั้งยังแฝงไปด้วยความรู้ภูมิปัญญาของคนในอดีต เช่น การมัดมือของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งจะทำกันปีละ 2 ครั้ง โดยความเชื่อของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือ เป็นการเรียกขวัญให้ลูกหลานในครอบครัว ทั้งนี้หากมองลึกๆ ลงไปจะเห็นได้ว่า พิธีกรรมเหล่านี้แฝงไปด้วยภูมิปัญญา นั่นก็คือทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันในหมู่เครือญาติครอบครัว ทำให้เครือญาติได้มาพบปะกัน

๓. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องมีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ธรรมชาติ เช่นเดียวกับการทำงานของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงที่นำเอาพิธีกรรมทางศาสนามาเป็นส่วนในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น การบวชป่า การปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ให้อยู่คู่กับชุมชน "ปัจจุบันเองพระสงฆ์ก็ยังเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและจิตใจ ก็เหมือนพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงที่ไปเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและใจแก่คนในถิ่นทุรกันดาร แต่การเข้าไปอยู่ในอาศรมต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสา ขึ้นชื่อว่าเป็นพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงนั้นมิใช่เพียงแค่การ

เข้าไปอยู่เฝ้าอาศรม หรือสร้างศาสนวัตถุจนใหญ่โตมหึมา โดยมิได้ใส่ใจเรื่องอื่นๆ ไม่เหลียวแลสภาพทางสังคมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน แต่ได้ทำหน้าที่เป็นพระนักเผยแผ่โดยมิได้มีวันหยุดหนึ่ง¹

จากการดำเนินการของพระบัณฑิตอาสา นับว่าเป็นโครงการที่ควรมีการนำมาศึกษาถึงแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายของพระบัณฑิตอาสา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้นำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญโครงการหนึ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ
๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ
๓. เพื่อบูรณาการแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. แนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ
๒. หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ
๓. การบูรณาการแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิด วิธีการปฏิบัติงาน และการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบูรณาการในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม

๒. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

๒.๑ กลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม ได้แก่

๑) อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม

¹พระครูโฆษิตปริยัตยาภรณ์ (ธีรพงษ์) สิริธนโร ยะอุตม์, พระบัณฑิตอาสา พระ...ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งขุนเขา, คมชัดลึก, (๒๓ ก.พ. ๒๕๕๔)

- ๒) อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม
- ๓) อาศรมบ้านแม่พูนเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม
- ๔) อาศรมบ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม
- ๕) อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม
- ๖) อาศรมบ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา
- ๗) อาศรมบ้านหนองแถม ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว
- ๒.๒ กลุ่มเครือข่ายพระบ้นจิตอาสาในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ได้แก่
- ๑) อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
- ๒) อาศรมบ้านปางกิวตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย
- ๓) อาศรมบ้านแม่ฝักทะเล ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย
- ๔) อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง
- ๕) อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย
- ๖) อาศรมบ้านห้วยสันลือซอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง
- ๗) อาศรมบ้านปุนน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิด หมายถึงแนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบ้นจิตอาสา

การปฏิบัติ หมายถึง การกระทำ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การปฏิบัติงานของพระบ้นจิตอาสา ในโครงการพระบ้นจิตอาสาพัฒนาชาวเขามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขต เชียงใหม่

บ้นจิตอาสาหมายถึง พระนิสิตระดับปริญญาตรีที่จบการศึกษาภาคทฤษฎีจากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ปฏิบัติงานโครงการพระบ้นจิตอาสาพัฒนา ชาวเขาในงานวิจัยนี้ได้แก่

- ๑.กลุ่มเครือข่ายพระบ้นจิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม ได้แก่
- ๑) อาศรมบ้านแม่ซิมูน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม
- ๒) อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม
- ๓) อาศรมบ้านแม่พูนเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม
- ๔) อาศรมบ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม

- ๕) อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม
- ๖) อาศรมบ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา
- ๗) อาศรมบ้านหนองแขม ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว
- ๒.กลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ได้แก่
 - ๑) อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
 - ๒) อาศรมบ้านปางกิวตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย
 - ๓) อาศรมบ้านแม่ฝักทะเล ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย
 - ๔) อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง
 - ๕) อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย
 - ๖) อาศรมบ้านห้วยसानลีซอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง
 - ๗) อาศรมบ้านปูน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า

การบูรณาการ หมายถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาให้บรรลุผลสำเร็จ

พุทธธรรมหมายถึง พระธรรมหรือคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การบูรณาการพุทธธรรม หมายถึง การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทมาบูรณาการกับการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

๑. มีองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือเพื่อเป็นคู่มือแก่พระสงฆ์จะปฏิบัติงานเป็นพระบัณฑิตอาสา

๒. มีองค์ความรู้และพื้นที่ต้นแบบ (Model)ในการปฏิบัติงานของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ในด้านการปฏิบัติงานเป็นพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีการปฏิบัติงานเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งอุดมไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มากมาย ได้มีกลุ่มคนที่อาศัยกระจุกกระจายอยู่บนภูเขาสูงและที่ราบเชิงเขา ดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนและสอดคล้องกับธรรมชาติ เรียกกลุ่มคนที่อาศัยอยู่นั้นว่า “ชาวเขา” เนื่องจากมีภาษาพูดวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ที่ผิดแผกไปจากคนไทยพื้นราบโดยทั่วไป และอาจใช้คำว่า ชนต่างวัฒนธรรมแทนก็ได้² ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชนร่วมเผ่า ความยึดมั่นอันนี้แสดงออกอย่างชัดเจนในรูปของเครื่องแต่งกาย ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีทางศาสนา ชาวเขาตามหมู่บ้านไม่ว่าแห่งใดและไม่ว่าจะเป็นชาวเขาเผ่าใด จากการสังเกตลักษณะของบ้านและเครื่องแต่งกายก็จะทราบได้ทันทีว่าเป็นเผ่าใดพวกเขาจะพยายามรักษาลักษณะของตนเองไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง³

สังคมคนชาวเขาเป็นสังคมที่แยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวจากสังคมไทยในพื้นที่ราบ ทั้งนี้เพราะว่าชาวเขาส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนภูเขา ขาดเส้นทางคมนาคมติดต่อกับโลกภายนอก การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับคนไทยในพื้นที่ราบก็มิได้เป็นไปอย่างแน่นแฟ้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ก็เพราะมีความแตกต่างกันหลายอย่างทั้งในด้านภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อเพราะต่างเผ่าต่างก็ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของตนเองอย่างแน่นแฟ้น⁴ นักบวชผู้ได้เดินทางจาริกแสวงบุญไปตามป่าเขาคือบุคคลที่ชาวเขาได้ติดต่อและเกี่ยวข้องในวิถีชีวิต เพราะได้อุปถัมภ์ ก่อหนุนจนเจือซึ่งปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิต และมีนักบวชกลุ่มหนึ่งเรียกชื่อตามโครงการว่า พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ซึ่งได้เสียสละและอุทิศตนเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าบนพื้นที่สูง สิ่งสำคัญที่พระบัณฑิตอาสาจะต้องศึกษาและเรียนรู้ คือ วิธีการและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งทฤษฎีและวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทบนพื้นที่สูง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

²รศ.สุนทรี พรหมเมศ,ชาวเขาในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

³ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, ชาวเขา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

๒.๓ แนวคิดการมีส่วนร่วม

๒.๔ แนวคิดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนา ชาวเขา

๒.๕ ทฤษฎีการสื่อสารและเทคโนโลยี

๒.๖ บริบทของชุมชน

๒.๗ เอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

ความหมายของชนบท

นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ “ชนบท” ไว้หลายท่าน แต่อาจสรุปความหมายได้ ๒ ประการ คือ

๑) ความหมายในแง่ที่ตั้ง ชนบทหรือชุมชนบนพื้นที่สูง หมายถึงเขตพื้นที่ที่ตั้งอยู่นอกเมือง อยู่เขตนอกเทศบาล มีความเจริญทางด้านวัตถุน้อย พื้นที่สิ่งแวดล้อมเต็มไปด้วยภูเขาสำเนาไพร มีทุ่งนา ป่าเขา คลองบึง แม่น้ำลำธารเป็นต้น

๒) ความหมายในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม คือชุมชนบนพื้นที่สูง ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รู้จักกันอย่างทั่วหน้าทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีระบบเครือญาติที่เข้มแข็ง ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมหรือเป็นสังคมที่มีประเพณีนำ (Traditional society) ทุกคนในครอบครัวต่างใช้แรงงานในการทำนา ทำไร่ ทำสวน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) ภายในครอบครัวเป็นทั้งสถาบันผู้ผลิตและผู้บริโภค

คำว่า “การพัฒนาชุมชน” (Community Development) จะเห็นว่าประกอบด้วยคำ ๒ คำ คือ คำว่า “พัฒนา” และ “ชุมชน” ดังนั้นจึงควรพิจารณาคำ ๒ คำนี้เสียก่อน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำว่า พัฒนาชุมชน ได้ดีขึ้น

พัฒนา (Development) หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น(Change for the better) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ พัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญ การคลี่คลายไปในทางที่ดี⁵ การพัฒนาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่ การพัฒนาเมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่ามีการให้ความหมายตาม

⁵ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒), หน้า ๗๗๙.

แนวทาง ๓ แนวทาง คือ (๑) ในแง่ความก้าวหน้า (๒) ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อให้เกิดความเจริญ (๓) ในแง่ของวิธีการในการดำเนินการพัฒนา^๖

ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดไปในทางเดียวกัน และสามารถรวมกำลังกันดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้^๗ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน^๘

เมื่อนำคำ ๒ คำมารวมกันเป็นพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นทุก ๆ ด้านนั่นเอง คือ จะต้องพัฒนาคน กลุ่มชน สิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุหรือสาธารณสุขและพัฒนาภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปด้วย^๙ การพัฒนาโดยเร็วทั่วไปมุ่งพัฒนาทางวัสดุ เศรษฐกิจหรือพื้นที่เป็นหลัก แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาให้ความสำคัญกับคนมากที่สุดและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างมาก^{๑๐}

ลักษณะดั้งเดิมในสังคมบนพื้นที่สูงฮอร์ตตัน (Paul Horton) กล่าวว่า ชุมชนบนพื้นที่สูงแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่ทั่วไปแล้วชุมชนบนพื้นที่สูงมีคุณสมบัติร่วมกัน ๔ ประการ คือ

๑) ความโดดเดี่ยว (Isolation) หมู่บ้านในชนบทหรือชุมชนบนพื้นที่สูงมักจะตั้งอยู่เป็นหย่อม หรือไม่มีกระจายไปตามสวนไร่นาของตน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความเอื้ออาทรต่อกัน แต่การคมนาคมกับชุมชนภายนอกมีความยากลำบาก

๒) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Homogeneity) ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเชื้อชาติ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม มีความสามัคคี จงรักภักดีในหมู่คณะ

๓) การใช้แรงงานเพื่อการเกษตร (Agricultural Employment) ในชุมชนบนพื้นที่สูงจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

๔) การเศรษฐกิจเพื่อการบริโภค (Subsistence Economy) ในชุมชนบนพื้นที่สูง

^๖ทวี ทิมขำ, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๑-๒.

^๗สุเทพ เชาวลิต, หลักการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๖.

^๘ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖๘.

^๙อ้างถึง, สุเทพ เชาวลิต, หลักการพัฒนาชนบท, หน้า ๑๖.

^{๑๐}วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๖.

ครอบครัวเป็นทั้งหน่วยผลิตและหน่วยบริโภคทั้งการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ นอกจากเพื่อไว้เป็นอาหารแล้วยังเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้งาน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น¹¹

หลักการพัฒนาชุมชน องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในที่ประชุมเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๐๐ ไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

- ๑) การพัฒนาชุมชน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชน เริ่มจากการวางแผนที่ง่าย ๆ แล้วค่อย ๆ ไปสู่การพัฒนาที่ยากขึ้น
- ๒) การพัฒนาชุมชน จะต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ คือมีวัตถุประสงค์ เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน หรือการปรับความสุขความเจริญได้ในหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน
- ๓) การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนพร้อม ๆ กับการพัฒนาหรือพร้อม ๆ กันกับการดำเนินการของชุมชน
- ๔) การพัฒนาต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและจัดรูปสถาบันหรือหน่วยการปกครอง หน่วยการบริหารของประชาชนขึ้น
- ๕) การพัฒนาต้องเสาะแสวงหาผู้นำในท้องถิ่นและมีการพัฒนาผู้นำของท้องถิ่นขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน
- ๖) การพัฒนาต้องให้สตรีและเยาวชนในเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพราะสตรีมีบทบาทที่สำคัญต่อการขยายตัวของงานและแนวความคิดต่าง ๆ ส่วนเยาวชนเป็นกำลังรับช่วงงานและขยายผลงานได้เป็นอย่างดี
- ๗) การพัฒนา รัฐจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อม เพื่อสนับสนุนงานและเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพของผลงานและการสร้างขวัญและกำลังใจ
- ๘) การพัฒนาต้องมีการวางแผนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่นและการบริหารงานในทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง
- ๙) การพัฒนาดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ควรสนับสนุนให้องค์กรของเอกชน องค์การอาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย
- ๑๐) การพัฒนา จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนให้มีการพัฒนาหรือมีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกันทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ¹²

¹¹สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๗๒-๑๗๓.

¹²อ้างถึง, สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, หน้า ๕๔-๕๕.

การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ และกระบวนการทางสังคม ดังนี้

(๑) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ มีความต่อเนื่องของปฏิกริยาโต้ตอบต่อกันของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

(๒) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ความต้องการของประชาชนในชุมชนและมีความเหมาะสมกับสภาพในชุมชน

(๓) การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานที่ย่อยที่เน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

(๔) การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดทางอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอย¹³

การพัฒนาชุมชน เป็นการนำความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ตามกระบวนการทุกขั้นตอนคือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนการดำเนินงานโครงการ การติดตามและประเมินผล การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

จිරพรรณ กาญจนะจิตราได้เสนอแนวความคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดมูลฐานอยู่ ๓ ประการ¹⁴ คือ

๑) การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปของแรงงาน วัสดุ และทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเองหากเกินความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามควร การช่วยเหลือตนเอง หมายถึง ราษฎรสามารถเข้ามาร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สามารถเข้าใจ แก้ไขข้อขัดข้องส่วนรวมของ

¹³เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑-๕๒.

¹⁴จिरพรรณ กาญจนะจิตรา, แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๖.

ชุมชน ฉะนั้นจึงเป็นการระดมสรรพกำลังทั้งปวงของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการกำลังคนหรือทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่การปฏิบัติงาน อย่างรู้ตามสรรพกำลังดังกล่าวนี้ อาจมีข้อจำกัดอยู่บ้าง ประการ เช่น ด้านคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความสามารถและกำลังงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอก จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาแก้สถานการณ์ในระยะนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะช่วยเหลือให้ราษฎรสามารถช่วยตัวเองไปตลอด

๒) การพัฒนาชุมชน เป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ มีความหมายว่า ปัญหาชุมชนหรือปัญหาของประเทศไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการประสานปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานงานของชุมชนนั้น มีต้นตอมาจากแหล่งต่าง ๆ หรือมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วยวิธีการด้านต่าง ๆ พร้อมกันไป การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวพันหรือกระทบกระเทือนไปอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ฉะนั้นโครงการที่จะต่อสู้กับปัญหา จึงถูกกำหนดให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ได้หลายปัญหาหรือปัญหาหนึ่งอาจจะต้องมีโครงการเข้าต่อสู้หลายโครงการ

๓) การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นสู่ชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันนโยบายพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศมิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่น แต่มีความหมายว่ากิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนค้ำจุนนโยบายชาติ การสนับสนุนที่ได้รับนี้ก็คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นไปโดยเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร

จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน¹⁵ ได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

๒) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักที่สำคัญว่าต้อง

¹⁵กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, **หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนก่อนประจำการ : สำหรับผู้เข้าอบรมที่เป็น อสพ.**(กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๘). (เอกสารอัดสำเนา).

สนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการ

๔) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำและคณะ ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ดังนี้

๑) การศึกษาชุมชนเป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกันทั้งการ สัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างการพัฒนา กับชาวบ้านแล้วเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้านความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นตอนความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

๒) การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชนเป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจ และตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

๓) การวางแผนโครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญใน

ขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการโดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๔) การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนในสองลักษณะ คือ (๑) เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงานให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (๒) เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

๕) การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีสำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือกิจกรรมไปเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ ดังนี้ (๑) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้าน ติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น (๒) พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึก รายงานตามแบบฟอร์มต่าง ๆ ของทางราชการ¹⁶

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนมีหลายทฤษฎี แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ (ก) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (ข) ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคม (ค) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาแบบผสมผสาน (ง) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอเพียงบางทฤษฎีเท่านั้น ดังนี้

ก. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

๑) ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag Theory) มีชื่อเรียกอย่างอื่นอีก เช่น ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม ทฤษฎีความเฉื่อยทางวัฒนธรรม เป็นต้น ผู้นำเสนอทฤษฎีนี้เป็นชาวอเมริกัน คือ วิลเลียมเอฟ ออกเบิร์น (William Ogburn) สารสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่าง การใช้สิ่งของ เครื่องมือ อุปกรณ์ และปัจจัยต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นต้น วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ เป็นต้น สังคมทุกสังคมมีวัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้เป็น

¹⁶ทงศักดิ์ คุ้มไชน้ำและคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๘-๑๑.

ของตนเอง และมีความแตกต่างกันออกไป หรือมีความเป็นตัวของตัวเองทางวัฒนธรรม ความล้าหลังทางวัฒนธรรม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่สมดุลกัน สังคมรับวัฒนธรรมจากภายนอกโดยรับวัฒนธรรมทางวัตถุได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุจึงทำให้เกิดปัญหา เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนความคิดของคนทำได้ยาก การเปลี่ยนแปลงวัตถุทำได้ง่ายกว่า¹⁷

ทฤษฎีความล้าหลังทางวัฒนธรรม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนได้โดยการดำเนินงานด้านการวางแผนหรือการจัดทำโครงการใด ๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน นอกจากนี้การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาคนเป็นลำดับแรก วัตถุเป็นเรื่องรองลงมา จึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านความคิด สติปัญญา หรือวิถีคิดของคนในชุมชนมากกว่าการพัฒนาทางด้านวัตถุเพราะบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมและเป็นแกนกลางในการพัฒนาแบบองค์รวม

๒) ทฤษฎีวิวัฒนาการของ ออگุสต์คองท์ (August Comte) ออگุสต์คองท์ เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส เขาเป็นคนแรกที่นำทฤษฎีวิวัฒนาการมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นคือ สังคมมีโครงสร้างที่สำคัญ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือคงที่ กับส่วนที่เปลี่ยนแปลงหรือพลวัต ส่วนที่เปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้สังคมต้องเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สังคมได้มีวิวัฒนาการจากโครงสร้างง่าย ๆ ไปสู่โครงสร้างที่สลับซับซ้อนมากขึ้นอยู่เสมอ เป็นการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ จากครอบครัวขยายเป็นชุมชนและสังคม ซึ่งมีลักษณะที่ซับซ้อนเป็นลำดับ¹⁸

ความเปลี่ยนแปลงในสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อาจแบ่งออกเป็นยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ และมีวิวัฒนาการเรื่อยมา ซึ่งการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวในอดีตของชุมชนหรือประวัติชุมชนว่ามีสภาพเป็นอย่างไร และมีวิวัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไรบ้าง ย่อมเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก

ข. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคม ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคมที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน คือ ทฤษฎีควบคุมทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

๑) ทฤษฎีควบคุมทางสังคม ริชาร์ด ที. ลาพิเอร์ (Richard T.Lapierre) นักสังคมวิทยา

¹⁷อ้างถึง, สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

¹⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

ชาวฝรั่งเศสเป็นผู้เสนอทฤษฎีนี้ สำคัญสำคัญของทฤษฎี คือ การจัดระเบียบทางสังคมด้วยการควบคุมทางสังคม ต้องมุ่งให้สมาชิกแต่ละคนประพฤติและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือบรรทัดฐานของสังคม เช่น การปฏิบัติตามสถานภาพของบุคคล สถานภาพของกลุ่ม การควบคุมทางสังคมจะเป็นการป้องกันให้สมาชิกละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมหรือมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ ซึ่งจะทำให้สังคมประสบปัญหาความเดือดร้อน วิธีการควบคุม คือ การให้รางวัลแก่สมาชิกเมื่อประพฤติปฏิบัติดี และการลงโทษเมื่อสมาชิกละเมิดบรรทัดฐานของสังคม

ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกฎระเบียบของชุมชน และมีการให้รางวัลกับสมาชิกในหมู่บ้านที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หรือมีการลงโทษสมาชิกที่ละเมิดกฎระเบียบหรือจารีตประเพณีของหมู่บ้าน

๒) ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ นักทฤษฎีเรื่องนี้มีหลายคน ซึ่งมีความคิดเป็นแนวเดียวกันว่า โครงสร้างของสังคมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ เช่นเดียวกับกับมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ส่วนประกอบของสังคมก็มีทั้งที่เป็นส่วนย่อย เช่น ครอบครัว ชนชั้นของสังคม และมีส่วนประกอบที่ใหญ่ขึ้น เช่น ชุมชนหรือเมือง เป็นต้น¹⁹ ออกุสต์คองท์ (August Comte) เป็นคนแรกที่เสนอทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ เขาได้เสนอว่า ส่วนประกอบต่าง ๆ ของสังคมเหล่านี้จะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน แต่ต้องประสานกันอย่างเป็นระบบ สังคมจะดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขหรือมีดุลยภาพ สำหรับเฮร์เบิร์ตสเปนเซอร์ (Herbert Spenser) ก็มีความคิดเช่นเดียวกับออกุสต์คองท์ แต่ได้เสนอเพิ่มเติมว่า สังคมจะมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น มีความหลากหลายแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมเสมอ ทำให้หน้าที่ของโครงสร้างแต่ละส่วนแตกต่างกันไปด้วย แต่โครงสร้างและหน้าที่ที่ต่างกันนี้จะเชื่อมโยงประสานกันไม่ได้แยกกันโดยสิ้นเชิงเรียกว่า การรวมตัวกันของโครงสร้างที่ต่างกัน

การเพิ่มจำนวนประชากรที่เป็นสมาชิกของชุมชน ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างของสังคมมากยิ่งขึ้น ทำให้สมาชิกในสังคมต้องปรับตัวเช่น แบ่งงานกันทำมีระเบียบกฎเกณฑ์มากขึ้นสังคมมีลักษณะที่เพิ่มความสลับซับซ้อนเกิดความพิเศษเฉพาะอย่าง (Specialization) ขึ้นสังคมจะมีดุลยภาพ เพราะโครงสร้างต่าง ๆ ได้ทำตามหน้าที่ของตนและประสานเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่น ๆ ด้วยทฤษฎีนี้ นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนได้ มุ่งเน้นให้โครงสร้างของชุมชนไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้มีการปฏิบัติหน้าที่ของตนเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาตามแนวทางที่

¹⁹ อังถึง, สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๑๘๒-๑๘๓.

เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน มีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ค. ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาแบบผสมผสาน

๑) ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้เสนอโดย อาจารย์สัญญา สัญญาวิวัฒน์ นักสังคมวิทยาและนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนของไทยสาระสำคัญของทฤษฎี คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดการพัฒนามีดังนี้

(๑) ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนา เป็นทุนในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

(๒) ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาได้มาก สังคมใดที่มีประชากรในวัยเด็กหรือวัยชรามากจะเป็นภาระมากกว่าประโยชน์ต่อการพัฒนา

(๓) องค์กรทางสังคม หมายถึง คนที่อยู่ในสังคม ระดับครอบครัว กลุ่ม ชุมชน องค์กรต่างๆ เป็นทุนสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม

(๔) ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดศักยภาพในการพัฒนามากขึ้น สังคมที่มีผู้นำที่ดี มีความเสียสละอุทิศตนให้กับกิจกรรมการพัฒนา ย่อมบังเกิดผลดีแก่ชุมชน

(๕) การติดต่อกับโลกภายนอก คนในชุมชนมีการติดต่อกับคนนอกชุมชนหรือกับชุมชนอื่นทำให้เกิดการถ่ายทอดการเรียนรู้ รับเอาความรู้ เทคโนโลยีมาใช้ในชุมชนของตนเอง ทำให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

(๖) การฝึกอบรม คือการได้รับการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ด้านการงานอาชีพ สุขภาพอนามัย การจัดตั้งกลุ่ม หรือเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม²⁰

ปัจจัย ๖ ประการดังกล่าวหากมีมากเพียงใดการพัฒนามากยิ่งขึ้นเท่านั้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นเรื่องการพัฒนาคน ซึ่งใช้วิธีการฝึกอบรมย่อมทำให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาและเกิดการแพร่กระจายสู่สังคมมากขึ้น

ทฤษฎีการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน (Integrated Rural Development

²⁰กรมการพัฒนาชุมชน, หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนก่อนประจำการ : สำหรับผู้เข้าอบรมที่เป็น อสพ., (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐ (อัตรานา)

Theory) ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางที่ธนาคารโลก เสนอให้ประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนานำไปใช้ในการพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นสังคมส่วนใหญ่ของประเทศเหล่านั้น สารสำคัญของทฤษฎีนี้คือแนวคิดของรูปแบบเป็นระบบเดียวกัน โดยมีหลักการสำคัญคือรัฐบาลต้องดำเนินการให้ชาวนารายย่อยเข้าถึงบริการและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น มีการวางแผนหลาย ๆ สาขาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระดมการพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่ทุก ๆ ด้านกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไปสู่ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานมีวิธีการ ดังนี้ แผนงานและโครงการที่จัดทำขึ้น ต้องมาจากการสำรวจความต้องการและความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ต้องคำนึงถึงด้านกายภาพ การบริหารสาธารณะ การบริการสังคม การสนับสนุนกลุ่มและองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้น มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจนตามความชำนาญของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนกัน ต้องมีศูนย์ประสานงานเพื่อสนับสนุนอย่างจริงจัง บุคลากรที่เข้าร่วมดำเนินงานต้องมีคุณภาพและมีจำนวนเพียงพอ ต้องมีแผนงานโครงการแต่ละปี วางเป้าหมายอย่างชัดเจน มีการประเมินผลและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ต้องมอบการตัดสินใจให้แก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม²¹

การนำทฤษฎีการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานไปใช้ในการพัฒนาชุมชนได้โดยใช้วิธีการวางแผนและโครงการพัฒนาแบบองค์รวม ไม่ใช่เป็นแบบแยกส่วน เป็นการผสมผสานงานโครงการทุกภาคส่วน สามารถดำเนินงานก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน เน้นการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่น และปรับปรุงการดำเนินงานแก้ปัญหาของชุมชนได้

พัฒนบุณยรัตน์ ได้กล่าวถึง หลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

- ๑) บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันจึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนอันหนึ่ง
- ๒) บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิ และสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
- ๓) บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้ว ย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติประพฤติปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
- ๔) มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำ และความคิดใหม่ ๆ ซึ่งซ่อน

²¹ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒๑๘-๒๑๙.

เร้นอยู่ และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโต และนำออกมาใช้ได้ ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา

๕) การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และรัฐ²²

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ประการแรก ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถ ประการที่สอง การพัฒนาชุมชนก็คือความศรัทธาในเรื่องของความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยสังคมพึงยึดมั่น ประการสุดท้ายความไม่รู้ ความต้อติง และการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา และความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่ม เพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวถึง ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

๑) การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความศรัทธา เชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวง และเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

๒) การพัฒนาชุมชนเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนปรารถนา ต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกาย สบายใจ (Social Satisfaction) และต้องอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability)²³

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำและคณะ ได้กล่าวถึงปรัชญาการพัฒนาชุมชน ไว้ว่า การพัฒนาชุมชนมีหลักปรัชญาอันเป็นมูลฐานสำคัญ ดังนี้

๑) มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม และความเป็นผู้นำซ่อนเร้นอยู่ในตัวพลัง

²² อ่างถึง, พัฒน์บุญรัตพันธุ์, การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน, หน้า ๑-๒.

²³ ยิววัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : บางกอกบลิ๊อค, ๒๕๓๔), หน้า ๕.

เหล่านี้สามารถเจริญเติบโต และนำออกมาใช้ได้ ถ้าได้รับการพัฒนา

- ๒) บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้ว ย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ประพฤติปฏิบัติ และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมขั้นได้
- ๓) บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันจึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนผู้หนึ่ง
- ๔) บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
- ๕) การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของคนในชุมชนทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกคนและชุมชนโดยส่วนรวม²⁴

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวสรุป ปรัชญางานพัฒนาชุมชน มีความเชื่อว่า (๑) มนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน (๒) มนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือมีศักยภาพ (๓) ความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส การศึกษาแนวความคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พัฒนาการสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้งานมีประสิทธิภาพ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ มีดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนงานการปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา
- ๒) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self – Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม
- ๓) ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- ๔) ความต้องการของชุมชน (Felt – Needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างงานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

²⁴ อ่างถึง, นงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำและคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, หน้า ๖.

๕) การศึกษาภาคชีวิต (Life – Long Education) งานพัฒนาชุมชนถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมทั้งดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน²⁵

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิดวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

๒) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย²⁶

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาที่จะเป็นผลดีและเป็นธรรมนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาดังกล่าว ย่อมต้องอ่อนอ่อนต่อความแตกต่างของท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางการพัฒนาย่อมต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตัดสินใจของท้องถิ่นมากกว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการนำความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ตามกระบวนการทุกขั้นตอนคือการศึกษาร่วมกัน

²⁵ กรมการพัฒนาชุมชน, หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนก่อนประจำการ : สำหรับผู้เข้าอบรมที่เป็น อสพ. (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๘), (อัดสำเนา).

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนการดำเนินงานโครงการ การติดตาม และประเมินผล การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น²⁷

จากการศึกษาแนวคิดทั้ง ๔ ประเด็น จะเห็นว่า การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะเป็นพื้นราบหรือบนพื้นที่สูงนั้นจะต้องศึกษาเรียนรู้คติ ความเชื่อ ค่านิยม สิทธิหน้าที่และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี กฎระเบียบของชุมชน รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ รู้จักผสมผสานในการทำงานวางแผนงาน การติดตาม ประเมินผล เพื่อการแก้ไขในส่วนบกพร่อง และพัฒนาส่งเสริมเติมเต็มส่วนที่ดียิ่งขึ้น

การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดที่สำคัญ²⁸ ดังต่อไปนี้

๑) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในพลังงานของความสามารถของคน การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือเสื่อมถอยขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานในชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองในระดับหนึ่ง

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนที่มีเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุก ๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผนและปฏิบัติงานร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓) การช่วยเหลือตนเองของชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งเกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ

๔) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น

²⁷ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *เชิงอรรถสังคมในสายตานักวิเคราะห์*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลบอลคิดทง, ๒๕๓๒), หน้า ๙๘.

²⁸ อ่างถึง, สนธยา พลศรี, *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*, หน้า ๑๗๕.

แก่ชุมชนตั้งนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยตนเองของคนในชุมชนแล้ว ต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ไม่หวังพึ่งพาจากนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งรัฐบาลจะให้การสนับสนุน แต่มักจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ ต้องใช้ทรัพยากรมาก เป็นแผนและโครงการที่รัฐดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานของชุมชนการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่ชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า ความคิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

๖) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นให้ดำเนินการ โดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด บุคลากร งบประมาณ หรือทรัพยากร ระบบการบริหารและดำเนินงานการพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนได้จึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งขีดความสามารถของตนเองมาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐก็เข้าให้ความสนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗) การร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาประชาชนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๘) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จคือการพัฒนาชุมชนต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาในชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงานเพราะงบประมาณ

และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหน่วยงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ต้องใช้การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙) ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่เพียงกิจกรรมเดียว ต้องดำเนินการไปพร้อมการทุกด้าน ไม่มุ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องของการทุกชนิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนา เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนากับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างร่างกายกับจิตใจคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐) การศึกษาภาคชีวิต กับการพัฒนาชุมชน มีลักษณะการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ และกระบวนการทางสังคม ดังนี้

๑๐.๑) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ มีความต่อเนื่องของปฏิกิริยาโต้ตอบต่อกันของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

๑๐.๒) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายรัฐบาล ความต้องการของประชาชนในชุมชนและมีความเหมาะสมกับสภาพในชุมชน

๑๐.๓) การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานที่ย่อยที่เน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๑๐.๔) การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแพร่ระบาดทางอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอย

การพัฒนาชุมชน เป็นการนำความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ตามกระบวนการทุกขั้นตอนคือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนการดำเนินงานโครงการ การติดตามและประเมินผล การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

การพัฒนาชุมชน จึงหมายถึง ขบวนการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ยั่วยุ และส่งเสริมประชาชนให้เกิดความริเริ่มขึ้น และเข้าร่วมมือในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองและส่งเสริมท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ง. ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนมีหลายทฤษฎี อาจแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การจัดระเบียบทางสังคม และการพัฒนาแบบผสมผสาน ซึ่งจะขอนำเสนอเพียงบางทฤษฎี²⁹ ดังนี้

จากปรัชญา และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเองของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

๒) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชน

๓) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการ

๔) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

²⁹กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, **หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนก่อนประจำการ : สำหรับผู้เข้าอบรมที่เป็น อสพ,** (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๘),(เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๑๐.

กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ³⁰ ได้กล่าวการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ดังนี้

๑) การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกันทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้วเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

๒) การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชนเป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจ และตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

๓) การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุแนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกกลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการโดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๔) การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน ๒ ลักษณะ คือ

๔.๑) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้าน ติดตามผลและรายงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

³⁰ อ่างถึง, ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, หน้า ๘-๑๑.

๔.๒) พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้องเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงานตามแบบฟอร์มต่าง ๆ ของทางราชการ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ๔๕ ปี ก่อนพุทธศักราช การอุบัติขึ้นของพระองค์ได้ชื่อว่า เป็นการปรากฏของบุคคลเอกในโลก เป็นเหตุการณ์ที่หาได้ยากในโลก เป็นการอุบัติขึ้นเพื่อความสุขของโลก เพื่อเกื้อกูล เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์อุบัติขึ้นเพื่อแสดงแบบแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐแก่โลก ดังที่พระองค์ได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า³¹

“ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็เหมือนกัน เธอทั้งหลาย จงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเธอทั้งหลายอย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ สัตว์ทั้งหลาย ผู้ที่มีกิเลสบังปัญญาจตุสัจจะในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะโทษที่ไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมจากคุณที่จะฟังได้ฟังถึง ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีอยู่”³²

พระสาวกทั้ง ๖๐ องค์นั้น ได้เที่ยวจาริกไปในชนบทน้อยใหญ่ แสดงธรรมแก่ประชาชนที่ท่านผ่าน พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเริ่มมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันนี้พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายออกไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะในประเทศไทย คนไทยรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยแยกกันไม่ออกคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของคนไทยตลอดมา พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำชุมชนโดยปริยาย เมื่อเป็นเช่นนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อชุมชนของไทยมาตั้งแต่โบราณกาล

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน

จากบทบาทพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า พระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า วัดวาอารามต่าง ๆ ในเมืองและตามชนบทไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบกิจทางศาสนาเท่านั้น แต่ได้เป็นสถานบริการสังคม เช่น เป็นโรงเรียน

³¹ดูรายละเอียดใน อ.จ.เอก. (ไทย) ๒๐/๒๙/๔๐.

³²ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๔๑.

สำหรับเด็กวัดเป็นต้น ในสังคมไทยปัจจุบัน พระนักพัฒนาสามารถเข้าถึงชนบท และได้การยอมรับจากชาวชนบทยิ่งกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากพระสงฆ์ผู้ทำงานพัฒนามักเป็นชาวท้องถิ่นนั้น จึงเล็งเห็นความจำเป็นในการช่วยเหลือชาวบ้าน เข้าทำนองวัดพึ่งบ้าน บ้านพึ่งวัดนอกจากนั้น พระสงฆ์ผู้สำนึกในหน้าที่ของตนตามพุทธบัญญัติ ย่อมไม่รังเกียจการอยู่ป่าและการจาริกไปในที่ห่างไกลต่าง ๆ เพื่อประกาศพุทธธรรมจะเห็นได้ว่า ในชนบทอันกันดารและห่างไกลความเจริญทางวัตถุ ซึ่งปราศจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าดูแลความสงบเรียบร้อยและรักษาพยาบาลผู้ป่วย ยังมีพระสงฆ์ไปจำพรรษาหรือตั้งสำนักสงฆ์เพื่อประกาศพุทธธรรมและบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนในการพัฒนาชุมชน

พระภิกษุสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย พระพุทธศาสนากำเนิดขึ้นมา ก็เพื่อจะชี้ทางไปสู่ความสุขของมนุษย์ช่วยให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี และช่วยให้บุคคลมีความพอใจ สามารถเข้าใจธรรมชาติและปรับตัวหรือปรับธรรมชาติให้พึงเป็นประโยชน์แก่ความเป็นอยู่ของตน ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ไทย ได้พัฒนาระดับความคิดทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในทางวัตถุมากขึ้นบทบาททางสังคมของพระสงฆ์มีเพียงศาสนาพิธีเท่านั้น ซึ่งถือ ว่าเป็นสัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่ของสังคมเพราะจะขาดพระสงฆ์ในการประกอบศาสนพิธีต่างๆ ไม่ได้ อย่างรู้ดี เมื่อเวลาผ่านไปล่วงเลยมาหลายศตวรรษปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนาแต่ด้านวัตถุ ด้านจิตใจขาดการเอาใจใส่ดูแลจนในที่สุดการพัฒนา โดยราชการไม่อาจบรรลุผลสำเร็จทุกด้าน แม้ว่าด้านวัตถุอาจจะประสบความสำเร็จ แต่ด้านจิตใจ ความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในตนเองนั้นอาจจะไปไม่ทันกับการพัฒนาด้านวัตถุ หรือเข้าใจวัฒนธรรมได้อย่างถ่องแท้ จนก่อให้เกิดการดูถูกตนเองและอาจคิดว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นเรื่องล้าหลัง ทำให้เกิดความเสียหายแก่สังคมโดยรวม พระสงฆ์จำนวนหนึ่งก้าวมาบนเส้นทางแห่งการพัฒนาชนบทที่ยากไร้ และอยู่ห่างไกลจากเขตพัฒนาของทางราชการ ทั้งที่สังกัดมหานิกายและธรรมยุตินิกาย มีทั้งพระหนุ่มที่มีพรรษาสูงทั้งที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงและต่ำ พระสงฆ์ที่มีบทบาทต่อการพัฒนานี้ส่วนใหญ่เป็นพระที่อยู่ในชนบท โดยส่วนหนึ่งของภิกษุเหล่านี้มีทัศนคติคล้าย ๆ กันว่า พระสงฆ์สมควรเข้าร่วมในการพัฒนาสังคม เพราะถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ และถูกต้องทั้งทางศีลธรรมและโลกธรรม โดยมีความคิดเห็นว่าสถาบันพระสงฆ์จะไร้ประโยชน์ และสลายไปในที่สุด ถ้าพระสงฆ์ไม่ปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวนี้มีใช้หมายความว่า ชาวบ้านถวายภัตตาหารไว้ก็ฉันหมด หรือฉันได้ทุกอย่าง แต่หมายถึงเมื่อชาวบ้านเดือดร้อนเพราะความยากจน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน ปล่อยเวลาว่างไปโดยไม่ได้ทำประโยชน์ ทั้งยังติดในอบายมุขทั้งปวง พระสงฆ์ควรช่วยเหลือชาวบ้านในการชี้แนะทางไปสู่สัมมาชีพที่ชอบ โดยการลงมือปฏิบัติพัฒนาชนบทร่วมกับ

ชาวบ้าน มิใช่การเทศนาสั่งสอนอย่างเดียว สำหรับบทบาทของพระสงฆ์ไทยในฐานะผู้นำชุมชนนั้น มีบทบาทเป็น ๒ ทาง คือ

๑) บทบาทหลัก หรือบทบาทโดยตรงของพระภิกษุสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจ เสริมศีลธรรม สติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน บทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เป็นรากฐานของความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง สังคมไทยทุกวันนี้มีปัญหาเรื่องศาสนา ศีลธรรมมาก และบทบาทหลักของพระภิกษุสงฆ์ก็เป็นงานหนัก และยากยิ่ง

๒) บทบาทรอง ในบางกรณีพระภิกษุสงฆ์อาจจำเป็นและควรเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น เป็นพระผู้ได้รับความศรัทธาจากชาวบ้าน แนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นลู่ทางของการพัฒนาทางด้านวัตถุที่เหมาะสม อาจเป็นผู้ประสานการรวมตัวของชาวบ้านในการพัฒนาวัตถุ อาจให้ที่วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น เพราะต้องยอมรับว่าในสังคมไทย วัดนอกจากจะเป็นที่ส่งเสริมทางด้านจิตใจแล้ว บางครั้งยังเป็นสถานพยาบาลรักษาผู้เจ็บป่วย เป็นสถานสงเคราะห์ที่คนยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียน เป็นที่พักคนเดินทาง เป็นสโมสรให้ชาวบ้านมาพบปะกัน เป็นสถานที่จัดเทศกาล เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตของประชาชน เป็นศูนย์กลางบริหารหรือปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ³³

๒.๓ แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้มีพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง และได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในแง่มุมต่าง ๆ ได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในปัจจุบันการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะแสวงหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ต่างฝ่ายต่างให้ความสำคัญกับแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนการแก้ไขปัญหา ได้มีทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการอย่างไรที่จะทำ

³³กรมศาสนา, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี. กราฟฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด ๒๕๓๙), หน้า ๙๐-๙๓.

ให้ผู้ให้ประชาชนได้เข้ามารับผิดชอบ ในฐานะเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนของตนเองได้ โดยมีหลักการดำเนินการ³⁴ดังต่อไปนี้

ก. การสร้างผู้นำ (Leadership Theory) คือ การสร้างภาวะผู้นำจากคนในชุมชน ให้ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้ที่สามารถชักจูงใจสมาชิกของชุมชนมาทำงานหรือร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน

การสร้างผู้นำชุมชน จำเป็นต้องมีหลากหลาย มีทั้งกลุ่ม คณะ และองค์กรในชุมชนระดับหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการด้านการปกครองและพัฒนา ด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพ และด้านการท่องเที่ยว ฯลฯ ทั้งนี้ ผู้นำประเภทต่างๆ จะเกิดขึ้นตามความต้องการหรือความจำเป็นและการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ผู้นำในชุมชนมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือที่เรียกว่า ผู้นำตามจารีตประเพณี การพัฒนาใดๆ หากผู้นำชุมชนมีศักยภาพและได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งเจริญก้าวหน้า สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

ข. การเกลี้ยกล่อม (ชักจูงใจ) มวลชน (Mass Peruasion Theory) คือการชักจูงใจให้ได้ผลดี ต้องสร้างความสนใจในเรื่องนั้นให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาและตรงกับความต้องการของเขา เป็นเรื่องที่มีคุณค่า เหมาะกับบุคคล เวลา และสถานที่ โดยยึดหลักความต้องการของเขาเป็นสำคัญ

การจูงใจคนเป็นเรื่องสำคัญในด้านจิตวิทยา หากคนได้รู้ ได้เข้าใจ เกิดการยอมรับ ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแผนงานหรือโครงการที่สมาชิกทุกคน ทุกกลุ่มหรือองค์กร ได้ช่วยกันคิดช่วยกันจัดทำขึ้น การชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม จำเป็นต้องสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้เกิดขึ้น มีศิลปะการพูดจูงใจคนอย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้ฟังคล้อยตาม มีการทดลองปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง มีการศึกษา ดูงาน หรือมีสื่อประเภทต่างๆ ที่ทำให้สมาชิกชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ไม่ยาก และบังเกิดผลประโยชน์ที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายที่คาดหวังตั้งใจไว้ตรงกับความต้องการของชุมชน

ค. ระบบทางการบริหาร (Administrative System and Method Theory) คือ การใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยการกระจายอำนาจการบริหารงาน

³⁴ อ่างถึง, สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

ไปยังท้องถิ่น และใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจ รวมทั้งการประเมินผลงานของโครงการด้วย

ดังนั้น ในระบบการบริหารจัดการจะยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นสำคัญในการดำเนินการงานด้านการพัฒนา การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเป็นการนำเอาวิธีการและระบบการบริหารจัดการจากภายนอกเข้าไปใช้ในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมที่ชาวบ้านอาจจะยังไม่คุ้นเคย จึงจำเป็นต้องมีการอบรม ชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนได้เข้าใจ และสมาชิกสามารถที่จะแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนได้ตามเหมาะสม ความสามัคคี ความเสียสละ ความร่วมมือ ร่วมใจกัน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ จะเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเจริญก้าวหน้าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในระดับต่าง ๆ คือ

- ๑) กระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรในการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
- ๒) การปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องการปกครองตนเอง แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อมาใช้ในความหมายการพัฒนาชนบท จึงหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนานั้นเอง จากที่กล่าวมา การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ โดยการร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงาน ตลอดถึงการให้ความร่วมมือ การเสียสละกำลังกาย และกำลังทรัพย์

นิธิ เอียวศรีวงศ์³⁵ ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาที่จะเป็นผลดีและเป็นธรรมนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมายแนวทางการพัฒนาดังกล่าวย่อมต้องโอนอ่อนต่อความแตกต่างของท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางการพัฒนาย่อมต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตัดสินใจของท้องถิ่นมากกว่า

³⁵อ้างถึง, นิธิ เอียวศรีวงศ์, **เชิงอรรถสังคมในสายตานักวิเคราะห์**, หน้า ๙.

บัวเรศ ประไซโยและคณะ³⁶ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่สมาชิกของกลุ่ม มีความสนใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ลักษณะการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในลักษณะของโครงการ การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน และการมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์³⁷ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรูปธรรม หมายถึง การที่ชาวบ้านได้ให้แรงงาน เช่น เวลา วัสดุในการพัฒนาชุมชน ส่วนความหมายในระดับนามธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องการขึ้นนำตนเอง มโนภาพแห่งตนความอิสระในกำหนดวิถีชีวิตแห่งตนและความผูกพันรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม (Commitment and Responsibility) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด ๓ ประการ คือ

- ๑) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคล ซึ่งบังเอิญเห็นพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
- ๒) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว มาหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน
- ๓) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชน ไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์³⁸ (Coghen and Afhoffe) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนคือริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

³⁶บัวเรศ ประไซโย และคณะ, การจัดการป่าชุมชนโดยองค์กรในท้องถิ่น ในแนวทางปฏิบัติงานโครงการพัฒนาป่าชุมชน (๒) กรมป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๐.

³⁷นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๒.

³⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓.

๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implantations) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Beneficial) ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) เป็นขั้นตอนที่จะได้รับรู้ถึงผลของการทำงานกิจกรรมร่วมกันที่ผ่านมาว่า มีข้อดีข้อเสียและปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทฤษฎีการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญ คือ ต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิต

๒) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความสามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนักรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

การมีส่วนร่วมหมายถึงพฤติกรรมอันประกอบด้วย การร่วมและสมยอมประพฤติตามพฤติกรรม คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช้ทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคม อาสาสมัครตั้งนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายนี้ก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในระดับต่าง ๆ คือ

๓) กระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรในการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔) การปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องการปกครองตนเอง แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อมาใช้ในความหมายการพัฒนาชนบท จึงหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนานั้นเอง จากที่กล่าวมา การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ โดยการร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงาน ตลอดถึงการให้ความร่วมมือ การเสียสละกำลังกาย และกำลังทรัพย์

เซอร์สีย์ เอ. ไวท์³⁹ กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” มีหลากหลาย ความหมายและแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท (Context) ของแต่ละประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น การมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น (Local Participations) จะแตกต่างไปจากการมีส่วนร่วมที่ไม่ใช่ระดับท้องถิ่น (Nonlocal Participations) ดังที่ประชุมของ The Ad Hoc Group of Experts ว่าด้วยเรื่อง “Popular Participation as a Strategy for Promotion Community-Level Action and National Development” ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และมีการให้ความหมายต่าง ๆ กันไปในแต่ละประเทศหรือแม้กระทั่งภายในประเทศเดียวกัน การที่จะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดูบริบท (Context) ของแต่ละประเทศ และสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะ ให้สมาชิกของชุมชนหรือสังคมได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและในการแบ่งสรรผลการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าเทียมกันในประเด็น⁴⁰ คือ

- ๑) การสนับสนุนกระบวนการพัฒนา
- ๒) การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
- ๓) การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางนโยบาย การวางแผนและการปฏิบัติตามแผนทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) ความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องทั้งด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลหนึ่ง มิใช่เฉพาะด้านกำลังกาย การกระทำ หรือทักษะเพียงอย่างเดียว

๒) การกระทำให้ เมื่อผู้ที่มีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องทั้งด้านจิตใจและอารมณ์แล้ว ก็เปรียบเสมือนเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดเห็นริเริ่ม เพื่อที่ทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม (Group Goal)

๓) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีความเกี่ยวข้องทางด้านอารมณ์จิตใจและการกระทำ การให้ในสถานการณ์ใด ๆ ของกลุ่มแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่มด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการรูปแบบหนึ่งของสังคมในการที่บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม

³⁹อ้างถึง , นีรันดร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า ๑๘๖.

⁴⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๙.

และต้องการที่จะเห็นผลสำเร็จของการกระทำนั้น ๆ ด้วย นอกจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นการมีส่วนร่วมยังเกิดจากแนวคิดอื่น ๆ ได้อีก เช่น

๓.๑) ความศรัทธา ความเชื่อถือที่มีต่อบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีส่วนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นการปลูกต้นไม้ในวัดร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ

๓.๒) ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือและมีเกียรติยศ ตำแหน่งหรือความแตกต่างของสถานะทางสังคม ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจและยอมเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำใด ๆ ที่อาจจะยังไม่มีศรัทธาหรือเต็มใจทำ

๓.๓) อำนาจบังคับ ซึ่งเกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า บังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น หน่วยงานจัดอบรมพัฒนาจิตและใช้วิธีการเกณฑ์เชิงบังคับให้ นักเรียนเข้าไปรับการฝึกอบรม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นแบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับ คือ

๑) **การมีส่วนร่วมจอมปลอม (Pseudo Participation)** ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ประชาชนต้องปฏิบัติตามแนวทางที่นักวางแผน นักบริหาร และผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจในชุมชนได้ควบคุมกำหนดโครงการ ตลอดทั้งทำการตัดสินใจแทนประชาชนแล้ว โดยการมีส่วนร่วมในระดับนี้สามารถแยกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑) ลักษณะภายในท้องถิ่น (Domestication) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแจ้งข่าวสาร การให้การปกป้องคุ้มกัน และการปรับเปลี่ยนที่กระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจ ไม่ใช่ประชาชนโดยตรง

๑.๒) ลักษณะการอนุเคราะห์ (Assistencialism) เป็นการกระทำให้เกิดความพึงพอใจและการให้คำปรึกษา

๒) **การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation)** คือการที่ผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอำนาจตลอดทั้งนักวางแผน นักบริหารร่วมมือทำงานกับประชาชน การกระทำใด ๆ ทุกกระบวนการของการทำงานตลอดไป จนถึงกระบวนการตัดสินใจแทนประชาชน ประชาชนได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เข้าไปดูแลควบคุมการปฏิบัติงานด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในระดับนี้สามารถแยกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะเช่นกัน คือ

๒.๑) ความร่วมมือ (Co-operation) คือ การที่ประชาชนและผู้มีอำนาจได้เป็นคณะผู้แทนและเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการใช้อำนาจ

๒.๒) การควบคุมของประชาชน (Citizen Control) คือ การมอบให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดทุกขั้นตอนของการทำงาน

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมนั้นมีมากมายเช่น ปัญหาความไม่รู้อันเกิดจากการไร้การศึกษา ความแตกต่างในระดับการศึกษา ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารทั้งสื่อมวลชนและสื่อ บุคคล สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งถูกครอบงำด้วยคนส่วนน้อยในสังคม ขาดกลไกต่าง ๆ นอกจากนี้ การแบ่งแยกและความแตกต่างในสังคม เช่น เพศ ศาสนา อายุ อาจมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมด้วย

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์⁴¹ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

- ๑) ร่วมคิด : สภาพที่เป็นอยู่มีอะไรเดือดร้อน และสาเหตุเกิดจากอะไร
- ๒) ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- ๓) ร่วมดำเนินการ : ดำเนินการตามโครงการ และแผนงาน
- ๔) ร่วมติดตามประเมินผล : ประเมินผลสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะ ๆ

การมีส่วนร่วมทั้ง ๔ ขั้นตอนนี้ จะช่วยให้ประชาชนคิดเป็นทำเป็น (Think Right Do Right) สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการกระทำ (Learning by Doing) ในการวางโครงการ หรือจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาในชุมชนนั้นร่วมกับนักพัฒนา

๒.๔ แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ โดยได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย เนื่องจากสภาพของภาคเหนือมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเป็นเขตติดต่อกับชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน มีชาวเขาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่บริเวณรอบนอกของจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง ปัญหาที่พบคือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทำลายป่าต้นน้ำ และการทำไร่เลื่อนลอย ตลอดจนกองกำลังติดอาวุธต่าง ๆ ปัญหาค่านิยม ทศนคติ การปรับตัวสถานภาพความเป็นคนไทย การประกอบอาชีพ ปัญหาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตพระบัณฑิตออกมารับใช้พระศาสนาและสังคมโดยตระหนักว่า ควรที่จะขยายภารกิจการเผยแผ่พระศาสนาไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ข้อ ดังนี้

- ๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา

⁴¹ อ่างถึง , นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า ๔๓.

๒) เพื่อช่วยพัฒนาจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนาและตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) เพื่อให้การศึกษา ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม

๔) เพื่อช่วยแนะนำและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๕) เพื่ออบรมสั่งสอนชี้ให้เห็นถึงหลักการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน และพิษภัยของยาเสพติด โรคนิวเคลียร์ เป็นต้น⁴²

การทำงานของพระสงฆ์บนพื้นที่สูง อาจมีความแตกต่างไปจากการพัฒนาพระสงฆ์ในพื้นที่ราบ มีภารกิจนอกเหนือกว่าพระสงฆ์ทั่วไป เพราะสังคมพื้นราบกับชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่าง ๆ กัน เช่น ความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านพื้นราบย่อมมีความเข้าใจมากกว่า การเอาใจใส่ในพระสงฆ์ย่อมดีกว่า แต่สังคมบนพื้นที่สูงชนบางกลุ่มไม่รู้จักพระพุทธศาสนาคืออะไร ฉะนั้นในเบื้องต้นพระสงฆ์ต้องเข้าไปทำงานในเชิงรุก ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติคือ

๑) มีสภาวะความเป็นผู้นำ พระบัณฑิตอาสา ที่ต้องเข้าสู่ชุมชนต้องมีสภาวะความเป็นผู้นำสูง มีการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย พระบัณฑิตอาสา เข้ามาปฏิบัติศาสนกิจในชุมชน ต้องทำงานทุกอย่าง ในด้านงานพระศาสนาและงานพัฒนาสังคม จำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาให้มาก ต้องรู้จักคิด รู้จักวางแผนให้รอบคอบ มีการกระจายงานอย่างทั่วถึงสามารถกุมหัวใจของคนทุกคนได้ มีการติดต่อประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและสามารถระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และต้องวางตัวให้เป็นที่ศรัทธาความเคารพนับถือของชาวบ้านทุกเพศ ทุกวัย และทุกศาสนา

๒) การสำรวมในสมณสาธูป การสำรวมในสมณสาธูปเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระสงฆ์ยังเป็นนักพัฒนาต้องเป็นแบบที่ดีให้กับชาวบ้าน มีการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ต้องการพูดให้เขาฟัง ต้องทำให้ชาวบ้านเข้าได้เห็น ต้องอบรมสั่งสอนให้ชาวบ้านเขาทำเป็น ดังคำโบราณที่ได้กล่าวไว้ว่า “ตัวอย่างที่ดี ดีกว่ามีคาถาอาคม” พระนักพัฒนา หากมีความสำรวมในกาย วาจา และใจ จะเป็นที่ศรัทธาสำหรับผู้พบเห็น เคยมีพระสงฆ์บางรูปไม่มีความสำรวมในสมณสาธูปในการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ให้ชาวบ้านเห็น โดยคิดว่าชุมชนบนพื้นที่สูงไม่รู้อะไรหรอก ซึ่งหลักการและความเป็น

⁴²สุชาติ แก้วก่อ, รายงานผลการดำเนินงานประจำปี ๒๕๔๕, (เชียงใหม่ : โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

จริงชาวบ้านรู้แต่ชาวบ้านไม่แสดงอาการออกมาเท่านั้น ตามหลักการพัฒนาแล้วเราเป็นผู้เข้าไปส่งเสริมพัฒนาและอบรมชาวบ้านในสิ่งที่ชาวบ้านไม่รู้ สิ่งที่อยู่แล้วให้รู้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไปและนี่คือพันธกิจหลักของพระสงฆ์นักพัฒนา

ชาวบ้านบางชุมชน บางกลุ่ม บางคนมีการยึดตัวบุคคลเป็นหลัก เมื่อศรัทธาพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งจะมีความศรัทธาเป็นอย่างมาก แต่เวลาเสื่อมศรัทธาแล้วจะไม่ยอมรับนับถือใครอีกเลยสิ่งสำคัญขอให้พระนักพัฒนาสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าเรามาพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้นไม่ใช่สร้างความเดือดร้อน ทำลาย ในสิ่งที่ดีมีอยู่ในชุมชน อย่าเผลอคิดไปว่าสิ่งที่เราทำทำไปเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่เป็นไร หรือคิดไปว่าทำไปเกิดเขาไม่รู้ไม่เห็นหรือหาก ถ้าท่านประพฤติเช่นนี้ ท่านจะประสบความเดือดร้อนในภายหลัง พระสงฆ์นักพัฒนาบนพื้นที่สูงควรจะมีศรัทธาในเสถียรภาพ เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้แก่ชุมชนบนพื้นที่สูงต่อไป

๓) มีความจริงใจต่อชาวบ้าน ชาวบ้านในชุมชนบนพื้นที่สูงล้วนมีพื้นฐานในความจริงใจต่อกันและกัน ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ยิ่งเป็นองค์กรของพระสงฆ์แล้วชาวบ้านมีความคาดหวังอีกหลายเท่าตัว เพราะถือว่าพระสงฆ์เป็นผู้ทรงศีล มีความรู้ ความสามารถ พระสงฆ์ที่เข้าไปอยู่ในชุมชนจะต้องมีความจริงใจ เรื่องงานและชุมชน เวลาจัดกิจกรรมจะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ความจริงใจอาจจะพิสูจน์ได้จากความคิด การกระทำ คำพูดของตัวพระสงฆ์เองนอกจากนั้นพระสงฆ์จะต้องมีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ รักษาคำพูดของตัวเอง จะเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของชาวบ้านทั่วไป

๔) มีมนุษยสัมพันธ์ พระบัณฑิตอาสา จะต้องพบเจอกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จำเป็นจะต้องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกับชาวบ้านเป็นประจำ สามารถเข้ากับคนได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล กลุ่ม ชุมชน สังคม ได้อย่างกลมกลืน รู้จักพูดให้กำลังใจผู้อื่นยามเขาผิดหวังหรือเสียใจ ไม่แสดงออกเปื้อนหน่วย รำคาญ ในขณะที่พูดคุยกับคนอื่น ถึงแม้บางครั้งไม่สบอารมณ์ก็ตาม อีกทั้งยังเป็นผู้กล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้าสาธารณชนอย่างโดดเด่น มีความสง่างามบนเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดในทางที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ หลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มกับองค์กรต่าง ๆ

พระบัณฑิตอาสาต้องมีเทคนิค วิธีการ ชักจูง ให้ชาวบ้านทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ มาใช้สถานที่ของอาศรมตามความเหมาะสม เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้สึกที่อาศรมพระบัณฑิตอาสาเป็นของตนเองด้วย นอกจากนั้นจะต้องทำบริเวณอาศรมพระบัณฑิตอาสาเป็นเขตอภัยทาน ตั้งเป็นเขตปลอดภัย อบายมุข มิให้ชาวบ้านมาตีมีสุรา สูบบุหรี่ในบริเวณอาศรม กิจกรรมดังกล่าวชาวบ้านมีปฏิกริยา

ต่อต้านบาง แต่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจในสถานที่ ๆ เป็นศาสนสถาน สถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ควรแก่การเคารพบูชา ไม่ควรที่จะก่อกรรมทำในสิ่งที่ไม่ดีภายในบริเวณอาศรม เป็นการสร้างนิสัย ให้แก่ชาวบ้านในทางที่ดี

พระบัณฑิตอาสา เป็นพระรุ่นใหม่ที่มีแนวการพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์รูปแบบใหม่และเอาใจใส่กลุ่มชาติพันธุ์อย่างจริงจัง ทำงานแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพื่ออุดมการณ์ตามแนวความคิดที่ถูกต้องตามโอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ อย่าง ดังนี้ (๑) เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วย กาย วาจา ใจ (๒) ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ (๓) ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น⁴³ พระบัณฑิตอาสาจะทำงานแบบเชิงรุก โดยยึดหลักพระพุทธพจน์เป็นแนวทางในการทำงาน มีอุดมการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฉะนั้นการทำงานพระบัณฑิตอาสาที่อยู่ประจำในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑) อุดมการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๑) การเทศน์สอน หมายถึง การอบรมศีลสมาธิ ปัญญา โดยมีหลักธรรมที่สามารถอธิบายได้ คือ ความกตัญญูกตเวที อริยสัจ ๔ และศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ไม่สูงจนเกินไป สามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อได้รับการชี้แนะพอเป็นแนวทางการปฏิบัติในสังคม ครอบครัว และชุมชนที่อาศัยอยู่ (๒) ทำ หมายถึง การทำเป็นตัวอย่างในทางที่ดี รักษาเสถียรวัตร⁴⁴ มีสมณสาธูปนำ คือ การนำมาปฏิบัติหรือกระทำในลักษณะ สุปฏิปันโน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อุสุปฏิปันโน (การประพฤติปฏิบัติตรง) ญายปฏิปันโน (การประพฤติปฏิบัติที่ควรน้อมเข้าไปใกล้) สามจีปฏิปันโน (การประพฤติปฏิบัติที่ควรแก่การคาราวะ)⁴⁵

๒) บทบาทของพระบัณฑิตอาสา ที่ใช้ในการทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ ดังนี้ อบรม ส่งเสริมการลด ละ เลิก อบายมุขในชุมชน ส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หาแนวร่วมภาคีในการจัดกิจกรรมกับชุมชน ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีในท้องถิ่น นำชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชักชวนให้ชาวบ้านรักษาศีล ๕ ออกเยี่ยมชาวบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคยและการปรับตัว จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน ส่งเสริมการออมทรัพย์ในชุมชน พัฒนาตัวเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชาวบ้าน ส่งเสริมการศึกษาและหลักธรรมในชุมชน สร้างอาศรมให้สะอาดและร่มรื่นเพื่อเป็นแบบอย่างต่อชุมชน ไม่ดูถูกดูหมิ่นหรือตัดสินประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนว่าไม่ดี ชี้ให้ทำ นำให้ดู อยู่ให้เห็น จัดตั้ง

⁴³ คุรยละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๙-๒๖๒.

⁴⁴ คุรยละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๕๗๖/๖๔๙-๗๓๕.

⁴⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘), หน้า ๒๙๕.

กลุ่มแกนนำชาวพุทธ ประสานงานอย่างมีส่วนร่วมทุกองค์กร (อดทน อดกลั้น ฟังหูไว้หู มีความเป็นกลาง) สร้างชุมชนปลอดเหล้า แนะนำชาวบ้านงดเหล้าเข้าพรรษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (การอบรมคุณธรรมจริยธรรม) การพัฒนากายและจิตใจ อบรมคุณธรรมแก่นักเรียน (สอนศีลธรรมในโรงเรียน) กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการพระบัณฑิตอาสา ที่ประจำอยู่ในชุมชนของตนมี ๑๘ ประการคือ

- ๑) เป็นที่พึ่งด้านพิธีกรรม ศาสนพิธีได้
- ๒) เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำได้
- ๓) เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และอบรมสั่งสอนได้ทั้งทางโลกและทางธรรม
- ๔) เป็นผู้เข้าใจปัญหาชุมชน และแก้ปัญหาได้ถูกวิธี
- ๕) เป็นผู้หางบประมาณมาพัฒนาชุมชน
- ๖) เป็นผู้นำด้านการสาธารณสงเคราะห์
- ๗) เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ผู้นำทางจิตวิญญาณ
- ๘) เป็นแบบอย่างที่ดี มีจริยวัตรที่งดงาม
- ๙) เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา
- ๑๐) เป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- ๑๑) เป็นผู้นำหลักธรรมอบรมสั่งสอนและแก้ไขปัญหาชุมชน
- ๑๒) เป็นผู้พัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ๑๓) เป็นผู้ทำกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
- ๑๔) เป็นผู้สอนศีลธรรม จริยธรรมแก่ชุมชน
- ๑๕) เป็นผู้สร้างพลังความสามัคคีแก่ชุมชน
- ๑๖) เป็นผู้อยู่ในชุมชน และสานต่องานของพระรูปก่อน
- ๑๗) เป็นผู้กระตุ้นพลังความสามารถของชุมชนในแต่ละด้าน
- ๑๘) เป็นผู้หาที่เรียนให้บุตรหลาน⁴⁶

แนวทางการทำงานของพระบัณฑิตอาสา กับกลุ่มชาติพันธุ์ บางครั้งจะทำงานกับเด็กก่อน

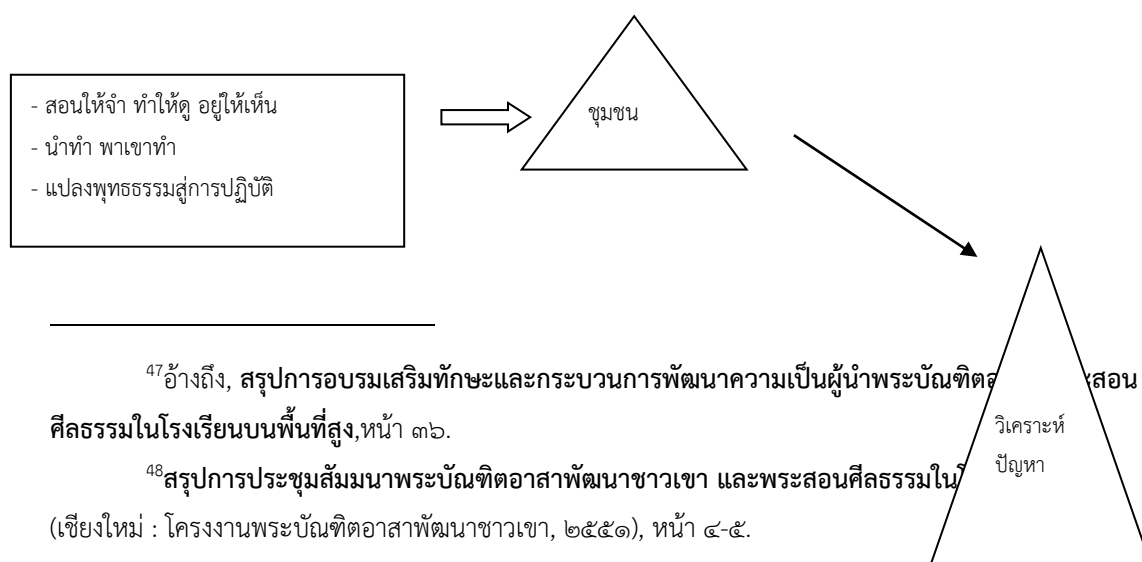
⁴⁶สรุปการอบรมเสริมทักษะและกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้นำพระบัณฑิตอาสา พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบนพื้นที่สูง, (เชียงใหม่ : โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

เพื่อนำเข้าสู่พ่อแม่แม้ว่าเด็กเยาวชนส่วนหนึ่งได้รับการฝึกฝนอบรมจากพ่อแม่ แต่ว่ากระแสโลกาภิวัตน์ ที่ไหลบ่าเข้าสู่ชุมชนทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทрудโทรม ไม่น่าอยู่ ผวนวกกับอุปนิสัยของเด็กและเยาวชนที่อยากรู้ อยากเห็นตามสัญชาตญาณของการเรียนรู้ และอุปนิสัยเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ทั้งที่อยู่ในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา พระบัณฑิตอาสาจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือจะไปเป็นผู้นำของการพัฒนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับกลุ่มชาติพันธุ์ “ต้องทำงานกับเด็กและเยาวชน เข้าทางเด็กและเยาวชน จากนั้นเข้าถึงพ่อแม่ และคนในชุมชนด้วย” เพราะเด็กเป็นหัวใจของพ่อแม่ เด็กจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาครอบครัว และการแก้ไขปัญหาพัฒนาชุมชนต่อไป เพราะพ่อแม่โดยส่วนมากแล้วเช้าจะออกไปทำไร่และกลับมาเวลาค่ำ บางทีไม่มีเวลาที่จะพูดคุยหรือสนทนากับพระ อนึ่งการสอนเด็กและเยาวชนในปัจจุบันต้องสอนเด็กโดยการพาเข้ามาทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ พระบัณฑิตอาสาได้ใช้กระบวนการในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์ในการสอนสู่การทำ SMCR⁴⁷

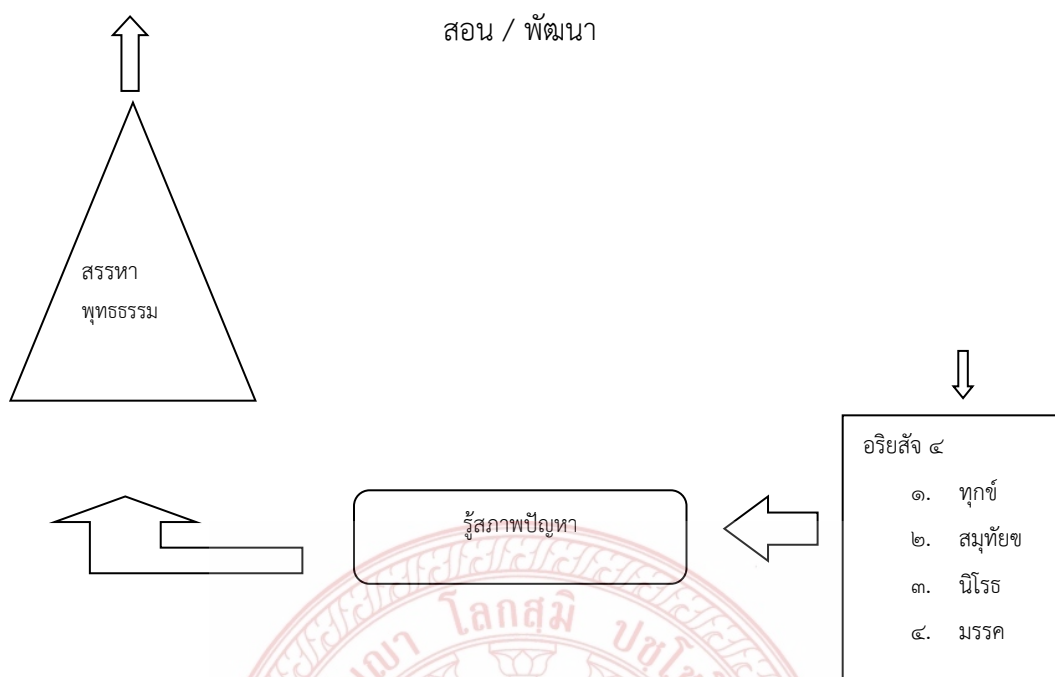
การทำงานกับกลุ่มเด็กเยาวชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีกระบวนการทำงานการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน มีวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย หาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมนำไปสู่การสอนหรือการพัฒนาจะทำให้การพัฒนาการอบรมสั่งสอนนั้นประสบความสำเร็จโดยมีรูปแบบกระบวนการทำงานของพระบัณฑิตอาสาตามโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

แผนภูมิ โครงสร้างกระบวนการทำงานของพระบัณฑิตอาสา⁴⁸

⁴⁷ อ่างถึง, สรุปรการอบรมเสริมทักษะและกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้นำพระบัณฑิตอาสาสอนศีลธรรมในโรงเรียนบนพื้นที่สูง, หน้า ๓๖.

⁴⁸ สรุปรการประชุมสัมมนาพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา และพระสอนศีลธรรมใน (เชียงใหม่ : โครงการงานพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๕๑), หน้า ๔-๕.

พระบัณฑิตอาสา เมื่อจะเข้าไปสอนหรือเข้าไปพัฒนาชุมชน ลำดับแรกจะต้องทำความเข้าใจกับชุมชน ศึกษาชุมชน และวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายตามหลักอริยสัจ ๔ เป็นต้น เมื่อรู้สภาพปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ให้ความมีเนื้อหาพุทธธรรมหมวดใดข้อใดบ้างที่เหมาะสมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ จากนั้นก็เตรียมแผนการสอนที่จะนำไปสู่การสอน หรือการพัฒนา และสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ (๑) สอนให้จำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น (๒) นำทำ พาเขาทำ (๓) แปลงหลักพุทธธรรมสู่การปฏิบัติ พระบัณฑิตอาสาจะต้องศึกษาวิเคราะห์ชุมชนโดยวิเคราะห์ตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อวางแผนกิจกรรม ซึ่งแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ การวิเคราะห์ตัวผู้สอน คือพระผู้สอน และวิเคราะห์ผู้ถูกสอน คือ ชุมชน เด็กและเยาวชน เป็นต้น⁴⁹

๒.๕ ทฤษฎีการสื่อสารและเทคโนโลยี

การสื่อสาร⁵⁰ ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์ เพื่อให้รับรู้เรื่องราวอันมีความหมายร่วมกัน และเกิดการตอบสนองต่อกัน โดยจุดมุ่งหมายหลักของการสื่อสารนั้นมาจากผู้ส่งสาร ที่หวังหรือต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้รับสาร “ผลของ

⁴⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

⁵⁰สวณิต ยมาภัย, การสื่อสารของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๒.

การสื่อสาร” ตามเจตนาธรรมที่ตั้งไว้ คำว่า “ผลของการสื่อสาร” มีความหมายอย่างกว้าง คือ “การเปลี่ยนแปลง” หรือ “ข้อแตกต่าง” (Change or discrepancy) ซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องมาจากข่าวสาร (Messages) ที่ได้รับ

ผลของการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่แสดงว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีการรับรู้ความหมายของสารในกระบวนการสื่อสารร่วมกันหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด หรืออาจหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างหรือหลังการสื่อสาร ซึ่งมาจากการตีความสารที่ผู้รับสารได้รับ แต่นักวิชาการส่วนใหญ่มักหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหลังการสื่อสารหนึ่ง ๆ จบสิ้นลงแล้ว โดยที่มีประเด็นควรแก่การพิจารณาคือหลังการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกระบวนการสื่อสารหรือไม่อย่างไร ผู้ส่งสารสามารถมีอิทธิพลบางอย่างเหนือตัวผู้รับสารหรือไม่อย่างไร การสื่อสารนั้นประสบความสำเร็จตามที่ผู้ส่งสารมุ่งหวังไว้หรือไม่อย่างไร

นอกจากนี้ ผลของการสื่อสารยังสามารถจำแนกได้หลายประเภท ทั้งนี้แล้วแต่ว่าจะใช้เกณฑ์อะไรในการพิจารณา เช่น หากถือเจตนาเป็นเกณฑ์ การรับรู้เรื่องราวของข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้นมีความหมายร่วมกัน แต่หากการรับรู้ไม่ตรงกัน โดยแตกต่างจากที่สื่อสารไปเช่นนี้ กลับเป็นผลของการสื่อสารประเภทที่ไม่เป็นเจตนาที่วางไว้

ระยะเวลาการให้ผลก็จัดเป็นอีกเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณา โดยผลที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารในระยะสั้น มักมุ่งเร้าความรู้สึกและอารมณ์ของผู้รับสาร ส่วนผลของการสื่อสารที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารในระยะยาว จะมุ่งที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ อันเกิดจากการสื่อสารที่มีวัตถุประสงค์ด้านการข่าว ชักจูงใจ และสาระความรู้ นอกจากนี้ เราอาจพิจารณาได้จากผลการสื่อสารที่ปรากฏนั้นว่ามีความเด่นชัด หรือเป็นไปในลักษณะแอบแฝง ทั้งนี้ ผลการสื่อสารที่ปรากฏเด่นชัดนั้น การรับรู้สารที่เป็นความหมายร่วมกันของคู่กรณีจะปรากฏผลเป็นการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาให้เห็นอย่างชัดเจนในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เนื้อหาของสารในลักษณะนี้หากเป็นข่าวสารก็จัดว่าเป็น “ข่าวเบา” (Soft news) ที่เร้าความสนใจของผู้คน (human interest) โดยไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ในทางตรงกันข้าม หากผลของการสื่อสารมีลักษณะซ่อนเร้น ผู้ส่งสารไม่อาจคาดการณไว้ล่วงหน้าได้ว่า การรับรู้สารของผู้รับสารในความหมายร่วมกันนั้นจะเป็นอย่างไรเพราะมีลักษณะแอบแฝง ไม่ปรากฏในทันที การวัดผลของการสื่อสารจึงต้องอาศัยการเฝ้าสังเกตและกระตุ้นให้ผู้รับสารแสดงพฤติกรรมออกมา เนื้อหาของสารในลักษณะนี้มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเป็นส่วนใหญ่ หากจัดเป็นข่าวสารก็จัดว่าเป็น “ข่าวหนัก” (hard news) คือเป็นข่าวที่สำคัญ (significant news) ซึ่งผู้รับสารมักไม่แสดงผลออกมาทันที แต่จะนำสารนั้นไปคิดวิเคราะห์ตามพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของตน โดยเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์

ประสิทธิผลในการสื่อสาร

ประสิทธิผลในการสื่อสารนั้น⁵¹ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการสื่อสาร อันได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร และช่องทางในการสื่อสาร

๑) ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ปัจจัยในส่วนผู้ส่งสารและผู้รับสารที่จะมีผลต่อการสื่อสาร คือ ทักษะในการส่งและการรับ ทักษะติดต่อผู้รับ ผู้ส่ง และต่อสาร ระดับความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสาร และ ความรู้ในเรื่องกระบวนการสื่อสาร ระบบสังคมและวัฒนธรรมของผู้ส่งสารและผู้รับสาร

๒) สาร ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ๓ ประการ ที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของการสื่อสาร คือ รหัสของสาร Message Code เนื้อหาของสาร Message Content การจัดการสาร Message Treatment ทั้งนี้โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรของผู้ส่งสาร คือ บุคลิกส่วนตัว ของผู้ส่งสารและผู้รับสารเป้าหมาย

๓) ช่องทางในการสื่อสาร ผู้ส่งสารจะต้องอาศัยสื่อเป็นช่องทางนำไปสู่ผู้รับสารเพื่อ ประสิทธิผลในการสื่อสาร ดังนั้น ผู้ส่งสารต้องเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ คือ

- ๓.๑) เงินทุน
- ๓.๒) กลุ่มเป้าหมาย
- ๓.๓) เนื้อหาของสาร
- ๓.๔) ข้อดีข้อจำกัดของสื่อ
- ๓.๕) ค่าใช้จ่ายของสื่อแต่ละชนิด
- ๓.๖) จำนวนผู้รับ
- ๓.๗) พื้นฐานความรู้ ขีดความสามารถของผู้รับ
- ๓.๘) ผลย้อนกลับของสาร
- ๓.๙) ความเหมาะสมกับกาลเทศะ
- ๓.๑๐) ความรีบด่วนในการสื่อสาร

นอกจากนี้ เพื่อประสิทธิผลของการสื่อสาร ในบางโอกาสเราต้องใช้สื่อหลายชนิด ผสมผสานกันในการสื่อสาร เพราะสื่อแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน

การสื่อสารว่าประกอบด้วยหลักสำคัญ ๗ ประการ คือ

⁵¹ Everett M.Rogers with Lynne Svenning, *Modernization among peasants: The Impact of Communication*, (New York: Rinehart and Winston, ๑๙๖๙), pp.๒-๗.

๑) ความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Credibility) การสื่อสารที่จะได้ผล สารจะต้องมีความถูกต้องและผู้ส่งสารควรจะเป็นผู้นำเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้หรือเชี่ยวชาญ มีความน่าไว้วางใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้รับสาร

๒) ความเหมาะสมกับกาลเทศะ (Context) คือ เนื้อหาสาระที่ใช้ในการสื่อสารต้องสอดคล้องกลมกลืนไม่ขัดต่อวัฒนธรรมสังคม สิ่งแวดล้อม บุคคล เวลา และสถานที่

๓) เนื้อหาสาระ (Content) สารที่ส่งต้องมีเนื้อหาสาระ เป็นประโยชน์ มีคุณค่าและสำคัญต่อผู้รับ รวมทั้งเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ทักษะ และค่านิยมของผู้รับมากที่สุด และก่อให้เกิดความหมายบางอย่างแก่ผู้รับ มีความเข้าใจความหมาย เพื่อเป็นปัจจัยในการนำเอาข่าวสารนั้นไปประพฤติปฏิบัติ

๔) ความแจ่มแจ้งชัดเจน (Clarity) สารนั้นต้องง่ายมีความชัดเจนแจ่มแจ้งไม่คลุมเครือหรือตีความหมายได้หลายแง่ สามารถทำให้เห็นภาพจนได้ชัดเจน

๕) ความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (Continuity and Consistency) จะเป็นการย้ำและเตือนความจำของผู้รับ แต่ต้องระวังมิให้เกิดความซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย และความต่อเนื่องต้องกระทำเป็นประจำ กำหนดเวลาที่แน่นอน

๖) ช่องทางในการสื่อสาร (Channel) สื่อแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์ ฉะนั้น ผู้ส่งสารควรเลือกช่องทาง หรือ สื่อที่เหมาะสมกับผู้รับสารและสถานการณ์ในการสื่อสาร รู้ว่าสื่อสารกับใคร อย่างไร เมื่อไหร่

๗) ความสามารถของผู้รับสาร (Capability of Audience) ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของผู้รับ ทั้งทางด้านความรู้และการรับรู้ทางร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมของผู้รับ ความสามารถของผู้รับจะเป็นปัจจัยในการกำหนดปัจจัยทั้ง ๗ ประการข้างต้น ถ้าผู้ส่งสารไม่รู้จักผู้รับสาร ไม่รู้ถึงความสามารถของผู้รับ การเตรียมเนื้อหาของสารให้ชัดเจนแจ่มแจ้งต่อเนื่อง การเลือกสื่อและช่องทางก็ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพทางการสื่อสารมวลชนและช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล

ตามหลักกระบวนการสื่อสารนั้น สารจำเป็นที่จะต้องถูกส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ช่องทางใดช่องทางหนึ่ง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ซึ่งสารที่ส่งผ่านช่องทางที่ต่างกันย่อมจะมีผลต่อผู้รับสารต่างกันด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากคุณสมบัติและข้อจำกัดในตัวเอง และเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสื่อสาร ผู้ส่งสารควรคำนึงถึงในจุดนี้ด้วย

ช่องทางการสื่อสาร สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ คือ

๑) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นรูปแบบหนึ่งของการ

สื่อสาร ซึ่งกลุ่มผู้รับสารจะต้องเป็นกลุ่มชนขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ใช่ผู้ที่อยู่อาศัยในสังคมหรือมีประสบการณ์ร่วมกันแต่เป็นกลุ่มชนที่มีความหลากหลายและมีลักษณะแตกต่างกันไป เป็นการสื่อสารไปยังประชาชนจำนวนมากพร้อมกัน หรือในเวลาใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มเป้าหมายอาจจะอยู่ห่างกัน อยู่กระจัดกระจายกันในที่ต่าง ๆ สื่อมวลชนนั้นเป็นเครื่องมือของการสื่อสารมวลชน คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และภาพยนตร์

๒) ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Mass Communication) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป สื่อที่ใช้ในการสื่อสารประเภทนี้ ได้แก่ การพูดจากันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จดหมาย โทรศัพท์ เป็นต้น การสื่อสารระหว่างบุคคลต่างกับการสื่อสารมวลชนในเรื่องของผู้รับหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใด ผลสะท้อนกลับจากผู้รับก็มีได้ง่ายกว่า และสื่อที่ก็เป็นสื่อจำเพาะซึ่งสามารถนำสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ไม่เป็นจำนวนมากแบบสื่อมวลชน

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) มีความสัมฤทธิ์ผลในการโน้มน้าวใจอีกลักษณะหนึ่ง คือ การประชุมกลุ่มหรือการรวมกันเป็นกลุ่มของสมาชิก โดยที่แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารหรือของกลุ่มเป้าหมายจะได้รับอิทธิพลจากการรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มด้วยสมาชิกกลุ่มด้วยกันและจากการปะสังสรรค์ด้วยกัน

ประเภทของการสื่อสาร

การสื่อสารสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท⁵² สุดแท้แต่ว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา การสื่อสารเพียง ๒ ประเภท ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ได้แก่

๑) การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารที่ประกอบด้วยบุคคลสองคนขึ้นไปทำการสื่อสารกันในลักษณะที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถแลกเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง และเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีที่คนสองคนทำการสื่อสารกัน เช่น การสนทนากันระหว่างคนสองคน และการพูดโทรศัพท์กัน ในขณะเดียวกันการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น ประกอบด้วยคนจำนวนมากกว่าสองคนก็ได้ เช่น การประชุมย่อย การเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น ซึ่งในขณะที่คนหนึ่งทำหน้าที่ เป็นผู้ส่งสาร คนอื่น ๆ ก็จะทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร และผู้รับสารสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารกันได้โดยตรงแบบตัวต่อตัว

๒) การสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารกับคนจำนวนมากโดยใช้สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่

⁵²อ้างอิง, Everett M.Rogers with Lynne Svenning, Modernization among peasants: The Impact of Communication, หน้า ๘.

หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิตยสาร เป็นสื่อเพื่อนำสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือในเวลาเดียวกันเนื่องจากมีผู้รับสารจำนวนมากทำให้ผู้ส่งสารไม่สามารถที่จะทำการสื่อสารกับผู้รับสารในแบบตัวต่อตัว การสื่อสารมวลชน ได้แก่ การหนังสือพิมพ์ การกระจายเสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์ การภาพยนตร์ และการนิตยสารกระบวนการสื่อสาร แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) กระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication Process)

กระบวนการสื่อสารแบบทางเดียวอธิบายกระบวนการสื่อสาร โดยไม่กล่าวถึงการสื่อสารกลับ (Feed Back) เป็นการอธิบายกระบวนการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารนั้น

กระบวนการสื่อสารแบบทางเดียวนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

ผู้ส่งสาร (Source) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะทำการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสารและวัตถุประสงค์ของตน

สาร (Message) คือ ผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตรงที่ปรากฏออกมาในรูปของรหัส (Code)

สื่อ (Channel) คือ สิ่งที่ขนส่งสาร หรือเป็นพาหนะของสารกล่าวอีกนัยหนึ่งสื่อก็คือสิ่งที่นำหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสารให้ปรากฏ

ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลหรือกลุ่มที่รับสารของผู้ส่งสาร ผู้รับสารอาจเป็นคน ๆ เดียว หรือหลายคน

การสื่อสารนั้น เมื่อผู้ส่งสารต้องการทำการที่จะสื่อสารความคิด ความรู้สึกความต้องการข่าวสารหรือวัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสารหรือวัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสารจะต้องทำการเข้ารหัส (Encode) เสียก่อนการเข้ารหัสคือ การเอาสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารมาใส่ไว้ในรหัส (Code)

เมื่อผู้ส่งสาร ทำการเข้ารหัสแล้วก็ส่งสิ่งที่ต้องการจะทำการสื่อสารออกไปเป็นสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารก็จะทำการถอดรหัส (Decode) สารที่ตนได้รับ การถอดรหัส คือ การทำความเข้าใจต่อรหัสและสารจะได้รับ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกระบวนการสื่อสารนั้นบุคคลแต่ละคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังนั้น บุคคลแต่ละคนจึงทำหน้าที่ทั้งในการเข้ารหัส (Encoding) ถอดรหัส (Decoding) และตีความหมาย (Interpreting)

(๒) กระบวนการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication Process)

กระบวนการสื่อสารแบบสองทางอธิบายการสื่อสารกลับ (Feedback) คือมีการโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยปกติแล้วการสื่อสารของมนุษย์นั้นมักจะมีลักษณะเป็นการโต้ตอบกันในกระบวนการสื่อสารแบบสองทางนี้ยังคงมีองค์ประกอบ ๔ องค์ประกอบ เช่นเดียวกันกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร การสื่อสารกลับ (Feedback) เป็นเพียงแต่กระบวนการตอบกลับ (Return Process) การสื่อสารกลับเป็นแต่เพียงการแสดงให้เห็นถึงการโต้ตอบกัน เป็นแต่เพียงตัวแสดง การสื่อสารทางที่สอง ซึ่งมีผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นองค์ประกอบ เช่นเดียวกับการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร การสื่อสารกลับ จึงเป็นแต่เพียงตัวอธิบายให้เห็นถึง การสื่อสารแบบสองทางเท่านั้น

๑) ผู้ส่งสาร (Sender)

การวิเคราะห์ผู้ส่งสารเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่เกิดขึ้น เป็นการถ่ายทอดข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเป้าหมาย ซึ่งทิศทางสื่อสารนี้แบ่งเป็น ๒ แบบ คือ

(๑) การสื่อสารที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดสารไปยังผู้รับสารเพียงฝ่ายเดียว (One-way Communication) โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือซักถาม ทำให้ปริมาณข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) มีน้อยหรือไม่มีเลย โดยที่ผู้ส่งสารไม่สนใจต่อปฏิกิริยาสะท้อนกลับ การสื่อสารในรูปแบบนี้จะมีลักษณะเป็นไปในรูปของนโยบายคำสั่งของผู้บริหารหรือผู้นำ โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย เอกสารสั่งพิมพ์

(๒) การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร ในขณะเดียวกันเมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลแล้วก็ส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้ส่งสารด้วย จึงเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างสลับบทบาทในการรับและส่งสาร มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน การโต้ตอบระหว่างกันที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดความเข้าใจกันอย่างชัดเจน การสื่อสารแบบนี้ผู้ส่งสารให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Feedback) ทำให้การสื่อสาร ที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเสมอภาคกันในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

กระบวนการสื่อสารผู้ส่งสารถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะทำให้การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ส่งสารก็เป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในการที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวสารด้วยคุณลักษณะของผู้ส่งสารเอง ผู้ส่งสารไม่จำเป็นต้องเป็นตัวบุคคลเสมอไป อาจเป็นไปในรูปของสถาบัน องค์กร หน่วยงาน กลุ่มบุคคล คณะทำงานใด ๆ ก็ได้ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ ประการ คือ

(๑) ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ (Competence of expertness)

(๒) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)

ปัจจัยทั้ง ๒ ประการนี้ ผู้รับสารต้องมองเห็น (Perceive) ว่ามีอยู่ในตัวผู้ส่งสารความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารนี้มีใช้ลักษณะโดด ๆ (Single characteristic) เหมือนอย่าง อายุ เพศ แต่ต้องเป็นสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น รับรู้ และเชื่อเช่นนั้น ความสามารถหรือความชำนาญเป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจง ส่วนความน่าไว้วางใจเป็นลักษณะทั่ว ๆ ไป หรืออาจกล่าวได้ว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไปตามหัวข้อ (Topic) ของสารแต่ละเรื่องไปและแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ การวิจัยด้านความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ได้พัฒนาโดยเบอร์โล และคณะ ซึ่งวิเคราะห์ออกมาได้ข้อสรุปว่ามีปัจจัย ๓ ประการ ที่ผู้รับสารมักจะใช้ในการตัดสินใจความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ได้แก่

(๑) ปัจจัยที่สร้างความอบอุ่นใจ (Safety factor) ผู้ส่งสารจะมีลักษณะด้านใด ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้คือ

- ดี (Kind)	- ยุติธรรม (Just)
- เข้ากับคนอื่นได้ง่าย (Congenial)	- รู้จักให้อภัย (Forgiving)
- มีความเป็นเพื่อน (Friendly)	- เอื้อเฟื้อ (Hospitable)
- ไม่ขัดคอใคร (Agreeable)	- ร่าเริง (Cheerful)
- น่าคบ (Pleasant)	- มีศีลธรรม (Ethical)
- สุภาพ (Gentle)	- ออดทน (Patient)
- ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish)	- สงบเยือกเย็น (Calm)

(๒) ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติของผู้ส่งสาร (Qualification factor) ส่วนใหญ่ปัจจัยนี้จะเน้นความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ของผู้ส่งสาร คุณสมบัติเหล่านี้ เช่น

- มีประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่ง (Experienced)
- ได้รับการฝึกฝน (Trained)
- มีความชำนาญ (Skilled)
- มีอำนาจในหน้าที่ (Authoritative)
- มีความสามารถ (Able)
- มีไหวพริบ (Intelligent)

(๓) ปัจจัยด้านพลวัตของผู้ส่งสาร (Dynamism factor) ปัจจัยนี้คือ ปัจจัยที่แสดงความคล่องแคล่ว กระตือรือร้น ความไม่เฉื่อยชาของผู้ส่งสาร ลักษณะเหล่านี้ได้แก่

- เป็นฝ่ายรุก (Aggressive)
- รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathic)
- ตรงไปตรงมา (Frank)
- กล้า (Bold)
- กระตือรือร้น (Active)
- รวดเร็ว (Fast)
- คล่องแคล่ว (Energetic)

จากปัจจัยทั้ง ๓ ประการดังกล่าว หากผู้รับสารพิจารณาว่า ผู้ส่งสารมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว กล่าวได้ว่า ผู้ส่งสารมีความสามารถในการโน้มน้าวใจได้ เชื่อกันว่า เรื่องที่ผู้ส่งสารพูดจะมีพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติผู้รับสารได้มากกว่า หรืออีกนัยหนึ่งถ้าผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือแล้ว ไม่ว่าจะเรื่องที่จะเป็นเรื่องอะไร ก็ย่อมจะไม่น่าเชื่อถือไปด้วย

๒) สื่อ (Channel)

การวิเคราะห์สื่อที่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ได้โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ช่องทางการสื่อสาร (Channel) สามารถแบ่งช่องทางการสื่อสารได้เป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) ช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Channel) คือ ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งถูกสร้างขึ้นในระหว่างที่บุคคล ซึ่งมีความสนใจหรือจุดมุ่งหมายเหมือนกันมีปฏิสัมพันธ์กันแบบซึ่งหน้า

(๒) ช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการ (Formal Channel) คือ ช่องทางการสื่อสารแบบเป็นแบบแผนในองค์กรเห็นได้จากผังการแบ่งงานและตำแหน่งของบุคลากรในองค์กร ส่วนช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการสังคมทั่วไป ก็คือ การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนทั้งหลาย แต่สิ่งที่เป็นหัวใจของช่องทางคือ เป็นช่องทางที่ดำเนินตามอำนาจและตำแหน่งของบุคลากรในองค์กรลักษณะอีกประการหนึ่งที่ทำให้ช่องทางนี้ต่างจากช่องทางที่ไม่เป็นแบบแผน ก็คือ สามารถจะระบุแหล่งสารได้ และทำให้สารนั้นมีความน่าเชื่อถือ

ฉะนั้น ช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการ จึงเป็นช่องทางที่มีการจัดระเบียบอย่างดี ช่องทางเหล่านี้มีลักษณะคล้ายกับสถาบันทางสังคมทั้งหลายซึ่งมีกฎต่าง ๆ คงที่ เจ้าหน้าที่หรือ

บุคลากรทำหน้าที่ตามบทบาทที่ระบุไว้อย่างชัดเจน มีกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งวางรากฐานเป็นอย่างดี และสามารถดำเนินต่อไปได้ ช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการนี้ บางครั้งเรียกว่าช่องทางของสถาบัน (Institutional channel) สารที่แพร่กระจายด้วยช่องทางนี้เรียกว่า สารที่เป็นทางการและเป็นสารที่ได้พิสูจน์แล้ว

๓) สาร (Message) เมื่อทราบถึงช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารแล้ว สารก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร ดังนั้นการวิเคราะห์สารที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารก็มีความสำคัญ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ตามประเด็นต่าง ๆ

๔) จุดจูงใจในสาร (Message Appeals)

จุดจูงใจในสารอาจจะเป็นทางด้านชีววิทยา หรือเป็นจุดจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Motive) แต่การโน้มน้าวใจจะได้ผลดียิ่งขึ้น ถ้ามีจุดจูงใจที่ผู้รับสามารถเชื่อมโยงได้กับกรอบอ้างอิงของตนเอง จุดจูงใจที่ใช้กันทั่วไป ได้แก่⁵³

๑) จุดจูงใจ โดยใช้ความกลัว (Fear Appeals) ตัวอย่างของจุดจูงใจประเภทนี้ เช่น เลิกสูบบุหรี่เสียเถิด เพราะการสูบบุหรี่จะทำให้เกิดมะเร็งปอด มีการศึกษาด้านการใช้จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว ปรากฏว่าความกลัวในระดับต่ำมีผลในทางโน้มน้าวใจมากกว่าความกลัวในระดับสูง ถ้าความกลัวมีมากเกินไปแล้ว ผู้รับสารอาจจะเกิดความกระวนกระวาย ฉะนั้นแทนที่เขาจะสนใจในสาร เขาจะสนใจในความกระวนกระวายของเขาแทน ต่อมานักวิจัยค้นพบว่า ระดับของการใช้ความกลัวไปทางเดียวกันกับความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร นั่นก็คือ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือสูง เขาสามารถใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือต่ำ ผู้ส่งสารสามารถใช้ความกลัวในระดับต่ำมาโน้มน้าวใจ นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ความสัมพันธ์ของหัวข้อการโน้มน้าวใจก็สัมพันธ์กับระดับของความกลัวที่จะใช้กับผู้รับสาร คือ ถ้าผู้รับสารรู้สึกว่าคุณเกี่ยวข้องกับหัวข้อนั้น ผู้ส่งสารอาจใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจได้ การใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจจะได้ผลมากกว่าถ้าผู้ฟังเป็นเพียงเด็ก ๆ จะเห็นได้ว่า ตัวแปรที่จะอธิบายประสิทธิภาพของการใช้ความกลัว การโน้มน้าวใจมีหลากหลาย อาทิ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ความสำคัญของเนื้อหาที่มีต่อผู้รับสาร บุคลิกภาพของผู้รับสาร เป็นต้น

๒) จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional Appeals) นักวิจัยชาวตะวันตกได้ทำการ

⁵³เบนจามิน เอส บลูม และคณะ, พฤติกรรมการสื่อสาร, เอกสารการสอนชุดวิชาพลศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙.

ทดลองและพบว่า สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจได้มากกว่าสารที่ไม่ใช้อารมณ์ ตามปกติการโน้มน้าวใจโดยใช้อารมณ์ จะมีวิธีการดังต่อไปนี้

ก. การใช้ภาษาที่เจืออารมณ์ เพื่อบรรยายสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด

ข. การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอใหม่กับความคิดเก่า ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่ชื่นชอบความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่รังเกียจเด็ดฉันทน์ ถ้าผู้ส่งสารสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นี้ได้กับความคิดเก่า ก็อาจจูงใจทางอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามได้ ไม่ว่าจะเลือกความคิดเก่าที่บวกหรือลบ

ค. การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอเข้ากับอวัจนะสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้เช่น

การพูดปลุกใจให้รักชาติ อาจจะมีรูปผู้นำ ธงชาติ เพื่อสร้างบรรยากาศ การทำให้วัจนะสารและอวัจนะสารสอดคล้องกันโดยผู้ส่งสาร กรณีนี้เป็นกรณีพิเศษสำหรับการพูด ถ้าผู้พูดพูดเรื่องที่ต้องใช้อารมณ์เจือปน ผู้พูดต้องมีอาการกิริยาท่าทางน้ำเสียงประกอบด้วย ผู้ฟังจึงคล้อยตาม ถ้าผู้พูดพูดด้วยเนื้อหาที่เจืออารมณ์และมีท่าทางเฉยเมย ผู้ฟังก็คงจะถูกโน้มน้าวใจได้ยาก

๓) จุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ (Anger Appeals) วิธีนี้ผู้ส่งสารสร้างความโกรธหรือความคับข้องใจแก่ผู้รับสารแล้ว จึงพูดเพื่อลดหรือเพิ่มความเคียดแค้นแก่ผู้รับสารและวิธีแก้ไข

๔) จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ขัน (Humorous Appeals) วิธีนี้โน้มน้าวใจ โดยลดความเครียดอาจทำได้โดยวิธีพูดหรือเขียนประชด

๕) จุดจูงใจโดยใช้รางวัล (Rewards as Appeals) ปกติแล้ว สารที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสารที่ไม่ได้ให้คำมั่นสัญญาสิ่งใดกับคนฟัง ยิ่งสารมีรางวัลหรือสิ่งตอบแทนมากก็จะยิ่งเรียกร้องความสนใจหรือจูงใจคนฟังได้มาก

๖) จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ (Motivational Appeals) แท้ที่จริงแล้วจุดจูงใจทุกชนิดที่กล่าวมา ถือเป็นแรงจูงใจ แต่มีแรงจูงใจบางอย่างที่มนุษย์เรียนรู้ เมื่อมีประสบการณ์ผ่านเข้ามาในชีวิต แรงจูงใจเหล่านี้ได้แก่ ความรักชาติ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ศาสนา และค่านิยมต่าง ๆ เช่น การที่จะสื่อสารโดยใช้แรงจูงใจต้องมีการวิเคราะห์กับผู้ฟังอย่างมาก เพราะคุณธรรม ค่านิยม หรือแรงจูงใจอย่างหนึ่งอาจมีความหมายมากต่อผู้ฟังคนหนึ่ง ในขณะที่ผู้ฟังอีกคนหนึ่งอาจจะไม่รู้สึกละเลย กล่าวโดยสรุป โดยทั่วไป ผลของการสื่อสาร มี ๓ ประการ คือ

๖.๑) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร

๖.๒) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อสิ่งที่ได้รับรู้ ซึ่งทัศนคติ ก่อให้เกิดการกระทำตามมา

๖.๓) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่แสดงออกมาการเปลี่ยนแปลงทั้ง ๓ ประเภทนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับข่าวสารได้รับข่าวสารจะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ก็จะมีผลทำให้เกิดทัศนคติ และขั้นสุดท้าย คือ การก่อให้เกิดการกระทำแนวความคิดที่สามารถสนับสนุนว่าผลการศึกษาโดยทั่วไปก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ๓ ประการนี้ คือ คำนิยามของการสื่อสาร ที่ว่าการสื่อสารคือ กระบวนการที่ความคิดข่าวสาร ถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร โดยผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ๓ ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารโดยทั่วไป เมื่อพูดถึง “ผลของการสื่อสาร” นักวิชาการส่วนใหญ่มักหมายถึงที่เกิดขึ้นหลังการสื่อสารหนึ่ง ๆ จบสิ้นลงแล้ว จากคำนิยามนี้ ผลของการสื่อสารจึงมีความหมายอย่างน้อย ๓ ประการ คือ

๖.๓.๑) หลังการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดในกระบวนการสื่อสารหรือไม่อย่างไร

๖.๓.๒) เนื่องจากจาก ผู้ส่งสารสามารถสร้างอิทธิพลบางอย่างเหนือตัวผู้รับสาร ได้หรือไม่อย่างไร

๖.๓.๓) การสื่อสารประสบความสำเร็จ ตามที่ผู้ส่งสารมุ่งหวังไว้หรือไม่ อย่างไร การสื่อสารหนึ่ง ๆ ประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อ จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ส่งสาร ผลของการสื่อสาร จึงอาจเป็นผลทางด้านความนึกคิดหรือปัญญา (Cognitive or Intellectual) ด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective) และด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ (Behavioral)

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ ได้แก่ ได้สรุปความหมายไว้ว่าการสื่อสาร คือ การติดต่อ สื่อความหมายระหว่างกันและกันของมนุษย์ในสังคม เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการ และได้ให้ความหมายของกระบวนการสื่อสารไว้ว่า หมายถึง ปรากฏการณ์ที่มีความเคลื่อนไหว ดำเนินไป เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางจิตวิทยาและกระบวนการสื่อสารทางสังคมวัฒนธรรม การสื่อสารไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง แต่จะเกี่ยวพันกับระบบรับรู้ การเรียนรู้ การคิด การจำ ทัศนคติ คำนิยาม และความเชื่อของบุคคล ซึ่งทำให้พฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์มีลักษณะยุ่งยากซับซ้อน แตกต่างกันตามความรู้สึกนึกคิด คำนิยามความเชื่อ และการดำรงชีวิตของคนในแต่ละสังคมและกลุ่มวัย กระบวนการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกับสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น เวลา ระยะทาง สถานที่ สภาพอากาศ และปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจจะส่งเสริม สนับสนุน หรือขัดขวางพฤติกรรมสื่อสารของบุคคลได้

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์⁵⁴ ได้รวบรวมความหมายของการสื่อสารไว้ ๗ ประการ คือ

๑) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หรือมีการเคลื่อนไหวจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง และต่อไปเรื่อย ๆ ไม่เคยหยุดนิ่ง

๒) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ย้อนกลับไม่ได้ เป็นกระบวนการที่เคลื่อนไปข้างหน้าเท่านั้น

๓) การสื่อสารที่เกิดขึ้นในอดีตมีอิทธิพลต่อปัจจุบันและจะส่งผลไปยังอนาคต

๔) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวในความคิด บุคคลที่กำลังสื่อสารกันอยู่จะต้องมีการเคลื่อนไหวในความคิดอยู่ตลอดเวลาและต้องเอาประสบการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

๕) การสื่อสาร ไม่สามารถแยกออกจากจิตวิทยา หรือพฤติกรรมทางสังคมแต่ละบุคคลได้ และต้องเข้าถึงสิ่งเร้า การรับรู้ อารมณ์ ความเชื่อ และความรู้สึก เพราะการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทางจิตวิทยา ทั้งนี้ มิได้มีความหมายว่าพฤติกรรมทุกอย่างจะมีความหมาย กลายเป็นการสื่อสารไปโดยอัตโนมัติ

๖) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติตามพันธ ุปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการตีความในการสื่อสารของบุคคลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน ได้แก่

๖.๑) ปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคล เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายนอกกับภายในของแต่ละบุคคลเฉพาะตัว เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างประสบการณ์ บุคคลจะตีความสิ่งรอบตัวที่เกิดขึ้นเหมือนหรือแตกต่างไปจากบุคคลอื่นเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคล

๖.๒) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คนหรือมากกว่า มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เพราะแต่ละคนย่อมต้องมีการปรับปรุงปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคลของตนให้สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ใช้ถ้อยคำ ได้แก่ คำพูด ข้อความที่เขียน ที่เรียกว่า การสื่อสารเชิงวัจนะ และพฤติกรรมที่ไม่ใช้ถ้อยคำ หรือการสื่อสารเชิงอวัจนะ

๗) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ต้องมีบริบท การสื่อสารจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเวลา และสถานที่ หรือกาลเทศะ กล่าวคือ สถานการณ์ของการสื่อสารจะต้องอาศัยการรับรู้ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ความหมายของการสื่อสารจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะทางกายภาพมากมาย เช่น

⁵⁴ อ่างถึง, เบนจามิน เอส บลูม และคณะ, พฤติกรรมการสื่อสาร, เอกสารการสอนชุดวิชาพลศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, หน้า ๗๐.

แสงสี การจัดที่นั่ง นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเรียกว่า “บริบทของการสื่อสาร”

อริสโตเติล⁵⁵ ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาวิชาวาทศิลป์ (Rhetoric) หรือการสื่อสาร (Communication) ว่า คือการแสวงหา “วิธีการชักจูงใจที่พึงมีอยู่ทุกรูปแบบ” (search for “all the available means of persuasion”)

แม้นมาศ ขวลิขิต⁵⁶ ได้ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาวะการณ์ อาจจะทำให้ความหมายตามสภาวะการณ์ปัจจุบันได้ว่า การสื่อสารหมายถึงกระบวนการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่ง (ผู้ส่งสาร) ไปยังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้รับสาร) โดยผ่านสื่อที่เป็นบุคคล สัตว์ วัตถุ สิ่งของ หรือคลื่นพลังงานไฟฟ้า แสง เสียง เป็นต้น และสรุปได้ว่า การสื่อสาร คือกระบวนการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๒.๖ บริบทชุมชนชาวเขาในการปฏิบัติงานของบัณฑิตอาสาเครือข่ายภาคเหนือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการวิจัยใน ๒ จังหวัด ๑๔ เครือข่าย (อาศรม) คือจังหวัดเชียงใหม่ ๗ เครือข่าย (อาศรม) ได้แก่

๑. อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๒. อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๓. อาศรมบ้านพวยเหนือ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๔. อาศรมบ้านแม่เอาะ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๕. อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๖. อาศรมบ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
๗. อาศรมบ้านหนองแวม ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

และจังหวัดเชียงราย ๗ เครือข่าย (อาศรม) ได้แก่

๑. อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

⁵⁵มณฑล ไบบัว, การสื่อสารเพื่ออุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๖), หน้า ๑.

⁵⁶แม้นมาศ ขวลิขิต, เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

๒. อาศรมบ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
๓. อาศรมบ้านแม่ฝักทะเล ตำบลท่าก้อ อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
๔. อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
๕. อาศรมบ้านดอยล้าน ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
๖. อาศรมห้วยसानลือ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๗. อาศรมบ้านปูน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

๒.๖.๑ บริบทชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ๗ เครือข่าย (อาศรม)

๒.๖.๑.๑ อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านแม่ขี้มูกน้อย

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านแม่ขี้มูกน้อยเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณเนินเขาในพื้นที่ตำบลทับ อำเภอมะแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมเป็นหย่อมบ้านของบ้านสองธาร (แม่ขี้มูก) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้แยกออกมาเป็นหมู่ที่ ๑๓ หมู่บ้านแม่ขี้มูกน้อยก่อตั้งมา ๑๐๐ กว่าปีแล้ว บริเวณที่ตั้งมีสภาพเป็นเนินเขา โดยมีการสร้างที่อยู่อาศัยลดหลั่นไปตามไหล่เขา ซึ่งสมัยก่อนบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ เริ่มแรกนั้นมีเพียง ๑๐ หลัง โดยผู้ที่มาตั้งบ้านเรือนเป็นคนแรกคือ นายก่อวิไล ซึ่งได้อาศัยอยู่ที่บ้านห้วยวอก ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแจ่ม จ.เชียงใหม่ ห่างจากกันประมาณ ๕ กิโลเมตร จากนั้นญาติพี่น้องก็ได้อพยพย้ายตามกันมาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น จึงเกิดเป็นหมู่บ้านในเวลาต่อมา จากการที่ในสมัยนั้นบริเวณหมู่บ้านมีพื้นที่ ๆ หนึ่งมีสภาพโล่งเตียน ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า ต่าลอปโก๊ะ (ภาษากะเหรี่ยง) แต่เนื่องจากมีห้วยขี้มูกน้อยอยู่ใกล้หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแม่ขี้มูกน้อย

บ้านแม่ขี้มูกน้อยมีแหล่งต้นน้ำอยู่แหล่งเดียว คือ ห้วยแม่ขี้มูกน้อยซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภคและยังสามารถใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย ประชากรส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพทำไร่ข้าว และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ในด้านประเพณีวัฒนธรรมนั้นยังคงมีการรักษาไว้อยู่บ้าง เช่น จะมีประเพณีมัดมือโดยจะมีการจัดปีละ ๒ ครั้ง ช่วงเดือนกุมภาพันธ์กับเดือนสิงหาคมของทุกปี เป็นการให้กำลังใจกัน แสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ การที่คนทุกเพศ ทุกวัยมาร่วมพิธีนี้ทำให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น การจัดประเพณีมัดมือลูกหลานทุกคนต้องมาพร้อมหน้ากัน ผู้ใหญ่มีโอกาสพูดคุยให้โอวาทแก่เด็ก เด็ก ๆ เยาวชนมีโอกาสพบปะพูดคุยกันเอง และพูดคุยกับคนเฒ่าคนแก่ ทำให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์อันดีกันในชุมชน

ข้อมูลชุมชน

หมู่บ้านแม่ขี้มูกน้อยอยู่ห่างจากอำเภอแม่แจ่มประมาณ ๑๘ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ ๕๐๒๗๐ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดกับ บ้านกองกาย ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดกับ บ้านสองธาร ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดกับ บ้านห้วยวอก ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดกับ บ้านดินขาว ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

บ้านแม่ขี้มูกน้อยมีสภาพคือตั้งอยู่ตามร่องของหุบเขา ดินดอย มีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพสูงชัน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๘,๑๕๘.๐๔ ไร่ โดยแยกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. พื้นที่ป่าชุมชน (ป่าอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ป่าใช้สอย) มีประมาณ ๔,๕๔๐.๘๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๖ ของพื้นที่ทั้งหมด ๒. พื้นที่ใช้สอยหรือพื้นที่อยู่อาศัยและทำกิน มีประมาณ ๓,๖๑๗.๐๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๔ ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะกับการเพาะปลูกพืชแบบที่ราบกลุ่ม ชาวบ้านแม่ขี้มูกน้อยส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพปลูกข้าว (ไร่หมุนเวียนและกึ่งไร่ถาวร) ส่วนอาชีพที่รองลงมาปลูกข้าวโพดสัตว์และบางครอบครัวก็ปลูกหอมแดงเพื่อค้าขาย และมีการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร เช่น หมู ไก่ วัว ควาย และแพะ เป็นต้น ปัจจุบันบ้านแม่ขี้มูกน้อยมีประชากรจำนวน ๓๗๖ คน ชาย ๑๙๕ คน หญิง ๑๘๑ คน

ผู้นำชุมชน

บ้านแม่ขี้มูกน้อยเป็นหมู่บ้านที่เป็นทางการตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านทับ จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ ๕๐๒๗๐ บุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ ในหมู่บ้านดังนี้

๑. นายคาคี	เมฆาปราโมทย์	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายสมบูรณ์	ชื่อสุขเลิศเกษม	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายพงษ์ชัย	แปะโพ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายจะกา	เทิดทูนเมธา	รองนายก อบต.บ้านทับ
๕. นายพะสุดี	เมฆาปราโมทย์	สมาชิก อบต.บ้านทับ
๖. นายจิตตกานต์	เลิศวงศ์รัตนกุล	สมาชิก อบต.บ้านทับ
๗. นายหะฮ้อะ	ชวลิตแดนไพโร	ผู้นำหมู่บ้านฮือไซ

อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มี ๓ คนดังนี้

๑. นายสีพอ	สมคิดธำรงไพโร	ประธาน

๒. นายพะจำโพ	สมคิดอ่ำรงไพโร
๓. นายสมบุรณ์	เจนจิราพงศ์พันธุ์
๔. นายสัญญา	เลิศวงศีรัตน์กุล
๕. นายสุรียา	แปะโพ
๖. นายสมพงษ์	อัจฉรารักษ์อรัญ

กลุ่มสตรีแม่บ้านมีดังนี้

๑. นางสีดา	บุรพลธานี	ประธาน
๒. นางติป้อ	สิริสุนทรกุล	เลขานุการ
๓. นางจินดา	ชัยศรีมงคล	

กองทุนธนาคารข้าวเปลือก

๑. นายพุสี่	สมคิดอ่ำรงไพโร
๒. นายอนุรักษ	พนรังสิมันต์
๓. นายสมชาย	สิริสุนทรกุล

อาชีพ

แต่เดิมนั้นชาวบ้านแม่ขี้มูกน้อยประกอบอาชีพเพียงการทำไร่ทำนาเท่านั้น ต่อมาเมื่อประมาณสิบกว่าปีมีการขยายตัวของ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีวิธีการปลูกที่ง่ายไม่ต้องดูแลมากทำให้ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากขึ้น เพื่อหารายได้เพิ่ม จากนั้นเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการนำหอมแดงมาปลูกเพิ่มในพื้นที่บ้านแม่ขี้มูกน้อยซึ่งมีราคาค่อนข้างดี ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านจัดอยู่ในระดับปานกลาง (เปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่นในตำบลบ้านทับ)

ซึ่งปัจจุบันนี้ระบบการผลิตของหมู่บ้านแม่ขี้มูกน้อยส่วนใหญ่มีการทำไร่แบบกึ่งถาวร ไม่ใช่ไร่หมุนเหมือนสมัยก่อนที่จะมีการหมุนเวียนระหว่าง ๖-๘ ปี ซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ แหล่งน้ำ รวมทั้งการขยายตัวของ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีข้าวโพดกับหอมแดง ทำให้ชาวบ้านมีการถางป่าเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว เมื่อเก็บเกี่ยวมีการเผาเพื่อเตรียมพื้นที่ ปลูกใหม่ ใส่ปุ๋ยเคมีแล้วลงข้าวโพด ทำเช่นนี้จนเมื่อแร่ธาตุในดินหมดไป ชาวบ้านก็ยิ่งใช้ปุ๋ยเคมี เมื่อที่ดินผืนนั้น เริ่มให้ผลผลิตไม่มากพอ ก็จะพางป่าที่อื่นแล้วทำซ้ำเป็นวัฏจักร และยังส่งผลกระทบต่อระบบน้ำ สภาพดิน สภาพป่าอีกด้วย

ศาสนา

ชาวบ้านแม่ขี้มูกน้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ซึ่งแต่เดิมมีความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ต่อมาก็หันมานับถือพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา แต่ก็มีบางส่วนที่ยังคงนับถือผีบรรพบุรุษอยู่เช่นเดิม ซึ่งจะแยกเป็นตารางได้ดังนี้

ศาสนา	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	ประชากร	หมายเหตุ
พุทธศาสนา	๓๖	๗๒	๕๘	๑๓๐	
คริสต์นิกายโปรเตสแตนต์	๒๐	๓๕	๓๒	๖๗	
คริสต์นิกายคาทอลิก	๒๐	๓๔	๓๗	๗๐	
ผีบรรพบุรุษ	๓๔	๕๔	๕๕	๑๐๙	
รวม	๑๑๐	๑๙๕	๑๘๒	๓๗๖	คน

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อย

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โครงการพระบ้นจิตอาสาพัฒนาชาวเขาได้ส่งพระกมล กิตติภทโท ขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจเป็นรูปแรก ในการปฏิบัติศาสนกิจเริ่มแรกนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบากพอสมควร เนื่องจากบ้านแม่ขี้มูกน้อยยังไม่มีอาศรมที่จะให้พระพักอาศัยได้ โดยช่วงแรกนั้นพระต้องไปพักอยู่ที่บ้านของชาวบ้าน จนผ่านไปกว่า ๔ เดือน ชาวบ้านจึงได้สร้างกระท่อมเล็ก ๆ เพื่อให้พระสามารถจำวัดได้ ต่อมาเมื่อชาวบ้านแม่ขี้มูกน้อยเริ่มมีความเลื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันสร้างอาศรมแห่งนี้ขึ้นมาเพื่อรองรับศรัทธาโดยการนำของพระเณร สิริปัญญา ได้เริ่มสร้างมาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๐ เรื่อยมาจนแล้วเสร็จในปีนั้น แรก ๆ ไม่มีกุฏิที่พักสงฆ์ โดยมีเฉพาะศาลาบำเพ็ญบุญเพียงหลังเดียวซึ่งใช้เป็นที่พักสงฆ์ด้วยทำให้ศาลามีความคับแคบ ต่อมาทางโครงการพระบ้นจิตอาสาฯ โดยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ ได้หีบประมาณมาเพื่อสร้างกุฏิที่พักสงฆ์ขึ้น เพื่อให้ศาลาบำเพ็ญบุญ สามารถรองรับศรัทธาชาวบ้านได้เพิ่มมากขึ้น

ซึ่งปัจจุบันอาศรมฯ บ้านแม่ขี้มูกน้อยมีพื้นที่ประมาณ ๖ ไร่ และมีเอกสารเป็นหลักฐานของทางราชการที่จัดทำขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร โดยมีเลขรหัสประจำบ้าน ๕๐๐๓-๐๑๘๗๗๑-๑ เลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ออกให้ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙ ทางโครงการพระบ้นจิตอาสาฯ ได้ส่งพระบ้นจิตอาสาฯ มาจำพรรษา ดังนี้

ทำเนียบพระที่ขึ้นจำพรรษา ณ อาศรมพระบ้นจิตอาสาบ้านแม่ขี้มูกน้อย

ลำดับ	ชื่อนายา	ปี พ.ศ.	หมายเหตุ
๑	พระกมล กิตติภทโท	๒๕๔๗-๒๕๕๐	พระบ้นจิตอาสาฯ
๒	พระเณร สิริปัญญา	๒๕๕๐-๒๕๕๕	พระบ้นจิตอาสาฯ
๓	พระภัทรดนัย โชติมนุโต	๒๕๕๕-๒๕๕๖	พระบ้นจิตอาสาฯ

๔	พระฤทธิ	มหาวีโร	๒๕๕๖-๒๕๕๗	พระบัณฑิตอาสาฯ
๕	พระจรัส	จตุตมโล	๒๕๕๗-๒๕๕๘	พระบัณฑิตอาสาฯ
๖	พระสัมพันธ์	สมมจตุโต	๒๕๕๘ ปัจจุบัน	พระบัณฑิตอาสาฯ

รายชื่อกรรมการประจำอาศรม

๑. นายคาคี เมฆาปราโมทย์
๒. นายสมบูรณ์ ชื่อสุขเลิศเกษม
๓. นายจะกา เทิดทูนเมธา
๔. นายพะสุดี เมฆาปราโมทย์

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปบ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๒.๖.๑.๒ อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านห้วยผักกูด

ประวัติศาสตร์ชุมชน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านห้วยผักกูด จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ บางคนบ้านห้วยกูดเดิมทีนั้นมีชื่อว่าบ้านห้วยพระภู โดยเรียกตามสภาพที่อยู่อาศัย เพราะบริเวณที่ตั้งของบ้านห้วยผักกูดจะมีแม่น้ำไหลผ่าน อีกทั้งความเชื่อของชาวบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มาว่าในบริเวณใกล้ห้วยมีน้ำบ่ออยู่แห่งหนึ่ง ตรงจุดนั้นเองจะมีภูพระเก่าแก่อยู่ในบริเวณนั้น วันเวลาผ่านไปคำศัพท์ที่ใช้เรียกกันห้วยพระภูก็เพี้ยนมาเป็นห้วยผักกูด ชาวบ้านพื้นราบและหมู่บ้านบริเวณนั้นก็เรียกกันติดปากว่าบ้านห้วยผักกูด

จากการสอบถามชาวบ้านถึงการก่อตั้งถิ่นฐานหมู่บ้าน บ้านห้วยผักกูดก่อตั้งมานานไม่ต่ำกว่า ๑๕๐ ปี ฐานข้อมูลการก่อตั้งบ้านห้วยผักกูดมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ เดิมทีนั้นบ้านห้วยผักกูดตั้งอยู่ในถิ่นฐานบริเวณตรงจุดนี้แล้ว ไม่ได้อพยพเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น ในครั้งแรกของการก่อตั้งหมู่บ้านมีจำนวน ๕-๘ ครอบครัว มาตั้งรกรากทำมาหากินบริเวณนี้ก่อน ต่อมาก็ได้ขยับขยายเคลื่อนย้ายไปตั้งหมู่บ้านอยู่หลายแห่งโดยการย้ายแต่ละครั้งจะอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกับที่เดิม ไม่ไกลจากที่เดิมมากนัก เคลื่อนย้ายไปมาอยู่บริเวณนั้น เพราะต้องอาศัยน้ำห้วยที่อยู่ใกล้ๆ อุบโภาค บริโภาค ไม่นานนักก็มีกลุ่มชาวปาเกอะญอด้วยกันที่มาจากต่างถิ่น สันนิษฐานว่ามาจากแจ่มหลวงและขุนแม่ลา อพยพมาอาศัยอยู่ร่วมกันทำให้หมู่บ้านและประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็ได้ย้ายครอบครัวถิ่นฐานที่ทำกินไปตั้งหมู่บ้านใหม่ขึ้นมาอีกหมู่บ้านหนึ่ง ชื่อว่าบ้านห้วยบง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านห้วยผักกูดในปัจจุบัน

ภูมิศาสตร์ชุมชน

ข้อมูลชุมชน

บ้านห้วยผักกูด หมู่ที่ ๑๒ ตำบลแม่ศึกฯ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้าน
บริวารคือ บ้านห้วยบง ซึ่งมีประชากรทั้งหมด ๖๑๖ คน ชาย ๓๒๗ คน หญิง ๒๘๙ คน ครัวเรือน มี
จำนวน ๑๓๘ ครัวเรือน

บ้านห้วยผักกูดตั้งอยู่บนภูเขาสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ ๙๐๐-๑,๐๐๐ เมตร
ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้งสี่ด้าน ช่วงฤดูฝน ๆ จะตกชุกมาก ฤดูหนาวนั้นอากาศจะหนาวเย็นมาก เมื่อถึง
ฤดูร้อนอากาศร้อนตามปกติมีลมกรรโชกอยู่ตลอดเวลา อากาศเย็นสบายตลอดปีเนื่องจากบริเวณ
หมู่บ้านห้วยผักกูดตั้งอยู่ในเขตป่าอุดมสมบูรณ์ อาณาเขตติดต่อกับบ้านห้วยผักกูดจรดนั้นมีดังนี้

ทิศเหนือ	จรดบ้านปางเกี้ยว และบ้านผาละปี
ทิศใต้	จรดบ้านห้วยบง
ทิศตะวันออก	จรดลำน้ำแม่หยอดและบ้านนากลางเหนือ
ทิศตะวันตก	จรดบ้านแม่สะต๊อบ

ผู้นำชุมชน

๑. นายสันติชาติ	ยิ่งสินสุวรรณ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
๒. นายบัลลังก์	ดำรงเกียรติพนา	กำนันตำบลแม่ศึก
๓. นายดวงจันทร์	ธรรมชาติมณี	ผู้ใหญ่บ้านห้วยผักกูด
๔. นายสินชาย	เจริญบรรพต	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายวิชัย	ธรรมชาติมณี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายเอกชัย	แจ่มยืนยงชัย	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๗. นายบุญสุวรรณ	ธรรมชาติมณี	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๘. นายนิรันทร์	นันทะกว้าง	ผู้อำนวยการ (สาขา) โรงเรียนบ้านห้วยผักกูด
๙. นายจอนนะ	นันทวิเชียรฤทธิ์	ปราชญ์ชาวบ้าน

อาชีพ

ชาวบ้านห้วยผักกูดส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ เลี้ยงช้าง ปลูกข้าว ปลูก
ข้าวโพด และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น อาชีพรองคือ ทำโฮมสเตย์ในชุมชน การทำอาชีพต่าง ๆ เป็นไปตาม
ฤดูกาล ในช่วงฤดูฝนก็จะปลูกข้าวและข้าวโพดเป็นหลัก เมื่อถึงช่วงฤดูร้อนก็จะปลูกกะหล่ำและ
หอมแดง และรับจ้างเป็นอาชีพรอง รายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้เป็นปี ต้องรอขายพืชผล
ทางเกษตรโดยส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์ หลักจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทาง

การเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลาว่างชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยาวชนก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้ากระเป๋เพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตามเทศกาลของชาวบ้าน

ด้านศาสนา

ชาวบ้านห้อยผักกูดนับถือผี ต่อมานับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน ๖๒ หลังคา ๓๕๐ คน นับถือศาสนาคริสต์ ๓ หลังคา ๑๒ คน

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านห้วยผักกูด

อาศรมบ้านห้วยผักกูดเกิดขึ้นมาได้ประมาณ ๑๘ ปี (จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน) เดิมสถานที่แห่งนี้เป็นที่พักอาศัยของหน่วยงานทางราชการที่ชื่อว่ากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่แจ่ม เมื่อเจ้าหน้าที่จากทางราชการกลับไปแล้วได้ทิ้งสถานที่บริเวณแห่งนี้ไว้ ต่อมาเมื่อมีคณะพระมาจากทางภาคกลาง นำพระพุทธรูปองค์ใหญ่มาไว้ที่พักของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่แจ่ม ชาวบ้านก็เรียกกันว่าวัด (อาศรม) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา บริเวณวัด (อาศรม) เก่าแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงใต้บนบ้านพ่อหลวงมานิต เจริญบรรพต หลังจากนั้นไม่นานโดยสันนิษฐานว่าการย้ายวัดขึ้นมาตั้งที่แห่งใหม่จะอยู่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ทางคณะสงฆ์อำเภอแม่แจ่ม นำโดยพระครูสังวร กิจจาภิรัต (อาจารย์โชติ) เจ้าอาวาสวัดนาอ่อง พระครูประภัสร์รัตนโชติ เจ้าอาวาสวัดแม่วาก และพระสัมฤทธิ์ (ตุ๊เป็ง) เข้ามาช่วยกันสร้างวัด (อาศรม) ที่ใหม่และย้ายขึ้นมาตั้งที่แห่งใหม่ โดยอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน และอยู่ใกล้กับโรงเรียนบ้านห้วยผักกูดติดกับถนนสายแม่แจ่ม-ชุมชน (อาศรม) ที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนับตั้งแต่ได้ย้ายมาที่แห่งนี้สร้างแบบถาวร มีศาลาบำเพ็ญบุญ ห้องครัว ห้องน้ำ ที่สมบูรณ์แบบและได้มาตรฐาน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ทางโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาฯ ขึ้นไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นปีแรก (รูปแรก) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทางโครงการพระบัณฑิตฯ ก็ได้ส่งพระขึ้นไปปฏิบัติศาสนกิจจนถึงปัจจุบัน

ทำเนียบพระสงฆ์อาศรมบ้านห้วยผักกูด

ลำดับ	ชื่อ ฉายา	พ.ศ.
๑		๒๕๔๕-๒๕๔๗
๒	พระชนะจันทร์ กิตติญาโณ/ปันทวัน	๒๕๔๗-๒๕๔๘
๓	พระรัศมี รัตนวงโณ/ศรีสุลิตร์	๒๕๔๘-๒๕๔๙
๔	พระสังวร สีลสวโร/จำปาทอง	๒๕๔๙-๒๕๕๐
๕	พระศราวุธ ชุตินธโร/มูลสวัสดิ์	พ.ศ. ๒๕๕๐
๖	พระชัยวัฒน์ ชยวุฑโฒ/ตรงดำนกลาง	พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑

๗	พระอำนาจ	พุทธวิโส/พุทธอาสน์	๒๕๕๑-๒๕๕๒
๘	พระเด่นพันธ์	อจาโร/สำเนียง	๒๕๕๒-๒๕๕๓
๙	พระสีปกร		๒๕๕๔-๒๕๕๕
๑๐	พระคาเขตาไฮ	เขมโก/วิระชูสกุล	๒๕๕๖-ปัจจุบัน

คณะกรรมการอาศรม

๑. พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) ประธานโดยตำแหน่ง
๒. นายดวงจันทร์ ธรรมชาติมณี รองประธาน (ผู้ใหญ่บ้าน)
๓. นายพะหม่อวา นันทวิเชียรฤทธิ์ กรรมการ (ไวยาวัจกร)
๔. นายจอแนะ นันทวิเชียรฤทธิ์ กรรมการ
๕. นายแกะโย อมรกิจกมล กรรมการ
๖. นายเอกชัย แจ่มยีนยงชัย กรรมการ
๗. นายมานิต เจริญบรรพต กรรมการ
๘. นายบุญสุวรรณค์ นันทวิเชียรฤทธิ์ กรรมการ
๙. นายคำบุรณ์ ตราชูความดี กรรมการ (ผู้ดูแลการปฏิบัติสังฆกรรม)
๑๐. นางสาวิมล พาณิชย์สุขุมมา กรรมการ (ฝ่ายพัสดุครุภัณฑ์)
๑๑. นางสาวมาลี ทองสุขศิลาปะชีพ กรรมการ (ผู้ช่วยฝ่ายพัสดุครุภัณฑ์)

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๒.๖.๑.๓ อาศรมบ้านพยุเหนือ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านพยุเหนือ

ประวัติศาสตร์ชุมชน

ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านพยุเหนือ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นายหยี แซ่ย่าง และชาวบ้านประมาณ ๓๕ ครัวเรือน ได้อพยพจากหมู่บ้านขุนแม่ต๋อม ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ย้ายเข้ามาในหมู่บ้านพยุเพราะเห็นว่าทั้งดินและน้ำในเขตบ้านพยุ มีความเหมาะสมที่จะทำการเกษตรมากกว่าที่เดิม ขณะนั้นชาวบ้านเรียกบ้านพยุว่า บ้านห้วยเหี้ยะ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ นายหยี แซ่ย่าง ได้เปลี่ยนชื่อบ้านพยุ และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านอย่างเป็นทางการเป็นคนแรกของหมู่บ้าน เดิมชาวบ้านมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่นขาย และเสพเอง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมและความมั่นคงของประเทศ

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทางเยี่ยม โครงการหลวงพัฒนาบ้านพยุ พร้อมทั้งทรงเปิดโรงเรียนหลวงพัฒนาชาวเขาบ้านพยุ ทั้งสองพระองค์ ได้มอบหมายให้โครงการบ้านพยุ ดูแลส่งเสริมให้ปลูกพืช เศรษฐกิจชนิดอื่นแทนการปลูกฝิ่น จนชาวบ้านเลิกปลูกฝิ่น และมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นกว่าเดิมมาก

ปัจจุบัน ชาวบ้านพยุเหนือ ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๒ ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่จำนวนประชากร ๘๕๐ คน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้งร้อยละ ๙๕ อาชีพหลักคือปลูกผัก และผลไม้ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๔๕ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๑๐ อื่น ๆ (ผี) ร้อยละ ๔๕ มี นายหยี แซ่ย่าง เป็นผู้ใหญ่บ้าน (ปี ๒๕๕๗)

การคมนาคมของหมู่บ้านพยุหะเหนือ

การคมนาคมมาจากเชียงใหม่มีรถประจำทางไปมาสะดวกที่จอมทองและจะมีรถสองแถวไปอำเภอแม่แจ่มสะดวกสบายรถขึ้นดอยอินทนนท์และถึงอำเภอแม่แจ่ม การคมนาคมจากเชียงใหม่ถึงอำเภอแม่แจ่ม ประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร พอถึงแล้วจะมีรถปิคอัพของชาวบ้านไม่มีรถประจำทางประจำต้องมีรถส่วนตัวของชาวบ้านจะเดินทางไปบนดอยประมาณ ๓๐ กิโลเมตร ถ้าไปรถจะต้องอาศัยรถชาวบ้านเข้าไปทางคมนาคมลาดยางตลอดถึงหมู่บ้านพยุหะเหนือและเป็นเขตตำบลปางหินฝน

การคมนาคมของชาวบ้านพยุหะเหนือจะมีรถปิคอัพประจำครอบครัวเกือบทุกครอบครัวและมอเตอร์ไซด์ด้วยประจำครอบครัวจะได้เดินทางไปสะดวกเพราะไม่มีรถประจำทางเข้าหมู่บ้านต้องซื้อรถปิคอัพสำหรับ ครอบครัวไว้ส่งผักและผลไม้อีกด้วยและมาซื้อของใช้ที่อำเภอแม่แจ่มอีกด้วย ระยะทางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร

ภูมิศาสตร์และชุมชนบ้านพยุหะเหนือ

ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านพยุหะเหนือเต็มไปด้วยภูเขาหรือดอยล้อมรอบหมู่บ้านและมีเขตติดต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอนหรือชายแดนประเทศพม่าและมีภูมิอากาศตามฤดูกาลทั้งสามฤดูมีฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝนที่มีอากาศบนดอยหรือพื้นที่สูงจะดีกว่าพื้นที่ราบด้วยสาเหตุที่อากาศที่เป็นไปตามธรรมชาติที่ดีมากและมีพื้นที่และอาณาเขตติดต่อไปได้หลายเส้นทางของหมู่บ้านพยุหะเหนือ

พื้นที่และอาณาเขต

บ้านพยุหะเหนือตั้งอยู่ที่บริเวณชุมชนกลางป่าที่หมู่บ้านพยุหะเหนือหมู่ที่ ๒ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่มีเนื้อที่ประมาณ ๗,๐๐๐ ไร่ แบ่งเป็นที่ทำกิน ๖,๐๐๐ ไร่ และห่างจากตัวอำเภอแม่แจ่มประมาณ ๓๐ กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกันดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านสันปูเลย
- ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านพยุไต้
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านกองบอด
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านแม่ตุม

ด้านยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

มีรถปิคอัพเกือบแทบทุกครอบครัวสำหรับใช้ส่งสินค้าออกประจำครอบครัวรถจักรยานยนต์ใช้ขับขี่ภายในหมู่บ้านเกือบทุกครอบครัวและรถจักรยานเป็นบางครอบครัว

ด้านการสื่อสาร

มีโทรศัพท์มือถือใช้เป็นส่วนมากและมีทีวีโทรทัศน์ วิทยุเทป เครื่องเสียงและจานดาวเทียม และเครื่องดีวีดีมีไว้ประจำครอบครัว

ข้อมูลประชากร

ชื่อหมู่บ้านพยุเหนือ ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ของหมู่บ้าน ๓,๐๐๐ ไร่ (ตารางกิโลเมตร) เนื้อที่อาศรมจำนวน ๑ ไร่ ๔๐ ตารางวา บ้านครอบครัวในหมู่บ้านจำนวน ๑๕๐ หลังคาเรือน จำนวน ๒๐๐ ครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ เผ่าม้ง คือ ๑.เผ่าม้ง จำนวน ๙๕ เปอร์เซ็นต์ ๒. กระเหรี่ยง ๕ เปอร์เซ็นต์ จำนวนประชากรของหมู่บ้าน ๙๕๐ คน แบ่งเป็นชาย ๕๐๐ คน หญิง ๔๕๐ คน

- ผู้ใหญ่ (อายุ ๒๐ ปี) ๑๕๐ คน
- เยาวชน (อายุ ๑๕ ปี-๒๐ ปี) ๒๐๐ คน
- เด็ก (อายุ ๑๐ ปี) ๒๐๐ คน
- หญิง ๔๐๐ คน ผู้ใหญ่ ๕๐ ปี ขึ้นไป ๑๕๐ คน
- เยาวชน (อายุ ๒๕-๓๐ ปี) ๑๐๐ คน
- เด็ก (อายุ ๑๕ ปี) ๑๕๐ คน

ข้อมูลชุมชน

- ชื่อผู้นำชุมชน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน

นายอุดมชัย มิตรมหายศ

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝนหมู่บ้านพยุเหนือ

นายณัฐวุฒิ แซ่ย่าง

นายมงคล ยอดยิ่งหทัยกุล

ผู้นำท้องถิ่นของหมู่บ้านพยุเหนือมีดังนี้

นาย บุญจูง ขวัญปรีดาสกุล กำนันตำบลปางหินฝน

นาย หยี แซ่ย่าง ผู้ใหญ่บ้าน

นาย ธเนศ ยอดยิ่งหทัยกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

นาย แยะ แซ่กือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

นาย เลาวี้อ ยอดยิ่งหทัยกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

การประกอบอาชีพ

หมู่บ้านพวยเหนือมีการประกอบอาชีพทางเศรษฐกิจเป็นประจำทุกปีมีการทำไร่ปลูกผักและผลไม้และทำนาเอาไว้ทานเองจะไม่ได้ซื้อข้าวในพื้นที่อื่นและจะทำไร่มุมนเวียนตลอดทำให้พื้นที่ทำการเกษตรหมุนเวียนเป็นประจำทั้งปีพื้นที่ทำการเกษตรของบ้านพวยเหนือที่ทำมาหากินแต่ละเดือน

ที่	เดือน	พื้นที่ทำการเพาะปลูกผักและผลไม้ ข้าว
๑	มกราคม	มันฝรั่ง กะหล่ำปลี
๒	กุมภาพันธ์	หอมแดง กะหล่ำปลี มะเขือเทศ
๓	มีนาคม	กะหล่ำปลี มะเขือเทศ หอมแดง
๔	เมษายน	กะหล่ำปลี หอมแดง
๕	พฤษภาคม	กะหล่ำปลี ข้าวโพด
๖	มิถุนายน	กะหล่ำปลี ลูกพลับ
๗	กรกฎาคม	กะหล่ำปลี มันฝรั่ง มะเขือเทศ ลูกพลับ
๘	สิงหาคม	กะหล่ำปลี มันฝรั่ง หอมญี่ปุ่น ลูกพลับ ข้าว
๙	กันยายน	กะหล่ำปลี ผักกาดขาว หอมญี่ปุ่น ลูกพลับ ข้าว
๑๐	ตุลาคม	กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ส้มโอบ ส้มเขียว ข้าว
๑๑	พฤศจิกายน	กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ส้มเขียว
๑๒	ธันวาคม	กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ส้มเขียว

ฉะนั้นที่ทำการเกษตรบ้านพวยเหนือมีการปลูกผักกะหล่ำปลีตลอดทั้งปีแล้วรองลงมา ผักกาดขาวและผลไม้ เช่นลูกพลับจะออกผลช่วงฤดูฝนและนาข้าวเป็นข้าวใหม่จะปลูกครั้งเดียวในช่วงฤดูฝนเท่านั้นและเวลาระยะเก็บเกี่ยวของพืชผักและผลไม้ประมาณ ๓-๔ เดือนจะเก็บเกี่ยวได้เพราะเป็นพื้นที่ทำไร่มุมนเวียนเกือบตลอดปีส่วนการเลี้ยงสุกร (หมู) เกือบทุกครอบครัว การเลี้ยงวัวเป็นบางครอบครัว การเลี้ยงไก่เกือบทุกครอบครัว ฉะนั้นการเลี้ยงสุกร (หมู) วัว ไก่ เลี้ยงไว้รับประทานเองภายในครอบครัวไม่จำหน่ายเพราะจะเลี้ยงทำพิธีทางวัฒนธรรมความเชื่อของเผ่าม้งในพิธีต่าง ๆ ในชนเผ่าม้ง

ด้านศาสนา

๑. ศาสนาพุทธ ๑๕๐ หลังคาเรือน/๒๕๐ ครอบครัว จำนวน ๘๕๐ คน
๒. ศาสนาคริสต์ ๑๐ หลังคาเรือน/๓๐ ครอบครัว จำนวน ๑๐๐ คน
๓. อื่น ๆ ๑๕๐ หลังคาเรือน/๒๕๐ ครอบครัว จำนวน ๘๕๐ คน

สถานที่สำคัญชุมชนของหมู่บ้านพยุหะเหนือมี ดังนี้

- อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านพยุหะเหนือ
- โรงเรียนระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา
- บ้านพักครู
- ศูนย์สงเคราะห์
- บ้านเฝ้ามิ่งพยุหะเหนือ
- โบสถ์คริสต์
- สนามฟุตบอล
- ป่าชุมชนล้อมรอบ
- สถานที่ทำการเกษตร
- องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน
- มีลำห้วย ๔ แห่ง และอ่างเก็บน้ำ ๔ แห่ง
- ถังกรองน้ำประปาประจำหมู่บ้านพยุหะ
- สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ประจำบ้านพยุหะเหนือ
- หอประชุมประจำหมู่บ้านพยุหะเหนือ
- ร้านค้าชุมชน
- เสี่ยงตามสายประจำหมู่บ้านพยุหะเหนือ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพยุหะเหนือ
- ศาลาเอนกประสงค์
- ศาลาพิธีกรรมงานศพ

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านพยุหะเหนือ

ก่อนที่จะเริ่มตั้งเป็นอาศรมได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งมีนามว่าพระแพง ขันติโก เป็นพระบัณฑิตอาสารูปแรก ได้เข้ามาในพื้นที่บนดอยที่เป็นชนเผ่าม้งอาศัยเป็นจำนวนมากแต่ยังขาดอาศรมจำพรรษา ชาวบ้านได้นิมนต์ไป จำพรรษาที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาหลังจากนั้นได้ทำการก่อสร้างอาศรมขึ้นมาจากแรงศรัทธาของหน่วยงานราชการ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชาวบ้านและเยาวชนบ้านพยุหะเหนือได้ทุ่มเทการก่อสร้างอาศรมบ้านพยุหะเหนือมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจประจำหมู่บ้านเป็นที่เรียบบร้อยจนกระทั่งปัจจุบันนี้อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านพยุหะเหนือ ตั้งอยู่ที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๒ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ ๑ ไร่ ๔๐ ตารางวา เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑

พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๘ ก่อสร้างเสร็จวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยมีพระอภิป อนุบาลโฆ เป็นพระบัณฑิตอาสาสรูปแรกจำพรรษาอยู่ที่อาศรมนี้

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอาศรมบ้านพวยเหนือ

๑. เพื่อให้ชนเผ่าม้ง ตลอดจนชนเชื้อชาติต่าง ๆ เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจทางหลัก

พระพุทธศาสนา

๒. เพื่อให้ชนเผ่าม้ง ได้นำหลักของพุทธศาสนามาบูรณาการไปกับวัฒนธรรมและความดั้งเดิมได้อย่างเหมาะสม

๓. เพื่อเป็นโอกาส ให้ชนเผ่าม้งและเชื้อชาติต่าง ๆ ได้ประกอบพิธีตามหลัก

พระพุทธศาสนา

ทำเนียบพระบัณฑิตอาสาประจำอาศรมบ้านพวยเหนือ

ที่	ชื่อ ฉายา	วุฒิ	นักรธรรม	เข้ามาอยู่เมื่อ
๑	พระแพง ขนดีโก	พธ.บ	เอก	๑ พ.ค.๕๘
๒	พระอภิป อนุบาลโฆ	พธ.บ	เอก	๑ เม.ย.๔๙
๓	พระพุดสี ญาณวีโร	พธ.บ	เอก	๑ เม.ย.๕๐
๔	พระกิตติภัก วัชรพัฒนโร	พธ.บ	เอก	๑ พ.ค. ๕๐
๕	พระไพฑูลย์ รวิวัฒนโณ	พธ.บ	เอก	๑ พ.ค.๕๑
๖	พระจิริเดช ปภัสสรโร	พธ.บ	เอก	๑ พ.ค. ๕๓-ปัจจุบัน

รายชื่อคณะกรรมการอาศรมบ้านพวยเหนือ

(๑) นาย หยี	แช่ย่าง	ประธานกรรมการอาศรม
(๒) นาย ธเนศ	ยอดยิ่งหทัยกุล	รองประธานกรรมการอาศรม
(๓) นาย แยะ	แช่กือ	เลขานุการอาศรม
(๔) นาย เลาวีอ	ยอดยิ่งหทัยกุล	กรรมการอาศรม
(๕) นาย มานิตย์	แช่ย่าง	กรรมการอาศรม
(๖) นาย จรินทร์	เจริญใจ	กรรมการอาศรม
(๗) นาย ชูวงศ์	แช่ย่าง	กรรมการอาศรม
(๘) คุณครู เสน่ห์	เตจ๊ะนา	กรรมการอาศรม

ชะเค การตั้งชื่อของหมู่บ้าน โดยตั้งจากชื่อลำห้วยที่อยู่ในบริเวณใกล้กับหมู่บ้าน และเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน

ชุมชนบ้านแม่เอาะเหนือหรือเสะเคล่าปัจจุบันตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแม่ณาจร อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เดิมทีนั้น ได้มีการรวมตัวจากหลายชุมชนมารวมกัน พอบอซีล่า-มอโหนดล่ามาจากหลายห่อมบ้าน คือ บ้านห้วยเสือ บ้านห้วยมะตะ บ้านทีโคล่า เพื่อความสะดวกต่อการดูแลและการปกครอง

จากการสอบถามข้อมูลจากชาวบ้านผู้สูงอายุ เช่น พ่อบุดา ชุมอริญสายวาริ ดาตีพะซอย พอ อัมพาประเสริฐ คุณพ่อละพอ อัมพาประเสริฐ พี่หน่อเมฆ (สุพจน์โหม่) กลีบือใหม่ พอดีป่า เป็นต้น ท่านทั้งหลายเหล่านั้นได้กล่าวไว้ว่า จากเดิมกว่าที่บ้านแม่เอาะเหนือจะมาสร้างหลักปักฐานที่บ้านแม่เอาะเหนือแห่งนี้ได้เคยมีการย้ายถิ่นฐานจากหลายที่เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ปี มาแล้ว ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเอาะสายนี้ ซึ่งเท่าที่ผู้เฒ่าผู้แก่จำความได้นั้นมีการย้ายถิ่นฐานหลายที่ ส่วนใหญ่แล้วด้วยการเกิดโรคระบาดต่าง ๆ ทำให้เกิดการเสียชีวิตหลายศพ จึงทำให้ขวัญชาวบ้านเสีย ผู้นำชนเผ่าต้องตัดสินใจแก้ปัญหาในการอพยพไปอยู่ที่แห่งใหม่

ตามหลักฐานที่ผู้เฒ่าผู้แก่จำได้นั้นมีหลายแห่ง คือ เรียกตามชื่อของถิ่นฐานดั้งเดิมว่า แดลอบะเอ๊ะ - เสะเคล่า - พอบอซีล่า - มอโหนดล่า - แฮมโนโก๊ะ - เบาะโซโก๊ะ (บ้านห้วยเสือ) - เส่คะโก๊ะ (บ้านห้วยมะตะ)

ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่พอบอซีล่า และมอโหนดล่า เพราะชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม แต่ก็เรียกชื่อชุมชนหรือหมู่บ้านนี้อย่างเป็นทางการว่า บ้านแม่เอาะเหนือ หรือ ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เซะเคล่า”

การอพยพหมู่บ้านแม่เอาะเหนือครั้งสุดท้าย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นเวลา ๒๑ ปีแล้ว คือย้ายจากเสะเคล่า คือด้านทิศตะวันออกของลำน้ำแม่เอาะในบริเวณที่ตั้งของอาศรมฯ และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในปัจจุบันนี้ ได้กลับไปตั้งหมู่บ้านที่ พอบอซีล่า และในปีเดียวกันนั้นหมู่บ้านห้วยเสือ (เบาะโซ๊ะ) ก็ลงมาตั้งถิ่นฐานที่ มอโหนดล่า มารวมกันเป็นชุมชนเดียวกัน ซึ่งมีลำห้วยพอบอซีโก๊ะผ่านระหว่าง พอบอซีล่ากับมอโหนดล่า แต่ก็เรียกชื่อชุมชนนี้ว่า “บ้านแม่เอาะเหนือ หรือ เสะเคล่า”

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นช่วงของ นายสามู เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐ สด.แม่ณาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ จึงรับนโยบายจากทางการให้รวมชุมชนที่มีขนาดเล็กมาอาศัยอยู่รวมกันเพื่อความสะดวกต่อการปกครองดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นี้ทางบ้านแม่เอาะเหนือจากเดิมมี ๑๒ ครัวเรือน และบ้านห้วยเสือจากเดิมมี ๘ ครัวเรือน จึงได้ย้ายรวมกันตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น เพราะสถานที่

กว้างขวางกว่าเดิมมาก โดยมีพาดิบุงคา หรือ นายมุกดา ชุ่มอรัญญาสาวยารี เป็นผู้นำชนเผ่า (ฮีโซ) ของบ้านเซ่ชะเคถ่า ต่อมาประมาณปี พ.ศ.๒๕๓๙ ครอบครัวของนายนำเปอะแหละก็ได้มาจากบ้านแม่เอาะกลาง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ บ้านห้วยมะตะหรือ เสาตะโก๊ะ ย้ายมาอยู่ที่บ้านแม่เอาะเหนือ ๓ ครัวเรือน และต่อมาหลายปีให้หลัง บ้านสามหลัง หรือทีโคถ่า ได้อพยพขึ้นไปยังบ้านสบผาหลวง แต่มีครอบครัวเดียวคือ นายกวีงหรือนายทนนชัย ศิริว่องวัฒนะ ได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านแม่เอาะเหนือ เมื่อได้สำรวจประชากรของบ้านแม่เอาะเหนือที่ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๔๔ ดังนี้

มาจากบ้านแม่เอาะเหนือ (เส่ชะเคถ่า) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวน ๑๒ หลัง ดังนี้

๑. พาดิบุงคา (ทูน่วยป่า)	๗. พาดิพาชอยพอ (หน่อกระป่า)
๒. พาดิทีเง (แซพป่า)	๘. พาดิหม่อทูนุแย (จันตีป่า)
๓. พาส่าเง๊ะ (แซงป่า)	๙. พื่อด่าล่อเอ๊ะ (ปีะหละป่า)
๔. พาดิหม่อคาลือ (ตาพป่า)	๑๐. พื่อน่าชิป่า
๕. พาดิพามือลอย (โสพะป่า)	๑๑. พาดิคำดี (เตอะซาพป่า)
๖. พือสุพจน์ป่า	๑๒. พาดิพานั่น (กลิป้อป่า)

มาจากบ้านห้วยเสือ (เบาะโซคี) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวน ๘ หลัง ดังนี้

๑. จะละป่า (หย่าพ)	๕. พาดิพาส่าจี (ยิลีป่า)
๒. พาดิเหล่า (เยคาป่า)	๖. หม่อติลา (อิวาพป่า)
๓. ต่าเตอะพอ (แซวาป่า)	๗. ต่าดีเตอะ (พอดิป่า)
๔. หม่อละง (เส่อวะทูป่า)	๘. พापุงจะ (กึหลู้ป่า)

มาจากบ้านแม่เอาะกลาง (หม่อมอโก๊ะ) เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๓๙ จำนวน ๑ หลัง

ดังนี้

๑. นำเปอะแหละ ชุ่มอรัญญาสาวยารี

มาจากบ้านห้วยมะตะ (เส่ชะโก๊ะ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ จำนวน ๓ หลัง ดังนี้

๑. พือพาแป๊ะ (ปีหละป่า)
๒. พาละพอ (โพชิป่า)
๓. พาน่าทู (จีลาป่า)

มาจากบ้านแม่แดดน้อย (หม่อมแดดดี) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ จำนวน ๑ หลัง ดังนี้

๑. นายคำแสน ชัยวิเศษกุล

ดังนั้นเมื่อได้สำรวจประชากรของบ้านแม่เอาะเหนือที่ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘- พ.ศ. ๒๕๔๔ มีทั้งหมด ๒๕ หลังคาเรือน เมื่อเวลาผ่านไปจากปี พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๔๙ เป็นเวลา ๒๑ ปี จากการรวมตัวของบ้านต่าง ๆ จนในปัจจุบันนี้มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น ๔๓ ครัวเรือน (ตามทะเบียนบ้าน) จำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑๘๓ คน

ข้อมูลชุมชน

บ้านแม่เอาะเหนือตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ ๕๐๒๗๐ หมู่บ้านแม่เอาะเหนือ อยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่แจ่ม ๕๑ กิโลเมตร บ้านแม่เอาะเหนือมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดกับ บ้านสามหลัง (ทีโคถ่า) ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้มีอาณาเขตติดกับ บ้านแม่เอาะกลาง (เหม่ออโก๊ะ) ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดกับ บ้านห้วยมะดะ (เส๊ะกะโก๊ะ) ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดกับ บ้านแม่ตะละ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

องค์กรหน่วยงาน และสถานที่สำคัญในชุมชนบ้าน

๑. ที่พักรักษาตัวบ้านแม่เอาะวนาราม	๑	แห่ง
๒. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์	๑	แห่ง
๓. คริสตจักร (โบสถ์คริสต์)	๑	แห่ง

ผู้นำหมู่บ้าน

หมู่บ้านแม่เอาะเหนือ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑๐ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ ๕๐๒๗๐ บุคคลที่มีบทบาทในหมู่บ้าน ดังนี้

๑. ผู้ใหญ่บ้าน	นายทวี ชำนิสารพันการ
๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายกระจำจ กฤตติกาอิงสกุล
๓. สมาชิก อบต.แม่นาจร	นายบุญเลิศ เส้าแก้วทอง
๔. สมาชิก อบต.แม่นาจร	นายปรีดา ชำนิสารพันการ

๕. สารวัตกำนัน ต.แม่นาจร นายชาติร์ สันติสุนทรารักษ์
 ๖. ผู้นำชนเผ่า (ฮีโซ) นายมุกดา (พาบุดา) ชุมอรัญสถานวารี

ผู้นำชนเผ่าบ้านแม่เอาะเหนือ หรือที่ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า “ฮีโซ”

ลำดับการสืบทอดตำแหน่งผู้นำชนเผ่ากระเหรี่ยง (ฮีโซ) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑. พื่อลาแปรหมื่อ (เพลแบล๊ะปา) คู่สมรส คือ หน่อตาลา
๒. พื่อตุหนู้ (ปอคลา) คู่สมรส คือ หน่อกาเมอ
๓. พื่อพาขอ คู่สมรส คือ หน่อแค (แปลว่า ผอม)
๔. พื่อกลิวอ คู่สมรส คือ หน่อระบือ
๕. พื่อชูเกล๊ะ คู่สมรส คือ หน่อ มล่าทุ
๖. คุณพ่อมุกดา (บุดา) คู่สมรส คือ หน่อบอ (ปี พ.ศ.๒๕๓๘-ปัจจุบัน)

คุณพ่อมุกดา หรือพ่อบุชชุมอรัญสถานวารี ผู้นำชนเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่เอาะเหนือ (ฮีโซ) คนปัจจุบันซึ่งท่านได้รับสืบทอดบทบาทผู้นำชนเผ่านี้สืบทอดจากผู้เป็นบิดา คือ คุณพ่อชูเกล๊ะ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ หลังจากที่ คุณพ่อของท่านได้เสียชีวิตลงเป็นเวลา ๓ ปี ผู้นำชนเผ่า หรือฮีโซนั้นเป็นบุคคลที่มีบทบาทในหมู่บ้านเกือบจะทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี วัฒนธรรม หรือจารีตประเพณี เพราะลักษณะความเป็นกลาง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถืออย่างดี ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้เป็นที่ปรึกษาตลอดทุกงาน แม้แต่การประกอบพิธีมีดมีมือก็ต้องเริ่มพิธีก่อนทุกครั้งรอบครัว ตลอดจนถึงการปลูกข้าวไร่ก็ต้องเริ่มก่อน และอีกหลายพิธีกรรมก็ต้องรับเชิญให้เป็นประธานในพิธี มิฉะนั้นพิธีกรรมก็จะไม่เสร็จสมบูรณ์

อาชีพและเศรษฐกิจ

ฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านแม่เอาะเหนือเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ในตำบลเดียวกันถือว่าอยู่ในระดับยากจน ซึ่งชาวบ้านแม่เอาะเหนือส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำไร่หมุนเวียน ทำนา ปลูกข้าวโพดสัตว์ขาย และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไก่ หมู เป็นต้น ตลอดถึงมีจำนวนผู้ออกไปทำงาน หรือประกอบอาชีพเป็นข้าราชการบ้าง เป็นพนักงานของรัฐบ้าง และออกไปรับจ้างทำงานประจำในส่วนของงานเอกชนบ้าง และอีกบางส่วนโดยเฉพาะผู้ชายในหมู่บ้านรับจ้างต่าง ๆ ตามที่จะมีคนมาจ้าง

การศึกษา

จากการสำรวจแล้วพบว่าชาวบ้านแม่เอาะเหนือที่มีอายุตั้งแต่ ๓๕ ปีขึ้นไป จะไม่ได้เรียนหนังสือ แต่จากการสำรวจผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๓๕ ปี จะมีโอกาสเรียนหนังสือ โดยส่วนมากจบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านแม่เอาะ ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านแม่เอาะกลาง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแม่นาจร

อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านแม่เอาะเหนือประมาณ ๒ กม. ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นโรงเรียนขยายโอกาส เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ด้านศาสนา

สมัยก่อนนั้นชาวบ้านนับถือผีบรรพบุรุษ และถือจารีตประเพณีเสมือนดังกฎหมายแห่งชีวิต ต่อมานับถือพระพุทธศาสนาร่วมกับการดำเนินชีวิตตามจารีตประเพณีประกอบไปด้วยกัน และศาสนาคริสต์ ซึ่งปัจจุบันนี้บ้านแม่เอาะเหนือ เมื่อแบ่งตามหลังคาเรือนซึ่งอาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ นี้มีทั้งหมด ๓๔ หลังคาเรือน ชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน ๑๔ หลังคาเรือน นับถือศาสนาคริสต์ ๑๔ หลังคาเรือน นับถือผีบรรพบุรุษ ๖ หลังคาเรือน ดังนี้

นับถือศาสนาพุทธ จำนวน ๑๔ หลังคาเรือน

๑. นหน่อเอะเลอะ	สัมพันธ์	๕. นายพาทมื่อลอย	อัมพาประเสริฐ
๒. นายพาทละพอ	อัมพาประเสริฐ	๖. นายสุรชัย	ชัยวิเศษกุล
๓. นายพากวีเิง	ศิริว่องวัฒนะ	๗. นายเหล่อทุเิง	สัมพันธ์สินชื่อ
๔. นายคำแสน	ชัยวิเศษกุล	๘. นายพาทริเิง	วิญญูโอภาส
๙. นายพาทบุคา	ชุ่มมอริญสาวยาวารี	๑๒. นายหน่อนิเหลอะ	วิญญูโอภาส
๑๐. นายชัยวัฒน์	จามรเลิศสกุล	๑๓. นายพัฒนา	ทักษกรชัย
๑๑. นายส่วอชี่	สถิตสุขเลิศล้ำ	๑๔. นายพาทิปอชุ่มมอริญสาวยาวารี	

นับถือศาสนาคริสต์ ๑๔ หลังคาเรือน

๑. พาส่าเจ็	ชัยวิเศษกุล	๘. นายปุ้จะ	เอกดำรงภัยพาล
๒. นายพาน่าทุ	ชุ่มมอริญสานาวารี	๙. นายดำเคอะพอ	จามรเลิศสกุล
๓. นายป่าเปอะเหลอะ	ชุ่มมอริญสานาวารี	๑๐. นายหน่อทุแย	ควรอนุรักษ์พนา
๔. นายหม่อคคาลือ	ฐานประดับบุญ	๑๑. นายหม่อละเิง	วิญญูโอภาส
๕. นายส่าเอพอ	วิญญูโอภาส	๑๒. นายดำติเคอะ	จามรเลิศสกุล
๖. นายสุพจน์	โชติศิรัทรัพย์	๑๓. นายเกศแก้ว	พะคอ
๗. นายพาทม่อแซร์	โชคนาวารี	๑๔. นางวันดี	ธาดาพงศ์พันธุ์

นับถือผีบรรพบุรุษ ๖ หลังคาเรือน

๑. นายส่วพิโพ	ภฤติภายิงสกุล	๔. นางหน่อแช่ตี	โชติศิรัทรัพย์
๒. นายเจ่อกือ	สัมพันธ์สินชื่อ	๕. นายสมชัย	จามรเลิศสกุล
๓. นายคาคี (ด่าลอแม)	ชุ่มมอริญสาวยาวารี	๖. นายพาทชอยพอ	อัมพาประเสริฐ

การคมนาคม

หมู่บ้านแม่เอะเหนือนั้นสำหรับการคมนาคม ถือว่ายังอยู่ในที่ลำบากพอสมควร เมื่อเริ่มนับจากตัวอำเภอแม่แจ่ม มาถึงบ้านแม่เอะเหนื่อเป็นระยะทาง ๕๐ กิโลเมตร จากตัวอำเภอแม่แจ่ม เข้ามาสู่ตัวตำบลแม่นาจร เป็นทางลาดยาง ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร และเป็นถนนลูกรังจากตัวตำบลแม่นาจรเข้ามาสู่หมู่บ้านเป็นระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร การเดินทางสัญจรในหน้าฝนจะลำบากมาก เพราะทางขึ้นเขา ลงห้วย รถติดโคลน แต่หากถึงหน้าร้อนจะลำบากในเรื่องของฝุ่นกลางถนนที่มีความหนา

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านแม่เอะ

ที่พักสงฆ์แห่งนี้ได้เริ่มดำเนินการก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ จากการอุปถัมภ์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตคุณวิเศษ เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม เจ้าอาวาสวัดกุ โดยกราบขอความอนุเคราะห์เมตตาจัดหลวงพ่อดุสิตคุณวิเศษ เจ้าอาวาสวัดกุ (ฮีโป) คือคุณพ่อบุคา ชุม่อรัฐสายวารีพร้อมด้วยชาวบ้านแม่เอะเหนื่อ และสามเณรรูปหนึ่ง สามเณรอินพนธ์ อัมพาประเสริฐ จำพรรษาอยู่ที่วัดกุ อำเภอแม่แจ่ม เธอเป็นสามเณรรูปแรกในหมู่บ้านละแวกนั้น ซึ่งเธอได้เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๗ ในโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของคณะสงฆ์อำเภอแม่แจ่ม เพื่อเข้ามาศึกษาเล่าเรียนต่อในระดับ ม.๔ ด้วยความเมตตา กรุณาของหลวงพ่อดุสิตคุณวิเศษชาวไทยภูเขาผู้ด้อยโอกาสอันเป็นอุดมการณ์ของท่านแล้วจึงตกลงใจรับเป็นผู้อุปถัมภ์ที่พักรักษาที่ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และได้มีการบริจาคที่ดินให้สำนักสงฆ์จากครอบครัวของพี่หน่อเมฆ (พิสุพจน์ใหม่) ในปี ๒๕๕๒ เนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่

ส่วนสามเณรที่กล่าวชื่อไว้ตามข้างต้นนั้น ได้กลับมาจำพรรษาที่วัดกุอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖ หลังจากที่ได้จบการศึกษาระดับ ป.ตรี ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในขณะที่ศึกษาอยู่ที่เชียงใหม่ นั้น จึงได้อุปสมบท ณ วัดพันแหวน อันเป็นวัดที่เธอจำพรรษาอยู่ได้ฉายาว่า พระอินพนธ์ อินทาวุโธ ซึ่งในขณะที่กำลังศึกษาเล่าเรียนตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบันเธอก็ได้ประสานงานกับหลวงพ่อดุสิตคุณวิเศษเจ้าคณะอำเภอแม่แจ่มตลอดถึงได้รับความเมตตาอุปถัมภ์ จากพระมหา ดร.ดวงจันทร์ ดุตตสีโล เจ้าอาวาสเจ้าอาวาสวัดพันแหวน ผอ.วิทยาลัยสงฆ์ มจร.เชียงใหม่ รองเจ้าคณะตำบลพระสิงห์ เขต ๒ อีกทั้งสหธรรมมิกที่ได้เคยเรียนร่วมกันในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ในการดำเนินการก่อสร้างที่พักรักษาในหมู่บ้านของท่าน

ส่วนเรื่องของการก่อสร้างศาลาบำเพ็ญบุญนั้นช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๖ หลวงพ่อดุสิตคุณวิเศษได้มอบหมายให้ลูกศิษย์ของท่าน คือ พระอาจารย์สะอาด อตถกาโร เจ้าอาวาสวัดหัวดอย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ช่วยดูแล

คำว่า “ที่พักสงฆ์บ้านแม่เอะวาราม” เป็นชื่อของที่พักสงฆ์แห่งนี้ ตอนที่พระอินพนธ์ อินทาวุโธ อาศัยอยู่ที่วัดพันแหวนช่วงเวลาที่ยังเรียนในมหาวิทยาลัย จึงได้เข้าไปปรึกษาการตั้งชื่อของที่พักสงฆ์แห่งนี้กับพระอาจารย์ พระมหา ดร.ดวงจันทร์ ดุตตสีโล (บุญเทียม) เจ้าอาวาสวัดพันแหวน ผอ.วิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงได้รับความอนุเคราะห์ตั้งชื่อที่พักสงฆ์นี้ว่า “ที่พักสงฆ์บ้านแม่เอะวาราม”

พระวีรพงศ์ วารปุตโต ท่านเป็นน้องชายของพระอินพนธ์ อินทาวุโธ เธอได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อปี ๒๕๔๙ ณ วัดกู่ อ.แม่แจ่ม เข้าศึกษาต่อในระดับชั้น ม.๔ และเมื่อปี ๒๕๕๒-๒๕๕๖ ก็ได้เข้าไปศึกษาในระดับ ชั้น ป.ตรี อาศัยอยู่ที่ วัดพันแหวน อ.เมืองเชียงใหม่

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๖ ตรงกับวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ เหนือ (๗ เบ็ญ) พระวีรพงศ์ วารปุตโต ก็ได้กลับมาปฏิบัติศาสนกิจ เป็นพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) รูปแรก ณ ที่พักสงฆ์แม่เอะวารามในตำแหน่ง หัวหน้าที่พักสงฆ์ หลังจากที่ได้จบจาก มจร.ว.เชียงใหม่

ตลอดระยะเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พระอินพนธ์ อินทาวุโธ ได้เป็นผู้ประสานงานในโครงการพัฒนาอาคารฯ ตลอดจนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของอาคารฯ และของชุมชนมาโดยตลอด จนเมื่อวันที่ ๔ มิ.ย. ๒๕๕๗ ก็ได้กลับมาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าอาคารฯ ในนามพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขารูปที่ ๒ ของอาคารฯ บ้านแม่เอะวาราม

การก่อสร้างศาสนวัตถุ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ถึง ปัจจุบันนี้ คือ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีการก่อสร้างถาวรวัตถุ ดังต่อไปนี้

๑. ห้องน้ำ ๔ ห้อง จำนวน ๑ หลัง สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒
๒. ศาลาบำเพ็ญบุญหลังแรก สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (ถูกพายุพัดล้มไปเมื่อช่วงประเพณีสงกรานต์ พ.ศ. ๒๕๕๓ และได้ถูกรื้อออกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔)
๓. ศาลาบำเพ็ญบุญหลังที่ ๒ สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕
๔. กุฏิไม้ไผ่แบบบ้านของเผ่ากะเหรี่ยงยอนยุค สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยช่วงที่พระวีรพงศ์ วารปุตโต กลับมาจำพรรษา (เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้ดัดแปลงเป็นศาลาเอนกประสงค์, ช่วงเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ดัดแปลงเป็นโรงครัว)
๕. สร้างกุฏิสงฆ์ ๑ หลัง จำนวน ๓ ห้อง (สร้างเมื่อ ๑๐ ก.ค. - ๓๐ ส.ค. พ.ศ. ๒๕๕๗)

ทำเนียบพระภิกษุสามเณร และพระบัณฑิตอาสา (ธรรมจาริก)

ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๖ สามเณรอินพนธ์ อัมพาประเสริฐ (พระอินพนธ์ อินทาวุโธ) เป็นผู้ประสานงานในการดำเนินการก่อตั้งที่พักสงฆ์

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ทางพระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตคุณ เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม ได้ทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ให้ทาง มจร.วช.เชียงใหม่ ช่วยดูแล และอุปถัมภ์ อาคารฯ นี้โดยการส่งพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) มาอยู่จำพรรษา นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้นมา โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาฯ ขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจที่อาศรมบ้านแม่เอาะ ดังรายชื่อต่อไปนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๗ พระวีระพงศ์ วารปุตโต (อัมพาประเสริฐ) มจร.วช.เชียงใหม่ เป็นพระบัณฑิตอาสาประจำอาศรมบ้านแม่เอาะรูปแรกจำพรรษา ๑ ปี/ ๑ พรรษา

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน พระอินพนธ์ อินทาวุโธ (อัมพาประเสริฐ) มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะกรรมการอาศรมบ้านแม่เอาะ

จากการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำอาศรมฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ ในขณะที่ พระวีระพงศ์ วารปุตโต ยังดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าอาศรมฯ มีดังนี้

๑. พระบัณฑิตอาสาฯ	๖. นางจุฬอ	สถิตสุขเลิศล้ำ
๒. นายมุกดา ชุ่มอรัญญาสารี	๗. นางจุฬา	โชติศิริทรัพย์
๓. นายกระจำง กฤติกายิงสกุล	๘. นางราตรี	อัมพาประเสริฐ
๔. นายสิงห์คำ สถิตสุขเลิศล้ำ	๙. นางมาลี	อัมพาประเสริฐ
๕. นายลิพอ ชุ่มอรัญญาสารี	๑๐. นางศรีออน	ชัยวิเศษกุล

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านแม่เอาะ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๒.๖.๑.๕ อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
บริบทชุมชนแม่ลอง

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านแม่ลอง หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงประมาณ ๘๐ ปี อพยพมาจากบริเวณใกล้เคียงเนื่องจากเกิดโรคระบาด โดยมีผู้นำหรือหัวหน้าเผ่าที่นับถือ (หมอผี) ของชาวบ้านเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน การตั้งหมู่บ้านมีการตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อลำห้วยแม่ลองไหลผ่านหรือตามภูเขากว้างไกลเคียง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายสมบูรณ์ กรงจันทร์ ซึ่งเป็นคนพื้นราบที่ทางอำเภอแม่แจ่มเป็นผู้แต่งตั้งขึ้น เนื่องจากประชาชนบ้านแม่ลองไม่รู้หนังสือ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2524 ทางกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๓ ได้จัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เปิดทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ ประชาชนพอที่จะมีความรู้และมีความสามารถที่จะปกครองเป็นผู้นำได้ จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาใหม่ คือ นายกิตติ (อินตา) ชื่นสุขเลิศเกษมจนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันนี้ได้ดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลบ้านทับได้ปกครองในตำบลบ้านทับทั้งหมดรวมแล้วมี ๑๓ หมู่บ้าน รวมถึงหมู่บ้านแม่ลองด้วยประกอบไปด้วย ๒ หย่อมบ้าน คือ บ้านแม่ลองเหนือ และบ้านแม่ลองใต้

ข้อมูลชุมชน หรือข้อมูลประชากร

จำนวนประชากรหมู่บ้านแม่ลอง ทั้งหมดประกอบด้วย

ชาย	จำนวน	๑๖๓	คน
หญิง	จำนวน	๑๘๑	คน
รวมประชากรทั้งหมด		๓๔๔	คน

รวมประชากรหมู่บ้านแม่ลองแบบครอบครัว/ครัวเรือน ทั้งหมด ๑๐๐ กว่าหลังคาเรือน

ชื่อของผู้นำชุมชน

ชื่อผู้นำชุมชนบ้านแม่ลองมีทั้งหมดจำนวน ๑๑ คน คือ

ที่	ชื่อ	นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายกิตติ	ชื่นสุขเลิศเกษม	กำนันตำบลบ้านทับ
๒.	ร.ต.ต.บัณขิต	เครือริยะ	ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ลอง
๓.	นายทอง	สัมพันธ์สินโกมล	สารวัตรกำนัน

๔. นายศานิตย์	เมฆบุญเขต	สารวัตรกำนัน
๕. นายสุนทร	ยุรนนท์สกุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
๖. นายปองเทพ	บุญญนิธิบุตร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
๗. นายสมพร	ธันงลาภบุตร	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อ.บ.ต.)
๘. นายพงศกร	กนกวรรณสุข	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อ.บ.ต.)
๙. นายเหล่พอ	ธันงลาภบุตร	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข
๑๐. นายชุมพล	ชมพู่ไร	อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
๑๑. นายอุ่ทอง	ชมพู่ไร	อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
๑๒. นายธวัชชัย	จารุชลลย์	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ

การประกอบอาชีพ

ชาวบ้านแม่ลองส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป เป็นต้น การทำอาชีพต่าง ๆ เป็นไปตามฤดูกาล ในช่วงฤดูกาลชาวกระเหรี่ยงจะปลูกข้าวไร่บริเวณและข้าวโพดเพื่อไว้ขาย ฤดูหนาวตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมเป็นต้นไป ชาวบ้านเริ่มปลูกหอมแดงขาย อีกทั้งชาวบ้านแม่ลองส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างทำงานให้กับอนุรักษ์ต้นน้ำ อาชีพรองที่ชาวบ้านทำประจำคือ รับจ้างทั่วไปรายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้เป็นปี ต้องรอขายพืชผลทางการเกษตรโดยส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลาช่วงชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยียวชนก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้า กระเป๋าเพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตามเทศกาลส่วนหนึ่งก็นำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

ด้านศาสนา

จำนวนประชากรหมู่บ้านแม่ลองที่นับถือศาสนาในชุมชนคิดแยกเป็นแบบลักษณะหลังคาเรือนและรายบุคคล ได้ดังต่อไปนี้

- นับถือ ศาสนาพุทธศาสนา	จำนวน	๒๐	หลังคาเรือน
- นับถือ ศาสนาคริสต์	จำนวน	๘๐	หลังคาเรือน
- ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา	จำนวน	๖๐	คน
- ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์	จำนวน	๒๓๔	คน
- นับถือศาสนา/ลัทธิดั้งเดิม (ผี)	จำนวน	๕๐	คน

สถานที่สำคัญในชุมชนบ้านแม่ลอง

๑. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ลอง	๑	แห่ง
--	---	------

๒. อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวบ้านแม่แลง ๒ จำนวนหลังคาเรือน
๓. นั้บถือพุทธ ๖๘ หลังคาเรือนแห่ง
๔. ศาสนิกสัมพันธ์คริสต์ ๑ แห่ง
๕. กองทุนหมู่บ้าน
๖. กลุ่มแม่บ้าน
๗. อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
๘. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อ.ส.ม.)
๙. กลุ่มเยาวชน
๑๐. ชุติรรักษาความสงบหมู่บ้าน (ช.ร.บ.)

ประวัติการก่อตั้งอาศรม

อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวบ้านแม่แลง ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยการนำของ คณะมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติร่วมกับวิศวกรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๓ บ้านแม่แลง ตลอดจนประชาชนบ้านแม่แลงเพื่อดำเนินการสร้าง ศาสนาสถานในทาง พระพุทธศาสนา (สำนักสงฆ์) ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนี้ชาวบ้านโดยส่วนมากให้การสนับสนุนในการก่อสร้าง จึงจัดหาสถานที่ในการก่อสร้างเสร็จในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ก่อสร้างกุฏิมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติขึ้นจำนวน ๑ หลัง ห้องน้ำห้องสุขาจำนวน ๑ หลัง เป็นต้น มาโดยมี พระไพวัลย์ สุจิตโต มาเป็นพระบัณฑิตอาสา รูปแรกและมีพระภิกษุสามเณรอยู่ด้วยกันอีก สองรูปรวมเป็น จำนวน ๓ รูป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้มี พระสมหวัง ผลญาโณ ซึ่งเป็นพระบัณฑิตอาสา รูปที่สองมาปฏิบัติศาสนกิจ และต่อมาทางคณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้มอบ ศูนย์เด็กเล็กไว้ให้ทางอาศรมจึงบูรณะใหม่ทำเป็นศาลาบำเพ็ญบุญ ๑ หลัง พร้อมทั้งห้องน้ำ ๑ หลัง ห้องอาบน้ำ ๑ ห้อง สุขา ๒ ห้อง และต่อมาได้ทำการก่อสร้างกุฏิอีกสองหลังพร้อมทั้งได้ก่อสร้างศาลา ไว้สำหรับเก็บของ (ของใช้ในชุมชน) อีกจำนวน ๑ หลัง และโรงครัว (หอฉัน) อีกจำนวน ๑ หลัง ต่อมา ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทำการก่อสร้างศาลาเก็บของใช้ในชุมชนอีกจำนวน ๑ หลัง และปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ ทำการก่อสร้างซุ้มป้ายอาศรมและบูรณะศาลาบำเพ็ญบุญโดยได้ปูพื้นด้วยกระเบื้องและจะได้พัฒนา อาศรมและต่อมาได้สร้างห้องน้ำเพิ่มอีก ๑ หลัง มี ๔ ห้อง เป็นที่เรียบร้อยและจะทำการสร้างกำแพง เป็นรายการต่อไป

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านแม่แลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๒.๖.๑.๖ อาคารบ้านห้วยปู ต.แม่แดด อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่
บริบทชุมชนบ้านห้วยปู

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านห้วยปูเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณหุบเขา หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ บ้านห้วยปูแต่เดิมชื่อ บ้านแม่แดดหลวง แล้วมาเปลี่ยนเป็นบ้านห้วยปูในสมัยผู้ใหญ่บ้านชื่อนายพะลุ อำเภอกิรูป เมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อน คำว่าห้วยปูมาจากคำว่า ห้วยพลู ซึ่งเคยมีใบพลูมากตั้งอยู่บริเวณทางทิศใต้ของหมู่บ้านจากการบันทึกข้อความของจ้าวลาด ณ เชียงใหม่ เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๙๗ ชาวบ้านห้วยปู เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) นับถือผี และศาสนาพุทธไปด้วยกัน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้มีการสร้างอาคารพระธรรมจาริกขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้านห้วยปู และปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้มีการจัดสร้างอนามัย และไฟฟ้าพลังน้ำ ประเพณีสำคัญของหมู่บ้านคือผูกข้อมือปีใหม่ของชุมชน

บ้านห้วยปูตั้งอยู่ ณ พื้นที่แม่แดดหลวง หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีตอยู่ในเขตการปกครองของตำบลแม่ศึก กิ่งอำเภอแม่แจ่ม ต่อมาได้เปลี่ยนจากตำบลแม่ศึกมาเป็นตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม และหลังจากนั้นได้เปลี่ยนมาเป็นเขตการปกครอง

ของตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เดิมที่มีผู้ก่อตั้งหมู่บ้านห้วยปูขึ้นครั้งแรก คือนายพาละแห้ว ได้มีการบันทึกไว้ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยมีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นและให้ชื่อหมู่บ้านว่าบ้านแม่แดดหลวง ก่อนหน้านั้นเคยมีผู้คนอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงมาแต่ก่อนหลายช่วงอายุคน โดยมีการตั้งถิ่นฐานไม่เป็นหลักเป็นแหล่งจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้มีการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่งขึ้นครั้งแรก ได้มีราษฎรอาศัยอยู่ ๑๓ หลังคาเรือน ประชากร ๙๔ คน ในสมัยนั้นยังไม่มีบัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน แต่ยังมีผู้ใหญ่บ้านที่คอยปกครองดูแลอยู่ และผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านก็คือนายแซะโน คนต่อมาคือนายช่อพอ ซึ่งเป็นลูกชายของนายแซะโน ผู้ใหญ่บ้านคนเดิมดังกล่าวมา คนถัดมาอีกสมัยต่อมาคือนายพะลุ อำไพภริณูป ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาเป็นเวลานาน ๒๒ ปี พร้อมกับได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากบ้านแม่แดดหลวงมาเป็นบ้านห้วยปูซึ่งมาจากน้ำห้วยพลู (ห้วยปู) อันเป็นต้นน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้าน เดิมบ้านห้วยปูอยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลแม่ศึก และแยกมาเป็นตำบลวัดจันทร์ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จึงได้แยกตัวออกมาเป็นตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม และปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้แยกตัวจากอำเภอแม่แจ่ม มาเป็นอำเภอภักดีอนิวัฒนาจนถึงปัจจุบันนี้

ข้อมูลชุมชน

ปัจจุบันผู้นำท้องถิ่นเป็นทางการชื่อนายทองคำ อุดมไพโรวัลย์ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการคนปัจจุบันชื่อนายทวี วงศ์สาธุศรีตัน

ด้านอาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยปู อาชีพหลัก คือจะทำนา ทำไร่ อาชีพเสริม ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง เป็นต้น

ด้านศาสนา

บ้านห้วยปู มีองค์การศาสนา คือ วัด/สำนักสงฆ์ ๑ แห่ง

นับถือพระพุทธศาสนา ๒๗๘ คน

นับถือคริสต์ศาสนา ๑๑ คน

นับถือคริสต์ ๓ หลังคาเรือน

จำนวนครอบครัว ๗๐ ครอบครัว

นับถือพุทธ ๖๗ ครอบครัว

นับถือคริสต์ ๓ ครอบครัว

สถานที่ราชการ

สถานที่ราชการมี ๑ แห่ง คือ สถานบริการสาธารณสุขชุมชนบ้านห้วยปู

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านห้วยปู

อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยปู เลขที่ ๕๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ มีเนื้อที่ ๕ ไร่กว่า อยู่ในหมู่บ้านของชาชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ณ บริเวณทางทิศเหนือของหมู่บ้าน โดยความร่วมมือของชาวบ้านซึ่งมีศาลาบำเพ็ญบุญหนึ่งหลัง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนตั้งแตกระดับชั้นอนุบาลถึงชั้น ป.๒ ในเขตพื้นที่ของอาศรมฯ ก็ได้ย้ายโรงเรียนออกมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ แต่ยังคงไว้ซึ่งศูนย์เด็กเล็ก (เด็กก่อนเกณฑ์) ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ทางโครงการพระธรรมจาริกได้ส่งพระธรรมจาริกขึ้นมาจำพรรษาอยู่ที่อาศรม โดยมีพระแกแง ไม่ทราบฉายาและนามสกุล ได้มาจำพรรษาอยู่เป็นองค์แรก และในระหว่างนั้นได้มีพระเวียนกันมาอยู่จำพรรษากันเรื่อย ๆ ได้มีการพัฒนาการต่าง ๆ มีทั้งสร้างกุฏิและสร้างศาสนวัตถุอีกหลาย ๆ อย่างด้วยกันจนทางอาศรมพระธรรมจาริกได้รับรางวัลในขณะนั้นเอง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีพระวิมล วิมล พระธรรมจาริกในเวลานั้นได้หาเจ้าภาพในการสร้างศาลาบำเพ็ญบุญหลังใหม่ขึ้นมา พร้อมนำชาวบ้านห้วยปู สร้างเป็นวิหารบำเพ็ญบุญและได้นำพระพุทธรูปประธานองค์ปัจจุบันมาจากวัดรำเปิงตโปธาราม มาประดิษฐานไว้ ณ วิหารปัจจุบัน โดยความร่วมมือร่วมแรงใจของชาวบ้านและผู้มีจิตเป็นกุศล

ทำเนียบพระพระบิณฑิตอาสาอดีต - ปัจจุบัน

ที่	ชื่อ	ฉายา	นามสกุล	พ.ศ.
๑	พระแกแง	-	-	๒๕๒๔-๒๕๒๕
๒	สามเณรโอ๊	-	-	๒๕๒๕-๒๕๒๖
๓	พระเอนก		จันทะมัง	๒๕๒๖-๒๕๒๗
๔	พระบุญเลิศ	กิตติปัญญา	แก่งการทำ	๒๕๒๖-๒๕๓๒
๕	สามเณรสุพจน์	-	ก่อกองเจตีย์	๒๕๓๒-๒๕๓๓
๖	พระสายันต์	-	-	๒๕๓๓-๒๕๓๔
๗	สามเณรยงยุทธ		อาทิตยอาภา	๒๕๓๔-๒๕๓๕
ที่	ชื่อ	ฉายา	นามสกุล	พ.ศ.
๘	พระมหานิกธ	ฐิตเมธ	-	๒๕๓๕-๒๕๓๖

๙	สามเณรมานัส	-	-	๒๕๓๖-๒๕๓๗
๑๐	พระปรามโทย์	สมพนธโน	?	๒๕๓๗-๒๕๓๙
๑๑	สามเณรทองคำ	-	อุดมไพรวลัย	๒๕๓๙-๒๕๔๐
๑๒	สามเณรอินทร์ชัย	-	สุปรีชาธีรกุล	๒๕๔๐-๒๕๔๑
๑๓	พระสาโรจน์	-	-	๒๕๔๑-๒๕๔๓
๑๔	สามเณรธีรชัย	ธีรชโย	-	๒๕๔๓-๒๕๔๔
๑๕	สามเณรธงชัย	-	-	๒๕๔๔-๒๕๔๕
๑๖	พระมหาสำราญ	-	จันทร์แดง	๒๕๔๕-๒๕๔๖
๑๗	พระสมบัติ	ธมมธโร	แสงเทียน	๒๕๔๖-๒๕๔๗
๑๘	พระวิมล	วิมลโ	สุขโพธิญาณ	๒๕๔๗-๒๕๔๙
๑๙	พระเอนก	ภูริปัญญา	เจตติลกกุล	๒๕๔๘-๒๕๔๙
๒๐	พระพิพัฒน์	อตถธโร	จำรัสธรรมศีล	๒๕๔๙-๒๕๕๐
๒๑	พระนันทวัฒน์	-	มะชูแปะ	๒๕๕๐-๒๕๕๐
๒๒	พระทองดี	ฐิตสีโล	-	๒๕๕๐-๒๕๕๑
๒๓	พระธงชัย	รตินธโร	-	๒๕๕๒-ปัจจุบัน

คณะกรรมการอาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยปู

คณะกรรมการ	กรรมการ
๑. นายปุฑู ศศิธรบำรุง	ประธาน
๒. นายทรงเกียรติ อนงค์คุณากร	รองประธาน
๓. นายบุญช่วย ร่มธรรมกุล	มัคคทายก
๔. นายทองคำ อุดมไพรวลัย	กรรมการ
๕. นายทวี วงศ์สาขาศรีรัตน์	กรรมการ
๖. นายชนะ อนุภาพ	กรรมการ

๗. นายตี๋คือ	อดุลวิทย์พนา	กรรมการ
๘. นางรุ่งนภา	ทองธรรมวารี	เลขานุการ
๙. นางชิพอ	วงศ์สุธางค์รัตน์	กรรมการ
๑๐. นางอิพอ	ศิริป้อ	กรรมการ
๑๑. นางจาวา	เสฏฐวุฒิพงษ์	กรรมการ
คณะกรรมการ		กรรมการ
๑๒. นางกุสุมา	สิทธิ์คงเชื้อ	เหรียญก
๑๓. นางวรัญญา	อร่ามศิริพนา	ผู้ช่วยเหรียญก

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านห้วยปู่ ต.แม่แตด อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่

๒.๖.๑.๗ อาศรมบ้านหนองแถม ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านหนองแถม

ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน

บ้านหนองแขม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนของชนเผ่าลีซอและชนเผ่าลาหู่ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไม่มีเอกสารหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าพื้นที่บริเวณแห่งนี้มีประมาณเท่าใดแต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเคยเป็นถิ่นของชนเผ่าใดมาก่อนจากการสัมภาษณ์นายเลาหลู่แซ่หมี่ผู้นำตามธรรมชาติและเป็นผู้อาวุโสที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นครอบครัวแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ บอกเล่าว่าพื้นที่บริเวณนี้เดิมที่มีคนเมืองเคยอยู่อาศัยมาก่อน และได้พากันอพยพไปอยู่ที่อื่นโดยปล่อยให้พื้นที่บริเวณนี้ร้างมาแล้วหลายสิบปีก่อนที่พวกเขาจะเข้ามาอยู่อาศัยแต่จากการค้นพบหลักฐานทางวัตถุ อาทิเช่น กิ่งยางสุบชากแตกหักของถ้วยชามที่เป็นดินเคลือบและซากปรักหักพังของก้อนอิฐที่สร้างมาไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ปี ในบริเวณวัดร้างด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านที่เป็นอารามพระบัณฑิตอาสา ในปัจจุบันนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชนเผ่าลีซอที่มีความกลมใ้ในพระพุทธศาสนาและมาดำรงวิถีชีวิตอยู่ในบริเวณพื้นที่แห่งนี้มาตั้งแต่สมัยโบราณกาลที่พญาเม็งรายจึงมาสร้างเมืองเชียงใหม่

ข้อมูลประชากร

ประชากรในหมู่บ้านหนองแขมส่วนใหญ่จะเป็นเผ่าลีซอร้อยละ ๙๕ เป็นชนเผ่า ลีซอ เผ่าลาหู่ร้อยละ ๕ ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันส่วนมากจะใช้ภาษาลีซอและภาษาล้านนาเป็นสื่อสัมพันธ์กันหมู่บ้านหนองแขมหมู่ที่ ๑๑ มีทั้งหมด ๘๐ หลังคาเรือน แต่ต้องไปใช้ชื่อขึ้นกับหมู่บ้านป่าบางลีซอจะใช้ชื่อว่าบ้านหนองแขมยังเรียกไม่เป็นเอกเทศเพราะหมู่ ๑๑ จริงๆ อยู่ที่บ้านป่าบางงามลีซอ แต่บ้านหนองแขมก็จำยอมใช้หมู่ ๑๑ ร่วมกับบ้านป่าบางงามลีซอ

ผู้นำชุมชน

ปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ หมู่ที่บ้านป่าบางงามลีซอชื่อนายเฉลิมศักดิ์ แซ่ย่าง ส่วนผู้นำหมู่บ้านหนองแขมยังไม่มีผู้ใหญ่บ้านมีแต่ ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่อยู่บ้านหนองแขมชื่อว่า นายสมชาย แสงจันทร์ ระยะทางจากหมู่บ้านป่าบางงามลีซอถึงหมู่บ้านหนองแขม ๔ กิโลเมตร

ที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับดอยสามสูง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่ ๙ บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปึงโค้ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่ ๖ บ้านหัวโท ตำบลปึงโค้ง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่ ๖ บ้านน้ำรู ตำบลเมืองนะ

ข้อมูลประชากร หมู่ ๑๑ รวมสามหมู่บ้าน

จำนวนครัวเรือน ๒๖๐ ครัวเรือนชาย ๖๐๓ คนหญิง ๕๘๓ คน รวม ๑,๑๘๖ คน

มีชนเผ่าอยู่ ๓ กลุ่มหมู่บ้าน

(๑) กลุ่มบ้านป่าบางงามมุเซอ (ลาหู่)

(๒) กลุ่มบ้านป่าบงงามลีซอ

(๓) กลุ่มบ้านหนองแวมมี ๘๐ ครัวเรือน

การประกอบอาชีพ

อาชีพของชาวบ้านหนองแวมส่วนมากจะทำอาชีพทำไร่ข้าวโพด ๙๕ % เป็น อาชีพหลัก อีก ๓ % รับจ้างทั่วไปและอีก ๒ % โดยประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหนองแวมประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำให้นดินมีสภาพเสื่อมโทรมทำให้ประชากรบางส่วนต้องไปเช่าพื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตหมู่บ้านหรือนอกเขตตำบลของตนเองเพราะมีปัญหาขาดที่ดินทำกินหรือเกี่ยวกับไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินการค้าขาย

ด้านศาสนา

- ศาสนา - คริสต์ - ผู้ บรพบุรุษ ๙๐ % นับหลังคาเรือนทั้งหมด ๒๖๐ หลังคาเรือน นับถือ คริสต์-ผี ๒๑๕ หลังคาเรือนมีประชากรทั้งหมด ๑,๑๘๓ คน ผู้ชาย ๕๙๓ คน หญิง ๕๙๐ รวม ๑,๑๘๓ คน
- พุทธ-ผี ๘ % ที่บ้านหนองแวมที่นับถือศาสนาพุทธมี ๑๓ หลังคาเรือน หญิง ๒๑ ผู้ชาย ๒๕

สถานที่สำคัญ ของบ้านหนองแวม

มีทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม - ถ้ำงูดอยนางนอน มีเขื่อน อาหารจากเขื่อน

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบชนเผ่าตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่สูง

ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศมี ๓ ฤดูกาล คือฤดูร้อนค่อนข้างร้อนอบอ้าวฤดูฝนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมที่พัดผ่านทางตอนเหนือของประเทศในฤดูหนาวจะมีอากาศร้อนในเวลากลางวันส่วนกลางคืนอากาศจะหนาวเย็น

การคมนาคม

ระยะทางจากอำเภอถึงหมู่บ้าน ๕๐ กิโลเมตร โดยเดินทางตามถนนสายเมืองนะแม่ซ้อนถึงหมู่บ้าน ๔ บ้านโละป่าหาญ (๒๒ กม) เลี้ยวขวาไปตามถนนผ่านหมู่ที่ ๖ บ้านน้ำรูตำบลเมืองนะก็จะถึงกลุ่มบ้านป่าบง งามลีซอ จากป่าบงลีซอไปอีก ๒ กิโลเมตรก็จะถึงหมู่บ้านหนองแวม

สภาพทางสังคม

ภาษาที่ใช้ - ภาษาพื้นเมืองภาษาชนเผ่า

ความเชื่อ - ตามวิถีชนเผ่า

ขนบธรรมเนียมประเพณี - พื้นเมืองเหนือและมีสากลั้งบ้างตามสมัยนิยม

- การศึกษา – มีโรงเรียน ตชด. ๑ แห่ง
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น – การจักสาน
- แหล่งท่องเที่ยว – ดอยสูงรอบหมู่บ้านชมประเพณีชนเผ่า

สภาพทางเศรษฐกิจ

- การประกอบอาชีพ
 - (๑) เกษตรจำนวน ๑๒๐ ครัวเรือน
 - (๒) ค้าขายจำนวน ๑๕ ครัวเรือน
 - (๓) รับจ้างทั่วไปจำนวน ๙๕ ครัวเรือน
 - (๔) อื่น ๆ จำนวน ๒๓ ครัวเรือน
- รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๕๑) ๒๖,๓๕๑ บาท/คน/ปี
- ผลิตภัณฑ์ชุมชนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถั่วลิสงถั่วลายสัตว์ปีกขนาดเล็ก

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านหนองแวม

อาศรมบ้านหนองแวมเกิดขึ้นโดย คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกจากวัดป่าธรรมาภิรมณ์ ได้ก่อสร้างโดย พระพุทธ ถาวโร สร้างขึ้นเมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๐ สร้างมาได้ ๗ ปี ต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๖ พระพุทธ ถาวโร ได้ออกจากอาศรมบ้านหนองแวม ไปจำพรรษาที่อื่น อาศรมบ้านหนองแวมจึงว่างลงเป็นต้นมา ลำดับ ต่อมาร้อยตำรวจเอก วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองแวม ได้ไปนิมนต์พระสงฆ์ ที่มหาวิทยาลัยมหามงกุฎฯ ที่เชียงใหม่ แต่ทางมหาวิทยาลัย จัดหาพระสงฆ์ให้ไม่ได้จึงได้ทำหนังสือ ไปขออาราธนานิมนต์พระสงฆ์ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดสวนดอกเชียงใหม่ทาง วัดจึงได้จัดพระปรภรณ์ สนตมโน จึงได้มาจำอยู่ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา

คณะกรรมการอาศรมบ้านหนองแวม

- ๑.นายเดชา ภู่อปลับ
- ๒.นายตุลิตา ศตสยามล
- ๓.นายดำรง เวียงล่อ
- ๔.ร.ต.อ. วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์
- ๕.น.ส.ธัญญา แสงเมือง
- ๖.น.ส. ปภาวรินทร์ อินไผ่
- ๗.นายประพันธ์ ศตสยามล
- ๘.นายจิรัชัย พารินธร
- ๙.นายเจริญ ดิศเป่า

๔. อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 ๕. อาศรมบ้านดอยล้าน ตำบลวารี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
 ๖. อาศรมห้วยล้านลีซอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
 ๗. อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
- ๓.๖.๒.๑ อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

บริบทชุมชนอาศรมห้วยไม้เตื่อ

ประวัติศาสตร์ชุมชน

สมัยก่อนสถานที่ตั้งของหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อเป็นไร่เก่าของคนเมืองที่คนเมืองมาอาศัยทำกิน และมีการทำไร่และเลี้ยงสัตว์พอถึงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๐ คนเมืองก็ได้ย้ายลงไปอยู่ข้างล่างหลังจากนั้นก็มีการย้ายมาอยู่แทนที่ประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๒ คือ นายทวี มะตะโก และนายาวี มะตะโก ก็ได้ย้ายเข้ามา อยู่แทนประมาณ ๑ ปี พอถึงประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็มีชาวบ้านห้วยไม้เตื่อได้ย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มอีกและได้ย้ายมาจากห้วยป่าบาง คือ นายคำตัน จะพอ และ นายตะแงะ ตีลี นายยาฮูมิกา และนายโกเล กาสีใจ นุแฮ นายแคะระโพ นางเหล็กโพ นายพะกู นายศรีวรรณ มะตะโก ได้ย้ายเข้ามาอีก ๘ หลังคาเรือน แต่พอถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ มี นายเต๊ะเยาะ และนายเลิศ ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเพิ่มอีก ๒ หลังคาเรือน และต่อมาก็มีชาวบ้านย้ายเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ มีคนมากขึ้นและได้ก่อตั้งเป็นหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อเพราะในสมัยนั้นก็มีต้นไม้เตื่ออยู่หลายต้นที่อยู่ข้างริมห้วยของหมู่บ้านและต้นไม้เตื่อเป็นไม้ที่สามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนได้ว่าปีไปไหนน้ำจะมากหรือน้ำจะน้อยฝนดีต้นปีหรือปลายปี ดังนั้นชาวบ้านก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นบ้านห้วยไม้เตื่อ โดยเอาชื่อต้นไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษนี้เป็นชื่อของหมู่บ้านต่อมาและมีการแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ปัจจุบันมีจำนวน ๕๔ หลังคา

ข้อมูลชุมชน

บ้านห้วยไม้เตื่อเป็นชาวเผ่ากะเหรี่ยง ที่อาศัยตามหุบเขาและใกล้กับลำห้วยที่มีป่าไม้รอบล้อมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในสมัยก่อนมีการอพยพอยู่บ่อย ๆ มีการปลูกฝิ่นและเสพฝิ่นกันมาก แต่ปัจจุบันได้มีการปราบปราม และเผาทำลายไร่ฝิ่นจึงทำให้ฝิ่นนั้นหมดไป เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยมีการนำของอู๋คำตัน จะพอ มีอยู่ ๗ หลังคาเรือน และต่อมาก็ย้ายเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ จนปัจจุบันมี ๕๔ หลังคาเรือน โดยปัจจุบันมีนายแก้ว โทคะ เป็นผู้นำชุมชน

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านแม่ปูน้อย (มุเซอ)
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอเวียงป่าเป้า (ม้ง)
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านผาเยื้อง (กะเหรี่ยง) หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านโป่ง

ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง เป็นต้น การทำอาชีพต่าง ๆ เป็นไปตามฤดูกาล ในช่วงฤดูฝนชาวกะเหรี่ยงจะ ปลูกข้าวไว้บริโภคและข้าวโพดเพื่อไว้ขาย ฤดูหนาวตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม เป็นต้นไป ชาวบ้านเริ่ม ปลูก อีกทั้งชาวบ้านห้วยไม้เตื่อส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างทำงานให้กับอนุรักษ์ ต้นน้ำ อาชีพรองที่ ชาวบ้านทำประจำ คือ รับจ้างทั่วไปรายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้เป็นปี ต้องรอขายพืชผล ทางเกษตรโดยส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทาง การเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลารว่างชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยวชนก็จะไปหารับจ้างนำ ค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้า, กระเป๋าเพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตาม เทศกาลส่วนหนึ่งก็นำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ ขึ้นอยู่กับอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักมีการปลูกข้าว ข้าวโพด พืชผักและการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ก็มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นอาชีพรอง เช่นการทอผ้า การเย็บปักถักร้อย มีอยู่บ้างที่มีอาชีพรับจ้างเป็นครั้งคราว

ข้าว ปลูกสำหรับบริโภคในครัวเรือน บางครอบครัวไม่มีพื้นที่ปลูกข้าวจึงต้องรับจ้างและ เก็บของป่าขาย เพื่อหาเงินมาซื้อข้าวมาบริโภค

ข้าวโพด ปลูกไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ อาทิ หมู และไก่ บางแห่งปลูกไว้สำหรับขายเป็นเงินสด หรือพืชเศรษฐกิจ

พืชผัก ปลูกในไร่ข้าว ข้าวโพด โดยปลูกควบคู่กันไปด้วยพืชผักที่ปลูกเช่น พริก พักทอง ถั่ว ชนิดต่าง ๆ เผือก มัน ผักกาด เป็นต้น เขาปลูกไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อมักจะเลี้ยงวัว-ควายไว้ขาย ส่วนหมูและไก่ไว้เพื่อใช้ในการบริโภค ประกอบพิธีกรรมและขาย เป็นต้น

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงโดยเฉพาะบ้านห้วยไม้เตื่อจะพบเห็น ผู้หญิงหรือกลุ่มแม่บ้านบางคนทอผ้า เย็บปักถักร้อยสำหรับไว้ใช้เอง

การศึกษา

ในอดีตไม่ได้รับการศึกษาอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้และพ่อบ้านแม่บ้านก็อ่าน หนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้แต่ปัจจุบันได้มีการศึกษา มีการอ่านได้เขียนได้โดยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ที่บ้านป่า ตึงและมีการเปิดสอน ตั้งแต่ก่อนเกณฑ์จนถึงระดับประถมศึกษา และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ที่ โรงเรียนด้วยเช่นกัน ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและมีการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มี อายุตั้งแต่ ๔๕ ปี ลงมา แต่กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ปีขึ้นไปจนถึงกลุ่มผู้อาวุโสได้รับการศึกษาน้อย

แต่สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองกับบุคคลนอกชาติพันธุ์ได้ด้วยดี ด้วยเหตุที่ในอดีตนั้นชาวบ้านยังไม่ให้ความสนใจเรื่องการศึกษามากนัก เมื่อมีโรงเรียนมาตั้งอยู่ในชุมชนชาวบ้านจึงส่งลูกหลานได้เรียนเมื่อจบแล้วก็ส่งไปเรียนต่อที่ โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนใหญ่และมีถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนชาวบ้านบางคนก็เรียนเองหรือจากหน่วยงานอื่นจนสามารถอ่านออกเขียนได้ มีเพียงเด็กและวัยรุ่นที่พอจะมีการศึกษาทั้งนี้เด็กนักเรียน เยวชนบ้านห้วยไม้เตื่อบางคนได้รับทุนพระราชทานให้ศึกษาต่อในระดับสูง ทำให้ประชากรส่วนมากมีการศึกษาค่อนข้างดีระดับหนึ่ง

การคมนาคม

เส้นทางคมนาคม เดินทางไปบ้างบางครั้งก็ขึ้นรถจักรยานยนต์บ้างบางครั้งก็ขึ้นรถกระบะบ้างแล้วแต่สถานการณ์

เส้นทางรถประจำทาง ให้ลงที่ปากทางแม่สรวยโดยขึ้นรถโดยสาร แม่ชะจาน, เวียงป่าเป้า, แม่สรวย, เชียงราย แล้วลงที่สามแยกพร้าว จากนั้นก็ขึ้นรถโดยสารหรือรถประจำทางเวียงป่าเป้าพร้าว แล้วลงที่บ้านป่าตึงหลังจากนั้นให้เดินเท้าเข้าไปประมาณ ๓ กิโลเมตร หรือโทรศัพท์บอกให้ชาวบ้านมารับ

ด้านศาสนา

ประชากรบ้านห้วยไม้เตื่อที่นับถือศาสนาในชุมชนคิดแยกเป็นแบบลักษณะหลังคาเรือนและรายบุคคล ได้ดังต่อไปนี้

นับถือพระพุทธศาสนา/ผีบรรพบุรุษ	จำนวน ๒๙ หลังคาเรือน
นับถือศาสนาคริสต์	จำนวน ๑๓ หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑๘๗ คน
ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์	จำนวน ๔๕ คน

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านห้วยไม้เตื่อ

อาศรมพระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา บ้านห้วยไม้เตื่อ เริ่มก่อสร้างขึ้นในปี ๒๕๔๖ โดยมีพระบัณฑิตอาสากรุ่นแรกๆ ที่ไปเป็นผู้นำพาชาวบ้านได้ก่อสร้างศาลาบำเพ็ญบุญ ๑ หลัง และห้องน้ำ ๒ ห้อง หลังจากช่วงเวลาที่ผ่านมา ๗ ปี ก็มีพระสงฆ์ที่อยู่เมืองแพร่ก็ได้เข้าโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาที่เข้ามาในปี พ.ศ.๒๕๕๔ คือ พระคมศักดิ์ สุขิโต ก็ได้นำพาชาวบ้านขึ้นไปสร้างพระธาตุเจดีย์ศาลาปฏิบัติธรรม ซุ้มประตูเข้าอาศรมและห้องน้ำจำนวน ๗ ห้อง ซึ่งก็ใช้งบประมาณในการก่อสร้างจำนวนทั้งหมด ๘๕,๒๐๐ บาท รายชื่อพระบัณฑิตอาสาฯ ที่เข้ามาอยู่ก่อน คือ

๑. ปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๗ พระนุภา พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ
วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มาปฏิบัติศาสนากิจ

๒. ปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘ สามเณรแสงพร สีลาวัล พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ซึ่งเป็นพระนิสิตประเทศลาว มาปฏิบัติ
ศาสนากิจ

๓. ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๔๙ พระสมนึก พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลกรณวิทยาลัย วิทยาเขตลำพูน มาปฏิบัติศาสนากิจ

๔. ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐ พระอำนาจ พุทธิโส พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มาปฏิบัติศาสนากิจ

๕. ปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑ พระภิกขุ อนาลโย พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มาปฏิบัติศาสนากิจ

๖. ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๓ พระมหาลำเพียน ดิกขวิโร พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มาปฏิบัติศาสนากิจ

๗. ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๔ พระเด่นพันธ์

๘. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๕ ปัจจุบัน พระคมศักดิ์ สุขิโต (ขอนแก่น) พระบัณฑิตพัฒนา
ชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวิทยาเขตแพร่ มาปฏิบัติ
ศาสนากิจ

ทำเนียบพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยไม้เตื่อ ที่ปฏิบัติงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑. ปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๗ พระนุภา พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ
วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มาปฏิบัติศาสนากิจ

๒. ปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘ สามเณรแสงพร สีลาวัล พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ซึ่งเป็นพระนิสิตประเทศลาว มาปฏิบัติ
ศาสนากิจ

๓. ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๔๙ พระสมนึก พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลกรณวิทยาลัย วิทยาเขตลำพูน มาปฏิบัติศาสนากิจ

๔. ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐ พระอำนาจ พุทธิโส พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มาปฏิบัติศาสนากิจ

๕. ปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑ พระภิกขุ อนาลโย พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มาปฏิบัติศาสนากิจ

๖. ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๓ พระมหาลำเพียน ติกขวิโร พระบัณฑิตพัฒนาชาวเขา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มาปฏิบัติศาสนากิจ

๗. ปี พ.ศ. ๒๕๕๓*๒๕๕๔ พระเด่นพันธ์

๘. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๕ ปัจจุบัน พระคมศักดิ์ สุชีโต (ขอนแก่น) พระบัณฑิตพัฒนา

ชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวิทยาเขตแพร่ มาปฏิบัติ
ศาสนากิจ

รายชื่อกรรมการอาศรม

๑. นายคำตัน	จะพอ
๒. นายเนาะโพ	นุแฮ
๓. นายคะเนอะ	มิกา
๔. นายแก้ว	โพคะ
๕. นายต๊ะเปืออะ	จะลี
๖. นายสุชาติ	ชัยนา
๗. นายประสิทธิ์	ปุรุ

แผนที่เดินทางไปอาศรมบ้านบ้านห้วยไม้เตื่ออาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยไม้เตื่อ หมู่ที่ ๗ ต.
เวียง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

คือ นายคมชาน (คมชาน) ชื่อสุขเลิศเกษม จนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันนี้ได้ดำรงตำแหน่ง เป็น ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านปางกิว ประกอบไปด้วย ๒ หย่อมบ้าน คือ บ้านปางกิว และบ้านปางอำนวยการ

ข้อมูลประชากร ชาย - หญิง,

จำนวนประชากรหมู่บ้านแม่ลอง ทั้งหมดประกอบด้วย

ชาย จำนวน ๔๒๐ คน

หญิง จำนวน ๓๘๑ คน

รวมประชากรทั้งหมด ๘๐๑ คน

รวมประชากรหมู่บ้านปางกิวแบบครอบครัว/ครัวเรือน ทั้งหมด ๑๒๗ หลังคาเรือน

ผู้นำชุมชน

- ชื่อผู้นำชุมชนบ้านปางกิวมีทั้งหมดจำนวน ๑๑ คน คือ

๑. นายกิตติ	ลี้มศรีปะ	กำนันตำบลลาวี
๒. นายภิญโญ		ครูใหญ่โรงเรียนบ้านปางกิว
๓. นายทอง	สัมพันธ์สินโกมล	สารวัตรกำนัน
๔. นายสัมพันธ์	พงษ์ไพโรกุล	สารวัตรกำนัน
๕. นายสุนทร	ยุรนนท์สกุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑
๖. นายปองเทพ	บุญนิธิอุตร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒
๗. นายสมพร	ธันฉลาภอุตร	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๘. นายพงศกร	กนกวรรณสุข	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๙. นายเหล่อพอ	ธันฉลาภอุตร	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข
๑๐. นายชุมพล	ชมพู่ไร	อาสาสมัครสาธารณสุข
๑๑. นายอุ๋ทอง	ชมพู่ไร	อาสาสมัครสาธารณสุข

อาชีพ

ชาวบ้านปางกิว ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ ปลูกชา ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป เป็นต้น การทำอาชีพต่าง ๆ เป็นไปตามฤดูกาล ในช่วงฤดูฝนชาวไร่จะปลูกข้าวไว้บริโภคและข้าวโพดเพื่อไว้ขาย ฤดูหนาวตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมเป็นต้นไปชาวบ้านเริ่มปลูกหอมแดงขาย อีกทั้งชาวบ้านปางกิวส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างทำงานให้กับอนุรักษ์ต้นน้ำ อาชีพพรองที่ชาวบ้านทำประจำคือ รับจ้างทั่วไปรายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้จากการขายชาเป็นปี และขายพืชผลทางการเกษตรโดยส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยว

ผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลาวางชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยาวชนก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้า, กระจเปาเพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตามเทศกาลส่วนหนึ่งก็นำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

ด้านศาสนา

จำนวนประชากรหมู่บ้านปางกิวที่นับถือศาสนาในชุมชนคิดแยกเป็นแบบลักษณะหลังคาเรือนและรายบุคคล ได้ดังต่อไปนี้

- นับถือ ศาสนาพุทธศาสนา	จำนวน ๑๒๖	หลังคาเรือน
- นับถือ ศาสนาคริสต์	จำนวน ๑	หลังคาเรือน
- ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา	จำนวน ๘๐๐	คน
- ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์	จำนวน ๒	คน
- นับถือศาสนา/ลัทธิดั้งเดิม (ผี)	จำนวน ๕๐	คน

สถานที่สำคัญในชุมชนบ้านปางกิว

๑. โรงเรียนบ้านปางกิว	๑	แห่ง
๒. อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านปางกิว	๑	แห่ง
๓. ศาสนิกสัมพันธ์คริสต์	๑	แห่ง
๔. กองทุนหมู่บ้าน		
๕. กลุ่มแม่บ้าน		
๖. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)		
๗. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อ.สม.)		
๘. กลุ่มเยาวชน		
๙. ชุตรักษาความสงบหมู่บ้าน (ช.รบ.)		

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านปางกิว

อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านปางกิว ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยการนำของพระมหาทินภัตน์ และชาวบ้านปางกิว เพื่อดำเนินการสร้าง ศาสนสถาน ในทางพระพุทธศาสนา (สำนักสงฆ์) ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ ของพุทธศาสนิกชนชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนี้ชาวบ้านโดยส่วนมากให้การสนับสนุนในการก่อสร้าง จึงจัดหาสถานที่ในการก่อสร้างเสร็จในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ก่อสร้างกุฏิมูลนิธิพิทักษ์ประชาชนขึ้นจำนวน ๑ หลัง หอมน้ำห้องสุขาจำนวน ๑ หลังเป็นต้นมาโดยมีพระมหาทินภัต มาเป็นพระบัณฑิตอาสาครูรูปแรกและมีพระภิกษุสามเณรอยู่ด้วยกันอีกสองรูปรวมเป็น จำนวน

๓ รูป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มี พระมหาปรยุณมาเป็นพระบัณฑิตอาสาฯ รูปที่สองมาปฏิบัติศาสนกิจ จึงบูรณะใหม่ทำเป็นศาลาบำเพ็ญบุญ ๑ หลัง พร้อมทั้งห้องน้ำ ๑ ห้อง สุขา ๒ ห้อง และต่อมาให้ทำการก่อสร้างกุฎีอีกสองหลัง พร้อมทั้งได้ก่อสร้างศาลาไว้สำหรับเก็บของ (ของใช้ในชุมชน) อีกจำนวน ๑ หลัง และโรงครัว (หอนั่น) อีกจำนวน ๑ หลังต่อมามี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทำการก่อสร้างศาลาเก็บของใช้ในชุมชนอีกจำนวน ๑ หลัง และปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ทำการก่อสร้างซุ้มป้ายอาศรมและบูรณะศาลาบำเพ็ญบุญ เป็นต้น

ทำเนียบพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ปฏิบัติศาสนกิจประจำอาศรมบ้านปางก๊ว

๑. พระมหาทินภัต	จนทวงโส	พ.ศ.	๒๕๔๖ – ๒๕๔๙
๒. พระมหาประยูร	สมาจาโร	พ.ศ.	๒๕๔๙ – ๒๕๕๕
๓. ดร.วินัย	ไม่ทราบ	พ.ศ.	๒๕๕๕ – ๒๕๕๖
๔. พระนรินทร์	มตตจิตโต	พ.ศ.	๒๕๕๖ – ๒๕๕๗
๕. พระวินยุ	โชติโก	พ.ศ.	๒๕๕๗ – ๒๕๕๘
๖. พระอดิรัญ	ธมมโชโต	พ.ศ.	๒๕๕๘ – ปัจจุบัน

กรรมการอาศรมบ้านปางก๊ว

๑. พระอดิรัญ	ที่ปรึกษา
๒. นายคมชาน	ประธาน
๓. นายทาชาน	รองประธาน
๔. นางอาเมน	เลขานุการ
๕. นายชัย	กรรมการ
๖. นายแอชี	กรรมการ
๗. นายศานนิต	กรรมการ

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านปางก๊ว ตำบลลาวา อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

๒.๖.๒.๓ อาศรมบ้านแม่ฝักแหะ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
 บริบทชุมชนบ้านแม่ฝักแหะ

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านแม่ฝักแหะเป็นชนเผ่าลาหู่ณีหรือเรียกกันว่ามุเซอร์แดงผสมกับมุเซอร์ดำ สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านอยู่บนดอยที่ไม่สูงมากนัก แวดล้อมไปด้วยภูเขาที่สูงเรียงซบซ้อน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ดูสวยงามในยามเช้าและพลบค่ำ มีเพียงแต่ทางทิศตะวันออกเท่านั้นที่เป็นทางเข้ามาสู่หมู่บ้านที่ดอยไม่สูงมากนัก ที่เปิดไว้ต้อนรับแสงพระอาทิตย์ยามเช้าแลดูงามตา

บ้านแม่ฝักแหะพึ่งจะรวมกันเป็นหมู่บ้านได้เมื่อประมาณ ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมา ชาวบ้านแม่ฝักแหะซึ่งอาศัยกันอยู่อย่างกระจัดกระจายตามดอยต่าง ๆ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน ได้ย้ายลงจากบนดอยมาอยู่ที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน แรกเริ่มนั้นมีอยู่เพียงแต่ไม่กี่ครัวเรือนเท่านั้นที่ย้ายลงมาอยู่ที่ตั้งปัจจุบัน (จากคำบอกเล่ามีอยู่ ๘-๙ ครัวเรือนเท่านั้น) แต่พอเวลานานเข้าก็มีชาวบ้านอพยพลงมาตั้งบ้านอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน รวมทั้งที่มาจากหมู่บ้านอื่น ๆ และกลุ่มมุเซอร์ดำที่พึ่งย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านในช่วงหลัง ๆ มานี้เอง เหตุที่ย้ายลงมาอยู่รวมกันก็เนื่องมาจากว่าเนื่องจากเวลาเจ็บป่วยไม่สบายหรือไปติดต่อธุระในเมืองเกิดความลำบากในการเดินทางไป – มา และทางราชการไม่ต้องการให้ชาวบ้านอยู่อย่างกระจัดกระจายเพราะจะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในฤดูทำการเกษตรให้ขยายวงกว้างออกไป ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับการตั้งเป็นบ้านแม่ฝักแหะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน

สำหรับสาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “แม่ฝักแหละ” นั้น สันนิษฐานได้ ๒ กรณี กรณีแรกเนื่องมาจากลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้านทางด้านทิศเหนือ ซึ่งไหลมาจากทางทิศตะวันตกและอยู่ในเขตอุทยานดอยเวียงผาคาดว่าน่าจะครอบคลุมเข้ามาเกือบถึงที่ตั้งของหมู่บ้าน มีชื่อเรียกว่า แม่ฝักแหละ จึงนำมาตั้งชื่อหมู่บ้าน ส่วนในกรณีที่สองมาจากชื่อเรียกฝักชนิดหนึ่งซึ่งเพี้ยนมาเป็นคำว่าแม่ฝักแหละ เรียกกันจนติดปากจึงกลายมาเป็นชื่อเรียกหมู่บ้านในปัจจุบัน (จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน)

ประชากร

จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด ๑๓๐ หลังคาเรือน

จำนวนประชากรทั้งหมด ๕๗๘ คน

แบ่งเป็นชนเผ่า ๒ ชนกลุ่มชาติพันธุ์ คือ

มุเซอคำ จำนวนหลังคาเรือน ๕๑ หลังคาเรือน

มุเซอแดง จำนวนหลังคาเรือน ๘๗ หลังคาเรือน

ศาสนา

ศาสนาพุทธและบันถือผี ๙๕ หลังคา

ศาสนาคริสต์ ๓๘ หลังคา

อาชีพ

ชาวบ้านแม่ฝักแหละ มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ ปลูกข้าวโพด ข้าว ถั่วแดง ฝรั่ง พืชผัก ลิ้นจี่ ลำไย และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การทำอาชีพต่าง ๆ ของชาวเขาในหมู่บ้านนี้นอกจากหน้าทำการเกษตรแล้วถึงเวลาว่างก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัวบ้างก็พอใช้จ่ายบ้าง หรือถ้าหากก็ไม่พอต้องหยิบยืม ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ค่อนข้างจะยากจน เนื่องจากว่าราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่ค่อยดีแต่ก็เป็นธรรมดาของระบบทุนนิยม คือมือใครยาวสาวได้สาวเอา

การศึกษา

หมู่บ้านแห่งนี้มีโรงเรียนตั้งอยู่เมื่อ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา เปิดสอนตั้งแต่ก่อนเกณฑ์จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ชาวบ้านแม่ฝักแหละส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษามากนักเนื่องจากว่าในสมัยแต่ก่อนก็มีเพียงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเท่านั้นที่มาตั้งอยู่ซึ่งได้เรียนบ้างไม่ได้เรียนบ้าง แต่มีบางคนที่ได้เรียนกับพระครูคงค์จนสามารถอ่านออกเขียนได้ซึ่งเคยครูคงค์ผ่านมาสยามก่อน (ปัจจุบันคนรุ่นนี้ ๕๐ กว่าแล้ว) มีเพียงเด็กและวัยรุ่นที่พอจะมีการศึกษาอยู่บ้างแต่ก็ยังถือว่าน้อยอยู่มาก

การคมนาคม

เส้นทางที่จะเดินทางมาบ้านแม่ฝักแหละนั้น ใช้เส้นทางถนนสายเชียงใหม่ – เชียงราย เมื่อเดินทางเลยอำเภอเวียงป่าเป้ามาได้ประมาณ ๒๑ กิโลเมตร ก่อนถึงตัวอำเภอแม่สรวย ๑๙ กิโลเมตร

พอมายังบ้านดินดำหรือบ้านป่าถ่อน ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จะมีซอยเล็กๆ ติดหน้าโรงเรียนบ้านดินดำแยกเข้ามาทางบ้านแม่ฝักแหละ ส่วนที่บ้านป่าถ่อนจะมีซอยเข้ามาก่อนจะถึงวัดป่าถ่อน ระยะทางประมาณ ๙ กิโลเมตร เป็นถนนลูกรัง สลับกับทรายในบางช่วง ซึ่งการเดินทางไม่ค่อยลำบากเท่าไรนัก

ภูมิศาสตร์ชุมชน

บ้านแม่ฝักแหละตั้งอยู่บนดอยไม่สูงมากนักเป็นจุดที่รับแสงแดดพอดี ถูกโอบล้อมอยู่ด้วยดอยสูงถึงสามด้าน ทำให้ในฤดูหนาวนั้นอากาศจะหนาวเย็นมาก เนื่องจากว่าเป็นมุมอับของหมอกในตอนเช้า อาณาเขตติดต่อกับบ้านแม่ฝักแหละนั้นจรมีดังนี้

ทิศเหนือ	จรดบ้านแม่ยางมีนได้และบ้านห้วยหก
ทิศใต้	จรดบ้านห้วยขามป้อมและบ้านบาทลา
ทิศตะวันออก	จรดบ้านป่าถ่อนและบ้านดินดำ
ทิศตะวันตก	จรดบ้านป่าม่วง และบ้านแม่ตำน้อย

ผู้นำในท้องถิ่น

๑. นายพงษ์ภักดิ์	คะหน่อ	ผู้ใหญ่บ้านแม่ฝักแหละ
๒. นายเสาร์	จะฟู	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายสมบูรณ์	ไต่คำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายเอกพงษ์	จะเสื่อ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๕. นายยุทธศักดิ์	ชัยวรรณเลิศ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๖. นายอุ	จะกำ	ปราชญ์ชาวบ้าน

ประวัติการตั้งอาศรมบ้านแม่ฝักแหละ

เนื่องจากบ้านแม่ฝักแหละเป็นพื้นที่เปิดใหม่ ไม่เคยมีอาศรมฯ ไม่เคยมีพระบิณฑิตอาสาเข้ามาอยู่ก่อนหน้านี้ ดังนั้นพระที่เข้ามาในยุคแรกๆ อาศัยพักที่โรงเรียนจากนั้นจึงได้ปรึกษากับทางโรงเรียนและหมู่บ้าน เพื่อหาสถานที่ก่อตั้งอาศรมให้เป็นเอกเทศ ที่สร้างอาศรมนั้นเป็นที่ของกรมประชาสงเคราะห์เก่ามีเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่กว่า ได้ทำการก่อสร้างกุฏิพร้อมศาลาบำเพ็ญบุญขึ้น ๑ หลัง เพื่อไว้เป็นที่จำพรรษาและประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๖ - ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยชาวบ้านแม่ฝักแหละที่นับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านร่วมมือกันสร้าง โดยใช้งบประมาณจากทางโครงการส่วนหนึ่ง จากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งมาจากค่านิตยภัต ใช้เวลาสร้าง ๒ วัน เมื่อมีพระมาประจำหลายปีต่อมาก็ได้มีคณะศรัทธา

ได้ชื่อที่ขยายบริเวณอาศรมให้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ และมีการก่อสร้างพัฒนาอาศรมให้มีความเจริญเรื่อยมาตามลำดับ

ทำเนียบพระบัณฑิตอาสาประจำอาศรมบ้านแม่ฝักแหะ

๑. พระประสงค์	ปฎิภาโณ/ อินเจริญ	พ.ศ. ๒๕๔๗ – ๒๕๔๙
๒. พระทองคุณ	ถาวรโร/ พิภูเขียง	พ.ศ. ๒๕๕๐
๓. พระอำนาจ	พุทธวิโส/ พุทธอาสน์	พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๑
๔. พระมหาเดชชาติ	เดชโร/ ชูรัตน์	พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๒
๕. พระอนุรักษ์	ปิยสิโล/ ทมมะมูล	พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓
๖. พระภาสน	ถิรจิตโต/ สงศรี	พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๗
๗. พระวรายุทธ	วรทินโน/ เฉลียวยิ่ง	พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมอาศรมบ้านแม่ฝักแหะตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

๒.๖.๒.๔ อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
บริบทชุมชนบ้านสามัคคีเก่า

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านสามัคคีเก่าอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของโครงการพัฒนาตอยสูงตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๑ ต.แม่ฟ้าหลวง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ตั้งถิ่นฐานของชาวอาข่าที่เข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านสามัคคีเก่านั้นเริ่มมาจากเมื่อประมาณ ๑๐๐-๑๑๐ปี มาแล้วคุณจื่อมาเยอะตาหวด (พ่อของตา) ของ ส.อบต.สุเทพอยู่ลือ ซึ่งเป็นเจม๊ะ คือ ผู้นำชุมชนในการกำหนดที่ตั้งหมู่บ้านและเป็นผู้นำทางความเชื่อพิธีการต่าง ๆ ด้วยเป็นคนแรกที่นำชาวบ้านข้ามมาจากประเทศพม่ามาตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บ้านสามัคคีเก่าแห่งนี้ในครั้งก่อนโน้นยังไม่มีทางแบ่งเขตแนวชายแดนเช่นปัจจุบันชาวบ้านสามารถเดินทางไปมาหากันโดยสะดวกในช่วงที่มีการกำหนดแนวชายแดนนั้นคุณตาของ ส.อบต.สุเทพอยู่ลือก็ได้ช่วยเหลือทหารในการแบ่งเขตแนวชายแดนซึ่งก็สอดคล้องกับตำนานปรัมปราของชาวอาข่าเล่ากันว่าเคยมีอาณาจักรอิสระของตนเองเรียกว่า เมืองยเด ต่อมาถูกชนชาติอื่นรุกรานจึงอพยพลงมาทางใต้ในมณฑลยูนนานจากการศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์ต่างๆ พบว่าเส้นทางการอพยพของชาวอาข่านั้นเริ่มมาจากการอพยพมาจากจีนมาอยู่ที่แคว้นเชียงตุงในสหภาพพม่าก่อนที่จะมาที่ชายแดนพม่า-ไทยหลังสงครามโลกครั้งที่

เมื่อเกิดการปฏิบัติในประเทศจีน ได้อพยพลงมาพร้อมกับกองทัพก๊กมินตั๋งมาอยู่บริเวณชายแดนพม่าที่เรียกว่า ลอตุม ตรงข้ามกับบ้านผา-หมี่ต่อมาทางการพม่าพยายามผลักดันกองทัวก๊กมินตั๋งให้ออกจากชายแดนพม่าประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ชาวอาข่าจึงเข้ามาทางหมู่บ้านพญาไพรเขตหัวแม่คำ (อ.แม่จันปัจจุบันเป็นอำเภอแม่ฟ้าหลวง) จุดแรกที่เข้ามาบริเวณดอยตุงโดยมีผู้นำคือแสนอ่อน เรือน (หูลองจูเปาะ) กลุ่มเก่าที่สุดตั้งอยู่ที่หมู่บ้านสามัคคีเก่าต่อมาก็ขยายไปอยู่บ้านแสนเจริญบ้านห้วยซี้เหล็กและแยกไปอยู่ที่ดอยวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อีกด้วยชาวอาข่ามีภาษาพูดของตนเองเป็นภาษาในตระกูลเบต-พม่าแต่ไม่มีภาษาเขียนประเทศไทยมีชาวอาข่าอยู่ประมาณ ๖๓,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเชียงรายนอกนั้นกระจายกันอยู่ที่เชียงใหม่ ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ แพร่และน่าน คนไทยเรียกคนกลุ่มนี้ว่าอ้ออ้อหรืออ่าอ้อจิตรภูมิศักดิ์เคยอธิบายไว้ว่าชาวอาข่าเรียกตัวเองว่าอ้อ ต่อมาเรียกตามจีนซึ่งรับคำมาจากชาวไทยถือว่าอาข่าในภาษาอ้ออาข่า แปลว่าการอยู่ระหว่างสองสิ่งหรือเป็นกลาง ปัจจุบันตามสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาสถานะบุคคลให้กับบุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. ๒๕๔๓ ของกระทรวงมหาดไทยให้ใช้ชื่อว่าอาข่า ปัจจุบันบ้านสามัคคีเก่ามีประชากร ๓๔๔ คน ๒๕๒ ครอบครัว ๖๙ หลังคาเรือน มีนายอาจายีเป็นผู้ใหญ่บ้านมีนายสุเทพอยู่ลือเป็นเจมีะ

ข้อมูลประชากร หรือข้อมูลชุมชน

จำนวนประชากรหมู่บ้านแม่ลอง ทั้งหมดประกอบด้วย

ชาย	จำนวน	๑๖๓	คน
หญิง	จำนวน	๑๘๑	คน
รวมประชากรทั้งหมด		๓๔๔	คน

ผู้นำชุมชน

ผู้ใหญ่บ้านคือนายอาจายี

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๑ คือ นายอาหมื่อ มาเยอะ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๒ คือ นายยูนาลาหุณะ

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ ๑ คือ นายสุเทพอยู่ลือ

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ ๒ คือ นายมานะอยู่ลือ

เจมีะผู้นำทางประเพณี คือ นายสุเทพอยู่ลือ

ผู้นำทางพุทธศาสนา คือ พระโรจน์นวัชกนตวิโร

อาชีพในชุมชน

ประชากรในหมู่บ้านสามัคคีเก่ามีอาชีพหลักคือ การทำนาจะทำได้เพียงปีละครั้งเท่านั้นคือ ช่วงฤดูฝน โดยจะเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมและไปเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี มีการทำไร่อื่นๆเป็นอาชีพรอง ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวหอมมะลิผลไม่อื่นบ้างแต่ไม่มาก มีการหาของป่ามาขายตามฤดูกาลบ้าง แต่รายได้ไม่มากนักชาวบ้านจึงนิยมส่งลูกหลานให้เรียนและไปทำงานในเขตเมืองและในต่างประเทศที่นิยมกัน คือ เกาหลีและไต้หวัน

ด้านศาสนา

ที่หมู่บ้านสามัคคีเก่านี้ประชาชนนับถือศาสนาอยู่ ๒ ศาสนา คือ

๑. ศาสนาพุทธมีจำนวน ๕๕ หลังคาเรือน ๒๓๐ ครอบครัว ๓๙๔ คน
 ๒. ศาสนาคริสต์มีจำนวน ๑๐ หลังคาเรือน ๑๒ ครอบครัว ๔๖ คน
- รวม ๖๕ หลังคาเรือน ๒๕๒ ครอบครัว ๓๔๔ คน

สถานที่สำคัญในชุมชน

๑. อาคารมณฑิตอาสาพุทธสถานบ้านสามัคคีเก่า

ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เดือนเมษายน ๒๕๕๑ โดยการนำของ ร.ต.ท.วิเชียร บุญมากาพซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งยศพันตำรวจตรี) ร่วมกับชาวบ้านสามัคคีเก่าไปปรึกษากับพระครูอุปถัมภ์วรการ (รองเจ้าคณะอำเภอแม่ฟ้าหลวง/แม่จันในขณะนั้น) เพื่อขออนุญาตจัดสร้างวัดพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำเนินเห็นชอบด้วยจึงได้ทำเรื่องขออนุญาตไปทางโครงการพัฒนาโดยตุง เมื่อได้รับอนุญาตเรียบร้อยแล้วจึงขอรับทุนสนับสนุนการก่อสร้างจากบริษัทเลิศสามารถโยธาจำกัดและจากญาติธรรมทั้งจากกรุงเทพฯ และใกล้เคียง ดำเนินการก่อสร้างวัดโดยมีศาลาอเนกประสงค์ ๑ หลัง ห้องน้ำห้องสุขา ๓ ห้อง แล้วเสร็จภายในปีนั้น แต่ยังไม่มีการอยู่จำพรรษาและได้จัดสร้างศาลาอเนกประสงค์ ๒ ชั้น เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๕ ชั้นบนศาลา เป็นศาลาทำบุญและกุฏิเจ้าสำนัก ชั้นล่าง ชั้นล่าง มีห้องนอน ๓ ห้อง ห้องน้ำ ๔ ห้อง

๒. โบสถ์คริสต์ ๑ หลัง สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕

๓. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์

ก่อสร้างโดยตระกูลศรีสมวงศ์ได้ทูลเกล้าถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลแต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) พระองค์ได้พระราชทานเงินจำนวนนี้ให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๕ นำมาก่อสร้างโรงเรียนเริ่มก่อสร้างเมื่อ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๙

เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดป้ายโรงเรียนพร้อมด้วยท่านผู้หญิงเบตตี้คูเมนและพระสหายและได้ทรง

พระราชทานนามโรงเรียนว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์โดยมีพลาสถิตแสงจันทร์ และ นายประสาน นันทวิจารณ์มาเป็นครูสอนเป็นชุดแรกมีนักเรียนจำนวน ๔๑ คน

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๘ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการรับโอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์เข้าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต ๓ ได้บรรจุแต่งตั้งให้นางสาวลัมย์พร พรหมเมตจิต มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์มาจนถึงปัจจุบัน

๔. ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านหลังที่ ๑

สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยใช้งบประมาณของโครงการพัฒนาออยตุงเพราะในขณะนั้นหมู่บ้านยังไม่มีสถานที่จัดประชุมทางโครงการพัฒนาออยตุงจึงมาดำเนินการจัดสร้างให้

๕. ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านหลังที่ ๒

สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง ใช้งบประมาณ ๔๒๐,๐๐๐ บาท มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่เลือกตั้งและสะดวกต่อการใช้จัดประชุมมากกว่าหลังเดิม

๖. ศาลาบำเพ็ญกุศลศพ

สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยใช้งบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง จำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านสามัคคีเก่า

อาศรมพระบัณฑิตอาสาพุทธสถานบ้านสามัคคีเก่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เดือน เมษายน ๒๕๕๑ โดยการนำของ ร.ต.ท.วิเชียร บุญมากภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งยศพันตำรวจตรี) ร่วมกับชาวบ้านสามัคคีเก่าไปปรึกษากับพระครูอุปลัมภ์วรการ (รองเจ้าคณะอำเภอแม่ฟ้าหลวง/แม่จัน) ในขณะนั้นเพื่อขออนุญาตจัดสร้างวัดพระเดชพระคุณหลวงพ่อด้านเห็นชอบด้วยจึงได้ทำเรื่องขออนุญาตไปทางโครงการพัฒนาออยตุง เมื่อได้รับอนุญาตเรียบร้อยแล้วจึงขอรับทุนสนับสนุนการก่อสร้างจากบริษัทเลิศสามารถโยธาจำกัดและจากญาติธรรมทั้งจากกรุงเทพฯ และใกล้เคียงดำเนินการก่อสร้างวัดโดยมีศาลาเอนกประสงค์ ๑ หลัง หอมน้ำห้องสุขา ๓ ห้อง แล้วเสร็จภายในปีนั้นแต่ยังไม่มีพระอยู่จำพรรษาอาศรมพระบัณฑิตอาสาพุทธสถานบ้านสามัคคีเก่ามีพื้นที่ประมาณ ๗ ไร่ โดยมีอาณาเขตตั้งนี้ทิศเหนือติดสวนกาแพของชาวบ้าน ทิศใต้ติดสวนกาแพของชาวบ้าน ทิศตะวันออกติดถนนลาดยางสายหลักเข้าหมู่บ้าน ทิศ

ตะวันตกติดแนวป่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พระโรจน์นวัชกนตวีโร ได้เข้ามาจำพรรษาเป็นเจ้าสำนักฯ ได้เห็นถึงความจำเป็นในการประกอบศาสนพิธีของพุทธศาสนิกชนในโอกาสต่าง ๆ เพราะมีพุทธศาสนิกชนเพิ่มมากขึ้น จึงได้จัดสร้างโรงครัว โรงจวดรถขึ้นเมื่อเดือน กรกฎาคม ๒๕๕๕ และได้สร้างศาลาเอนกประสงค์ ๒ ชั้นขึ้นอีก ๑ หลัง เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๕ ชั้นบนประกอบด้วยห้องโถงขนาดใหญ่ ๑ ห้อง ห้องพักเจ้าสำนักฯ ๑ ห้อง ชั้นล่างประกอบด้วยห้องนอน ๓ ห้อง ห้องน้ำ ๔ ห้อง ห้องครัวและห้องประชุม ขณะนี้เสร็จใช้งานได้สมบูรณ์แล้วสร้างศาลาเก็บของเอนกประสงค์พร้อมกับทำกุฏิเดี่ยวเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เสร็จสมบูรณ์แล้ว ศาลาเอนกประสงค์ใช้เก็บโลงเย็น แก้ว ใต๊ะ และใช้เป็นที่รับประทานอาหารเวลายังงาน ส่วนกุฏิสงฆ์นั้นก็ใช้เป็นที่จำพรรษาของพระที่มาอยู่ด้วยมาหนึ่งพรรษาแล้ว

๒. ทำเนียบพระ

๑. พระอำนาจพุทธโสมาอยู่จำพรรษาเป็นเวลา ๓ เดือน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔

หลังจากออกพรรษาท่านได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศอินเดีย

๒. พระโรจน์นวัชกนตวีโรมาอยู่เมื่อ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน

๓. คณะกรรมการอาศรมพระบัณฑิตอาสาฯ พุทธสถานบ้านสามัคคีเก่า

เพื่อให้การบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นระบบและมีระเบียบจึงจัดตั้งคณะกรรมการทำงานขึ้นดังนี้

๑. ส.อบต.สุเทพ	อยู่ลือ	ประธานกรรมการ
๒. ผญ.อาจุ	อายี	รองประธานกรรมการ
๓. ผญ.อาเน	แยมือ	รองประธานกรรมการ
๔. นายอาผ่า	อายี	กรรมการ
๕. นายอาจุ	อยู่ลือ	กรรมการ
๖. นายอาผ่า	มาเยอะ	กรรมการ
๗. นายอาเก่า	อายี	กรรมการ
๘. นายอาจือ	พนาค้าชูศักดิ์	กรรมการ
๙. นายชะลิ	อยู่ลือ	กรรมการ
๑๐. นายอาหล่อ	อยู่ลือ	กรรมการ
๑๑. นายชนะ	อยู่ลือ	กรรมการ
๑๒. นายหม่อลือ	มาเยอะ	กรรมการ
๑๓. นายมานะ	อยู่ลือ	กรรมการและเลขานุการ

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านสามัคคีเก่าตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด
เชียงราย

๒.๖.๒.๕ อาศรมบ้านดอยล้าน ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
บริบทชุมชนบ้านสามัคคีเก่า

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านดอยล้านเป็นหมู่บ้านของชาติพันธุ์ลีซอ หรือ ลีซู่ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยมีนาย อากอย แซ่ย่าง เป็นผู้นำกลุ่มเพื่อนบ้านที่มีจำนวน ๑๓ ครอบครัว ซึ่งได้อพยพกันมาจากบ้านสันปูเลย (อำเภอแม่สรวย) บ้านดอยช้าง และกลุ่มบ้านห้วยล้านลีซอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ และอาข่า โดยการมาตั้งรกรากเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ และในเวลาต่อมา มีกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อบ้านที่เป็นญาติพี่น้องชนเผ่าเดียวกันได้อพยพเข้ามาสมทบเพิ่มมากขึ้น และปัจจุบันกลายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศแบ่งเขตการปกครอง บ้านดอยล้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยหมู่บ้านดอยล้านมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ได้แก่

๑. ทิศเหนือติดต่อกับดอยช้าง
๒. ทิศใต้ติดต่อกับบ้านแสนเจริญ
๓. ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านห้วยล้าน
๔. ทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านห้วยขี้เหล็ก

บ้านดอยล้านตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอแม่สรวย ระยะห่างจากบ้านดอยล้าน ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร (ทางเดินเท้า) หมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อเรียกเป็นภาษาลีซอว่า โมลา ชาวพื้นเมืองเรียกว่า ดอยล้าน เดิมบ้านดอยล้านมีชาวลีซออยู่ ๓ กลุ่ม แซ่ตระกูล คือ ตระกูลแซ่ย่าง แซ่มี่ แซ่จู่ ที่ได้อพยพมาจากบ้านดอยช้างในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ครั้งแรกมีเพียงแซ่ย่าง ๗ หลังคาเรือน ตระกูลแซ่มี่ ๕ หลังคาเรือน แซ่จู่ ๑๐ หลังคาเรือน ต่อจากนั้นได้อพยพหรือย้ายเข้ามาสมทบอีก คือ ตระกูลแซ่จาง ๕ หลังคาเรือน ตระกูลแมวป่า ๒ หลังคาเรือน ตระกูลตาทมี ๕ หลังคาเรือน ตระกูลศรีตอน ๒ หลังคาเรือน ปัจจุบันยังเหลืออยู่ครบทุกตระกูลในบ้านดอยล้าน โดยการอยู่อาศัย ๙๐ กว่าปี ที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หรือ ๕๓ ปี ได้มีการเปิดโรงเรียนและการเรียนการสอน ทางราชการคือ ตำรวจตระเวนชายแดนได้นำพระราชดำริของสมเด็จพระ

ยาให้ประชาชนเลิกปลูกฝิ่น โดยได้เปลี่ยนอาชีพปลูกพืชเศรษฐกิจแทน ส่วนตำรวจให้ความรู้ และส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านถึง ณ ปัจจุบันนี้

ข้อมูลชุมชน

บ้านดอยล้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อยู่ในป่าอนุรักษ์ เขตป่าสงวนแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ (A ๑) อุทยานแห่งชาติดอยช้าง ตามทะเบียนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีเนื้อที่ ๗,๐๐๐ ไร่ พื้นที่ใช้สอย ๑,๐๐๐ ไร่ บ้านดอยล้านมีจำนวน ๑๕๐ หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๗๓๖ คน แยกเป็นประชากรชาย ๓๘๐ คน ประชากรหญิง ๓๖๕ คน

นับถือศาสนาพุทธ ๕๕๘ คน (๑๐๑ หลังคาเรือน)

นับถือศาสนาคริสต์ ๘๕ คน (๒๐ หลังคาเรือน)

นับถือผี (บรรพบุรุษ) ๑๙๖ คน (๒๙ หลังคาเรือน)

ผู้นำ

บ้านดอยล้านขึ้นกับการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการปกครองแบบลายลักษณ์อักษร ที่มีการบันทึกเป็นหลักฐานของการปกครองส่วนท้องถิ่น บ้านดอยล้านมีรายชื่อและตำแหน่งตามธรรมเนียมการปกครองบ้านดอยล้านมีดังนี้ คือ

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑	นายอิสระพงศ์ ศรีตอน	ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบัน (พ่อหลวง)	๒๕๕๑
๒	นายวันชัย จเรพนาเวศ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่	
๓	นายเพชร วนามร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	
๔	นายเฉลิม ตาหมี	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	
๕	นายนคร แซ่หลี่	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	
ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๖	นายประเสริฐ สถิตธรรม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	
๗	นายยะพี จูเปาะ	นายกสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	
๘	นายบรรจง แซ่ย่าง	การปกครอง	
๙	นายไมตรี แซ่ย่าง	กรรมการสถานศึกษา	
๑๐	นายวรวิชัย แซ่ลี	หนี่ผะ (หมดผี)	ผู้นำทำพิธีกรรม
๑๑	นายปรกรณ์ แซ่ย่าง	ปราชญ์ชาวบ้าน	

๑๒	นายวินัย ตระการ	แกนนำเยาวชน
๑๓	นางอุพร แซ่มี	ประธานกลุ่มแม่บ้าน

อาชีพ

บ้านดอยล้านเป็นหมู่บ้านของชาติพันธุ์ลีซอ ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๗๓๖ คน โดยหลักประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก และมีอาชีพรับจ้างทำไร่ปลูกพืชเป็นบางส่วนที่ปลูกได้แก่ กาแฟ ข้าวโพด มะเขือเทศ ยางพาราเป็นบางส่วน และทำไร่ข้าว บ้านดอยล้านส่วนใหญ่ปลูกพืชต้องอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาลของธรรมชาติ ไม่มีการจัดระบบชลประทานแต่อย่างใด เนื่องมาจากบ้านดอยมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง และไม่มีป่าต้นน้ำเท่าที่ควร หน้าแล้งมักจะประสบปัญหาเรื่องน้ำบริโภค การปลูกพืชจึงต้องทำตามธรรมชาติและขึ้นอยู่กับสภาพของดินฟ้าอากาศทาง ด้านผลผลิตที่ได้จึงไม่ดีเท่าที่ควร และไม่มีความแน่นอนบางปีประสบกับสภาวะฝนแล้วทำให้ผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งชาวบ้านดอยล้านขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักวิชาการมาช่วยในการเพิ่มผลผลิต เป็นรายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น และรายได้หลักของชาวบ้านแต่ละปีขึ้นอยู่กับผลผลิต และราคาของตลาดของพืชนั้น ๆ ที่ปลูกในแต่ละปีหลักจากฤดูเก็บเกี่ยวชาวบ้านดอยล้านจะว่างงาน สภาพทางเศรษฐกิจของบ้านดอยล้านไม่ดีเท่าที่ควร การปลูกพืชชนิดใดก็ตาม ปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ น้ำ นอกจากนั้นบ้านดอยล้านประกอบอาชีพนอกฤดูและมีอาชีพรอง คือ การทอผ้าเป็นบางส่วนเท่านั้น การเลี้ยงสัตว์ของบ้านดอยล้านมักจะเลี้ยงหมูและไก่ เพื่อไว้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้นและการใช้แรงงานด้านการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกพืชบ้านดอยล้านจะใช้แรงงานในครอบครัว และมีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันเป็นบางส่วนเท่านั้น ข้าวปลูกไว้บริโภคในครัวเรือน และทำเหล้าเพื่อประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ของชาวบ้านดอยล้านโดยทั่วไป

ศาสนา

บ้านดอยล้านเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าลีซอ คงมีการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นบางส่วน มีการนับถือพุทธศาสนา และคริสต์ การนับถือผีคงพบเห็นในหมู่บ้านดอยล้าน มีประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอโดยเฉพาะกลุ่มของตนเอง บ้านดอยล้านมีประเพณีและวัฒนธรรมมีความแตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยบ้านดอยล้านยึดถือเป็นประเพณีและวัฒนธรรมเป็นแบบแกนกลาง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และยึดเอาบุคคลที่เป็นชาวลีซอเข้าไว้ด้วยกัน บ้านดอยล้านมีประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีปีใหม่ และมีหลายพิธีกรรมตามความเชื่อเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอนับถือเป็นหลักปฏิบัติและยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านดอยล้านเป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลลาวามีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๔๑ ในสังกัดของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ซึ่งแต่ละในแต่ละพื้นที่ มีวิธีการดำเนิน

ชีวิต และในความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เพราะความเชื่อที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่ไม่เหมือนกัน การกระทำใด ๆ ในความเชื่อที่เรียกว่า พิธีกรรม เพื่อที่จะได้ให้กลุ่มชาติพันธุ์ของตน เพื่อความอยู่รอดและความดีงาม บ้านดอยล้านมีการจัดกิจกรรมทางพิธีกรรมทางความเชื่อโดยเฉพาะ พิธีกรรมในวันศีล (พระ) ขึ้น ๑๔/๑๕ ค่ำ ชาวบ้านดอยล้านพร้อมใจกันเพื่อหยุดงานต่าง ๆ อยู่กับบ้าน หรืออยู่กับครอบครัว เพื่อประกอบพิธีกรรม และมีข้อห้ามมีข้อปฏิบัติ ดังนี้

๑. ไม่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน
๒. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตในวันศีล
๓. ไม่พูดเรื่องที่ไม่เป็นมงคล และเรื่องอัปมงคล
๔. ไม่เสพของมีนเมาในวันศีล เพราะอาจจะทำให้เกิดการเจ็บป่วย

บ้านดอยล้านเป็นหมู่บ้านของชาวลีซอมีรูปแบบการปกครองเป็นอิสระในความเป็นอยู่มีการปกครองตามจารีตประเพณี มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีหมอเมือง หรือ หนี่ผะ เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่ตั้งอยู่ศาลเจ้าหรือ ศาลผี ข้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มักจะประกอบพิธีกรรมอยู่เสมอ บ้านดอยล้านคดียังนับถือผีเป็นส่วนใหญ่ มีอยู่บ้างที่หันมานับถือศาสนาพุทธ แต่คดียังนับถือผีให้เห็นทั่วหมู่บ้าน โดยทั่วไปชาวบ้านดอยล้านมีการนับถือ ผี ประจำหมู่บ้าน มีผีบ้าน ผีเรือน ผีผลอง ผีป่า และแต่ละแซ่สกุลของการนับถือในแซ่สกุลของตน ในวันศีลจะมีถ้วยชาจีนตั้งอยู่หน้าหมู่บ้าน เพราะมีการไหว้ผี ประจำ พร้อมกันนี้หมอดผีจะมาทำการเช่นไหว้ผีประจำหมู่บ้าน ตามเทศกาลและโอกาสของบ้านดอยล้าน

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านดอยล้าน

อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านดอยล้าน ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ ๑๘๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เดิมบ้านดอยล้านเมื่อนับย้อนหลังไปประมาณ ๑๕ ปี ที่ผ่านมา ยังไม่มีพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มาปลูกฝังจิตสำนึก ปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ชาวบ้าน มีแต่พระธุดงค์ที่ได้แสวงวาริและเวียนมาเป็นบางโอกาส เท่านั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาได้ส่งพระนิสิตขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจ ๒ รูป ได้ช่วยกันการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ในช่วงระยะแรกที่ได้เข้ามาปฏิบัติศาสนกิจต้องอาศัยกุฏิที่สร้างขึ้นมาอย่างเรียบง่าย ในสภาพแวดล้อมที่มีอากาศเย็นและมีกระแสลมแรงอยู่ตลอดเวลา ต่อมาได้ประชุมปรึกษากับชาวบ้าน เพื่อสร้างกุฏิเป็นที่พักอาศัย และสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล ๑ หลัง เพื่อให้เป็นที่จำพรรษาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา และเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พื้นที่สร้าง

อาคารนายสังวรได้ถวายให้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ โดยการเริ่มสร้างของ พระอดิเรก และ พระรังสรรค์ โดยชาวบ้านดอยล้านที่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของหมู่บ้านร่วมใจสร้าง โดยนายวิศวกรและคณะศรัทธารวมสร้างอาคารบ้านดอยล้าน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้เกิดไฟป่าไหม้กุฏิ โครงการพระบัณฑิตอาสา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้สมทบทุนการก่อสร้างใหม่ ๑๐,๐๐๐ บาท และเงินผ้าป่า รวมเป็น ๑๐๐,๔๐๐ บาท ปัจจุบันกุฏิกว้าง/ยาว ๖x๔ ซึ่งเป็นที่จำพรรษาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ปัจจุบันนี้ซึ่งพระบัณฑิตอาสาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาเริ่มก่อตั้งในปี พุทธศักราช ๒๕๔๓ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ทำเนียบพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขаб้านดอยล้าน

รุ่นที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ปี พ.ศ.
๑	พระสุนทร วรธมโม พิมพีไสย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ภูมิลำเนาเดิม/ ๑๔๖ หมู่ที่ ๑ ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะบุรี จังหวัดสุรินทร์	๒๕๔๕-๒๕๔๖
๒	พระอนิเรกค์ ปิยสีโล วงษ์พระจันทร์ วิทยาลัยเขตสุรินทร์ ภูมิลำเนาเดิม/ ๖๐/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลศรีจุฬา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก	๒๕๔๖-๒๕๔๗
๓	พระรังสันต์ธมมธีโร นุสรรัมย์ วิทยาลัยเขตสุรินทร์ ภูมิลำเนาเดิม/ ๓๒ บ้านโคมโอง ตำบลบนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	๒๕๔๗-๒๕๔๘
๔	พระสุชาติ ปิยชาติ อุณหปภาณี วิทยาลัยเขตนครราชสีมา ภูมิลำเนาเดิม/ ๗๗๘/๑๒ ตำบลบางยี่เรือ อำเภอธนบุรี กรุงเทพฯ	๒๕๔๘/๒๕๕๖
๕	พระพีรชัย ยตินธโร ศรีชื่น สังกัดวัดพิกุลทอง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี ห้องเรียนพิกุลทอง ภูมิลำเนาเดิม ๑๙ หมู่ ๘ ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์	๒๕๕๖-ปัจจุบัน

คณะกรรมการของอาคารบ้านดอยล้าน

ที่	ชื่อ-นามสกุล	
๑	นายอิสรพงศ์ ศรีตอน	ผู้ใหญ่บ้าน
๒	นายวันชัย จเรพนาเวศ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๓	นายเพชร วนอมร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๔	นายปกรณ์ แซ่ย่าง	
๕	นางอุไร แซ่มี	ประธานกลุ่มแม่บ้าน

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านดอยล้าน

๒.๖.๒.๖ อาศรมบ้านห้วยล้านลีซอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย บริบทชุมชนบ้านห้วยล้านลีซอ

ประวัติศาสตร์ชุมชน

ชุมชนบ้านห้วยล้านลีซอ หมู่ที่ ๑ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงดอยช้าง ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ชุมชนบ้านห้วยล้านลีซอมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการบอกเล่าของผู้เฒ่าคนแก่ได้ระบุและกล่าวไว้ว่า ชนเผ่าชาวเขาเผ่าลีซอเชื้อสายจีนเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษมีถิ่นกำเนิดที่ประเทศจีน ต่อมาได้อพยพมาอาศัยที่เมืองเจี๋ยตอง ในประเทศพม่าต่อมาเมื่อ ๙๘ ปีก่อน มีตระกูล ตาหมี มีผู้เฒ่า และอ้าย เป็นผู้นำครอบครัวอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ดอยช้างบริเวณชุมชนบ้านห้วยล้านลีซอ ในปัจจุบันซึ่งปัจจุบันผู้เฒ่าเปี้ยบู้ ตาหมี อายุ ๘๗ ปี เป็นหมอผีประจำชุมชนซึ่งเป็นลูกชายผู้เฒ่าเปี้ยบู้ ตาหมี เป็นผู้บอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของพี่น้องชนเผ่าลีซอจากที่ชนเผ่าลีซอมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน

ชนเผ่าลีซอจึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่เหมือนกับประชาชนชาวจีน เนื่องด้วยพี่น้องชาวเผ่าลีซอจากอดีตที่มีการอพยพถิ่นฐานมาเรื่อยๆไม่ทิ้งวัฒนธรรม ประเพณี วัฒนธรรมประเพณีของพี่น้อง

ชนเผ่าลีซอก็ยังคงรักษาและถือปฏิบัติสืบมาโดยตลอดเพราะการดำเนินชีวิตที่น้องชนเผ่าลีซอจะอยู่กับ
ชั้นดินฟ้าอากาศ เพราะการประกอบอาชีพเป็นการทำเกษตรกรรมจึงต้องอาศัยดินฟ้าอากาศ
วัฒนธรรม ประเพณีจึงเกี่ยวข้องกับดินฟ้าอากาศกับศรัทธาความเชื่อเคื่องของผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีเขา
ผีเจ้าที่วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผีจึงถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมไปถึงความเป็นอยู่ทางด้าน
ชีวิตและจิตใจที่น้องชนเผ่าลีซอก็มีความเชื่อว่า ถ้าไม่สบายก็เกิดจากผีที่ไม่ดีเป็นผู้ทำให้ไม่สบาย และ
จะหายได้ก็ต้องให้ผีที่คอยปกปักรักษาคอยช่วยเหลือ

จากอดีตเรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นจริงและได้ผลจริงเพราะศรัทธาความเชื่อในวัฒนธรรมประเพณี
ของพี่น้องชนเผ่าลีซอถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแต่ปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยถอยลงเป็นอย่างมาก
ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีตั้งแต่อดีตที่พี่น้องชนเผ่าลีซอถือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นประเพณี เลี้ยงผีศาลเจ้าทุก
๔ เดือน ก่อนฤดูปลูกพืชและหลังเก็บเกี่ยว ประเพณีกู่แซ้วะ (ตรุษจีนปีใหม่) หรือ การสร้างศาลาสร้าง
สะพานเพื่อสืบชะตารับขวัญ จะถือปฏิบัติอย่างเห็นคุณค่าเพราะเกิดผลให้เห็นจริง ๆ จากสภาพ
ลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านห้วยसानีขอตั้งอยู่บนพื้นที่สูงซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล
๑,๖๒๕ กิโลเมตรเป็นลักษณะภูเขาล้อมรอบมีหินปูนปะปนกับพื้นดิน ไม่มีพื้นราบเป็นภูเขาที่มี
ลักษณะสูงชันเป็นหน้าผาสลับกับพื้นที่ที่มีความลาดชัน และมีลำธาร และห้วยตามหุบเขาหรือร่องเขา
ที่บรรจบกันและชาวบ้านก็ได้ใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการทำเกษตรกรรม เพื่อให้เหมาะกับ
ลักษณะพื้นที่จากอดีตชาวบ้านจะทำไร่ฝิ่น แต่ปัจจุบันชาวบ้านเปลี่ยนมาปลูกพืชเศรษฐกิจประเภท
กาแฟ มะเขือเทศ กะหล่ำปี มะละหวาน ลิ้นจี่ และ ข้าวไร่ ข้าวโพด เอาไว้บริโภคและเป็นอาหารสัตว์
เพราะพืชเหล่านี้เหมาะกับลักษณะพื้นที่และลักษณะอากาศซึ่งมีลักษณะอากาศจะมีลักษณะเย็นฝนตก
ชุก มีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอด จากสภาพพื้นที่ภูมิประเทศและสภาพอากาศที่ค่อนข้างหนาวเย็น
การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยชาวบ้านส่วนใหญ่จะสร้างบ้านชั้นเดียวติดพื้นดินไม่ปูพื้น จากอดีตการ
สร้างบ้าน หลังคาจะมุงด้วยหญ้าคาสวยฝ้ายบ้าน จะทำจากไม้ไผ่ ในตัวบ้านก็จะทำเตียงนอนไว้สำหรับ
นอน และจะมีป้ายชื่อและเครื่องเช่นไหว้บรรพบุรุษไว้ตรงกลางบ้าน แต่ปัจจุบันเหลือไม่ถึง ๒๐
หลังคา ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงหลังคากระเบื้องฝ้ายบ้านก่ออิฐบล็อกปูนซีเมนต์และเริ่มมีสองชั้นและ
รูปทรงต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นตามสภาพฐานะและการมีรายได้

ส่วนสภาพการคมนาคมถนนหนทางเข้าชุมชนจากอดีตก็จะมีแค่ทางเดินแคบ ๆ เพื่อลงไป
ติดต่อทางราชการและติดต่อซื้อขาย โดยการเดินและขี่ม้าต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ผู้เฒ่าอาเง๊ะซึ่ง
เป็นพ่อหลวงบ้านในสมัยนั้นได้ร่วมกับชาวบ้านร่วมกันแผ้วถางและทำถนนให้รถยนต์สามารถวิ่งได้ แต่
ก็วิ่งได้เฉพาะหน้าแล้งพอถึงหน้าฝนรถก็ไม่สามารถที่จะวิ่งได้เลยจนเมื่อ ปี พ.ศ. ๑๕๒๘ หน่วยงานของ
รัฐจึงเข้ามาช่วยพัฒนาเรื่องถนนจึงมีการคมนาคมดีขึ้นและความเจริญต่าง ๆ ก็ตามมาจนกระทั่ง

โรงเรียนประจำชุมชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ หน่วยงานของตำรวจเข้ามามีบทบาทในการสร้างโรงเรียน จากสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ร่วมกับชาวบ้าน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ได้สำรวจและขยายเขตไฟฟ้ามาถึงชุมชน และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาขึ้นมา โดยส่งพระสมพงษ์ กตปุญโญ ขึ้นมาเป็นรูปแรกและได้สร้างศาสนสถานมีศาลาบุญและกุฏิ จนพี่น้องชนเผ่าลีซอเริ่มรู้จักพระพุทธศาสนา และเริ่มเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและรู้จักนำไปปรับใช้ในชีวิตและผสมผสานระหว่างศรัทธาความเชื่อเรื่องนับถือผี นอกจากพระพุทธศาสนาที่เข้ามามีบทบาทในชุมชนแล้ว ศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ และอิสลามก็เข้ามามีบทบาทในชุมชนด้วย แต่ถึงอย่างไรพี่น้องชนเผ่าลีซอก็ไม่ได้เลิกศรัทธาในเรื่องของผียังคงถือปฏิบัติในวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผีมาตลอด

ข้อมูลประชากร

จำนวนประชากรหมู่บ้านห้วยसानลีซอ

ชาย จำนวน ๓๑๒ คน

หญิง จำนวน ๓๑๗ คน

รวมประชากรทั้งหมด ๖๒๙ คน

รวมประชากรหมู่บ้านห้วยसानแบบครอบครัว/ครัวเรือน ทั้งหมด ๑๕๑ หลังคาเรือน

ด้านศาสนา

จำนวนประชากรหมู่บ้านห้วยसानลีซอที่นับถือศาสนาในชุมชนคิดแยกเป็นแบบลักษณะ หลังคาเรือนและรายบุคคล ได้ดังต่อไปนี้

นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน ๒๐ หลังคาเรือน

นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน ๕ หลังคาเรือน

นับถือศาสนาพุทธ/ผี จำนวน ๑๒๖ หลังคาเรือน

ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน ๘๗ คน

ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน ๓๐ คน

ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ/ผี จำนวน ๕๑๒ คน

อาชีพ

ชาวบ้านห้วยसानลีซอส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีพืชผลทางการเกษตร เช่น กาแฟ ยอดมะละหวาน ลิ้นจี่ มะเขือเทศ ผักกาดขาว กะล่ำปี และมีพืชผลที่ปลูกพืชบริโภคและเป็นอาหารสัตว์ เช่น ข้าว ข้าวโพด บางส่วนมีอาชีพรับราชการ และบางส่วนที่เป็นผู้ขายก็

มักจะไปทำงานต่างประเทศ บางส่วนที่เป็นผู้หญิงมักไปประกอบอาชีพหมคนวดตามตัวเมืองใหญ่ๆ ทั่วประเทศ

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของบ้านห้วยसानลีซอ ขึ้นอยู่กับพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก พืชผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้านได้แก่ กาแฟ มะละหวาน ลิ้นจี่ มะเขือเทศ ผักต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพืชผลที่ชาวบ้านทำอยู่ตลอดทั้งปีเป็นรายได้หลักและเป็นรายได้ประจำของชาวบ้าน ส่วนการปลูกข้าวเพื่อบริโภคเท่านั้น ข้าวโพดปลูกเพื่อเลี้ยงสัตว์ถ้ามีมากก็ขายกันเองในหมู่บ้าน การเลี้ยงสัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยงกันทุกครอบครัวได้แก่ หมูและไก่ ส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อบริโภคและประกอบพิธีกรรมและได้เสริมจะเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาพักในหมู่บ้าน และการหาของป่าขาย

การศึกษา

หมู่บ้านห้วยसानลีซอโรงเรียนตั้งอยู่คือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคอุตสาหกรรม ตั้งแต่ก่อนเกณฑ์จนถึงระดับประถมศึกษา และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ที่โรงเรียนด้วยเช่นกัน ชาวบ้านห้วยसानส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและมีการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ปีลงมา แต่กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ปีขึ้นไปจนถึงกลุ่มผู้อาวุโสได้รับการศึกษาน้อยแต่สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองกับบุคคลนอกชาติพันธุ์ได้ด้วยดี ด้วยเหตุที่ในอดีตนั้นชาวบ้านยังไม่ให้ความสนใจเรื่องการศึกษามากนัก เมื่อมีโรงเรียนมาตั้งอยู่ในชุมชนชาวบ้านเรียนจึงส่งลูกหลานได้เรียน เมื่อจบแล้วก็ส่งไปเรียนต่อที่ศึกษาสงเคราะห์แม่จัน โรงเรียนแม่จันวิทยาคม และโรงเรียนในตัวเมืองเชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนใหญ่ที่มีชั้นมัธยมต้น-ปลาย และสายอาชีพจนถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนชาวบ้านบางคนก็เรียนเองหรือจากหน่วยงานอื่นจนสามารถอ่านออกเขียนได้ มีเพียงเด็กและวัยรุ่นที่พอจะมีการศึกษาทั้งนี้เด็กนักเรียน เยวชนบ้านห้วยसानลีซอ บางคนได้รับทุนพระราชทานให้ศึกษาต่อในระดับสูง ทำให้ประชากรส่วนมากมีการศึกษาค่อนข้างดีระดับหนึ่ง

การคมนาคม

เส้นทางคมนาคม บ้านห้วยसानลีซอมีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกัน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่ลาว อำเภอแม่สรวย การเดินทางจากเชียงรายถึงบ้านห้วยसान จากตัวเมืองถึงบ้านห้วยसानพลับพลา ตำบลโป่งแพร์ อำเภอแม่ลาว ๒๑ กิโลเมตร จากบ้านห้วยसानพลับพลา ถึงบ้านห้วยसानลีซอ ๙ กิโลเมตร และอีกเส้นทางหนึ่งมาจากเชียงใหม่ จากเชียงใหม่ถึงแม่สรวย ขึ้นทางบ้านดอยช้าง โดยผ่านตีนดอย บ้านแสนเจริญ บ้านดอยล้าน และบ้านดอยช้าง จากบ้านดอยช้างขึ้นทางหน่วยงานเกษตร ประมาณ ๖ กิโลเมตร

เส้นทางรถประจำทางให้ขึ้นที่ตัวเมืองเชียงราย – ดงมะตะหนองเก้าห้อง แล้วลงที่บ้าน
ห้วยसानพลับพลา จากนั้นให้เดินเท้าเข้าไปหรือให้ชาวบ้านมารับ

ภูมิศาสตร์ของชุมชน

บ้านห้วยसानลีซอตั้งอยู่บนภูเขาสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ ๙๐๐-๑,๒๐๐ เมตร ติด
กับภูเขา ช่วงฤดูฝนฝนจะตกชุกมาก ฤดูหนาวนั้นอากาศจะหนาวเย็นมาก เมื่อถึงฤดูร้อนอากาศร้อน
ตากปกติมีลมกรรโชกอยู่ตลอดเวลา อากาศใกล้เคียงกับพื้นราบ เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านสามัคคีเก่า
ตั้งอยู่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์ ลักษณะของป่าไม้เป็นป่ากึ่งประเภท (a1) ป่าดิบชื้น โดยมีอาณาเขตติดต่อมี
ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านแม่มอญ ตำบลห้วยชมภู
ทิศใต้	ติดต่อกับป่าไม้ชุมชน
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านห้วยसानอาซ่าและบ้านห้วยसानพลับพลา อำเภอแม่ลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านดอยช้าง อำเภอแม่สรวย

องค์กรหน่วยงานในชุมชน

๑. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคดลิต จำนวน	๑	แห่ง
๒. สำนักงานบ้านห้วยसानลีซอ (อาศรมพระบัณฑิตอาสา)	๑	แห่ง
๓. ศาสนิกสัมพันธ์คริสต์	๔	แห่ง
๔. อิสลามสถาน	๑	แห่ง
๕. หน่วยจัดการต้นน้ำแม่सान	๒	แห่ง
๖. โอมสเตอร์ บริษัท pda	๑	แห่ง
๗. กองทุนหมู่บ้าน		
๘. กลุ่มแม่บ้าน		
๙. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)		
๑๐. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.)		
๑๑. กลุ่มเยาวชน		

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านห้วยसानลีซอตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย

ปัจจุบันหมู่บ้านแม่ปูนน้อยมีอายุมากกว่า๔๐ปี โดยมีลุงนะ เวแห่วเป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้านและหมอดี ผู้นำด้านพิธีกรรมของหมู่บ้านและมีนายพะลา นุแฮ เป็นผู้ใหญ่บ้านและมีนายสิทธิชัย เวแห่ว เป็นสมาชิกอบต.

เดิมที่บ้านแม่ปูนน้อยเป็นบริวารของบ้านโป่งนก(บ้านม้ง)แต่ต่อมาด้วยสภาพความยากลำบาก และระยะทางที่อยู่ห่างไกลกันทำให้ยากต่อการติดต่อสื่อสารกันและดูแลทั่วถึงในปีพ.ศ.๒๕๔๗จึงได้ทำการขอแยกหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการจากหมู่๖เป็นหมู่ ๑๑ ซึ่งมีหมู่บ้านบริวารอื่นประกอบด้วย บ้านป่าคา(บ้านลาหู่) บ้านห้วยไร่ บ้านห้วยงู ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรทำไร่ทำสวนเป็นหลัก

ข้อมูลด้านประชากร

ประชากรทั้งหมด ๑๖๗ คน

- ชาย ๙๒ คน

- หญิง ๗๕ คน

จำนวนครอบครัว ๓๘ ครัวเรือน

จำนวนครัวเรือน ๓๖ หลังคาเรือน

ด้านอาชีพชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรทำไร่ทำสวนเป็นหลัก

ด้านศาสนา

นับถือผีบรรพบุรุษ ๑๘ หลังคาเรือน

พุทธ ๒๑หลังคาเรือน

คริสต์ตังก์ (คาทอลิก)๕หลังคาเรือน

คริสต์เตียน (โปรเตสแตนต์)๑หลังคาเรือน

การประกอบอาชีพ

ชาวบ้านห้วยไร่ ส่วนใหญ่ มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก คือ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไปเป็นต้น การทำอาชีพต่างๆ เป็นไปตามฤดูกาล ในช่วงฤดูฝนชาวบ้านจะปลูกข้าวไว้บริโภคและข้าวโพดเพื่อไว้ขาย ฤดูหนาวตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมเป็นต้นไป อาชีพรองที่ชาวบ้านทำประจำคือ รับจ้างทั่วไปรายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้เป็นปี ต้องรอขายพืชผลทางการเกษตรโดยส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลาว่างชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยาวชนก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้า กระเป๋าเพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตามเทศกาลส่วนหนึ่งก็นำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

ผู้นำหมู่บ้าน

๑. นายพะลา นุแฮ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 (บ้านแม่ปูนน้อย)
๒. นายสิทธิชัย เวแห้ว สมาชิก อบต. (บ้านแม่ปูนน้อย)
๓. นายธนนชัย จะวะ สมาชิก อบต. (บ้านป่าคา)
๔. นายสมชาย จะต่อ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านป่าคา)
๕. นายอุทัย พะนวนย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านห้วยไร่)

หน่วยงานต่างๆในองค์กร

๑. อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านแม่ปูนน้อย
๒. ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)
๓. กองทุนหมู่บ้าน
๔. กลุ่มสตรีแม่บ้าน
๕. กลุ่มสหกรณ์แม่บ้าน
๖. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
๗. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อ.ส.ม.)
๘. ชุติรักษาความสงบหมู่บ้าน (ช.ร.บ.)
๙. อาสาสมัครสำรอง (อส.สำรอง)

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านป่าคา(ลาหู่)หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น(จีนฮ่อ)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านห้วยไร่(กระเหรี่ยง) แม่ปูนล่าง(ลาหู่)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านโป่งนก(ม้ง) โป่งเหนือ(คนเมือง)
ตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านแม่ปูนหลวง (ลาหู่)

ประวัติการก่อตั้งอาศรมบ้านแม่ปูนน้อย

อาศรมบ้านแม่ปูนน้อยตั้งอยู่ที่หมู่ ๑๑ ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เดิมทีอาศรมตั้งอยู่ที่ดอยท้ายหมู่บ้านต่อมาขาดพระสงฆ์มาจำพรรษาเป็นเวลานานหลายปีติดต่อกัน ทำให้อาศรมอยู่ในสภาพทรุดโทรมรกร้างขาดการเหลียวแล ในปีพ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีคณะพระสงฆ์จากวัดพระธาตุดอยเวียงฮ่อ นำโดยพระใบฎีการุ่งโรจน์ มุนินโทหรือชาวบ้านเรียกกันว่าหลวงพ่อเลิศได้มาเยี่ยมเยียนและรู้จักบ้านแม่ปูนน้อย และจากการที่ลูกหลานในหมู่บ้านไปบวชเรียนได้มาเห็นสภาพอาศรมดังกล่าว จึงพร้อมใจกันได้ทำการย้ายอาศรมที่ใหม่จากดอยท้ายหมู่บ้านขึ้นมายังดอยลูกใหม่(ทิศด้านเหนือหมู่บ้าน) มีเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ ๘-๙ ไร่ เนื่องด้วยเห็นว่าอาศรมที่เดิมนั้นตั้งอยู่บนดอยสูง

ชั้น ลำบากในการเดินขึ้นลงและมีความลำบากในเรื่องน้ำใช้สอย(ปัจจุบันยังคงหลงเหลือพระประธานประดิษฐานไว้)ต่อมาหลังจากย้ายอาคารที่ใหม่ได้ไม่กี่ปี ศาลาบำเพ็ญบุญ กุฏิ ห้องน้ำที่สร้างไม่เสร็จก็ถูกปล่อยทิ้งค้างไว้ให้อยู่ในสภาพทรุดโทรม รกร้างเป็นป่าพงหญ้า ไม่มีใครเหลียวแลพัฒนาต่อยอดอาคารจึงกลายเป็นสถานที่ขึ้นมาเลี้ยงสัตว์และโรงพักสัตว์ของชาวบ้าน ปีพ.ศ.๒๕๕๒ ได้มีพระสีมาฐานวโร ซึ่งเป็นพระลูกหลานคนในพื้นที่ได้บวชเรียนจบจากมหาลัสสังข์(มมร.)และได้เข้าสมัครโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอาสาสมัครพัฒนาต่อยอดร่วมกับชาวบ้าน จึงทำให้อาคารได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดีอีกครั้ง

ทำเนียบพระจำพรรษา อดีต-ปัจจุบัน

๑. พระธวัชณ์ (ไม่ทราบฉายา)พระรูปแรกที่ก่อตั้งสำนักสงฆ์หรืออาศรมดอยท้ายหมู่บ้าน
๒. พระสาคร (ไม่ทราบฉายา)ประมาณปีพ.ศ.๒๕๓๐
๓. พระประสงค์ วชิรญาโณ พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ปี พ.ศ. ๒๕๔๐
๔. พระครูใบฎีการุ่งโรจน์ มุนินโท เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยเวียงฮ้อ(ย้ายอาคารที่ใหม่) ปี พ.ศ. ๒๕๔๓
๕. พระสีมา ฐานวโร พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขารุ่นที่ ๑๗ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐

แผนที่เส้นทางการเดินทางไปอาศรมบ้านแม่ปูน้อยตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

๒.๗ เอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระปลัดเสนต์ ธมมวโรและคณะ⁵⁷วิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาของพระสงฆ์ในชุมชนพื้นที่สูง ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันชุมชนบนพื้นที่สูง มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปการ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสาธารณสุข การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและศาสนา ซึ่งได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของปัญหาภายในชุมชนมากมาย อาทิ ปัญหาการด้อยโอกาสทางสังคม เนื่องจากคนในชุมชนบางส่วนเป็นคนไร้สัญชาติ ปัญหาคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการครองชีพทั่วไป ปัญหาการศึกษาต่ำหรือไม่ได้รับการบริการการศึกษาที่เพียงพอและสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมเช่นกัน คือ การเพิ่มขึ้นของ

⁵⁷พระปลัดเสนต์ ธมมวโรและคณะ,การปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาของพระสงฆ์ในชุมชนพื้นที่สูง,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่๒๕๔๖.

ประชากร การพัวพันกับกระบวนการค้าและผลิตยาเสพติด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและ
ขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ความมั่นคงปลอดภัยตามแนวชายแดน และการ
สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาทั้งหมดนี้มีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต คือ ปัญหา
การอพยพโยกย้ายแรงงานจากหมู่บ้านสู่เมืองใหญ่ ปัญหาการแพร่เชื้อโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (HIV) ใน
ชุมชน ปัญหาคนในชุมชนถูกล่อลวงเข้าสู่ธุรกิจการค้าบริการทางเพศ ปัญหาภาวะเจ็บป่วยของผู้เสพยา
เสพติด ปัญหาการล่มสลายของสถาบันครอบครัว

ประเสริฐ ปอนถิ⁵⁸วิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์ของการบริหารจัดการของพระสงฆ์ในการพัฒนา
ชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอภักขณวิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยมี ดังนี้

ด้านการปกครอง พบว่า ในแต่ละชุมชนมีพระสงฆ์หรือสามเณรปฏิบัติงาน จำนวน ๑ รูป มี
ศิษย์วัดอยู่บ้างเล็กน้อย และมีการเข้าร่วมประชุมร่วมกับชาวบ้าน ในชุมชนบางแห่งมีแกนนำชาวพุทธ
มีหัวหน้าศูนย์เป็นผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นเป็นผู้กำกับดูแลให้คำปรึกษาแก่พระสงฆ์ที่
ปฏิบัติงานอยู่ในอาศรมตามหมู่บ้าน แต่ไม่มีอำนาจในการให้คุณให้โทษ และอำนาจในการตัดสินใจ
ในการสั่งย้ายปฏิบัติงานตามนโยบายของโครงการพระธรรมจาริก หรือรับคำสั่งจากผู้บริหาร
โครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค วัดศรีโสดามาปฏิบัติเท่านั้น

การปกครองจึงมีลักษณะศูนย์รวมอำนาจ ไม่กระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นหรือศูนย์ส่งเสริม
ศีลธรรมบนพื้นที่สูง ทำให้งานของพระธรรมจาริกไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้านการศึกษา พบว่า ในอำเภอภักขณวิวัฒนาไม่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกธรรม และแผนกภาษาบาลี เพราะพระสงฆ์ / สามเณรที่ปฏิบัติงานในเขตอำเภอภักขณวิวัฒนา
ส่วนใหญ่มาปฏิบัติงานเรียนจบนักธรรมแล้ว และมาปฏิบัติธรรมเพียงชั่วคราวเท่านั้น และเป็นอำเภอ
ที่เกิดขึ้นมาใหม่ ดังนั้นจึงไม่มีการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งในการเผยแผ่ ที่ไม่มี
สำนักเรียนด้านพระพุทธศาสนาเนื่องจากขาดบุคลากรด้านครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และ
แผนกบาลี

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ในชุมชนได้มีการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวินิตยให้กับ
บุตรหลานของคนในชุมชนที่เรียนในระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้อาศรมในบางพื้นที่

⁵⁸ประเสริฐ ปอนถิ,กระบวนการทัศน์ของการบริหารจัดการของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง
อำเภอภักขณวิวัฒนาจังหวัดเชียงใหม่,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่,๒๕๕๖.

บางพื้นที่ยังไม่เปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เนื่องจากพระสงฆ์ สามเณรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ยัง
ไม่มีความพร้อมในการทำหน้าที่ในการเป็นครูถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนในด้าน

พระพุทธศาสนา

ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า พระสงฆ์ สามเณรที่ปฏิบัติงานในชุมชนมีการการเผย
แผ่ศาสนาธรรมให้กับชาวบ้านในโอกาสที่สำคัญเช่นวันสำคัญของชาติและวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา หรือในพิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นตามเทศกาล โดยเน้นให้ชาวบ้านได้นำหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยวิธีการเผยแผ่ทางเสียงตามสาย ทางวิทยุชุมชน
หรือแสดงธรรมในวันสำคัญต่างๆ และชักจูงให้เด็กและเยาวชนเข้ามาแสดงตนเป็นพุทธมามกะในแต่ละ
ละปี

ด้านสาธารณูปการ พบว่า พระสงฆ์ สามเณรที่เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนได้ช่วยคิด และช่วย
ชาวบ้านจัดทำโครงการด้านสาธารณูปการในชุมชนโดยเขียนโครงการเสนอของบประมาณจาก
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเสนอของบประมาณในการสร้างหรือซ่อมอาคาร จากสำนักงาน
โครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาคด้วย และมีการปลูกไม้ยืนต้นในอาคารเพื่อให้เกิดความร่มรื่น
เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชนอาคารในแต่ละแห่งยังขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการสร้าง
หรือซ่อมแซมอาคาร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน มีผลทำให้
สมาชิกในหมู่บ้านมารับบริการใช้อาคารในการจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่สะดวกเท่าที่ควร

ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์พบว่า พระสงฆ์ สามเณรที่ปฏิบัติงานในชุมชนได้ช่วยสงเคราะห์ผู้
ประสบปัญหาสังคมหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ช่วยเหลือเฉพาะราย ช่วยเหลือกลุ่มชน และช่วยงาน
ชุมชน และเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนด้วย

พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการปฏิบัติงานกับชุมชน ได้จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกรด้าน
การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การจัดการโครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาชุมชน ตามความต้องการของ
สมาชิกชุมชน โดยเสนอโครงการไปยังหน่วยงานระดับท้องถิ่นหรือเสนอต่อโครงการพระธรรมจาริก
ส่วนภูมิภาค

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิถีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ” (The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer in the northern part) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการคือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๓. เพื่อบูรณาการแนวคิดและวิถีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ทั้งนี้ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ผู้ศึกษาใช้รูปแบบทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) ดังนี้

(๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการทำงาน เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎีดังนี้

(๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ รายงานการปฏิบัติงานประจำปีของพระบัณฑิตอาสา

(๒) ทำการวิเคราะห์แนวคิด กระบวนการปฏิบัติงานตามนโยบายของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

(๓) สรุปลผลการศึกษาที่แสดงถึงแนวคิด การปฏิบัติงานของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

(๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบแนวคิด การปฏิบัติงาน การใช้พุทธธรรมในการบูรณาการในการปฏิบัติงาน ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(๑) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่อาศรมในจังหวัดพระบัติตออาสาในจังหวัด เชียงใหม่ ๗ อาศรม และอาศรมพระบัติตออาสาในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม

(๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

(๓) ดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดและการปฏิบัติงาน และการใช้พุทธธรรมในการบูรณาการใน การปฏิบัติงาน ของพระบัติตออาสาในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัติตออาสาในจังหวัด เชียงราย ๗ อาศรม

(๔) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด การปฏิบัติงาน การใช้พุทธธรรมในการบูรณาการ ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เน้นผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้กับส่วนงานที่รับผิดชอบโครงการพระ บัติตออาสาพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

(๕) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ พื้นที่การวิจัยและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

พื้นที่การวิจัยได้แก่อาศรมพระบัติตออาสาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ดังนี้

๑.๑ อาศรมพระบัติตออาสาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๗ แห่ง คือ

- ๑) อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อยตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม
- ๒) อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม
- ๓) อาศรมบ้านแม่พุยเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม
- ๔) อาศรมบ้านแม่เอาะเหนือตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม
- ๕) อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม
- ๖) อาศรมบ้านห้วยปู่ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา
- ๗) อาศรมบ้านหนองแวม ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว

๑.๒ อาศรมพระบัติตออาสาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๗ แห่ง คือ

- ๑) อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
- ๒) อาศรมบ้านปางกิวตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย
- ๓) อาศรมบ้านแม่ฝักทะเล ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย
- ๔) อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง
- ๕) อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย

๖) อาศรมบ้านห้วยสำลีสอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง

๗) อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสาลี อำเภอเวียงป่าเป้า

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ มุ่งเน้นวิธีการสัมภาษณ์ประชากรแบบเจาะจง ในกลุ่มเครือข่ายพระ
บัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม จำนวน ๑๔ รูป ดังนี้

๑. พระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม ได้แก่

๑) พระธงชัย เขตเนาว์อนุรักษ์อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อยตำบลบ้านทับ อำเภอแม่
แจ่ม

๒) พระคาเซดาไฮ มิระชูสกุลอาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม

๓) พระจীরเดช จันทร์ทองอาศรมบ้านแม่พุยเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่
แจ่ม

๔) พระวิชัย โห้มาตอาศรมบ้านแม่เอะเหนือตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม

๕) พระสมหวัง เสคาอาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม

๖) พระฐิติวัฒน์ ยกยออาศรมบ้านห้วยปูตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา

๗) พระปกรณ์ ใจวุฒิ อาศรมบ้านหนองแขม ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว

๒. พระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ได้แก่

๑) พระคมศักดิ์ ขอนเวบอาศรมห้วยไม้เตือ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า

๒) พระพิสิทธิ์ แสนทวีอาศรมบ้านปางกิวตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย

๓) พระถนอม พลคำดี อาศรมบ้านแม่ฝักทะเล ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย

๔) พระโรจนันวัช นิธิโชติสิทธิ์ อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่
ฟ้าหลวง

๕) พระพิรัชย์ ศรีชื่นอาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย

๖) พระวีรวัฒน์ แสนนาพร อาศรมบ้านห้วยสำลีสอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง

๗) พระสีมา พนวย อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสาลี อำเภอเวียงป่าเป้า

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบ
เครื่องมือดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และจากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ทางสถิติ

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อสถาบันงานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไข

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารเพื่อกำหนดประเด็นข้อคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอาศัยกรอบแนวคิดนโยบายของแนวคิดและการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาฯ ในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อความเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

ตอนที่ ๓ ข้อคำถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม พระบัณฑิตอาสาได้นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในเรื่องใดบ้าง

๒. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายที่ให้การสัมภาษณ์ เพื่อสามารถมองเห็นถึงกรอบแนวคิด และการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาฯ

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธานและ

กรรมการสถาบันวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบแล้วนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ขึ้นไปทุกข้อ

๓. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึก

๑. นำแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์พระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม

๒. รวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากพระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม คิดเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้วทำการวิเคราะห์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เกี่ยวกับแนวคิด วิธีการปฏิบัติงานและการประยุกต์ใช้พุทธธรรม ในการปฏิบัติงานของโครงการในเครือข่าย

พระบัณฑิตอาสาในการพัฒนาชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย จำนวน ๑๔ อาศรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวคิด การปฏิบัติและการใช้พุทธธรรมการบูรณาการในการปฏิบัติงาน ในโครงการต่อไป

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิถีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ” (The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer in the northern part) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) กับพระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาฯ ในจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ที่ปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงขอการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๑ บริบทของพระบัณฑิตอาสาและอาศรม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดและวิถีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ได้ทำการวิจัยใน ๒ จังหวัด ๑๔ เครือข่าย (อาศรม) คือ จังหวัดเชียงใหม่ ๗ เครือข่าย (อาศรม) และจังหวัดเชียงราย ๗ เครือข่าย ผู้วิจัยจึงขอการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านบริบทและอาศรม ดังนี้

บริบทของพระบัณฑิตอาสาและอาศรม จังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม

ที่	บริบทของพระบัณฑิตอาสา	บริบทของอาศรม
๑.	<p>อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อยตำบลบ้านทับ อำเภอมแม่แจ่ม</p> <p>ผู้รับผิดชอบ พระธงชัย เขตเนาว์ อนุรักษ์</p> <p>ท่านเป็นพระรูปที่ ๗ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบันรวมเป็นระยะเวลาทำงาน๑๐ ปี</p>	<p>อาศรม บ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอมแม่แจ่ม</p> <p>ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาได้ส่งพระกมล กิตติภทโท ขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจเป็นรูปแรก ในการปฏิบัติศาสนกิจเริ่มแรกนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบากพอสมควร เนื่องจากบ้านแม่ขี้มูกน้อยยังไม่มีอาศรมที่จะให้พระพักอาศัยได้ โดยช่วงแรกนั้นพระต้องไปพักอยู่ที่บ้านของชาวบ้าน จนผ่านไปกว่า ๔ เดือน ชาวบ้านจึงได้สร้างกระท่อมเล็ก ๆ เพื่อให้พระสามารถจำวัดได้ ต่อมา</p>

ที่	<p>บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>เมื่อชาวบ้านแม่ขี้มูกน้อยเริ่มมีความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธรูปมากชิ้น ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันสร้างอาศรมแห่งนี้ขึ้นมาเพื่อรองรับศรัทธาโดยการนำของพระโณน สิริบุญโญ ได้เริ่มสร้างมาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๐ เรื่อยมาจนแล้ว</p> <p>บริบทของอาศรม</p>
		<p>เสร็จในปีนั้น แรก ๆ ไม่มีกุฏิที่พักสงฆ์ โดยมีเฉพาะศาลาบำเพ็ญบุญเพียงหลังเดียวซึ่งใช้เป็นที่พักสงฆ์ด้วยทำให้ศาลามีความคับแคบ ต่อมาทางโครงการพระบัณฑิตอาสาฯ โดยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ให้งบประมาณมาเพื่อสร้างกุฏิที่พักสงฆ์ขึ้น เพื่อให้ศาลาบำเพ็ญบุญ สามารถรองรับศรัทธาชาวบ้านได้เพิ่มมากขึ้น</p> <p>ปัจจุบันอาศรมฯ บ้านแม่ขี้มูกน้อยมีพื้นที่ประมาณ ๖ ไร่ และมีเอกสารเป็นหลักฐานของทางราชการที่จัดทำขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร โดยมีเลขรหัสประจำบ้าน ๕๐๐๓-๐๑๘๗๑-๑ เลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ออกให้ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙ ทางโครงการพระบัณฑิตอาสาฯ ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาฯ มาจำพรรษา</p>
๒	<p>อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม</p> <p>ผู้รับผิดชอบพระคาเสดาไฮ มิระชูสกุล</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๑๐ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน รวมเป็นระยะเวลาทำงาน ๕ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม</p> <p>อาศรมบ้านห้วยผักกูดเกิดขึ้นมาได้ประมาณ ๑๘ ปี (จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน) เดิมสถานที่แห่งนี้เป็นที่พักอาศัยของหน่วยงานทางราชการที่ชื่อว่ากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่แจ่ม เมื่อเจ้าหน้าที่จากทางราชการกลับไปแล้วได้ทิ้งสถานที่บริเวณแห่งนั้นไว้ ต่อมา มีคณะพระมาจากทางภาคกลาง นำพระพุทธรูปองค์ใหญ่มาไว้ที่พักของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำฯ เดิม ชาวบ้านก็เรียกกันว่าวัด (อาศรม) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา บริเวณวัด (อาศรม)เก่าแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ศตวันตกเฉียงใต้บน</p>

ที่	<p>บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>บ้านพ่อหลวงมานิต เจริญบรรพต หลังจากนั้นไม่นาน โดยสันนิษฐานว่าการย้ายวัดขึ้นมาตั้งที่แห่งใหม่จะอยู่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ทางคณะสงฆ์อำเภอแม่แจ่ม นำโดยพระครูสังวร กิจจาภิรัต (อาจารย์โชติ) เจ้าอาวาสวัดนาฮ่อง พระครูประภัสร์รัตนโชติ เจ้าอาวาสวัดแม่วาก และพระสัมฤทธิ์ (ตุ้เป็ง) เข้ามาช่วยกันสร้างวัด (อาศรม) ที่ใหม่และย้ายขึ้นมาตั้งที่แห่งใหม่</p> <p>บริบทของอาศรม</p>
		<p>โดยอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน และอยู่ใกล้กับโรงเรียนบ้านห้วยผักกูดติดกับถนนสายแม่แจ่ม-ชุมชน (อาศรม) ที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนับตั้งแต่ได้ย้ายมาที่แห่งนี้สร้างแบบถาวร มีศาลาบำเพ็ญบุญ หอครัว หอน้ำ ที่สมบูรณ์แบบและได้มาตรฐาน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ทางโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาฯ ขึ้นไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นปีแรก (รูปแรก) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทางโครงการพระบัณฑิตฯ ก็ได้ส่งพระขึ้นไปปฏิบัติศาสนกิจจนถึงปัจจุบัน</p>
๓	<p>อาศรมบ้านแม่พุยเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม</p> <p>ผู้รับผิดชอบพระจีรเดช จันทร์กอง</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๖ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน รวมเป็นระยะเวลาทำงาน๗ปี</p>	<p>อาศรมบ้านแม่พุยเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม</p> <p>ก่อนที่จะเริ่มตั้งเป็นอาศรมได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งมีนามว่าพระแพง ชันติโก เป็นพระบัณฑิตอาสารูปแรก ได้เข้ามาในพื้นที่บนดอยที่เป็นชนเผ่าม้งอาศัยเป็นจำนวนมากแต่ยังขาดอาศรมจำพรรษาชาวบ้านได้นิมนต์ไปจำพรรษาที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาหลังจากนั้นได้ทำการก่อสร้างอาศรมขึ้นมาจากแรงศรัทธาของหน่วยงานราชการ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชาวบ้านและเยาวชนบ้านพุยเหนือได้ทุ่มเทการก่อสร้างอาศรมบ้านพุยเหนือมาเพื่อ</p>

ที่	<p style="text-align: center;">บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p style="text-align: center;">บริบทของอาศรม</p>
๔	<p>อาศรมบ้านแม่เอะเหนือตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม ผู้รับผิดชอบ พระวิชัย โห้มาต ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๓ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน รวมเป็นระยะเวลาทำงาน ๑ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านแม่เอะเหนือตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม ที่พักสงฆ์แห่งนี้ได้เริ่มดำเนินการก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ จากการอุปถัมภ์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดวงษ์ พระครูญาณกิตติคุณ เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม เจ้าอาวาสวัดกู่ โดยการกราบขอความอนุเคราะห์เมตตาจิตหลวงพ่อดวงษ์จากผู้นำชนเผ่าบ้านแม่เอะเหนือ (ฮีโซ) คือคุณพ่อบุคา ชุ่มอรัญสายวารีพร้อมด้วยชาวบ้านแม่เอะเหนือ และสามเณรรูปหนึ่ง สามเณรอินพนธ์ อัมพาประเสริฐ จำพรรษาอยู่ที่วัดกู่ อำเภอแม่แจ่ม เป็นสามเณรรูปแรกในหมู่บ้านละแวกนั้น ซึ่งได้เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๗ ในโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของคณะสงฆ์อำเภอแม่แจ่ม เพื่อเข้ามาศึกษาเล่าเรียนต่อในระดับ ม.๔ ด้วยความเมตตา กรุณาของหลวงพ่อดวงษ์ที่มี</p>

ที่	<p>บริบทของพระบันทิตอาสา</p>	<p>ต่อชาวไทยภูเขาผู้ด้อยโอกาสอันเป็นอุดมการณ์ของท่านแล้วจึงตกลงใจรับเป็นผู้อุปภัมภ์ที่พักสงฆ์แห่งนี้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และได้มีการบริจาคที่ดินให้สำนักสงฆ์จากครอบครัวของพีหน่อเมฆ (พีสุพจน์ใหม่) ในปี ๒๕๕๒ เนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่</p> <p>ส่วนเรื่องของการก่อสร้างศาลาบำเพ็ญบุญนั้นช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๖ หลวงพ่อได้มอบหมายให้ลูกศิษย์ของท่าน คือ พระอาจารย์สะอาด อตถกโร เจ้าอาวาสวัดหัวดอย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยดูแล</p> <p>คำว่า “ที่พักสงฆ์บ้านแม่เอะวนาราม” เป็นชื่อของที่พักสงฆ์แห่งนี้ ตอนที่พระอินพนธ์ อินทาวุโธ อาศัยอยู่ที่วัดพันแหวนช่วงเวลาที่ยังเรียนในมหาวิทยาลัย จึงได้เข้าไปปรึกษาการตั้งชื่อของที่พักสงฆ์แห่งนี้กับพระอาจารย์ พระมหา ดร.ดวงจันทร์ ดุตุตสีโล (บุญเทียม) เจ้าอาวาสวัดพันแหวน ผอ.วิทยาลัยสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงได้รับความอนุเคราะห์ตั้งชื่อที่ที่พักสงฆ์นี้ว่า “ที่พักสงฆ์</p> <p>บริบทของอาศรม</p>
		<p>บ้านแม่เอะวนาราม”</p> <p>เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ทางพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระครูญาณกิตติคุณ เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม ได้ทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ให้ทาง มจร.วช.เชียงใหม่ ช่วยดูแล และอุปภัมภ์อาศรมฯ นี้</p> <p>โดยการส่งพระบันทิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) มาอยู่จำพรรษา นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้นมา โครงการพระบันทิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ธรรมจาริก) โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ส่งพระบันทิตอาสาฯ ขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจที่</p>

		<p>อาคารแม่เอาะ</p>
๕	<p>อาคารแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะนัง ผู้รับผิดชอบ พระสมหวัง เสคา ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๒ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๖ ปี</p>	<p>อาคารแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะนัง อาคารพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านแม่ลอง ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยการนำของ คณะมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติ ร่วมกับ วิศวกรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๓ บ้านแม่ลอง ตลอดจนประชาชนบ้านแม่ลอง เพื่อดำเนินการสร้าง ศาสนาสถานในทางพระพุทธศาสนา (สำนักสงฆ์) ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนี้ชาวบ้านโดยส่วนมากให้การสนับสนุนในการก่อสร้าง จึงจัดหาสถานที่ในการก่อสร้างเสร็จในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ก่อสร้างกุฏิมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติขึ้น จำนวน ๑ หลัง ห้องน้ำห้องสุขาจำนวน ๑ หลัง เป็นต้นมา โดยมี พระไพวัลย์ สุจิตโต มาเป็นพระบัณฑิตอาสา รูปแรกและมีพระภิกษุสามเณรอยู่ด้วยกันอีกสองรูปรวมเป็น จำนวน ๓ รูป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้มี พระสมหวัง ผลญาโณ ซึ่งเป็นพระบัณฑิตอาสา รูปที่สองมาปฏิบัติศาสนกิจ และต่อมาทางคณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้มอบศูนย์เด็กเล็กไว้ให้ทางอาศรมจึงบูรณะใหม่ทำเป็น ศาลา</p>
ที่	<p>บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>บริบทของอาศรม</p>
		<p>บำเพ็ญบุญ ๑ หลัง พร้อมทั้งห้องน้ำ ๑ หลัง ห้องอาบน้ำ ๑ ห้อง สุขา ๒ ห้อง และต่อมาได้ทำการก่อสร้างกุฏิอีกสองหลังพร้อมทั้งได้ก่อสร้างศาลาไว้สำหรับเก็บของ (ของใช้ในชุมชน) อีกจำนวน ๑ หลัง และโรงครัว (หอดิน) อีกจำนวน ๑ หลัง ต่อมาปี พ.ศ.</p>

		๒๕๕๕ ได้ทำการก่อสร้างศาลาเก็บของใช้ในชุมชนอีกจำนวน ๑ หลัง และปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ทำการก่อสร้างซุ้มป้ายอาศรมและบูรณะศาลาบำเพ็ญบุญ โดยได้ปูพื้นด้วยกระเบื้องและจะได้พัฒนาอาศรมและต่อมาได้สร้างห้องน้ำเพิ่มอีก ๑ หลัง มี ๔ ห้อง เป็นที่เรียบร้อยและจะทำการสร้างกำแพง ตามลำดับ
๖	<p>อาศรมบ้านห้วยปู่ตาบลแม่แดด อำเภอภักดีพัฒนา ผู้รับผิดชอบ พระฐิติวัฒน์ ยกยอ ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๑๖ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัคร เข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน๓ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านห้วยปู่ตาบลแม่แดด อำเภอภักดีพัฒนา พัฒนา อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยปู่ เลขที่ ๕๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แดด อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ มีเนื้อที่ ๕ ไร่ กว่า อยู่ในหมู่บ้านของชาชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ณ บริเวณทางทิศเหนือของหมู่บ้าน โดยความร่วมมือ ของชาวบ้านซึ่งมีศาลาบำเพ็ญบุญหนึ่งหลัง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้น ป.๒ ในเขตพื้นที่ของอาศรมฯ ก็ได้ย้ายโรงเรียนออกมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ แต่ยังคงไว้ ซึ่งศูนย์เด็กเล็ก (เด็กก่อนเกณฑ์) ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ทางโครงการพระธรรมจาริกได้ส่งพระธรรม จาริกขึ้นมาจำพรรษาอยู่ที่อาศรม โดยมีพระแกง ไม่ ทราบฉายาและนามสกุล ได้มาจำพรรษาอยู่เป็นองค์ แรก และในระหว่างนั้นได้มีพระเวียนกันมาอยู่จำ พรรษากันเรื่อย ๆ ได้มีการพัฒนาการต่าง ๆ มีทั้ง สร้างกุฏิและสร้างศาสนวัตถุอีกหลาย ๆ อย่างด้วยกัน จนทางอาศรมพระธรรมจาริกได้รับรางวัลในขณะ นั้นเอง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีพระวิมล วิมล พระธรรมจาริกในเวลานั้นได้หาเจ้าภาพในการ</p>
ที่	บริบทของพระบัณฑิตอาสา	บริบทของอาศรม

		สร้างศาลาบำเพ็ญบุญหลังใหม่ขึ้นมา พร้อมนำชาวบ้านห้วยปู สร้างเป็นวิหารบำเพ็ญบุญและได้นำพระพุทธรูปประธานองค์ปัจจุบันมาจากวัดร่ำเปิงตโปธาราม มาประดิษฐานไว้ ณ วิหารปัจจุบัน โดยความร่วมมือร่วมแรงใจของชาวบ้านและผู้มีจิตเป็นกุศล
๗	<p>อาคารมบ้านหนองแวม ตำบลแม่่นะ อำเภอเชียงดาว</p> <p>ผู้รับผิดชอบ พระปรกณ ใจวุฒิ</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสาที่ ๒ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการได้รับนิมนต์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทางวัดสวนดอกเชียงใหม่ ได้ส่งท่านมาปฏิบัติงานในโครงการนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๕ ปี</p>	<p>อาคารมบ้านหนองแวม ตำบลแม่่นะ อำเภอเชียงดาว</p> <p>อาคารมบ้านหนองแวมเกิดขึ้นโดย คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติจากวัดป่าธาราภิรมย์ ได้ก่อสร้างโดย พระพุทธถาวร สร้างขึ้นเมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๐ สร้างมาได้ ๗ ปี ต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๖ พระพุทธ ถาวร ได้ออกจากอาคารมบ้านหนองแวม ไปจำพรรษาที่อื่น อาคารมบ้านหนองแวมจึงว่างลงเป็นต้นมา</p> <p>ลำดับต่อมา ร้อยตำรวจเอก วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองแวม ได้ไปนิมนต์พระสงฆ์ที่มหาวิทยาลัยมหามงกุฎฯ ที่เชียงใหม่ แต่ทางมหาวิทยาลัย จัดหาพระสงฆ์ให้ไม่ได้จึงได้ทำหนังสือไปขออาราธนานิมนต์พระสงฆ์ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดสวนดอกเชียงใหม่ทางวัดจึงได้จัดพระปรกณ สนมมโน จึงได้มาจำอยู่ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา</p>

บริบทของพระบัณฑิตอาสาทั้ง ๗ อาคารมในจังหวัดเชียงใหม่จะอยู่ในเขตอำเภอแม่แจ่มเป็นส่วนใหญ่ และทั้ง ๗ รูป อยู่มานานมากที่สุด ๑๐ ปี ได้แก่ บ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม และเพิ่งเข้ามาประจำอยู่ได้หนึ่ง ๑ ปี มีหนึ่งอาคารม ได้แก่ บ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม ดังนั้นพระบัณฑิตอาสาส่วนใหญ่จึงมีประสบการณ์ในการทำงานและคุ้นเคยกับกลุ่มชนในท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเองดี

บริบทของอาคารมอาคารมทั้ง ๗ แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ มูลเหตุของการเกิดขึ้นของอาคารมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน คือ เกิดจากการนำของพระภิกษุฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุตต์ , พระ

ธรรมจาริก และหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล คณะทำงานของคณะมูลนิธิพิทักษ์ ประชาชาติร่วมกับวิศวกรรม ตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียน ชาวบ้านและเยาวชนมีศรัทธาใน พระพุทธศาสนาได้ร่วมมือกันก่อสร้างอาคาร จึงมีทั้งอาคารบางแห่งที่เป็นอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ และ อาคารบางแห่งมีมาก่อนแล้วโดยได้มีการนำมาบูรณะ พัฒนาศาสนสถานเพิ่มเติม เช่น สร้างศาลา บำเพ็ญบุญ , ห้องน้ำ , ห้องครัว, ที่พักสงฆ์ เป็นต้น

บริบทของพระบิณฑิตอาสาและอาคาร จังหวัดเชียงราย ๗ อาคาร

ที่	บริบทของพระบิณฑิตอาสา	บริบทของอาคาร
๑	<p>อาคารห้วยไม้เตื่อ ที่อยู่ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า ผู้รับผิดชอบ พระคมศักดิ์ ขอนเวียง ท่านเป็นพระบิณฑิตอาสารูปที่ ๘ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัคร เข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๘ ปี</p>	<p>อาคารห้วยไม้เตื่อตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า อาคารพระบิณฑิตพัฒนาชาวเขา บ้านห้วยไม้เตื่อ เริ่ม ก่อสร้างขึ้นในปี ๒๕๔๖ โดยมีพระบิณฑิตอาสารุ่นแรก ที่ไปเป็นผู้นำพาชาวบ้านได้ก่อสร้างศาลาบำเพ็ญบุญ ๑ หลัง และห้องน้ำ ๒ ห้อง หลังจากช่วงเวลาที่ผ่านมา ๗ ปี ก็มีพระสงฆ์ที่อยู่เมืองแพร่ก็ได้เข้าโครงการพระ บิณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาที่เข้ามาในปี พ.ศ.๒๕๕๔ คือ พระคมศักดิ์ สุขิโต ก็ได้้นำพาชาวบ้านขึ้นไปสร้าง พระธาตุเจดีย์ ศาลาปฏิบัติธรรม ซุ้มประตูเข้าอาคาร และห้องน้ำจำนวน ๗ ห้อง</p>
๒	<p>อาคารบ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอ แม่สรวย ผู้รับผิดชอบ พระพิสิทธิ์ แสนทวี ท่านเป็นพระบิณฑิตอาสารูปที่ ๗ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัคร เข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๑ ปี</p>	<p>อาคารบ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย อาคารพระบิณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขаб้านปางกิว ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยการนำของพระมหาทิน ภัตน์ และชาวบ้านปางกิว เพื่อดำเนินการสร้าง ศาสน สถาน ในทางพระพุทธศาสนา (สำนักสงฆ์) ซึ่งมี วัตถุประสงค์คือเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ ของ พุทธศาสนิกชนชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนี้ ชาวบ้านโดยส่วนมากให้การสนับสนุนในการก่อสร้าง จึงจัดหาสถานที่ในการก่อสร้างเสร็จในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘</p>
		<p>ก่อสร้างกฐินมูลนิธิพิทักษ์ประชาชนขึ้นจำนวน ๑ หลัง</p>

		ห้องน้ำห้องสุขาจำนวน ๑ หลังเป็นต้นมาโดยมีพระมหาทินภัท มาเป็นพระบัณฑิตอาสาฯรูปแรกและมีพระภิกษุสามเณรอยู่ด้วยกันอีกสองรูปรวมเป็นจำนวน ๓ รูป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มี พระมหาประยูรมาเป็นพระบัณฑิตอาสาฯ รูปที่สองมาปฏิบัติศาสนกิจ จึงบูรณะใหม่ทำเป็นศาลาบำเพ็ญบุญ ๑ หลัง พร้อมทั้งห้องน้ำ ๑ ห้อง สุขา ๒ ห้อง และต่อมาให้ทำการก่อสร้างกุฏิอีกสอง
ที่	บริบทของพระบัณฑิตอาสา	บริบทของอาศรม
		หลัง พร้อมทั้งได้ก่อสร้างศาลาไว้สำหรับเก็บของ (ของใช้ในชุมชน) อีกจำนวน๑ หลัง และโรงครัว (หอนั่น) อีกจำนวน ๑ หลังต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทำการก่อสร้างศาลาเก็บของใช้ในชุมชนอีกจำนวน ๑ หลัง และปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ทำการก่อสร้างซุ้มป้ายอาศรมและบูรณะศาลาบำเพ็ญบุญ เป็นต้น
๓	<p>อาศรมบ้านแม่ฝักแหละ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย</p> <p>ผู้รับผิดชอบ พระถนอม พลคำดี</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสาฯรูปที่ ๘ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๒ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านแม่ฝักแหละ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย</p> <p>เนื่องจากบ้านแม่ฝักแหละเป็นพื้นที่เปิดใหม่ ไม่เคยมีอาศรมฯ ไม่เคยมีพระบัณฑิตอาสาฯเข้ามาอยู่ก่อนหน้า นี้ ดังนั้นพระที่เข้ามาในยุคแรกๆ อาศัยพักที่โรงเรียน จากนั้นจึงได้ปรึกษากับทางโรงเรียนและหมู่บ้าน เพื่อหาสถานที่ก่อตั้งอาศรมให้เป็นเอกเทศ ที่สร้างอาศรมนั้นเป็นที่ของกรมประชาสัมพันธ์เก่ามีเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่กว่า ได้ทำการก่อสร้างกุฏิพร้อมศาลาบำเพ็ญบุญขึ้น ๑ หลัง เพื่อไว้เป็นที่จำพรรษาและประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๖ - ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยชาวบ้านแม่ฝักแหละที่นับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านร่วมมือใจกันสร้าง โดยใช้งบประมาณจากทางโครงการส่วนหนึ่ง จากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งมาจากค่านิตยภัต ใช้เวลาสร้าง ๒ วัน เมื่อมีพระมาประจำหลายปีต่อเนื่องก็ได้มี</p>

		<p>คณะศรัทธาได้ซื้อที่ขยายบริเวณ อาคารให้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ และมีการก่อสร้างพัฒนา อาคารให้มีความเจริญเรื่อยมาตามลำดับ</p>
๔	<p>อาคารบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้า หลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้รับผิดชอบ พระโรจนันวัช นิธิโชติ สิทธิ ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๒ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัคร เข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๔ ปี บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>อาคารบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ ฟ้าหลวง อาคารพระบัณฑิตอาสาพุทธสถานบ้านสามัคคีเก่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เดือน เมษายน ๒๕๕๑ โดยการนำของ ร.ต.ท.วิเชียร บุญมากภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่ง บริบทของอาคาร</p>
		<p>ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งยศพันตำรวจตรี) ร่วมกับ ชาวบ้านสามัคคีเก่าไปปรึกษากับพระครูอุปถัมภ์ วรการ (รองเจ้าคณะอำเภอแม่ฟ้าหลวง/แม่จัน) ในขณะนั้นเพื่อขออนุญาตจัดสร้างวัดพระเดชพระคุณ หลวงพ่อท่านเห็นชอบด้วยจึงได้ทำเรื่องขออนุญาตไป ทางโครงการพัฒนาโดยดุษณี เมื่อได้รับอนุญาต เรียบร้อยแล้วจึงขอรับทุนสนับสนุนการก่อสร้างจาก บริษัทเลิศสามารถโยธาจำกัดและจากญาติธรรมทั้ง จากกรุงเทพฯ และใกล้เคียงดำเนินการก่อสร้างวัดโดย มีศาลาอเนกประสงค์ ๑ หลัง หอน้ำห้องสุขา ๓ ห้อง แล้วเสร็จภายในปีนั้นแต่ยังไม่มีพระอยู่จำพรรษา อาคารพระบัณฑิตอาสา พุทธสถานบ้านสามัคคีเก่า มีพื้นที่ประมาณ ๗ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พระโรจนัน วัชกนตวีโร ได้เข้ามาจำพรรษาเป็นเจ้าสำนักฯ ได้เห็น ถึงความจำเป็นในการประกอบศาสนพิธีของพุทธพ สนิกชนในโอกาสต่าง ๆ เพราะมีพุทธศาสนิกชนเพิ่ม มากขึ้น จึงได้จัดสร้างโรงครัว โรงจอตถุขึ้นเมื่อเดือน</p>

<p>ที่</p>	<p>บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>กรกฎาคม ๒๕๕๕ และได้สร้างศาลาเอนกประสงค์ ๒ ชั้นขึ้นอีก ๑ หลัง เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๕ ชั้นบนประกอบด้วยห้องโถงขนาดใหญ่ ๑ ห้อง ห้องพักเจ้าสำนักฯ ๑ ห้อง ชั้นล่างประกอบด้วยห้องนอน ๓ ห้อง ห้องน้ำ ๔ ห้อง ห้องครัวและห้องประชุม ขณะนี้เสร็จใช้งานได้สมบูรณ์แล้วสร้างศาลาเก็บของเอนกประสงค์</p> <p>พร้อมกับทำกุฏิเดี่ยวเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เสร็จสมบูรณ์แล้ว ศาลาเอนกประสงค์ใช้เก็บโลงเย็น แก้วโตะ และใช้เป็นที่รับประทานอาหารเวลาปฏิบัติงาน กุฏิสงฆ์นั้นก็ใช้เป็นที่พักพระของพระที่มาอยู่ด้วยมาหนึ่งพรรษาแล้ว</p> <p>บริบทของอาศรม</p>
<p>๕</p>	<p>อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวารี อำเภอมะสรวาย ผู้รับผิดชอบ พระพิรุณ ศรีชื่น ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๕ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๔ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวารี อำเภอมะสรวาย อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบ้านดอยล้าน ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ ๑๘๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวารี อำเภอมะสรวาย จังหวัดเชียงราย เดิมบ้านดอยล้านเมื่อนับย้อนหลังไปประมาณ ๑๕ ปี ที่ผ่านมา ยังไม่มีพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มาปลูกฝังจิตสำนึกปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ชาวบ้าน มีแต่พระธุดงค์ที่ได้แวะเวียนมาเป็นบางโอกาส เท่านั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาได้ส่งพระนิสิตขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจ ๒ รูป ได้ช่วยกันการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ในช่วงระยะแรกที่ได้เข้ามาปฏิบัติศาสนกิจต้องอาศัยกุฏิที่สร้างขึ้นมาอย่างเรียบง่าย ในสภาพแวดล้อมที่มี</p>

		<p>อากาศเย็นและมีกระแสลมแรงอยู่ตลอดเวลา ต่อมาได้ประชุมปรึกษากับชาวบ้าน เพื่อสร้างกุฏิเป็นที่พักอาศัย และสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล ๑ หลัง เพื่อให้เป็นที่จำพรรษาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา และเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พื้นที่สร้างอาศรมนายสังวรได้ถวายให้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ โดยการเริ่มสร้างของ พระอติเรก และ พระรังสรรค์ โดยชาวบ้านคอยล้านที่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของหมู่บ้านร่วมใจสร้าง โดยนายกวีศราและคณะศรัทธารวมสร้างอาศรมบ้านคอยล้าน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้เกิดไฟป่าไหม้กุฏิโครงการพระบัณฑิตอาสา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้สมทบทุนการก่อสร้างใหม่ ๑๐,๐๐๐ บาท และเงินผ้าป่า รวมรวมเป็น ๑๐๐,๔๐๐ บาท ปัจจุบันกุฏิกว้าง/ยาว ๖x๔ ซึ่งเป็นที่จำพรรษาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา</p>
ที่	บริบทของพระบัณฑิตอาสา	บริบทของอาศรม
๖	<p>อาศรมบ้านห้วยसानลีซอตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง ผู้รับผิดชอบ พระวีรวัฒน์ แสนนาพร</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๒ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๙ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านห้วยसानลีซอตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง สภาพการคมนาคมถนนหนทางเข้าชุมชนจากอดีตก็จะมีแค่ทางเดินแคบ ๆ เพื่อลงไปติดต่อทางราชการ และติดต่อซื้อขาย โดยการเดินและขี่ม้าต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ผู้เฒ่าอาเงะซึ่งเป็นพ่อหลวงบ้านในสมัยนั้นได้ร่วมกับชาวบ้านร่วมกันแผ้วถางและทำถนนให้รถยนต์สามารถวิ่งได้ แต่ก็วิ่งได้เฉพาะหน้าแล้งพอถึงหน้าฝนรถก็ไม่สามารถที่จะวิ่งได้เลยจนเมื่อ ปี พ.ศ. ๑๕๒๘ หน่วยงานของรัฐจึงเข้ามาช่วยพัฒนาเรื่องถนนจึงมีการคมนาคมดีขึ้นและความเจริญต่าง ๆ ก็ตามมาจนกระทั่งโรงเรียนประจำชุมชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ หน่วยงานของตำรวจเข้ามามีบทบาทในการ</p>

		<p>สร้างโรงเรียนจากสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ร่วมกับชาวบ้าน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ได้สำรวจและขยายเขตไฟฟ้ามาถึงชุมชน และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ได้ส่งพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาขึ้นมา โดยส่งพระสมพงษ์ กตปุญโญ ขึ้นมาเป็นรูปแรกและได้สร้างศาสนสถานมีศาลาบุญและกุฏิ จนพี่น้องชนเผ่าลีซอเริ่มรู้จักพระพุทธศาสนา และเริ่มเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาและรู้จักนำไปปรับใช้ในชีวิตและผสมผสานระหว่างศรัทธาความเชื่อเรื่องนับถือผี นอกจากนี้พระพุทธศาสนาที่เข้ามามีบทบาทในชุมชนแล้ว ศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ และอิสลามก็เข้ามามีบทบาทในชุมชนด้วย แต่ถึงอย่างไรพี่น้องชนเผ่าลีซอก็ไม่ได้เลิกศรัทธาในเรื่องของผียังคงถือปฏิบัติในวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผีมาตลอด</p>
ที่	<p>บริบทของพระบัณฑิตอาสา</p>	<p>บริบทของอาศรม</p>
๗	<p>อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พระสีมา นามสกุล พนาย ระยะเวลาทำงาน ๓ ปี</p> <p>ท่านเป็นพระบัณฑิตอาสารูปที่ ๕ ที่มาปฏิบัติหน้าที่นี้โดยการมาสมัครเข้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาทำงาน ๔ ปี</p>	<p>อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย</p> <p>อาศรมตั้งอยู่ที่ดอยท้ายหมู่บ้านต่อมาขาดพระสงฆ์มาจำพรรษาเป็นเวลานานหลายปีติดต่อกัน ทำให้อาศรมอยู่ในสภาพทรุดโทรมรกร้างขาดการเหลียวแล ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ ได้มีคณะพระสงฆ์จากวัดพระธาตุดอยเวียงฮ่อ นำโดยพระใบฎีการุ่งโรจน์ มุนินโทหรือชาวบ้านเรียกกันว่าหลวงพ่อเลิศได้มาเยี่ยมเยียนและรู้จักบ้านแม่ปูนน้อย และจากการที่ลูกหลานในหมู่บ้านไปบวชเรียนได้มาเห็นสภาพอาศรมดังกล่าวจึงพร้อมใจกันได้ทำการย้ายอาศรมที่ใหม่จากดอยท้าย</p>

	<p>หมู่บ้านขึ้นมายังคงอยู่ลูกใหม่(ทิศด้านเหนือหมู่บ้าน) มีเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ๘-๙ไร่ เนื่องด้วยเห็นว่อาคารที่เดิมนั้นตั้งอยู่บนดอยสูงชัน ลำบากในการเดินขึ้นลงและมีความลำบากในเรื่องน้ำใช้สอย(ปัจจุบันยังคงหลงเหลือพระประธานประดิษฐานไว้)ต่อมาหลังจากย้ายอาคารที่ใหม่ได้ไม่กี่ปี ศาลาบำเพ็ญบุญกุฎี ห้องน้ำที่สร้างไม่เสร็จก็ถูกปล่อยทิ้งค้างไว้ให้อยู่ในสภาพทรุดโทรม รกร้างเป็นป่าพงหญ้า ไม่มีใครเหลียวและพัฒนาต่อยอด อาคารจึงกลายเป็นสถานที่ขึ้นมาเลี้ยงสัตว์และโรงพักสัตว์ของชาวบ้าน ปีพ.ศ.๒๕๕๒ ได้มีพระสีมา ฐานวโร ซึ่งเป็นพระลูกหลานคนในพื้นที่ได้บวชเรียนจบจากมหาลัษณัง(มมร.)และได้เข้าสมัครโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอาสารกลับมาพัฒนาต่อยอดร่วมกับชาวบ้าน จึงทำให้อาคารได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดีอีกครั้ง</p>
--	---

บริบทของพระบัณฑิตอาสาทั้ง ๗ อาคารในจังหวัดเชียงรายจะอยู่ในเขตอำเภอแม่สรวยเป็นส่วนใหญ่ และทั้ง ๗ รูปที่ประจำในแต่ละอาคารส่วนใหญ่อยู่กันมานานมากกว่า ๑ ปี อยู่มานานมากที่สุด ๙ ปี ได้แก่ อาคารห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จึงมีประสบการณ์ในการทำงานและคุ้นเคยกับกลุ่มชนในท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง

บริบทของอาคารอาคารทั้ง ๗ แห่งในจังหวัดเชียงราย มีมูลเหตุการเกิดขึ้นของอาคารที่แตกต่างกัน เช่น เกิดจากการนำของพระบัณฑิตอาสารุ่นแรก, คณะสงฆ์, พระภิกษุ, ครูใหญ่, ชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานเอกชน เช่น บริษัทเลิศสามารโยธา จำกัด และคณะกลุ่มชนจากกรุงเทพฯ ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ร่วมมือกันก่อสร้างขึ้น

ดังนั้น พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ เครือข่าย (อาคาร) และจังหวัดเชียงราย ๗ เครือข่าย (อาคาร) จากการเก็บข้อมูลจะเห็นว่าบริบทของพระบัณฑิตอาสาส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องอยู่กันมานาน จึงมีความคุ้นเคยกับท้องถิ่นดี และมีประสบการณ์ในการ

ทำงาน และบริบทอาศรมในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย มีบริบทมีการเกิดขึ้นของอาศรมไม่แตกต่างกัน มีทั้งเป็นอาศรมเก่าที่ทรุดโทรมและได้นำมาบูรณะ และมีทั้งอาศรมที่เกิดใหม่ โดยการนำของพระภิกษุ หน่วยงานราชการและเอกชน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านได้ร่วมมือกันก่อสร้างอาศรมที่เกิดจากแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

๔.๒ แนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑.แนวคิดการทำงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑.๑ แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ

๑.๑.๑ พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม

ที่	อาศรม	แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ
๑	อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อยตำบลบ้านทับ อำเภอมะเข่แจ่ม ผู้รับผิดชอบ พระธงชัย เขตเนาว์อนุรักษ์	- ในการทำงานจะให้มีความประสิทธิภาพจะต้องทำงานแบบองค์รวม โดยการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและพัฒนาสังคมชุมชน โดยต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระภิกษุกับชาวบ้านให้มีการร่วมคิด ร่วมทำด้วยกัน
๒	อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอมะเข่แจ่ม ผู้รับผิดชอบพระศาสดาไฮ มิระชูสกุล	- ในการทำงานจะต้องยึดอุดมการณ์ในการทำงานมุ่งเน้นให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข เผยแผ่หลักธรรมให้คนในชุมชนนำไปปรับใช้ที่ก่อให้เกิดผล ดังที่ว่า “เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก”
๓	อาศรมบ้านแม่พุยเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอมะเข่แจ่ม ผู้รับผิดชอบพระจිරเดช จันทร	- ในการทำงานจะต้องอาศัยชุมชนเป็นหลักโดยตระหนักให้ชุมชนทุกฝ่ายแบบมีส่วนร่วมคิด ทำ และติดตามผล ดังคำที่ว่า “รู้จัก รู้ใจ รู้ใช้ รู้รักษา” โดยมีหลักการและ
ที่	อาศรม	แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ
	กอง	เป้าหมายที่ชัดเจนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
๔	อาศรมบ้านแม่เอาะเหนือตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอมะเข่แจ่ม ผู้รับผิดชอบ พระวิชัย โห้มาต	- ในการทำงานสิ่งที่สำคัญ คือ การมีจริยาวัตรของพระภิกษุที่ดี การพูดจา การวางตัวที่เหมาะสม ที่จะก่อให้เกิดศรัทธาแก่คนบนที่สูงเพื่อจะได้เป็นที่ยอมรับ

		และทำให้การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนผ่านกิจกรรมต่างๆ ในการทำงานได้และเป็นที่เคารพ นับถือของคนในชุมชน ได้
๕	อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม ผู้รับผิดชอบ พระสมหวัง เสคา	- ในการทำงานยึดแนวทางการทำงานแบบเชิงรุก ต้อง เข้าหาชุมชน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมมุ่งเน้นประโยชน์ที่ ส่วนรวมที่จะได้รับ ดังคำที่ว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วม แก้ปัญหา” ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอยู่ดี มีสุขและ ชุมชนเกิดความเจริญ
๖	อาศรมบ้านห้วยปู่ตำบลแม่แดด อำเภอกัลป์ยาณพัฒนา ผู้รับผิดชอบ พระฐิติวัฒน์ ยกยอ	- ในการทำงาน ต้องมีรูปแบบ วิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการทำ กิจกรรมต่างๆ ตามพันธกิจ ๖ จะต้องอาศัยความร่วมมือ ของทุกฝ่ายที่นำไปสู่การพัฒนาชีวิตของชาวบ้าน ทั้งด้าน จิตใจ และสังคม
๗	อาศรมบ้านหนองแวม ตำบลแม่ นะ อำเภอเชียงดาว ผู้รับผิดชอบ พระปกรณ์ ใจวุฒิ	- ในการทำงานจะต้องมีการศึกษาข้อมูลในชุมชน ดังคำ ที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง” โดยการ เชื่อมสัมพันธ์ด้วยการพูดคุยกันระหว่างพระภิกษุ ผู้นำ และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้เห็นว่าเขาเป็นคนสำคัญทำ ให้การทำงานกิจกรรมต่างๆ ตามพันธกิจ ๖ สำเร็จตาม เป้าหมาย

แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗
อาศรมมีแนวคิดในการทำงานแบบเชิงรุก แบบองค์รวม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาชีวิตด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน มุ่งเน้น
ประโยชน์สุขของชุมชนให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการทำงานตามพันธกิจ ๖ ของโครงการ

๑.๑.๒ พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม

ที่	อาศรม	แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ
๑	อาศรมห้วยไม้เตื่อ	- ในการทำงานจะต้องอาศัยคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะ

	<p>ที่อยู่ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า ผู้รับผิดชอบ พระคมศักดิ์ ขอนเวียง</p>	<p>กลุ่มชาวบ้านเป็นหลัก ในการมีส่วนร่วมตั้งแต่ช่วยกันคิด ร่วมวางแผนงาน ดังคำกล่าวที่ว่า “ความสามัคคีจะนำพาความสำเร็จ” การทำกิจกรรมต่างๆ จึงเกิดจากแรงศรัทธาของชาวบ้าน ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านทำได้ด้วยง่ายและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ตามพันธกิจ ๖ ตามโครงการพระบัณขิตอาสาพัฒนาชาวเขา</p>
๒	<p>อาศรมบ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย ผู้รับผิดชอบ พระพิสิทธิ์ แสนทวี</p>	<p>- ในการทำงานต้องอาศัยคนในชุมชนเป็นหลัก ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายดังคำที่ว่า “รู้จัก รู้ใจ รู้ใช้ รู้รักษา” และมีเป้าหมายที่ชัดเจนและผลที่ได้รับจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน</p>
๓	<p>อาศรมบ้านแม่ฝักแหละ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย ผู้รับผิดชอบ พระถนอม พลคำดี</p>	<p>- ในการทำงานจะต้องทำงานแบบเชิงรุกเข้าหาชาวบ้าน โดยให้คำแนะนำโดยสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนา โดยยึดอุดมการณ์การทำงานตามพันธ ๖ ด้าน จะต้องพัฒนาคนในชุมชนให้มีความสุขและชุมชนมีความเจริญ</p>
๔	<p>อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้รับผิดชอบ พระโรจนันวัช นิธิโชติสิทธิ์</p>	<p>- ในการทำงานยึดหลักความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะทำงานอดทน โดยเฉพาะการเอาชนะจิตใจคนในพื้นที่ และเมื่อเกิดศรัทธาจะได้ชี้้นำคำสั่งสอนตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต</p>
๕	<p>อาศรมบ้านดอยล้านตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย ผู้รับผิดชอบ พระพีรชัย ศรีชื่น</p>	<p>- ในการทำงานจะต้องมีอุดมการณ์ มีจุดยืนของตนเอง รู้จักนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนา โดยการสร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชน ที่สำคัญจะต้องรู้หน้าที่ให้ชัดเจน ว่าทำอะไร ทำที่ไหน กับใคร ทำที่ไหน ทำเพื่อใคร ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้</p>

๖	อาศรมบ้านห้วยสำนีสือตำบลห้วย ชมภู อำเภอเมือง ผู้รับผิดชอบ พระวีรวัฒน์ แสนนาพร อาศรม	- ในการทำงานต้องดำเนินการตามหลักพันธกิจ ๖ ด้าน ยึดหลักที่ว่า “ทำงานเพื่ออุทิศ ทำจิตเพื่อหลุด พัน” ไม่ว่าจะการทำงานจะมีปัญหามากมายแค่ไหน จะต้องไม่ละทิ้งความเป็นพระสงฆ์ คือ การรักษาข้อ วัตรปฏิบัติของภิกษุ แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ
		ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสมณะสาธูปอยู่เสมอ เพื่อที่จะสร้างศรัทธาให้กับชาวบ้านเพื่อที่การทำงาน ต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้สำเร็จ
๗	อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันตสี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้รับผิดชอบ พระสีมา พนวย	- ในการทำงานจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิต วิญญาณ ที่สำคัญจะต้องวางตัวปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มี คุณธรรมที่สูงกว่าชาวบ้าน และจะต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีให้เป็นที่ยอมรับแก่ชาวบ้านกระหริ่ง โดยจะต้อง ยึดหลัก ดังนี้ - มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อชาวบ้าน - มีสัจจะ พุดจริง ทำจริง - มีขันติ ออดทน - รู้จักเสียสละ

แนวคิดการทำงานเชิงพุทธของพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมมีแนวคิดในการทำงานยึดหลักความสามัคคีของชาวบ้านและชุมชน ช่วยกันในการคิด วางแผน งาน มีความตั้งใจ มุ่งมั่น ออดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์และมีสัจจะ โดยวิธีการทำงานแบบเชิงรุก ตามพันธกิจ ๖ ของโครงการ และนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้พัฒนาคนชุมชนให้มีอยู่อย่างมีความสุข และชุมชนให้มีความเจริญ

ดังนั้น แนวคิดการทำงานเชิงพุทธของพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัด เชียงใหม่ ๗ แห่งและจังหวัดเชียงราย ๗ แห่ง มีแนวคิดในการทำงานแบบเชิงพุทธที่ยึดหลัก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยวิธีการทำงานแบบเชิงรุกทำงานตามพันธกิจ ๖ ได้นำหลักธรรมเช่น

อดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์และมีสัจจะ มาเป็นแนวคิดใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคนชุมชนใน ให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขและชุมชนมีความเจริญ

๑.๒ แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา

พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม	พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม
<p>แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา สรุปได้ดังนี้</p> <p>๑.ศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่าในชุมชนให้เข้าใจในการดำเนินชีวิตของชนเผ่า</p> <p>๒.สนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญา วัฒนธรรมและประเพณี</p>	<p>แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา สรุปได้ดังนี้</p> <p>๑.ให้ความศรัทธาและเชื่อถือต่อผู้นำทางภูมิปัญญาของชนเผ่า เช่น ผู้เฒ่าผู้เป็นหมอ รักษาโรคแบบพื้นบ้าน</p> <p>๒.เข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในชุมชน</p>
พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม	พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม
<p>๓.ให้ความรู้ในทางที่ถูกต้องต่อวิถีการดำเนินชีวิตตามภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>๔.สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีอันดีงาม</p> <p>๕.เผยแผ่ ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนสู่องค์กรภายนอก</p>	<p>และต้องปรับตัวให้เข้ากับชุมชนนั้น</p> <p>๓.ให้คำแนะนำในแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง</p> <p>๔.เรียนรู้ ปรับตัวตามวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในชุมชน และชี้นำสร้างเสริมความรู้ที่ถูกต้อง</p> <p>๕.สนับสนุน ให้ความร่วมมือในภูมิปัญญาในชุมชน</p>

โดยสรุปแนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญาของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชนเผ่า โดยพยายามศึกษาเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตสนับสนุน ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เผยแผ่โดยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่องค์กรภายนอก

๑.๓ แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรม

พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม	พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม
<p>แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้</p> <p>๑.ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ของชุมชน เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย</p>	<p>แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้</p> <p>๑.ให้การสืบสาน รักษาประเพณีในชนเผ่าที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์ ไม่ให้หายไป โดยการฟื้นฟูให้เกิดขึ้นเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป</p>

๒.สร้างเสริมจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และอนุรักษ์ พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม	๒.ส่งเสริมให้ชุมชนได้นำเอาคติจากประเพณีมา พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม
ประเพณีของตนเองเช่น การแต่งกายของชนเผ่า เพื่อให้ตระหนักถึงความรักในบ้านเกิดและ เผ่าพันธุ์ของตนเอง ๓.สร้างความสามัคคีในชุมชนในการทำกิจกรรม ตามประเพณีร่วมกัน ๔.สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนชาวดอย และชุมชนพื้นราบ	สร้างเสริมความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นเป็นน้ำ หนึ่งใจเดียวกัน ๓.ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือในการประกอบ พิธีกรรมทางประเพณีของชนเผ่าในชุมชน ๔.ร่วมทำกิจกรรมตามประเพณีของชนเผ่าใน ชุมชน

โดยสรุป แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีแนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน โดยพื้นฐานพระบัณฑิตอาสาให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้สืบสานในด้านวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดี

๒.วิธีการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑. พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรม ท่านได้ปฏิบัติงานอะไรบ้าง

พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ท่านได้ปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงาน ดังนี้ ทำกิจของสงฆ์ในการทำวัตร สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา ในด้านเผยแผ่ เช่น อบรมคุณธรรม จริยธรรม สอนหนังสือที่อยู่โรงเรียน และสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ ในด้านการพัฒนา เช่น พัฒนาอาศรมและสร้างศาสนวัตถุต่างๆ เช่น ศาลา ทางเดิน เป็นต้น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่า การทำแนวกันไฟ ทั้งยังให้การสนับสนุนในกาสรอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่า ในด้านการส่งเสริม โดยการเยี่ยม เยือนให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของใช้ต่างๆ แก่ชาวบ้านที่ยากจน เป็นต้น แต่มีอาศรมบ้านดอนล้าน ตำบลวารีย์ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายที่มีการเสริมสร้างอาชีพในการปลูกกาแฟให้กับชาวบ้าน

ดังนั้น จะเห็นว่าการทำงานของพระบัณฑิตอาสาของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ปฏิบัติงานตามกรอบของพันธกิจ ๖ ของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

๑.๑ พระบัณฑิตอาสา มีตารางปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

พระบัณฑิตอาสาทั้งของจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ส่วนใหญ่ มีตารางปฏิบัติงานในลักษณะเป็นปฏิทินรายปี เพราะทำงานกันมาไม่น้อยกว่า ๒ ปี มีประสบการณ์

การทำงานที่จะต้องปฏิบัติงานกันทุกปี ยกเว้นอาศรม บ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติงานแค่ ๑ ปี จึงมีประสบการณ์น้อย จึงยังไม่มีตารางในการวางแผนในการปฏิบัติงาน

๑.๒ กิจกรรมและรูปแบบกิจกรรมเป็นอย่างไร

กิจกรรมและรูปแบบกิจกรรมที่พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีลักษณะไม่แตกต่างกันส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมและรูปแบบ กิจกรรมหลักที่ทำเป็นประจำและมีรูปแบบ ได้แก่ ด้านเผยแผ่โดยการเทศน์ การสอนหนังสือ อบรม และจัดบอร์ดให้ความรู้ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านการสงเคราะห์โดยการให้สิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่ชาวบ้านที่ยากชน ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ การปลูกป่า บวชป่า ทำแนวกันไฟ ส่วนกิจกรรมและรูปแบบที่ทำน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาศาสนาวัตถุมงคลจะมีการสร้างกุฏิ ศาลาบำเพ็ญ มีน้อยในบางอาศรมเท่านั้น และด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ชาวบ้านจะมีเพียงบ้านดอนล้าน ตำบลลวารี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

๑.๓ ช่วงเวลากิจกรรมและผู้รับผิดชอบ

ช่วงเวลาทำกิจกรรมและผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ พระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๗ อาศรม มีวิธีการจัดแบ่งเวลาทำงานตามกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น ช่วงเวลาในแต่ละวัน ตามช่วงเทศกาล ตามระยะเวลาปฏิทินรายปี ส่วนผู้รับผิดชอบ พระบัณฑิตอาสาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีการจัดสรรกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่มอบหมายผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น แกนนำชาวพุทธในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

๒. มีการเตรียมการและความพร้อมในการดำเนินงานอย่างไร

การเตรียมการและความพร้อมในการดำเนินงานของการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาของจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีวิธีการที่เป็นไปในลักษณะทำงานที่เป็นระบบทีมในลักษณะมีส่วนร่วมกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เริ่มจากมีการพบปะ พูดคุยและปรึกษา กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม จัดวางตัวบุคคลในการทำงาน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ มีจิตเตรียมสถานที่และสื่อ อุปกรณ์ต่างๆ และจัดเตรียมงบประมาณในการจัดกิจกรรมและจะพบว่าพระบัณฑิตอาสาขาดการประเมินผลหลังการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

๓. พระบัณฑิตอาสาสมัครมีแนวคิดแบบใดที่นำไปสู่หลักการ เป้าหมาย และวิธีการในปฏิบัติงานอย่างไรที่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อบุคคลและหน่วยงานหรือชุมชน

พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีแนวคิดที่นำไปสู่หลักการ เป้าหมาย และวิธีการในปฏิบัติงานที่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อบุคคลและหน่วยงานหรือชุมชนที่ไม่ต่างกันคือ มีความมุ่งมั่นในการหน้าที่ ที่จะพัฒนาชุมชนโดยยึดนักเรียนและชาวบ้านเป็นหลักปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ยึดหลักการทำงานในการเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชนโดยต้องมีความเป็นผู้นำ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย สำรวมสมณะสารูปทางกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อบุคคลชาวบ้าน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๔. พระบัณฑิตอาสา มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมีอะไรบ้าง

พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน คือ ปัญหาการเดินทางสัญจรเข้า – ออกที่ลำบาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และชนเผ่ามีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา และมีบางอาศรม เช่น อาศรมบ้านแม่ปู้น้อย ตำบลสันสาส์ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ไม่มีไฟฟ้า จึงยากต่อการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของพระบัณฑิตไปใช้ในการปฏิบัติงาน

หลักพุทธธรรม ที่พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และได้พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม นำมาใช้ในการปฏิบัติงานมีความหลากหลายกัน แต่ที่นำหลักพุทธธรรมมาใช้มากที่สุด ได้แก่ อิทธิบาท ๔ , พรหมวิหาร ๔ , สังคหวัตถุ ๔ , อริยสัจ ๔ , สัปปุริสธรรม ๗ , ทศพิธราชธรรม ๑๐, สัจจะ , ชันติ ดังต่อไปนี้

๑. ในด้านการบริหารตน ได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

อิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมแห่งความสำเร็จ โดยหลักธรรมในอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

๑. ฉันทะ : ความพอใจ หมายถึง ความรักงาน- พยายามกับงานที่ทำอยู่ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องชอบหรือศรัทธางานที่ทำอยู่ จะต้องพอใจที่จะทำและมีความสุขที่ได้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย

๒. วิริยะ: ความพากเพียร หมายถึง ขยันหมั่นเพียรกับงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความขยันหมั่นเพียร ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง หมั่นฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓. จิตตะ : ความเอาใจใส่ หมายถึง ความเอาใจรับผิดชอบงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีจิตใจ หรือ สมาธิจดจ่อกับงานที่ทำ รวมถึงมีความรอบคอบและความรับผิดชอบในงานที่ทำอย่างเต็มสติกำลัง

๔. วิมังสา : ความสอดส่องในเหตุและผล หมายถึง การพินิจพิเคราะห์และใช้ปัญญา ตรวจสอบงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด รวมถึง การมีความเข้าใจในงานอย่างลึกซึ้งทั้งในแง่ขั้นตอนและผลสำเร็จ/ผลสัมฤทธิ์ของงาน

พรมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำงานกับชุมชน จำเป็นจะต้องมีประจำใจ อันประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ

๑. เมตตา คือ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องมีจิตใจที่ดีงาม จะทำ พูด คิดด้วยความมีเมตตา ด้วยความรัก มีความหวังใยต่อผู้อื่นเสมอ มีจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่คิดว่าร้ายป้ายสีหรือแสดงอาการโกรธเคืองไม่พอใจ การทำงานร่วมกับชุมชนนั้นโดยเฉพาะเป็นพระภิกษุผู้เป็นที่เคารพของชาวบ้าน ไม่ว่าชาวบ้านทำ พูด ที่ขัดกับความคิด หรือความรู้สึกจะต้องระมัดระวังเรื่องอารมณ์ตัวเองจะต้องมีเมตตาเป็นที่ตั้ง จึงจะทำให้ชาวบ้านศรัทธาเลื่อมใส และให้ความเคารพ

๒. กรุณา คือ มีความสงสาร เอ็นดู ให้การช่วยเหลือแก่ชาวบ้านเมื่อเขาเดือดร้อน พระภิกษุจะต้องไม่นิ่งดูตาย ไม่ว่าหรือซ้ำเติม โดยให้ความช่วยเหลือ ไปเยี่ยมเยียน พูดให้กำลังใจ หรือส่งเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของเท่าที่จะทำได้

๓. มุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีในความดี เมื่อชาวบ้านทำดีก็ให้การชื่นชม ยกย่องต่อชุมชนตอบแทน หรือให้รางวัลเป็นการตอบแทนความดี เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในชุมชนของตน

๔. อุเบกขา คือ การวางใจให้เป็นกลาง ทำตัวเป็นกลางไม่ควรเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะในชุมชนมีหลายกลุ่ม หลายศาสนา เช่น ฆี ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น ในฐานะพระภิกษุเป็นทำหน้าที่มาช่วยพัฒนาชุมชน จะต้องวางตัวเป็นกลางและจะต้องพยายามสร้างความสามัคคีให้เป็นหนึ่งเดียวให้เกิดขึ้น

สัจจะ คือความซื่อสัตย์ซื่อตรง ด้วยกาย คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ด้วยวาจา คือ พูดความจริง และใจ คือ มีความจริงใจ ใน ๕ ประการ คือ

๑. จริงต่อกรงาน หมายถึง ทำอะไรต้องทำจริง ตั้งใจทำ ทำด้วยความมุ่งมั่นในทางนั้น สำเร็จ และเกิดประโยชน์จริง

๒. จริงต่อหน้าที่ หมายถึง ทำจริงในงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเรียกว่า “หน้าที่” ไม่ประมาท เลินเล่อ ไม่หละหลวม ไม่หลีกเลียง เอาใจใส่ต่องานหรือหน้าที่เพื่อให้งานนั้นสำเร็จไปได้ด้วยดี

๓. **จริงต่อวาจา** หมายถึง รักษาวาจาตามที่ได้ตกลงกันไว้มิให้คลาดเคลื่อน พูดจริงทำจริง คนที่กล่าววาจาเท็จต่อตนเองจะไปจริงต่อคนอื่นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นคนไม่จริงต่อวาจาก็คือ คนที่ไม่จริงต่อตนเอง

๔.จริงต่อบุคคล หมายถึง จริงใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น จริงใจต่อมิตรสหาย จริงต่อญาติมิตร เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า “ซื่อตรง” ถ้าจริงต่อผู้บังคับบัญชาหรือเจ้านาย เรียกว่า “สวามิภักดิ์” แต่ถ้าจริงต่อผู้มีพระคุณเช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ เรียกว่า “กตัญญูทเวทีย”

๕.จริงต่อความดี หมายถึง มุ่งประพฤติความดีจนเป็นนิสัย ต่อหน้าประพฤติเช่นไรแม้ลับหลังก็ประพฤติเช่นนั้น มุ่งทำความดีเพื่อความดี อย่าทำความดีเพื่อให้ได้ลาภยศสรรเสริญหรือเพื่อวัตถุอื่นใด

ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทางใจ เช่น ความยากลำบากในการงาน คำตำหนิจากผู้อื่น ซึ่งความอดทนนี้ประกอบด้วย ๔ ลักษณะ คือ

๑. ความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบากตรากตรำทางธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นทางกายภาพ เช่น ความร้อน ความหนาว ความหิวกระหาย และความเหนื่อยล้า

๒. ความอดทน อดกลั้นต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นทางกาย อาทิ ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความทุกข์ทรมานที่รู้จักอดทนอดกลั้นเอาไว้ไม่สร้างความทุกข์เพิ่มขึ้นอีก

๓. ความอดทน อดกลั้นต่อความเจ็บใจอันเกิดขึ้นทางจิตภาพ อาทิ วาจาส่อเสียด ถ้อยคำตำหนิว่าหยาบคายหรือคำกล่าวล่วงเกินก่อให้เกิดความเสียหายสร้างความขุ่นเคืองใจอันไม่พึงปรารถนา

๔. ความอดทน อดกลั้นต่อพลังอำนาจบีบคั้นของกิเลส ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ความอดทนอดกลั้นต่อกิเลสทั้งปวงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตที่ตั้งงาม

สติ แปลว่า ความระลึกได้ ความนึกขึ้นได้ ความไม่เผลอ จุกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจ หมายถึง อากาศที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำจะพูดได้ นึกถึงสิ่งที่ทำคำที่พูดไว้แล้วได้ เป็นอากาศที่จิตไม่หลงลืม ระวังยับยั้งใจได้ ไม่ให้เลินเล่อพลั้งเผลอ ป้องกันความเสียหายเบื้องต้นยับยั้งชั่งใจไม่บุ่มบ่าม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความไม่ประมาท

สติ เป็นธรรมมีอุปการะมาก คือทำให้ตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นเจตสิกชนิดหนึ่ง สตินั้นหากนำมาใช้กับทางโลกทั่วไปก็ย่อมมีประโยชน์มหาศาลอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการงาน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ การคิดอ่านย่อมเป็นระบบ จิตย่อมมีสมาธิในการทำกิจการงานใด ๆ อารมณ์มักจะเป็นปกติ ไม่ค่อยโกรธ เกรียด หรือทุกข์ใจอะไรมา ๆ กล่าวโดยรวมคือย่อมเกื้อกูลชีวิตประจำวันทางโลกได้อย่างดีซึ่ง

เป็นประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจน ถ้ารู้เรื่อง ๆ มาก ๆ เข้าจนเป็นมหาสติ ก็จะได้ประโยชน์จากทางธรรม ด้วย การที่เรามีสติอยู่เนื่อง ๆ รู้ตัวบ้าง ไม่รู้ตัวบ้าง ทำอย่างติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ก็เพื่อให้สติ เกื้อกูลต่อการ “เห็นความจริง” ความจริงนี้เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุดก็คือกายกับใจจุดหมายของการรู้ก็ เพื่อให้เห็นความจริง อันได้แก่นิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่ากายและใจของเรานั้นเป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่ว่าตัวเรา

สติ เป็นคุณธรรมที่เกิดเองไม่ได้ ต้องทำให้เกิดขึ้นด้วยการฝึกฝนรวบรวมจิตใจให้นิ่งแน่วด้วยวิธี ต่างๆ เช่นการเจริญวิปัสสนาคือการฝึกตามมหาสติปัฏฐานสูตร ทำสมาธิ สวดมนต์ ภาวนาคือให้มีความรู้สึกตัวผ่านอายตนะทั้ง ๖

สติที่นำมาใช้ในการทำงาน ความหมาย เช่น กำหนดรู้ ตระหนักรู้ ระลึกรู้ สัมผัสรู้ รู้สึกตัว และ อื่นๆ ที่ใช้ในความหมายการทำความกำหนดรู้สึกตัวในปัจจุบันที่เกิดขึ้นมาเพื่อให้กำหนดรู้เฉพาะหน้า ให้เท่าทันตามความเป็นจริงต่อสิ่งที่ปรากฏ ด้วยการเพิ่มการรับรู้ทางประสาทสัมผัส โดยลดการคิดนึก ปรุงแต่งความรู้สึกอื่นๆ โดยตระหนักถึงสิ่งที่ทำ ที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือผลสำเร็จของงาน

ดังนั้น ในด้านการบริหารตน ได้นำหลักธรรม อิทธิบาท ๔, พรหมวิหาร ๔, สัจจะ, ขันติและสติ มาใช้ฝึกฝนให้มีในตนเอง

๒. ในด้านการบริหารคน ได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

สังคหัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานความสามัคคีในกลุ่มคนใน ชุมชน ประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ

๑. ทาน คือ การให้ ต้องเป็นผู้รู้จักการให้ อย่าทำตัวเป็นคนตระหนี่ขี้เหนียว การให้จากใจ จริงเป็นการสร้างความเชื่อใจ ผู้กมิตร สร้างมิตรภาพที่ดี โดยการให้มีหลายอย่าง เช่น ให้ความรู้ ให้ สติปัญญา ให้กำลังใจโดยการช่วยเหลือ และการให้สิ่งของ เป็นต้น

๒. ปิยวาจา คือ พูดจาด้วยมีน้ำใจที่หวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์และเกิดผลดี พูดด้วยความ ไพเราะ พูดรักษาน้ำใจ พูดรักษาน้ำใจ พูดให้กำลังใจ พูดที่ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคี

๓. อัตถจริยา คือ การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ สาธารณประโยชน์ เช่น พัฒนาถนนในหมู่บ้าน สร้างสะพาน โรงเรียน เป็นต้น

๔. สมานัตตตา คือ การทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ตลอดการวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม โดยปฏิบัติตนที่ได้อย่างไรก็ปฏิบัติตนเช่นนี้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเคารพ เชื่อถือและไว้วางใจ

ทศพิธราชธรรม ๑๐ คือ คุณธรรมประจำตนที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ผู้ที่เป็นผู้นำในการบริหารปกครองคน จะต้องนำไปใช้โดยประกอบด้วยลักษณะ ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ทาน คือ การให้สิ่งที่ควรให้ เป็นการเผื่อแผ่ ให้ปันและการสงเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการศึกษา การรักษาพยาบาล การคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและอาชีพ ตลอดจนช่วยเหลือผู้ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้

๒. ศีล คือ ความมีศีลธรรม สำรวม ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้ถูกต้องเรียบร้อย ดึงตามตามบทบัญญัติแห่งรัฐบาลและศาสนา

๓. บริจาค คือ การเสียสละเพื่อส่วนรวม ในการเข้าไปดำเนินงานของหมู่คณะ ด้วยความเสียสละอย่างแท้จริงเพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน

๔. อาชีวะ คือ ความซื่อตรงต่อตนเอง ต่องาน และต่อบุคคลอื่น

๕. มัทวะ คือ มีความสุภาพอ่อนโยนทั้งทางกาย วาจา ไม่แข็งกระด้าง มีคำพูดนุ่มนวลไพเราะ อ่อนหวานต่อคนทั่วไป มีอัธยาศัยที่ดีและรับฟังคำแนะนำของผู้อื่น

๖. ตปะ คือ การมีอำนาจหรือธรรมในตน ที่ทำลายหรือขจัดความชั่วไม่ให้กำเริบในอำนาจของตนไม่ให้ออกนอกระบบ

๗. อักโธระ คือ ไม่กลัวโธระ ความไม่โธระ หมายถึง มีจิตใจมั่นคง มีความสุขุม เยือกเย็น อดกลั้น ไม่แสดงความโธระหรือความไม่พอใจให้ปรากฏ

๘. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน หมายถึง ไม่กดขี่ข่มเหง กลั่นแกล้งรังแกคนอื่น ไม่หลงในอำนาจ ทำอันตรายต่อร่างกายและทรัพย์สินผู้อื่นตามอำเภอใจ

๙. ขันติ คือ ความอดทน หมายถึง การอดทนต่อสิ่งทั้งปวง สามารถอดทนต่องานหนัก ความยากลำบาก ทั้งอดทน อดกลั้นต่อคำติฉินนินทา

๑๐. อวิโรธนะ คือ ความเที่ยงธรรม หมายถึง ไม่ประพฤติผิด ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความดีงาม ไม่หวั่นไหวในเรื่องดีเรื่องร้าย

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอา رأิตเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตน ทั้งในฐานะผู้นำและ

ผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและ
ขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความ
เชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ดังนั้น ในด้านการบริหารคน ได้นำหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ , ทศพิธราชธรรม ๑๐ และความ
สามัคคีมาใช้ในการบริหารจัดการในการยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานความสามัคคีในกลุ่มคนใน
ชุมชน

๓. ในด้านการบริหารงาน ได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

อริยสัจ ๔ คือ หลักความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ

๑. ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ความคับข้อง ความบีบคั้นที่ชีวิต หน้าที่ของบุคคลที่มีต่อทุกข์ เทียบ
ได้กับการกำหนดปัญหา เข้าใจและกำหนดขอบเขตให้ชัด

๒. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหาซึ่งต้องค้นให้พบแล้วทำหน้าที่กำจัดหรือละ
เสีย เทียบได้กับขั้นตั้งสมมติฐาน

๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะปราศจากปัญหาที่บุคคลมีหน้าที่ทำให้เป็น
จริง ทำให้สำเร็จโดยจะต้องกำหนดไว้ว่าจุดหมายที่ต้องการเลือกคืออะไร การที่ปฏิบัติอยู่เพื่ออะไร
เปรียบได้กับขั้นกำหนดสมมติฐาน

๔. ทางดับทุกข์ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีแก้ปัญหามาจาก การปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ
ด้วยตนเอง แล้วสรุปผลด้วย เปรียบได้กับขั้นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

สัปปุริสธรรม ๗ คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษหรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี ๗
ประการ

๑. ธัมมัญญตา คือ รู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่ง
เหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้นๆได้ โดยนัยนี้คือการบริหาร
จัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร
ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติและตามสภาพ
บริบทขององค์กร ต้องเชื่อว่า “ สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา ” เข้าใจหลักการ
เปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กรดังกล่าวมาประกอบ

๒. อัตถัญญตา รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น
สืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการบริหารนั้นๆ หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึง
วัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร

ในที่นี้หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ รู้ผลสัมฤทธิ์ว่าต้องการอะไรจากการบริหารจัดการนั้น

๓. อัตตัญญูตา รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ การที่จะรู้ได้ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือการทำ SWOT Analysis

๔. มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถขององค์กร ชีตความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร โดยการวางแผนงานโครงการที่รอบคอบ ชัดเจน มีการวิเคราะห์ให้รู้ต้นทุนผลผลิต

๕. กาลัญญูตา รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึงการบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงานนั้นๆ การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรเร่ง อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ต่อองค์กรมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จากอุปสงค์ อุปทาน (Demand&Supply)

๖. ปริสัณญูตา รู้จักชุมชน กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร การบริหารจัดการที่รู้จักชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การรู้จักทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วย เป็นการคืนกำไรให้ชุมชน ชุมชนหรือประชาชนก็จะพึงพอใจ และมีเจตคติที่ดีต่อบริษัทหรือองค์กรของเรา

๗. บุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการ ในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง

ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน การรู้จักบุคคลนี้แหละจะทำให้สามารถมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของเขา (Put the right man on the right Job)ก็จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีความราบรื่นได้

อภิธานิยธรรม๗คือคุณธรรมที่นักบริหารพึงมีได้แก่ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม ๗ ประการผู้ปฏิบัติธรรมนี้จะเข้าไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์คือฝ่ายบ้านเมือง

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในสังคมซึ่งความเจริญ ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น ในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ลูกก็จะอบอุ่น ปัญหาถูกไปติดยาเสพติด ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำการที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ เช่นในครอบครัวมีอะไรปรึกษารื้อกันก็ต้องอยู่พร้อม ๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องบัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ตัวอย่าง เช่น นักเรียนจะต้องแต่งเครื่องแบบของโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะแต่งกายตามใจตนเองไม่ได้

๔. เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะผู้ใหญ่เกิดก่อน ผ่านประสบการณ์มากกว่า ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ สังคมก็จะไม่วุ่นวาย เช่น ถ้าลูกเชื่อฟัง พ่อ แม่ ก็จะเป็นคนดีได้เพราะไม่มีพ่อแม่คนไหน อยากรู้อกตนเองให้ชั่ว

๕. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ถ้าสังคมใดๆผู้หญิงถูกกดขี่ข่มขืน มาก ๆ ความเสื่อมก็จะเกิดกับสังคมนั้น

๖. สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน เช่น การเคารพพระปฐมเจดีย์

๗. ให้การอารักขา คຸ່ມครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการคຸ່ມครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การทำบุญด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น

ดังนั้น ในด้านการบริหารงานได้นำหลักธรรมอริยสัจ ๔, สัปปริสธรรม ๗, อปริหานิยธรรม ๗ ที่นักบริหารพึงมีในการบริหารงานการแก้ปัญหาในการทำงานและบริหารจัดการงานให้สำเร็จ

๔.๔ การบูรณาการแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา

การศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม จะพบว่า

๑. การบูรณาการแนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาโดยนำศาสตร์หรือความรู้ในด้านการบริหารจัดการมาใช้ ในการวางแผนปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้ในลักษณะการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ยึดแนวคิดหลักการทำงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชน และเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชนในการปฏิบัติตนที่มีความเสมอต้น เสมอปลาย สำรวมสมณะสารูปทางกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อชุมชนชาวบ้าน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งแนวคิดในการทำงานมีลักษณะเป็นกระบวนการ คือการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีลักษณะ ดังนี้

๑. แผนงาน ตารางปฏิบัติงาน

๒. รูปแบบกิจกรรม

๓. ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น

๔. แกนนำชาวพุทธในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

๕. มีการพบปะ พูดคุยและปรึกษา กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม จัดวางตัวบุคคลในการทำงาน

แนวคิดในการปฏิบัติของพระบัณฑิตอาสา มีลักษณะดังนี้

๑. ให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนเป็นจิตที่ไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคมพร้อมจะเสียสละเวลากำลึงกายทรัพย์สินเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่ดีแก่ผู้อื่นและเพื่อสาธารณประโยชน์รวมไปถึงการทำความดีเพื่อสังคม

๒. เป็นงานที่ทำเพื่อช่วยเหลือหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวมอันเกิดจากการเสียสละโดยสมัครใจของอาสาสมัครโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนซึ่งลักษณะของงานมีหลากหลายหน้าที่ตามพันธกิจ ๖ ได้แก่

พันธกิจที่ ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง

พันธกิจที่ ๒ การรณรงค์ลด ละ เลิก อบายมุข

พันธกิจที่ ๓ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์บนพื้นที่สูง
พันธกิจที่ ๔ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พันธกิจที่ ๕ การให้การศึกษ ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครอง
ประชาธิปไตย

พันธกิจที่ ๖ การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชนเผ่า

๓.คุณสมบัตินี้สำคัญของพระบัณฑิตอาสาที่เข้ามาทำงานในโครงการนี้จะต้องมีแรงจูงใจ
เพื่อทำประโยชน์ต่อผู้อื่นสร้างความสามัคคีในการทำงานเป็นทีมได้มีจิตใจเปิดกว้างพร้อมเรียนรู้สิ่ง
ใหม่ๆและเผชิญกับความยากลำบากและสิ่งที่ไม่เป็นอย่างไร้มีสุขภาพดีเตรียมความพร้อมด้านความคิด
จิตใจสุขภาพร่างกายและอุปกรณ์ต่างๆและควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมและดีงามทั้งพฤติกรรมและ
คำพูด

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดในการทำงานเชิงพุทธมีแนวคิด
พุทธเชิงบูรณาการหมายถึงมีจิตใจที่มีความเสียสละอันประกอบไปด้วยความเมตตาและกรุณาคือมี
ความปรารถนาดีและปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์และความเดือดร้อนหรือช่วย
ให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้นเป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่น
และสังคมและพร้อมที่จะเสียสละกำลังกายใจเวลาสติปัญญาหรือทรัพย์สินเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือ
ผู้อื่นและเพื่อสาธารณประโยชน์รวมถึงการทำความดีเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกำลังที่ตนจะ
กระทำได้ด้วยความสามารถและสมัครใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนเพื่อตน มีพื้นฐานของจิตใจที่มี
คุณธรรมคือความเมตตาและกรุณา

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดในการทำงานภูมิปัญญาของพระ
บัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมให้
ความสำคัญในภูมิปัญญาชนเผ่า โดยพยายามศึกษา เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตสนับสนุน ส่งเสริม สร้าง
จิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เผยแผ่โดยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่องค์กร
ภายนอก

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมของ
พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มี
แนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน โดยพื้นฐานพระบัณฑิตอาสาให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้สืบสานใน
ด้านวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดี

๒. การบูรณาการหลักธรรมในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาได้นำศาสตร์ความรู้
ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่
พรหมวิหาร ๔ , สังคหวัตถุ ๔ , อิทธิบาท ๔ , ความสามัคคี ,สติ , อริยสัจ ๔ , สัมปยุตธรรม ๗ ,
ความเพียรและความอดทน อดกลั้น

ในด้านการบริหารตน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ อิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑.ฉันทะ : ความพอใจ
หมายถึง ความรักงาน- พพอใจกับงานที่ทำ๒. วิริยะ : ความพากเพียรหมายถึง ขยันหมั่นเพียรกับงาน๓. จิตตะ
: ความเอาใจใส่ หมายถึง ความเอาใจรับผิดชอบงานและ ๔. วิมังสา : ความสอดส่องในเหตุและผล

พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำงานกับชุมชน พรหม
วิหาร ๔ ประกอบด้วย ๑.เมตตา คือ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องมีจิตใจที่ตั้งงาม จะทำ พูด
คิดด้วยความมีเมตตา ด้วยความรัก มีความหวังใยต่อผู้อื่นเสมอ๒. วิริยะ : ความพากเพียร หมายถึง
ขยันหมั่นเพียรกับงาน๓. มุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีในความดีและ๔. อุเบกขา คือ การวางใจให้เป็น
กลาง

สังจะความซื่อสัตย์ซื่อตรง ด้วยกาย คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง
ด้วยวาจา คือ พูดความจริง และใจ คือ มีความจริงใจ ใน ๕ ประการ ๑. จริตต่อการทำงาน หมายถึง ทำ
อะไรต้องทำจริง ตั้งใจทำ ทำด้วยความมุ่งมั่นให้งานนั้นสำเร็จ และเกิดประโยชน์จริง๒. จริตต่อหน้าที่
หมายถึง ทำจริงในงานที่ได้รับมอบหมาย ๓. จริตต่อวาจา หมายถึง รักษาวาจาตามที่ได้ตกลงกันไว้มิ
ให้คลาดเคลื่อน พูดจริงทำจริง ๔. จริตต่อบุคคล หมายถึง จริตใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น จริตใจต่อ
มิตรสหาย จริตต่อญาติมิตร และ ๕. จริตต่อความดี หมายถึง มุ่งประพฤติความดีจนเป็นนิสัย ต่อหน้า
ประพฤติเช่นไรแม้ลับหลังก็ประพฤติเช่นนั้น มุ่งทำความดีเพื่อความดี อย่าทำความดีเพื่อให้ได้ลาภยศ
สรรเสริญหรือเพื่อวัตถุอื่นใด

ขันติ ความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึง ปรารถนา
ทางใจ เช่น ความยากลำบากในการงาน คำตำหนิจากผู้อื่น ซึ่งความอดทนนี้ประกอบด้วย ๔ ลักษณะ
คือ ๑. ความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบากตรากตรำทางธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นทางกายภาพเช่น
ความร้อน ความหนาว ความหิวกระหาย และความเหนื่อยล้า ๒. ความอดทน อดกลั้นต่อทุกขเวทนา
ที่เกิดขึ้นทางกาย อาทิ ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความทุกข์ทรมานก็รู้จักอดทนอดกลั้นเอาไว้ไม่สร้าง ความ
ทุกข์เพิ่มขึ้นอีก ๓. ความอดทน อดกลั้นต่อความเจ็บใจอันเกิดขึ้นทางจิตภาพ อาทิ วาจาสื่อเสียด
ถ้อยคำตำหนิหาบคายหรือคำกล่าวล่วงเกินก่อให้เกิดความเสียหาย สร้างความขุ่นเคืองใจอันไม่พึง

ปรารถนา และ ๔. ความอดทน อดกลั้นต่อพลังอำนาจบีบคั้นของกิเลส ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ความอดทนอดกลั้นต่อกิเลสทั้งปวงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตที่ติงาม

สติ ความระลึกได้ ความนึกขึ้นได้ ความไม่เผลอ ฉกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจ หมายถึง อากาโรที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำอะไรจะพูดได้ นึกถึงสิ่งที่ทำคำที่พูดไว้แล้วได้ เป็นอากาโรที่จิตไม่หลงลืม ระวังยับยั้งใจได้ ไม่ให้เลินเล่อพลั้งเผลอ ป้องกันความเสียหายเบื้องต้นยับยั้งชั่งใจไม่บูมบ่าม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความไม่ประมาท

ในการบริหารตนของการปฏิบัติงานพระบัตินิตตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการพระบัตินิตตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบัตินิตตอาสาได้นำหลักธรรม อิทธิบาท ๔ , พรหมวิหาร ๔ , สัจจะ , ขันติและสติ นำมาบูรณาการใช้ในการฝึกฝน พัฒนาตนเอง ให้มีขึ้นในตนเอง ที่ก่อให้เกิดผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานเกิดความรัก ความเคารพและความศรัทธาในตัวพระบัตินิตตอาสา

ในด้านการบริหารคน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่

สังคหัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานความสามัคคีในกลุ่มคนในชุมชน ประกอบด้วย ๑.ทาน คือ การให้ ต้องเป็นผู้รู้จักการให้ ๒. ปิยวาจา คือ พูดจาด้วยมีน้ำใจที่หวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์และเกิดผลดี ๓. อตถจริยา คือ การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ และ ๔. สมานัตตตา คือ การทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ตลอดการวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

ทศพิธราชธรรม ๑๐ เป็นคุณธรรมประจำตนที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ผู้ที่เป็นผู้นำในการบริหารปกครองคน จะต้องนำไปใช้โดยประกอบด้วย ๑. ทาน คือ การให้สิ่งที่ควรให้ เป็นการเผื่อแผ่ ให้ปันและการสงเคราะห์ ๒. ศีล คือ ความมีศีลธรรม สำรวม ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้ถูกต้องเรียบร้อย ติงาม ๓. บริจาค คือการเสียสละเพื่อส่วนรวม ในการเข้าไปดำเนินงานของหมู่คณะ ด้วยความเสียสละอย่างแท้จริงเพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน ๔. อาชีวะ คือความซื่อตรงต่อตนเอง ต่องาน และต่อบุคคลอื่น ๕. มัทวะ คือ มีความสุภาพอ่อนโยนทั้งทางกาย วาจา ไม่แข็งกระด้าง มีคำพูดนุ่มนวล ไพเราะอ่อนหวานต่อคนทั่วไป มีอัธยาศัยดีและรับฟังคำแนะนำของผู้อื่น ๖. ตปะ คือ การมีอำนาจหรือธรรมในตน ที่ทำลายหรือขจัดความชั่วไม่ให้กำเริบในอำนาจของตนไม่ให้ออกนอกระบบ

๗. อักโกธะ คือ ไม่กริ้วโกรธ ความไม่โกรธ หมายถึง มีจิตใจมั่นคง มีความสุขุม เยือกเย็น อดกลั้น ๘. อวิหิงสา คือความไม่เบียดเบียน หมายถึง ไม่กดขี่ข่มเหง กลั่นแกล้งรังแกคนอื่น ไม่หลงในอำนาจ ทำอันตรายต่อร่างกายและทรัพย์สินผู้อื่นตามอำเภอใจ ๙. ขันติ คือความอดทน หมายถึงการอดทนต่อสิ่ง

ทั้งปวง สามารถอดทนต่องานหนัก ความยากลำบาก ทั้งอดทน อดกลั้นต่อคำติฉินนินทา และ๑๐. อวิโรธนะ คือความเที่ยงธรรม หมายถึงไม่ประพฤติดี ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความดีงาม ไม่หวั่นไหวในเรื่องดีเรื่องร้าย

ความสามัคคีคือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอา รัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ

ในการบริหารคนของการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการพระ บัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ , ทศพิธราชธรรม ๑๐ และความสามัคคี มาบูรณาการในการบริหารงานกับบุคคลต่างๆ เพื่อเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวใจและครองใจคนให้เกิดความพร้อมเพียง ปรองดองและร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่ความรัก สามัคคีในหมู่คณะ ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ในด้านการบริหารงาน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้แก่

อริยสัจ ๔เป็นหลักธรรมในเรื่องของความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ๑.ทุกข์ คือ สภาพ ปัญหา ความคับข้อง ความบีบคั้นที่ชีวิต หน้าที่ของบุคคลที่มีต่อทุกข์ เทียบได้กับการกำหนดปัญหา เข้าใจและกำหนดขอบเขตให้ชัด๒. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหาซึ่งต้องค้นให้พบ แล้วทำหน้าที่กำจัดหรือละเสีย เทียบได้กับขั้นตั้งสมมติฐาน ๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะปราศจากปัญหาที่บุคคลมีหน้าที่ทำให้เป็นจริง ทำให้สำเร็จโดยจะต้องกำหนดไว้ว่าจุดหมายที่ ต้องการเลือกคืออะไร การที่ปฏิบัติอยู่ที่เพื่ออะไร เปรียบได้กับขั้นกำหนดสมมติฐาน และ ๔. ทางดับ ทุกข์ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีแก้ปัญหากจาก การปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้ว สรุปลดด้วย เปรียบได้กับขั้นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

สัปปุริสธรรม ๗ เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษหรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี ๗ ประการ๑. ธัมมัญญตา คือรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่ง เหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้นๆได้๒. อตถัญญตารู้จักผล หรือความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตาม หลักการบริหารนั้นๆ๓. อตตัญญตา รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุง ต่อไป๔. มัตตัญญตารู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหาร

การเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ๕. กาลัญญตา รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ๖. ปริสัญญตา รู้จักชุมชน กิริยาที่จะประพடுத்தต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการ ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร ๗. บุคคลัญญตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของ บุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบ งานที่เหมาะสม

อภิธานิยธรรม ๗ เป็นคุณธรรมที่นักบริหารพึงมีได้แก่ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่ เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์ ๗ ประการ ๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิจ การ อยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการ พบปะ ประชุมปรึกษาหารือกัน สม่าเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ๒. พร้อมเพริ่งกันประชุม เลิก ประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ไม่ บัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องบัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ๔. เคารพนับถือ ผู้ใหญ่ การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะผู้ใหญ่เกิดก่อน ผ่าน ประสบการณ์มากกว่า ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อ ฟังผู้นำ สังคมก็จะไม่วุ่นวาย ๕. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษ ควรให้เกียรติให้ การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ๖. สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกันและ ๗. ให้การอารักขา ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการค้ำครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป

ในการบริหารงานของการปฏิบัติงานพระบิณฑิตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการพระ บิณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบิณฑิตอาสาได้นำหลักธรรมอริยสัจ ๔, สัปปริยธรรม ๗ และอภิธานิยธรรม ๗ มาบูรณาการในการบริหารงาน แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และในการ บริหารจัดการตามหลักการงานที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๑.แนวคิดในการทำงานของพระบัณฑิตอาสาเป็นแบบเชิงรุก หรือแบบองค์รวม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาชีวิตด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สุขของชุมชนให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

๒.ผู้ที่ปฏิบัติงานโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง ควรสร้างแรงจูงใจที่เป็น “ฉันทะ” ให้เกิดขึ้นในการทำงานซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องมีและเป็นปัจจัยในการทำให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าของสิ่งที่ตนเองกระทำ

๓.พระบัณฑิตอาสาที่ปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง เพราะมีปัญหาการเดินทางสัญจรเข้า – ออกที่ลำบาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และชนเผ่ามีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา จะต้องมีความเสียสละและความอดทนสูงจึงจะปฏิบัติงานในโครงการนี้ได้สำเร็จ

๔.พระบัณฑิตอาสาได้พัฒนาความเป็นผู้นำเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพทักษะในการทำงานใหม่ๆ โดยตระหนักถึงคุณค่าของเวลาและได้ประสบการณ์ใหม่ๆ

๕.การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา จะประสบความสำเร็จจะต้องปฏิบัติตามพันธกิจ ๖ ที่เป็นกรอบในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีการวางแผนในการปฏิบัติตลอดทั้งปี จึงจะให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

๖.การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาถ้าจะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรมีการประเมินผลหลังการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมครั้งต่อๆ

๗.การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานตามพันธกิจ ๖ ตลอดทั้งปียังไม่พอ จะต้องยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับตนเอง เพื่อนร่วมงาน และในการปฏิบัติงานด้วย โดยเฉพาะพระบัณฑิตอาสาจะต้องมีความเสียสละ และใช้อดทนต่อสิ่งต่างๆ มาก เช่น ปัญหาการเดินทางสัญจรเข้า – ออกที่ลำบาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ และชนเผ่ามีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ๓. เพื่อบูรณาการแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษากลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในเขตพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม รวมทั้งหมด ๑๔ อาศรมโดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีผลสรุปจากการวิจัยดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ บริบทของพระบัณฑิตอาสาและอาศรม

บริบทของพระบัณฑิตอาสาทั้ง ๗ อาศรมในจังหวัดเชียงใหม่จะอยู่ในเขตอำเภอแม่แจ่มเป็นส่วนใหญ่ และทั้ง ๗ รูป อยู่มานานมากที่สุด ๑๐ ปี ได้แก่ บ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม และเพิ่งเข้ามาประจำอยู่ได้หนึ่ง ๑ ปี มีหนึ่งอาศรม ได้แก่ บ้านแม่เอะเหนือ ตำบลบ้านแม่जार อำเภอแม่แจ่ม ดังนั้นพระบัณฑิตอาสาส่วนใหญ่จึงมีประสบการณ์ในการทำงานและคุ้นเคยกับกลุ่มชนในท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเองดี และบริบทของพระบัณฑิตอาสาทั้ง ๗ อาศรมในจังหวัดเชียงรายอยู่ในเขตอำเภอแม่สรวยเป็นส่วนใหญ่ และทั้ง ๗ รูปที่ประจำในแต่ละอาศรมส่วนใหญ่อยู่กันมานานมากกว่า ๑ ปี อยู่มานานมากที่สุด ๙ ปี ได้แก่ อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จึงมีประสบการณ์ในการทำงานและคุ้นเคยกับกลุ่มชนในท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเองเช่นกัน

บริบทของอาศรมอาศรมทั้ง ๗ แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ มีมูลเหตุของการเกิดขึ้นของอาศรม แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน คือ เกิดจากการนำของพระภิกษุฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุตต์ , พระธรรมจาริก และหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล คณะทำงานของคณะมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติร่วมกับวิศวกรรม ตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียน ชาวบ้านและเยาวชนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ร่วมมือกันก่อสร้างอาศรม จึงมีทั้งอาศรมบางแห่งที่เป็นอาศรมที่เกิดขึ้นใหม่ และอาศรมบางแห่งมีมาก่อนแล้ว โดยได้มีการนำมาบูรณะ พัฒนาศาสนสถานเพิ่มเติม เช่น สร้างศาลา

บำเพ็ญบุญ , ห้องน้ำ , ห้องครัว, ที่พักสงฆ์ เป็นต้น และบริบทของอาศรมอาศรมทั้ง ๗ แห่ง ในจังหวัดเชียงราย มีมูลเหตุการเกิดขึ้นของอาศรมที่แตกต่างกัน เช่น เกิดจากการนำของพระบัณฑิตอาสาสมัครแรก , คณะสงฆ์ , พระภิกษุ , ครูใหญ่ , ชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานเอกชน เช่น บริษัทเลิศสามารถโยธา จำกัด และคณะกลุ่มชนจากกรุงเทพฯ ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ร่วมมือกันก่อสร้างขึ้น

ดังนั้น พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ เครือข่าย (อาศรม) และจังหวัดเชียงราย ๗ เครือข่าย (อาศรม) จากการเก็บข้อมูลจะเห็นว่าบริบทของพระบัณฑิตอาสาส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องอยู่กันมานาน จึงมีความคุ้นเคยกับท้องถิ่นดี และมีประสบการณ์ในการทำงาน และบริบทอาศรมในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย มีบริบทมีการเกิดขึ้นของอาศรมไม่แตกต่างกัน มีทั้งเป็นอาศรมเก่าที่ทรุดโทรมและได้นำมาบูรณะ และมีทั้งอาศรมที่เกิดใหม่ โดยการนำของพระภิกษุ หน่วยงานราชการและเอกชน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านได้ร่วมมือกันก่อสร้างอาศรมที่เกิดจากแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

๕.๑.๒ แนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑. แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ

แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมมีแนวคิดในการทำงานแบบเชิงรุก แบบองค์รวม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาชีวิตด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สุขของชุมชนให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการทำงานตามพันธกิจ ๖ ของโครงการและแนวคิดการทำงานเชิงพุทธของพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมมีแนวคิดในการทำงานยึดหลักความสามัคคีของชาวบ้านและชุมชน ช่วยกันในการคิด วางแผนงาน มีความตั้งใจ มุ่งมั่น อดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์และมีสัจจะ โดยวิธีการทำงานแบบเชิงรุก ตามพันธกิจ ๖ ของโครงการ และนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้พัฒนาคนชุมชนให้มีอยู่อย่างมีความสุขและชุมชนมีให้มีความเจริญ

ดังนั้น แนวคิดการทำงานเชิงพุทธของพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗ แห่งและจังหวัดเชียงราย ๗ แห่ง มีแนวคิดในการทำงานแบบเชิงพุทธที่ยึดหลัก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยวิธีการทำงานแบบเชิงรุกทำงานตามพันธกิจ ๖ ได้นำหลักธรรมเช่น

อดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์และมีสัจจะ มาเป็นแนวคิดใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคนชุมชนใน ให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขและชุมชนมีความเจริญ

๑.๒ แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา

แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญาของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระ บัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชนเผ่า โดยพยายามศึกษา เข้าใจ วิธีการดำเนินชีวิตสนับสนุน ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เผยแผ่ โดยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่องค์กรภายนอก

๑.๓ แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระ บัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีแนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน โดยพื้นฐานพระบัณฑิตอาสาให้ ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ในการสืบสานในด้านวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดี

๕.๑.๓ วิธีการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

๑. การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรม

๑.๑ พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ท่านได้ปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงาน ดังนี้ ทำกิจของสงฆ์ในการทำวัตร สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา ในด้านเผยแผ่ เช่น อบรมคุณธรรม จริยธรรม สอนหนังสือที่อยู่โรงเรียน และสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ ในด้านการพัฒนา เช่น พัฒนาอาศรมและสร้างศาสนวัตถุต่างๆ เช่น ศาลา ทางเดิน เป็นต้น ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่า การทำแนวกันไฟ ทั้ง ยังให้การสนับสนุนในกาสรอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่า และในด้านการสงเคราะห์ เช่น การเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของใช้ต่างๆ แก่ชาวบ้านที่ยากจนเป็นต้น แต่มีอาศรมบ้าน ดอนล้านตำบลวารี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายที่มีการเสริมสร้างอาชีพในการปลูกกาแฟให้กับ ชาวบ้าน

ดังนั้น จะเห็นว่าการทำงานของพระบัณฑิตอาสาของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ปฏิบัติงานตามกรอบของพันธกิจ ๖ ของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

๑.๒ พระบัณฑิตอาสาทั้งของจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ส่วน ใหญ่มีตารางปฏิบัติงานในลักษณะเป็นปฏิทินรายปี เพราะทำงานกันมาไม่น้อยกว่า ๒ ปี มี

ประสบการณ์การทำงานที่ต้องปฏิบัติงานกันทุกปี ยกเว้นอาศรม บ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เข้ามาปฏิบัติงาน ๑ ปี จึงมีประสบการณ์น้อย จึงยังไม่มีตารางในการวางแผนในการปฏิบัติงาน

๑.๓ กิจกรรมและรูปแบบกิจกรรมที่พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมมีลักษณะไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมและรูปแบบกิจกรรมหลักที่ทำเป็นประจำและมีรูปแบบ ได้แก่ ด้านเผยแผ่โดยการเทศน์ การสอนหนังสือ อบรม และจัดบอร์ดให้ความรู้ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในด้านการสงเคราะห์โดยการให้สิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่ชาวบ้านที่ยากชน ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ การปลูกป่า บวชป่า ทำแนวกันไฟ ส่วนกิจกรรมและรูปแบบที่ทำน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาศาสนวัตถุจะมีการสร้างกุฏิ ศาลาบำเพ็ญ มีน้อยในบางอาศรมเท่านั้น และด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ชาวบ้านจะมีเพียงบ้านดอนล้าน ตำบลวารีน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔ ช่วงเวลาทำกิจกรรมและผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ พระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๗ อาศรม มีวิธีการจัดแบ่งเวลาทำงานตามกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น ตามช่วงเวลาในแต่ละวัน ตามช่วงเวลาเทศกาล และตามระยะเวลาปฏิทินรายปี ส่วนผู้รับผิดชอบ พระบัณฑิตอาสาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีการจัดสรรกิจกรรม และแต่ละกิจกรรมที่การมอบหมายให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น แกนนำชาวพุทธในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

๒. การเตรียมการณ์และความพร้อมในการดำเนินงาน

การเตรียมการณ์และความพร้อมในการดำเนินงานของการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาของจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีวิธีการที่เป็นไปในลักษณะทำงานที่เป็นระบบทีมในลักษณะมีส่วนร่วมกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เริ่มจากมีการพบปะ พูดคุยและปรึกษา กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม จัดวางตัวบุคคลในการทำงาน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ มีจัดเตรียมสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ และจัดเตรียมงบประมาณในการจัดกิจกรรมและจะพบว่าพระบัณฑิตอาสาขาดการประเมินผลหลังการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมครั้งต่อๆ ปี

๓. แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา ที่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อบุคคลและหน่วยงานหรือชุมชน ที่นำไปสู่หลักการ เป้าหมาย

พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มีแนวคิดที่นำไปสู่หลักการ เป้าหมาย และวิธีการในปฏิบัติงานที่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อบุคคลและหน่วยงานหรือชุมชนที่ไม่ต่างกันคือ มีความมุ่งมั่นในการหน้าที่ ที่จะพัฒนาชุมชนโดยยึดนักเรียนและชาวบ้านเป็นหลักปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ยึดหลักการทำงานในการเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชนโดยต้องมີภาวะความเป็นผู้นำ การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย สාරวมสมณะสารูปทางกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อชุมชนชาวบ้าน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๕.๑.๔ หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาฯในภาคเหนือ

หลักพุทธธรรม ที่พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงานมีความหลากหลาย ได้แก่ อธิปไตย ๔ , พรหมวิหาร ๔ , สังคหวัตถุ ๔ , อริยสัจ ๔ , สปัปฺริสธรรม ๗ , ทศพิธราชธรรม ๑๐, สัจจะและขันติได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ๓ ด้าน คือ

๑.ในด้านการบริหารตน ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้คือ อธิปไตย ๔ธรรมแห่งความสำเร็จ, พรหมวิหาร ๔ หลักธรรมสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำงานกับชุมชน จำเป็นจะต้องมีประจำใจ, สัจจะความซื่อสัตย์ซื่อตรง ด้วยกาย คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง , ขันติความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทางใจและสติความระลึกได้ ความนึกขึ้นได้ ความไม่เผลอ จุกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจ

๒. ในด้านการบริหารคน ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ คือสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานความสามัคคีในกลุ่มคนในชุมชน , ทศพิธราชธรรม ๑๐ คุณธรรมประจำตนที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ผู้ที่เป็นผู้นำในการบริหารปกครองคนและความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน

๓. ในด้านการบริหารงาน ได้นำหลักธรรมมาใช้ คือ อริยสัจ ๔หลักความจริงอันประเสริฐ, สัปบุริสธรรม ๗ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษหรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง , อปทานิยธรรม๗ คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี

๕.๑.๕ การบูรณาการแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา

การศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม จะพบว่า

๑.การบูรณาการแนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาโดยนำศาสตร์หรือความรู้ในด้านการบริหารจัดการมาใช้ ในการวางแผนปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้ ในลักษณะการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ยึดแนวคิดหลักการทำงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชน และเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชนในการปฏิบัติตนที่มีความเสมอต้น เสมอปลาย สำรวมสมณะสารูปทางกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อชุมชนชาวบ้าน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งแนวคิดในการทำงานมีลักษณะเป็น กระบวนการ คือการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีลักษณะ ดังนี้

๑.แผนงาน ตารางปฏิบัติงาน

๒.รูปแบบกิจกรรม

๓.ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆเช่น

๔.แกนนำชาวพุทธในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

๕.มีการพบปะ พูดคุยและปรึกษา กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม จัดวางตัวบุคคลในการทำงาน

แนวคิดในการปฏิบัติของพระบัณฑิตอาสา มีลักษณะดังนี้

๑.ให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนเป็นจิตที่ไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคมพร้อมจะเสียสละเวลากำลังกายทรัพย์สินเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่ดีแก่ผู้อื่นและเพื่อสาธารณประโยชน์รวมไปถึงการทำความดีเพื่อสังคม

๒.เป็นงานที่ทำเพื่อช่วยเหลือหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวมอันเกิดจากการเสียสละโดยสมัครใจของอาสาสมัครโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนซึ่งลักษณะของงานมีหลากหลายหน้าที่ตามพันธกิจ ๖ ได้แก่

พันธกิจที่ ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง

พันธกิจที่ ๒ การรณรงค์ลด ละ เลิก อบายมุข

พันธกิจที่ ๓ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์บนพื้นที่สูง

พันธกิจที่ ๔ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พันธกิจที่ ๕ การให้การศึกษ ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครอง
ประชาธิปไตย

พันธกิจที่ ๖ การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชนเผ่า

๓.คุณสมบัตินี้สำคัญของพระบัณฑิตอาสาที่เข้ามาทำงานในโครงการนี้จะต้องมีแรงจูงใจ
เพื่อทำประโยชน์ต่อผู้อื่นสร้างความสามัคคีในการทำงานเป็นทีมได้มีจิตใจเปิดกว้างพร้อมเรียนรู้สิ่ง
ใหม่ๆและเผชิญกับความยากลำบากและสิ่งที่ไม่เป็นอย่างไรมีความสุขเตรียมความพร้อมด้านความคิด
จิตใจสุขภาพร่างกายและอุปกรณ์ต่างๆและควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมและดีงามทั้งพฤติกรรมและ
คำพูด

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดในการทำงานเชิงพุทธ มีแนวคิด
พุทธเชิงบูรณาการหมายถึงมีจิตใจที่มีความเสียสละอันประกอบไปด้วยความเมตตาและกรุณาคือมี
ความปรารถนาดีและปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์และความเดือดร้อนหรือช่วย
ให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้นเป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่น
และสังคมและพร้อมที่จะเสียสละกำลังกายใจเวลาสติปัญญาหรือทรัพย์สินเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือ
ผู้อื่นและเพื่อสาธารณประโยชน์รวมถึงการทำความดีเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกำลังที่ตนจะ
กระทำได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจและสมัครใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนเพื่อตน มีพื้นฐานของจิตใจที่มี
คุณธรรมคือความเมตตาและกรุณา

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดในการทำงานภูมิปัญญาของพระ
บัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรมให้
ความสำคัญในภูมิปัญญาชนเผ่า โดยพยายามศึกษา เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตสนับสนุน ส่งเสริม สร้าง
จิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เผยแพร่โดยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่องค์กร
ภายนอก

แนวคิดในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในด้านแนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมของ
พระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ ๗ อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย ๗ อาศรม มี
แนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน โดยพื้นฐานพระบัณฑิตอาสาให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้สืบสานใน
ด้านวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดี

**๒. การบูรณาการหลักธรรมในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาได้นำศาสตร์ความรู้
ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่**

พรหมวิหาร ๔ , สังคหวัตถุ ๔ , อิทธิบาท ๔ , ความสามัคคี , สติ , อริยสัจ ๔ , สปัปฺริสธรรม ๗ , ความเพียรและความอดทน อุดกัสน์

ในด้านการบริหารตน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ อิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑. ฉันทะ : ความพอใจ หมายถึง ความรักงาน- พอกับงานที่ทำ ๒. วิริยะ : ความพากเพียรหมายถึง ขยันหมั่นเพียรกับงาน ๓. จิตตะ : ความเอาใจใส่ หมายถึง ความเอาใจรับผิดชอบงานและ ๔. วิมังสา : ความสอดส่องในเหตุและผล

พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำงานกับชุมชน พรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย ๑. เมตตา คือ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องมีจิตใจที่ดีงาม จะทำ พูด คิดด้วยความมีเมตตา ด้วยความรัก มีความหวังใยต่อผู้อื่นเสมอ ๒. วิริยะ : ความพากเพียร หมายถึง ขยันหมั่นเพียรกับงาน ๓. มุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีในความดีและ ๔. อุเบกขา คือ การวางใจให้เป็นกลาง

สังจะความซื่อสัตย์ซื่อตรง ด้วยกาย คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ด้วยวาจา คือ พูดความจริง และใจ คือ มีความจริงใจ ใน ๕ ประการ ๑. จริตต่อการงาน หมายถึง ทำอะไรต้องทำจริง ตั้งใจทำ ทำด้วยความมุ่งมั่นให้งานนั้นสำเร็จ และเกิดประโยชน์จริง ๒. จริตต่อหน้าที่ หมายถึง ทำจริงในงานที่ได้รับมอบหมาย ๓. จริตต่อวาจา หมายถึง รักษาวาจาตามที่ได้ตกลงกันไว้มิให้คลาดเคลื่อน พูดจริงทำจริง ๔. จริตต่อบุคคล หมายถึง จริตต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น จริตต่อมิตรสหาย จริตต่อญาติมิตร และ ๕. จริตต่อความดี หมายถึง มุ่งประพฤติความดีจนเป็นนิสัย ต่อหน้า ประพฤติเช่นไรแม้ลับหลังก็ประพฤติเช่นนั้น มุ่งทำความดีเพื่อความดี อย่าทำความดีเพื่อให้ได้ลาภยศ สรรเสริญหรือเพื่อวัตถุอื่นใด

ขันติ ความอดทน อุดกัสน์ต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงอดทน อุดกัสน์ต่อสิ่งที่ไม่พึง ปรารถนา ทางใจ เช่น ความยากลำบากในการงาน คำตำหนิจากผู้อื่น ซึ่งความอดทนนี้ประกอบด้วย ๔ ลักษณะ คือ ๑. ความอดทน อุดกัสน์ต่อความยากลำบากตรากตรำทางธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นทางกายภาพเช่น ความร้อน ความหนาว ความหิวกระหาย และความเหนื่อยล้า ๒. ความอดทน อุดกัสน์ต่อทุกขเวทนา ที่เกิดขึ้นทางกาย อาทิ ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความทุกข์ทรมานก็รู้จักอดทนอดกัสน์เอาไว้ไม่สร้าง ความทุกข์เพิ่มขึ้นอีก ๓. ความอดทน อุดกัสน์ต่อความเจ็บใจอันเกิดขึ้นทางจิตภาพ อาทิ วาจาสื่อเสียด ถ้อยคำตำหนิหาบคายหรือคำกล่าวล่วงเกินก่อให้เกิดความเสียหาย สร้างความขุ่นเคืองใจอันไม่พึง ปรารถนา และ ๔. ความอดทน อุดกัสน์ต่อพลังอำนาจบีบคั้นของกิเลส ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ความอดทนอดกัสน์ต่อกิเลสทั้งปวงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตที่ดีงาม

สติความระลึกได้ ความนึกขึ้นได้ ความไม่เผลอ ฉุกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจ หมายถึง อากาโรที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำอะไรได้ นึกถึงสิ่งที่ทำค่าที่พูดไว้แล้วได้ เป็นอาการที่จิตไม่หลงลืม ระวัง ยับยั้งใจได้ ไม่ให้เลินเล่อพลั้งเผลอ ป้องกันความเสียหายเบื้องต้นยับยั้งชั่งใจไม่บุ่มบ่าม เรียกอีกอย่าง หนึ่งว่า ความไม่ประมาท

ดังนั้น ในการบริหารตนของการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการ พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรม อิทธิบาท ๔ , พรหม วิหาร ๔ , สัจจะ , ขันติและสติ นำมาบูรณาการใช้ในการฝึกฝน พัฒนาตนเอง ให้มีขึ้นในตนเอง ที่ก่อให้เกิดผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานเกิดความรัก ความเคารพและความศรัทธาในตัวพระบัณฑิตอาสา

ในด้านการบริหารคน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่

สังคหัตถ์ ๔ เป็นหลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานความสามัคคีในกลุ่มคนใน ชุมชน ประกอบด้วย ๑. ทาน คือ การให้ ต้องเป็นผู้รู้จักการให้ ๒. ปิยวาจา คือ พูดจาด้วยมีน้ำใจที่หวัง ดี มุ่งให้เป็นประโยชน์และเกิดผลดี ๓. อุตถจริยา คือ การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ ขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ และ ๔. สมานัตตตา คือ การทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ตลอด การวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

ทศพิธราชธรรม ๑๐ เป็นคุณธรรมประจำตนที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไป โดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ผู้ที่เป็นผู้นำในการบริหารปกครองคน จะต้อง นำไปใช้โดยประกอบด้วย ๑. ทาน คือ การให้สิ่งที่ควรให้ เป็นการเผื่อแผ่ ให้ปันและการสงเคราะห์ ๒. ศีล คือ ความมีศีลธรรม สำรวม ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้ถูกต้องเรียบร้อย ๓. บริจาค คือการเสียสละเพื่อส่วนรวม ในการเข้าไปดำเนินงานของหมู่คณะ ด้วยความเสียสละอย่าง แท้จริงเพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน ๔. อาชีวะคือความซื่อตรงต่อตนเอง ต่องาน และต่อบุคคลอื่น ๕. มัทวะ คือ มีความสุภาพอ่อนโยนทั้งทางกาย วาจา ไม่แข็งกระด้าง มีคำพูดนุ่มนวล ไพเราะ อ่อนหวานต่อคนทั่วไป มีอัธยาศัยดีและรับฟังคำแนะนำของผู้อื่น ๖. ตปะ คือ การมีอำนาจหรือธรรม ในตน ที่ทำลายหรือขจัดความชั่วไม่ให้กำเริบในอำนาจของตนไม่ให้ออกนอกระบบ ๗. อักโกธะ คือ ไม่ ก้าวโกรธ ความไม่โกรธ หมายถึง มีจิตใจมั่นคง มีความสุขุม เยือกเย็น อดกลั้น ๘. อวิหิงสา คือความไม่ เบียดเบียน หมายถึง ไม่กดขี่ข่มเหง กลั่นแกล้งรังแกคนอื่น ไม่หลงในอำนาจ ทำอันตรายต่อร่างกาย และทรัพย์สินผู้อื่นตามอำเภอใจ ๙. ขันติ คือความอดทน หมายถึงการอดทนต่อสิ่งทั้งปวง สามารถ อดทนต่องานหนัก ความยากลำบาก ทั้งอดทน อดกลั้นต่อคำติฉินนินทา และ ๑๐. อวิโรธนะ คือความ เทียงธรรม หมายถึงไม่ประพฤติผิด ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความดีงาม ไม่หวั่นไหวในเรื่องดีเรื่องร้าย

ความสามัคคีคือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอา รัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความ หลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ

ดังนั้นในการบริหารคนของการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการพระ บัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ , ทศพิธราชธรรม ๑๐ และความสามัคคี มาบูรณาการในการบริหารงานกับบุคคลต่างๆ เพื่อเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวใจและครองใจคนให้เกิดความพร้อมเพียง ปรองดองและร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่ความรัก สามัคคีในหมู่คณะ ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ในด้านการบริหารงาน ได้การบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้แก่

อริยสัจ ๔เป็นหลักธรรมในเรื่องของความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ๑.ทุกข์ คือ สภาพ ปัญหา ความคับข้อง ความบีบคั้นที่ชีวิต หน้าที่ของบุคคลที่มีต่อทุกข์ เทียบได้กับการกำหนดปัญหา เข้าใจและกำหนดขอบเขตให้ชัด๒. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหาซึ่งต้องค้นให้พบ แล้วทำหน้าที่กำจัดหรือละเสีย เทียบได้กับขั้นตั้งสมมติฐาน ๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะปราศจากปัญหาที่บุคคลมีหน้าที่ทำให้เป็นจริง ทำให้สำเร็จโดยจะต้องกำหนดไว้ว่าจุดหมายที่ ต้องการเลือกคืออะไร การที่ปฏิบัติอยู่ที่เพื่ออะไร เปรียบได้กับขั้นกำหนดสมมติฐาน และ ๔. ทางดับ ทุกข์ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีแก้ปัญหาก จาก การปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้ว สรุปลดด้วย เปรียบได้กับขั้นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

ลัทธิปริสตรธรรม ๗ เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษหรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี ๗ ประการ๑. ฉัมมัณฺณุตตา คือรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่ง เหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้นๆได้๒. อตฺถัญญุตารู้จักผล หรือความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตาม หลักการบริหารนั้นๆ๓. อตฺตัญญุตตา รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุง ต่อไป๔. มตฺตัญญุตตา รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหาร การเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร๕. กาลัญญุตตา รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ๖. ปริสฺสัญญุตารู้จักชุมชน กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการ

ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร๗. บุคคลัญญูตารู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสม

อุปทานิยธรรม๗เป็นคุณธรรมที่นักบริหารพึงมีได้แก่ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์๗ ประการ๑.หมั่นประชุมกันเนื่องนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการ พบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ๒.พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้๓.ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังไม่เลิกไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องบัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง๔.เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะผู้ใหญ่เกิดก่อน ผ่านประสบการณ์มากกว่า ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ สังคมก็จะไม่วุ่นวาย ๕.ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บुरุษควรให้เกียรติให้ การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกันและ ๗.ให้การอารักขา ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการค้ำครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป

ดังนั้น ในการบริหารงานของการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสา ในการปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง พระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรมอริยสัจ ๔, สัปปริสธรรม ๗ และอุปทานิยธรรม ๗ มาบูรณาการในการบริหารงาน แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และในการบริหารจัดการตามหลักการงานที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

๕.๒ อภิปรายผล

แนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ ๗ แห่ง คือ ๑) อาศรมบ้านแม่ขี้มูกน้อย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม ๒) อาศรมบ้านห้วยผักกูด ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม ๓) อาศรมบ้านแม่พูนเหนือ ตำบลบ้านปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม ๔) อาศรมบ้านแม่เอาะเหนือ ตำบลบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม ๕) อาศรมบ้านแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่

แจ่ม ๖) อาศรมบ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด อำเภอภักดีพัฒนา และ๗) อาศรมบ้านหนองแขม ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาวและในจังหวัดเชียงราย ๗ แห่ง คือ๑) อาศรมห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า ๒) อาศรมบ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย ๓) อาศรมบ้านแม่ฝักและ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย ๔) อาศรมบ้านสามัคคีเก่า ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง ๕) อาศรมบ้านดอยล้าน ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย ๖) อาศรมบ้านห้วยล้านลีซอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง และ๗) อาศรมบ้านปูนน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า ในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ปฏิบัติงาน ๓ ด้าน คือ ๑.ด้านเชิงพุทธ ๒.ด้านภูมิปัญญา ๓.ด้านวัฒนธรรม โดยมีแนวคิดและการปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ที่เน้นหลักการพัฒนาชุมชนที่มีการพัฒนาตามองค์กรสหประชาชาติที่กำหนดไว้ ๑๐ ข้อ คือ ๑.สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ๒.มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ๓.เปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนพร้อมกับการพัฒนาชุมชน ๔.ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ๕.แสวงหาผู้นำในท้องถิ่น และพัฒนาตามลักษณะของกิจกรรม ๖.สตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ๗.รัฐจะต้องให้การสนับสนุนและจัดบริการให้พร้อม ๘.มีการวางแผนงานในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ๙.สนับสนุนให้องค์กรของเอกชนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม และ ๑๐. แผนที่วางไว้ จะต้องมีการพัฒนาหรือมีความเจริญก้าวหน้าทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

ดังนั้น วิธีการปฏิบัติงานของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือจึงมีความสอดคล้องในหลักการ แนวคิด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ที่มีลักษณะ ๕ ประการ คือ ๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา๒) เพื่อช่วยพัฒนาจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนาและตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ๓) เพื่อให้การศึกษา ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม๔) เพื่อช่วยแนะนำและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และ ๕) เพื่ออบรมสั่งสอนชี้ให้เห็นถึงหลักการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน และพิษภัยของยาเสพติด โรคเอดส์ เป็นต้น

บัณฑิตอาสาในเครือข่ายภาคเหนือ ที่ปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ได้ปฏิบัติตามบทบาทความเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นพระภิกษุนักพัฒนา โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบัน พระนักพัฒนาจะเข้าถึงบทบาทและได้รับการยอมรับจากชาวบ้านนั้น จะต้องอยู่ทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาหลัก ๒ ด้าน เช่น พัฒนาด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งตรงตามแนวคิดบทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนที่มีบทบาท ๒ บทบาท คือ ๑) บทบาทหลัก หรือบทบาทโดยตรงของ

พระภิกษุสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจ เสริมศีลธรรม สติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน บทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เป็นรากฐานของความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง๒) บทบาทรอง เมื่อพระภิกษุสงฆ์อาจมีความจำเป็นและเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น เป็นพระผู้ได้รับความ ศรัทธาจากชาวบ้าน แนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นลู่ทางของการพัฒนาทางด้านวัตถุที่เหมาะสม อาจเป็นผู้ประสานการรวมตัวของชาวบ้านในการพัฒนาวัตถุ

บทบาทการทำงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ ในโครงพระบัณฑิตอาสา พัฒนาชาวเขาในการพัฒนาชุมชน เป็นการส่งเสริมให้การทำงานแบบมีส่วนร่วมตรงกับแนวคิดของโค เฮอ และอัฟฮอฟฟ์ มีอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ ๑)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนคือริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ๒)การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implantations) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ๓)การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Beneficial) ที่เกิดขึ้นจากการ พัฒนาไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล๔)การ มีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) เป็นขั้นตอนที่จะได้รับรู้ถึงผลของการทำกิจกรรมร่วมกันที่ ผ่านมาว่า มีข้อดีข้อเสียและปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

การปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ จะประสบผลสำเร็จตาม เป้าหมายในพันธกิจ ๖ ด้าน สิ่งที่สำคัญ คือ การสื่อสาร เพราะพื้นที่อาศรมแต่ละแห่งมีชนเผ่าที่ แตกต่าง ๆ กัน ซึ่งยากต่อการสื่อสาร ดังนั้น การใช้ทฤษฎีการสื่อสารและเทคโนโลยี จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องนำมาใช้ให้มาก ผู้สื่อสาร (บัณฑิตอาสา) จะจำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ ฝึกฝนภาษา ของชนเผ่าและใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย โทรศัพท์ อย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำ

โดยสรุป การปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ การมีความศรัทธา เลื่อมใสในพระภิกษุและในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้น พระภิกษุจะต้องปฏิบัติตนใน สภาวะเป็นผู้นำที่มารวางตัวที่เหมาะสม มีลักษณะที่เสมอต้นเสมอปลาย ต้องทำงานทุกด้าน ในด้าน พระพุทธศาสนาและด้านพัฒนาสังคม ต้องใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาให้มาก มีการคิดและวางแผนให้รอบคอบ มี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆ และสามารถระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้ ดังนั้น พระบัณฑิตอาสาจะต้องมีคุณสมบัติ คือ ๑)มีสภาวะความเป็นผู้นำ๒)การสำรวมในสมณ สारูป๓)มีความจริงใจต่อชาวบ้าน และ ๔)มีมนุษย์สัมพันธ์ และการปฏิบัติงานของบัณฑิตอาสาในโครง

พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขานพื้นที่สูงจะสำเร็จตามเป้าหมายในพันธกิจ ๖ ด้าน จะต้องทำงานแบบเชิงรุก ที่มีอุดมการณ์ในการทำงานที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา และใช้หลักธรรมมาบูรณาการในการปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาคน พัฒนาคนและพัฒนางาน จึงทำให้การปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขานพื้นที่สูง ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในพันธกิจ ๖ ด้าน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. บัณฑิตอาสาควรได้รับการอบรม เพิ่มเติมความรู้ในกระบวนการทำงานในด้านการพัฒนาอย่างน้อย ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อเป็นเสริมสร้างการปฏิบัติงานให้มีศักยภาพมากขึ้น
๒. ส่งเสริมงบประมาณในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น
๓. ควรมีการชี้แนะ ประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
๔. ให้บัณฑิตอาสาได้มีการพบปะ ปรีกษา แลกเปลี่ยนความคิด และการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง
๕. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ควรจัดกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติของบัณฑิตอาสาให้มีความรัก ความผูกพันในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา อย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑. หนังสือ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, **หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนก่อนประจำการ :**
สำหรับผู้เข้าอบรมที่เป็น อสพ.(กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๘.(เอกสารอัดสำเนา).

กรมศาสนา, **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท
เอ.พี.กราฟฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๙.

แก้ว ชิตตะชบ ป.ธ.๙ , **พุทธธรรมนำชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ อังใน เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และ รัชณี สรรเสริญ

การบูรณาการ : กระบวนทัศน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <http://www.Pi.ac.th>file>. [๑๙ มกราคม ๒๕๖๐].

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, **ชาวเขา**, กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๓๘.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๕๓.

เคน วิลเบอร์ อังใน ธนพล พันธเสน, **การศึกษาองค์ความรู้แนวทางบูรณาการ**, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: http://www.asoke.info>pdf1>8_lesson2. [๑๙ มกราคม ๒๕๖๑].

จิรพรรณ ญจนะจิตรา, **แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือน
แก้ว, ๒๕๔๘.

จรีวัลย์ ภักดิ์วุฒิ **บูรณาการคืออะไร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.Gotoknow.org/pos>. [๑๙ มกราคม ๒๕๖๑].

ชุตินา สดเจริญ, **การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<http://www.gotoknow.org.posts>. [๑๙ มกราคม ๒๕๖๑].

ทองศักดิ์ คุ่มไชนะและคณะ, **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์,
๒๕๓๔.

ทวี ทิมขำ, **การพัฒนาชุมชน**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.

นิติ เอียวศรีวงศ์, **เชิงอรรถสังคมในสายต่านักวิเคราะห์**, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, **กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, กรุงเทพฯ : ศักดิ์-โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗.

บัวเรศ ประไชโย และคณะ, **การจัดการป่าชุมชนโดยองค์กรในท้องถิ่น ในแนวทางปฏิบัติงานโครงการพัฒนาป่าชุมชน (๒) กรมป่าไม้**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๓๘.

บุญทวี ไกรสีห์สกุล, **พจนานุกรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิชั่นเพรส ๒๕๕๖).

เบนจามิน เอส บลูม และคณะ, **พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร, เอกสารการสอนชุดวิชาพลศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐.**

พระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์ (ธีรพงษ์) สิรินโร ยะอุตม์, **พระบัณฑิตอาสา พระ...ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งขุนเขา, คมชัดลึก, [23 ก.พ. 2554].**

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๕, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด, ๒๕๕๕.**

-----, **การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๔๓,**

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘.**

-----, **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: มหาคุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.**

-----, **พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร.พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด**

สุนทรี พรหมเมศ, **ชาวเขาในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.**

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา **บูรณาการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.Royin.Go.th/?knowled ges>. [๑๙ ม.ค.๒๕๖๑].**

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒.**

มณฑล ไบบัว, การสื่อสารเพื่ออุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, กรุงเทพมหานคร :
ไอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๖.

แม่นมาส ขวลิต, เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, นนทบุรี : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๒.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร : บางกอก
บลิ๊อค, ๒๕๓๔.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒.

วารุณี คงมันกลาง การสอนแบบบูรณาการคืออะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.Gotknow.org/posts>. [๑๙ มกราคม ๒๕๖๑].

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์, กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วัฒนา ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : แอลทีเพรส
จำกัด, ๒๕๔๒.

สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : ไอเอสพรีนติ้งเฮ้าส์,
๒๕๓๓.

สวนิต ยมาภัย, การสื่อสารของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

สุชาติ แก้วก่อ, รายงานผลการดำเนินงานประจำปี ๒๕๔๕, เชียงใหม่ : โครงการพระ
บัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๔๕.

สุเทพ เชาวลิต, หลักการพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.

สรุปการอบรมเสริมทักษะและกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้นำพระบัณฑิตอาสา พระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนบนพื้นที่สูง, เชียงใหม่ : โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนา
ชาวเขา, ๒๕๕๑.

๒.งานวิจัย

ประเสริฐ ปอนถิ่น, กระบวนการทัศน์ของการบริหารจัดการของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
บนพื้นที่สูง อำเภอภักดีนิคมพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

พระปลัดแสนห์ ธมมวโรและคณะ, การปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาของพระสงฆ์ใน

ชุมชนพื้นที่สูง,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
๒๕๕๖.

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย ดร.สุนทรี สุริยะรังษี

ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิทางธรรม - ธรรมศึกษาเอก , อภิธรรมจุฬาท

คุณวุฒิทางโลก

วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา	ชื่อสถานที่ศึกษา
ปริญญาตรี ศศ.ช (คหกรรม)	๒๕๓๔	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปริญญาโท พธ.ม (พระพุทธศาสนา)	๒๕๔๔	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพ
ปริญญาเอก Ph.D (Buddhist Studies)	๒๕๕๒	Magadh University

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา สังกัด วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

สถานที่ติดต่อ

๑๓๙ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๙๗ ต่อ ๓๑๑ มือถือ ๐๘๖-๔๓๒๗-๔๒๒ E-mail: suntreenuy@gmail.com

ประสบการณ์ทางวิชาการ

งานวิจัย

- การศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตที่สำคัญต่อพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาระหว่างคนไทยกับไทใหญ่ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พ.ศ - ก.ศ. ๒๕๕๙)
- กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกตามหลักศีล ๕ แก่เยาวชนในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ (Process of the Strengthening Conscience to five Precepts on youth in school Chiang Mai Province) ปี พ.ศ. ๒๕๕๙.
- การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ

(The study of the concept and ways of practice of pundit to volunteer in the northern part) ปี พ.ศ. ๒๕๖๐.

บทความทางวิชาการ

- หลักสุขบัญญัติไทยสมัยใหม่กับหลักการพัฒนาตามแนวคิดไตรสิกขาวารสารวิชาการธรรมทัศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มีนาคม – มิถุนายน ๒๕๕๙. (มจร.ขอนแก่น) ฐาน TCI กลุ่ม ๒

- จีวร : การตัดเย็บจากอดีตถึงปัจจุบันCāvāra’: Tailoring from past to present (พ.ศ – ส.ศ. ๒๕๕๙) วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๒ ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙. (มจร.ส่วนกลาง)

--กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกตามหลักศีล ๕ แก่เยาวชนในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารธรรมทัศน์ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (ม.ค.-เม.ย.๖๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ฐาน TCI กลุ่ม ๑

เอกสารประกอบการสอน

- วิชาพุทธปรัชญาเถรวาท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ ชั้นปีที่ ๓ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙.

หนังสือ

- พุทธธรรมกับสังคมไทย สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ ชั้นปีที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐.

- พระพุทธศาสนามหายาน สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ ชั้นปีที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑.